

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วิจัยและพัฒนาการเกษตร)

ปริญญา

วิจัยและพัฒนาการเกษตร

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวโพดหวาน
ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

Farmers Expectation on Community Enterprises Development of Sweet Corn Farmer
Group in Nong Goom Subdistrict, Bo Phloi District, Kanchanaburi Province

นามผู้วิจัย นางมนรัตน์ สารภาพ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รongศาสตราจารย์เอมอร อังสุรัตน์, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จุฬารัตน์ วัฒนนะ, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปราโมทย์ สฤษดิ์นิรันดร์, Dr.Ing.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(รongศาสตราจารย์วัชร เลิศมงคล, M.S.)

ประธานสาขาวิชา

(รongศาสตราจารย์วรวิทย์ สิริพลวัฒน์, D.Agr.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รongศาสตราจารย์กัญญา วีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวโพดหวาน
ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

Farmers Expectation on Community Enterprises Development of Sweet Corn Farmer Group
in Nong Goom Subdistrict, Bo Phloi District, Kanchanaburi Province

โดย

นางมนรัตน์ สารภาพ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยและพัฒนากิจการเกษตร)

พ.ศ. 2552

มนรัตน์ สารภาพ 2552: ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวโพดหวานตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วิจัยและพัฒนาการเกษตร) สาขาวิจัยและพัฒนาการเกษตร โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์เอมอร อังสุรัตน์, Ph.D. 195 หน้า

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาถึง 1) สภาพภูมิหลังบางประการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 2) สถานภาพการผลิตข้าวโพดหวานในรูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน 3) ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน และ 5) ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพภูมิหลังบางประการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกับความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 34 คน ที่ได้รับการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มโดยบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ สถิติเชิงพรรณนาที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนสถิติเชิงอนุมานที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดปลูกข้าวโพดหวานเป็นอาชีพหลัก รายได้ทั้งหมดต่อครัวเรือนเฉลี่ย 485,477.8 บาทต่อปี ประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดหวานเฉลี่ย 7 ปี พันธุ์ที่นิยมปลูก คือ พันธุ์ไฮบริด 3 และพันธุ์ A 75 ปลูกปีละ 3-4 ฤดูปลูก ระยะเวลาปลูก-เก็บเกี่ยวประมาณ 68-75 วัน โรคที่พบมากที่สุด คือ โรคราน้ำค้าง แมลงศัตรูที่พบมากที่สุด คือ หนอนเจาะฝักในระยะข้าวโพดเริ่มออกดอก แรงงานที่ใช้ในการปลูกและเก็บเกี่ยวเป็นการเอาแรงระหว่างสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ ดันทุ่นคันแปรต่อไร่ประมาณ 4,520-5,020 บาท ขณะที่กำไรที่หักค่าใช้จ่ายต่อไร่ประมาณ 1,980-2,730 บาท การจำหน่ายผลผลิตที่เป็นข้าวโพดฝักสดตามราคาประกัน ประมาณกิโลกรัมละ 4.00-4.50 บาท โดยเป็นฝักมาตรฐานจำนวน 3 ฝักต่อ 1 กิโลกรัม ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการผลิตข้าวโพดหวานในรูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่เกษตรกรระบุ ประกอบด้วย การร่วมกันวางแผนในการจัดหาปัจจัยการผลิต เทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิต การเพิ่มอำนาจในการต่อรอง และการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่เกษตรกรทุกคนต้องการมากที่สุดมี 2 ประเด็น คือ การสนับสนุนคำแนะนำทางวิชาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการรวมกลุ่มกันเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต ผลการทดสอบสมมติฐาน ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยที่เป็นภูมิหลังบางประการในการคัดเลือกเกษตรกรสำหรับโครงการนำร่องในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ประกอบด้วย อายุของเกษตรกร สถานภาพการเป็นผู้นำ และการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะในชุมชนของเกษตรกร

Monrat Saraparp 2009: Farmers Expectation on Community Enterprises Development of Sweet Corn Farmer Group in Nong Goom Subdistrict, Bo Phloi District, Kanchanaburi Province. Master of Science (Agricultural Research and Development), Major Field: Agricultural Research and Development, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Associate Professor Am-on Aungsuratana, Ph.D. 195 pages.

The objectives of the study were to determine 1) some general background of corn cultivators who have been group member of community enterprises group, Nong Goom subdistrict areas, Bo Phloi district, Kanchanaburi province, 2) their existing corn cultivating under community enterprise conditions, 3) their expectation on community enterprises cluster development, 4) their constraints and recommendations on community enterprises cluster development and 5) the relationship between some general background of respondents with their expectation on community enterprises cluster development. Studied sample were the selected 34 corn cultivators who have been group member of community enterprises group, Nong Goom subdistrict areas, Bo Phloi district, Kanchanaburi province through accidental sampling technique. Interview schedule was obtained to collect data. Descriptive statistics used for analysis were frequency, percentage, arithmetic means, and standard deviation. Inferential statistics for testing hypothesis was Pearson product moment correlation coefficient.

The findings revealed that most of major occupation was corn cultivation. Average total annual income was 485,477.8 baht per household. Average corn cultivation experience was 7 years. Most popular varieties were “HI-BRIX 3” and “A 75” that cultivated 3-4 crops a year. Cultivation period was 68-75 days. Major disease was downy mildew. Major insect pest was corn earworm over flower bloom period. Volunteer labor force among community enterprises member for planting and harvesting were found. Variables cost was around 4,520-5,020 baht per rai while net profit was around 1,980-2,730 baht per rai. Raw production were sold at guarantee price of 4.00-4.50 baht per kg. for standard grade at 3 sheaths per kg. Respondents had recognized that benefit from their engaged in community enterprises including their own cooperation among members in input and technology allocation, bargaining and incentives from concern agencies. Most constraints was lack of funding support from concern agencies. All respondents required technical recommendations from concern agencies and group bargaining for input. Testing hypothesis indicated that some general background of respondents that should be concerned towards community enterprises cluster development in prototype project including age, leadership status and their participation in community public services.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงโดยสมบูรณ์ได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.เอมอร อังสุรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฬารัตน์ วัฒนนะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ สฤษดิ์นิรันดร์ รศ.วัชรวิ เลิศมงคล แนะนำแก้ไขช่วยเหลือถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้แนวคิดด้านการศึกษาและการวิจัยจนประสบความสำเร็จ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นการทำวิทยานิพนธ์ โดย รศ.ดร.สนธิชัย จันทร์เปรม และรองศาสตราจารย์ ดร.ชัชวีร์ นฤทุม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือ แนวคิดทางด้านวิชาการ ตลอดจนตรวจแก้ไขให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถูกต้องสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ คุณ ชชาติชาย อินทร์เกตุ คุณไพโร อินทร์เกตุ ซึ่งเป็นประธานรองประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลหนองกุ่ม อำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานของตำบลหนองกุ่ม อำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

ขอขอบคุณ คุณมานิต ลาเกลี้ยง ที่เป็นผู้เสียสละเวลาให้ความช่วยเหลือและดูแลเป็นกำลังใจในทุกสิ่งทุกอย่างในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ลุล่วงไปด้วยดี จะไม่ลืมและคงอยู่ในใจตลอดไป

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาโทสาขาวิจัยและพัฒนากาเกษตร คุณปวีณา คนขงค์ คุณสุปรียา เมียนเพชร ให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อและอนุเคราะห์และเป็นกำลังใจช่วยงานงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ คุณจริยา ชูเอกวงษ์ คุณประกอบ แสงสุวรรณ เป็นเพื่อนให้กำลังใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเรียนวิจัยและพัฒนากาเกษตร จนจบสมบูรณ์

คุณประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอมอบแต่ คุณพ่อต้น คุณแม่เลี้ยง สารภาพ พลโทมะ โพธิ์งามและทีมงาน กลุ่มเกษตรกร ผู้ที่มาศึกษาดูงาน ณ ไร่คุณมนคอยให้กำลังใจให้การสนับสนุนจนประสบความสำเร็จ

มนรัตน์ สารภาพ

ตุลาคม 2552

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	8
แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง	9
แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย	13
แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน	22
แนวทางการปลูกข้าวโพดหวาน	33
สภาพพื้นที่ศึกษา	50
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
ตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย	57
สมมติฐานการวิจัย	57
เค้าโครงการทดสอบสมมติฐาน	58
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	59
ประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	59
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	59
การทดสอบเครื่องมือ	60
การเก็บรวบรวมข้อมูล	60
การวิเคราะห์ข้อมูล	61

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	62
ตอนที่ 1 สภาพภูมิหลังบางประการของเกษตรกรที่เป็นสมาชิก วิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน	62
ตอนที่ 2 สถานภาพการผลิตข้าวโพดหวานในรูปแบบเครือข่าย วิสาหกิจชุมชน	89
ตอนที่ 3 ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่าย วิสาหกิจชุมชน	109
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่าย วิสาหกิจชุมชน	133
ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน	144
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	148
สรุปผลการวิจัย	148
ข้อเสนอแนะ	161
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	166
ภาคผนวก	171
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย	172
ภาคผนวก ข ภาพกิจกรรม	191
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	195

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การใช้ชีวอินทรีย์และสารป้องกันกำจัดโรคข้าวโพดหวาน	41
2	การใช้สารชีวอินทรีย์ และสารป้องกันกำจัดแมลงศัตรูข้าวโพดหวาน	44
3	การใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูข้าวโพดหวาน	46
4	การใช้สารกำจัดวัชพืชในแปลงข้าวโพดหวาน	47
5	สภาพทั่วไปของเกษตรกร	65
6	สมาชิกในครัวเรือน	67
7	สภาพพื้นที่	71
8	อาชีพของสมาชิก	75
9	รายได้ของครัวเรือนเกษตรกร	78
10	สินเชื่อของสมาชิก	81
11	สภาพการเป็นสมาชิกกลุ่มในท้องถิ่น	83
12	การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร	87
13	ประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดหวาน	90

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
14	แหล่งปัจจัยการผลิตข้าวโพดหวาน	92
15	แหล่งปรึกษาปัญหาโรคและแมลง	95
16	แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการปลูกข้าวโพดหวาน	96
17	แหล่งความรู้ที่ได้รับในการปลูกข้าวโพดหวาน	97
18	สภาพการจำหน่ายผลผลิต	99
19	กิจกรรมที่เข้าร่วมในเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน	100
20	แหล่งสนับสนุนในการประกอบกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ข้าวโพดหวาน	102
21	ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์จากการเป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน	105
22	การเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน	106
23	ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพด หวาน	108
24	การปฏิบัติจริงในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูก ข้าวโพดหวานด้านการพัฒนาเครือข่ายการผลิต	111

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
25	การปฏิบัติจริงในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ด้านการพัฒนาเครือข่ายการตลาด	116
26	การปฏิบัติจริงในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ด้านการบริหารจัดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มหรือองค์กร	120
27	ความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ด้านการพัฒนาเครือข่ายการผลิต	123
28	ความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ด้านการพัฒนาเครือข่ายการตลาด	128
29	ความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ด้านการบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กร	132
30	ปัญหาในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน	134
31	ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการทำงานเครือข่ายวิสาหกิจผู้ปลูก ข้าวโพดหวาน	137
32	วิธีการในการพัฒนาการเรียนรู้ที่สมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูก ข้าวโพดหวานต้องการ	140
33	ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูก ข้าวโพดหวาน	141
34	ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการพัฒนา	142

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
35	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับความคาดหวังในการพัฒนา เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน	146
36	เปรียบเทียบกิจกรรมที่ปฏิบัติจริงทุกครั้งและคาดหวังที่จะปฏิบัติจริงใน อนาคตในการพัฒนาเครือข่ายการผลิต	155
37	เปรียบเทียบกิจกรรมที่ปฏิบัติจริงทุกครั้งและคาดหวังที่จะปฏิบัติจริงใน อนาคตในการพัฒนาเครือข่ายการตลาด	158
38	เปรียบเทียบกิจกรรมที่ปฏิบัติจริงทุกครั้งและคาดหวังที่จะปฏิบัติจริงใน อนาคตในการบริหารจัดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มหรือองค์กร	160

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แนวทางการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน	26
2	แผนที่ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี	51
3	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม	58
ภาพผนวกที่		
1	รูปแบบการปลูกข้าวโพดหวาน	192
2	การเก็บเกี่ยวข้าวโพดหวาน	192
3	การขนส่งข้าวโพดหวาน	192
4	การทำนํ้านมข้าวโพด	193
5	การใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้ (โบว์จากเปลือกข้าวโพด)	193
6	การใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้ (อาหารสัตว์จากชังและเปลือกข้าวโพด)	193
7	กิจกรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน	194

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8-9 และสิบเนื่องถึงแผนฯ 10 (พ.ศ.2554-2559) จัดเป็นแผนที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมโดยการดำเนินการดังกล่าวนี้ รัฐได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้และผลักดันให้บุคลากรพึ่งพาตนเอง โดยการนำทรัพยากรชุมชนที่เป็นความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะวัฒนธรรม และทุนทางสังคมในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ชุมชนมีวิถีคิด ปรับวิถีคิดไปสู่การจัดการเชิงรุกที่สามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ สร้างมูลค่าเพิ่มสอดคล้องกับวิถีชีวิตปัจจุบันอย่างเหมาะสม เกิดการสร้างสรรคงานภูมิปัญญาไทย และสิ่งที่มีคุณค่าต่อสังคมและพัฒนาเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรเพื่อเพิ่มรายได้นำไปสู่การกินดีอยู่ดี โดยใช้แนวคิดตามหลักภูมิปัญญาชาวบ้านควบคู่กับหลักแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

สำหรับวิธีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้น เสรี พงศ์พิศ และสุภาส จันทร์หงษ์ (2548) ได้ให้แนวคิดว่าการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้น เป็นการทำให้ชุมชนมีระบบคิดและระบบจัดการที่ชัดเจนที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและมีลักษณะเด่นเฉพาะของตัวเอง โดยการนำจุดแข็งของชุมชนที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์และเหมาะสม ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนจักดำเนินการได้ต้องประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ การมีทรัพยากรการผลิต การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งแม้ว่าจะหายไปพร้อมกับคนรุ่นเก่าก็พอจะค้นหามาประยุกต์และผสมผสานได้สิ่งที่มีคุณค่า และการมีเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน ซึ่งแม้ว่าจะไม่เหมือนเดิมแต่ก็ยังมีเพียงพอให้พื้นฟูจนสามารถพึ่งพาอาศัยร่วมกัน จนสามารถจัดเป็นองค์กรชุมชนและเครือข่ายในเชิงเศรษฐกิจในการจัดการทรัพยากรเพื่อการแบ่งกันผลิตและร่วมกันบริโภคผลผลิตของชุมชนที่ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้โดยผสมผสานเพื่อให้ได้สิ่งสร้างสรรค์ใหม่ๆ ที่มีคุณค่าและมูลค่าที่จัดเป็นวิธีหนึ่งซึ่งช่วยลดปัญหาดังกล่าว

สำหรับปัญหาในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนนั้น กรมการพัฒนาชุมชน (2549) และกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2548 ก) ระบุว่ามิหลายประเด็น ได้แก่ การขาดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน แน่นนอนในการทำงานแบบเครือข่ายวิสาหกิจ ความไม่เท่าเทียมกันของสมาชิก ขาดทรัพยากรใน

ด้านเงินทุนสนับสนุนการทำงาน ข้อมูลข่าวสารไม่ตรงกับความจริง หรือไม่ทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งอาจทำให้เกิดการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ผิดพลาดไปด้วย ทั้งนี้ปัญหาในด้านการผลิตสินค้าในชุมชนนั้น พบว่า มีข้อจำกัดหลายประการ ประกอบด้วย สินค้าหรือผลิตภัณฑ์จากธุรกิจอุตสาหกรรมชนบทมีตลาดที่แคบ ไม่สามารถเข้าถึงตลาดในวงกว้างได้ ซึ่งสินค้าถูกตีตลาดจากสินค้าในระบบอุตสาหกรรมโรงงาน มักเป็นสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีการผลิต หรือใช้ตราสินค้าจากต่างประเทศ อันเป็นผลมาจากอิทธิพลการโฆษณา หรือค่านิยมสินค้าต่างประเทศ ประชาชนในชนบทยังขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ตลอดจนบรรจุกฎหมายให้สอดคล้องกับรสนิยมของท้องตลาด อีกทั้งยังขาดความรู้ในเรื่องของเทคนิควิชาการที่จะผลิตสินค้าให้มีคุณภาพสม่ำเสมอมีมาตรฐานถูกสุขอนามัย รวมทั้งการปรับปรุงกิจการให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังพบปัญหาในเรื่องของการขาดทักษะกระบวนการในด้านการจัดการเชิงธุรกิจ และทักษะความเป็นผู้ประกอบการ

เมื่อพิจารณาถึงแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ปานทิพย์ เปลียน โมพี (2548) ได้ระบุว่า การดำเนินการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้น สามารถดำเนินการ โดยเน้นให้สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของธุรกิจ เน้นการเชื่อมโยงกลุ่มผลิตในชนบทเข้ากับแหล่งตลาดและธุรกิจสมัยใหม่ เน้นให้กลุ่มมีความสามารถในการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ และเน้นการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนแล้วนั้น สิ่งที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ คือ การเตรียมความพร้อมทั้งในด้านทักษะการผลิตและการบริหารจัดการ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุกฎหมาย เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในตลาด การส่งเสริมด้านการตลาด ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการส่งเสริมการขายและขยายตลาดผลิตภัณฑ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมวิสาหกิจชุมชน และผลิตภัณฑ์หัตถกรรม และการสนับสนุนในด้านเงินทุน เพื่อให้มีเงินทุนหมุนเวียนในการส่งเสริมอาชีพต่อไป

สำหรับพื้นที่ศึกษา คือ ตำบลหนองกุ่ม ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 404.23 ตารางกิโลเมตร ทิศเหนือจดตำบลบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ทิศใต้จดตำบลแก่งเสี้ยน ทิศตะวันออกจดตำบลหนองโรง และทิศตะวันตกจดตำบลด้านแม่แจลบ ประกอบด้วย 16 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 13,094 คน อาชีพหลักเกือบทุกคนครัวเรือน คือ การปลูกข้าวโพดหวาน และจัดว่าเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ โดยมีการรวมกลุ่มในการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ หลายกลุ่มในลักษณะของวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้แม้ว่าเกษตรกรในพื้นที่ดังกล่าวจะมีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ตามสภาพการผลิตสินค้าเกษตรตามความถนัดและตามสภาพทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในชุมชน อย่างไรก็ตาม จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของน้ำฝน เจนสมบุรณ์ (2549) และรุ่งสว่าง จงเกษกรณ์ (2550) สรุปได้ว่า

พบว่า กิจกรรมแต่ละวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน มีปัญหาในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม เช่น การขาดความสามารถในการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ การขาดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการทำงานแบบเครือข่ายวิสาหกิจ และการขาดทรัพยากรในด้านเงินทุนสนับสนุน ทำให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวขาดอำนาจในการต่อรองทั้งด้านการผลิตและการตลาด ที่ไม่สามารถนำศักยภาพของกลุ่มมาใช้ให้เกิดประโยชน์ที่เกื้อกูลต่อสมาชิกและชุมชนได้มากนัก ทำให้ผลตอบแทนที่ได้รับไม่คุ้มค่ากับการลงทุน ดังนั้น เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในประเด็นของการพัฒนาเครือข่ายการผลิต การพัฒนาเครือข่ายการตลาด การบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่าง ภายใต้การนำทรัพยากรในท้องถิ่น และทรัพยากรการผลิตที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในลักษณะของการเกื้อกูลกันของกลุ่มอาชีพต่างๆ การศึกษาถึงความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ศึกษา จึงเป็นเรื่องที่สำคัญและน่าสนใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ เพื่อศึกษาถึง

1. สภาพภูมิหลังบางประการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน
2. สถานภาพการผลิตข้าวโพดหวานในรูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
3. ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน
4. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
5. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพภูมิหลังบางประการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกับความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการพัฒนาต้นแบบวิสาหกิจชุมชนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานในเขตพื้นที่ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นๆที่มีลักษณะใกล้เคียง
2. เป็นข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไปในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่เป็นสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดหวานเป็นอาชีพหลัก อาชีพรอง หรืออาชีพเสริมต่อเนื่องไม่ต่ำกว่า 2 ปี มีพื้นที่ปลูกอย่างน้อย 5-10 ไร่ โดยแต่ละปีมีการปลูกไม่ต่ำกว่า 2 ฤดู ปลูกและเป็นสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การมุ่งพัฒนากิจกรรมวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนา 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย การพัฒนาเครือข่ายการผลิต การพัฒนาเครือข่ายการตลาด และการบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน

การพัฒนาเครือข่ายการผลิต หมายถึง การดำเนินกิจกรรมของสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ศึกษาในการร่วมกันวางแผนพัฒนาเครือข่ายการผลิตข้าวโพดหวาน รวม 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย การวางแผนการผลิตร่วมกัน การวางแผนด้านการจัดหาปัจจัยการผลิต และการวางแผนเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองในการผลิต ซึ่งแต่ละประเด็นหลัก มี 8 กิจกรรมในการดำเนินงาน

การพัฒนาเครือข่ายการตลาด หมายถึง การดำเนินกิจกรรมของสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ศึกษาในการร่วมกันวางแผนพัฒนาเครือข่ายการตลาด รวม 10 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย การวางแผนในเรื่องแหล่งจำหน่าย มี 3 กิจกรรม การวางแผนในเรื่องวิธีการจำหน่าย มี 2 กิจกรรม การวางแผนในเรื่องการคัดแยกขนาด มี 2 กิจกรรม การวางแผนในเรื่องการแปรรูป มี 4 กิจกรรม การวางแผนในเรื่องการบรรจุหีบห่อ มี 2 กิจกรรม การวางแผนในเรื่องการขนส่ง มี 2 กิจกรรม การวางแผนในเรื่องการต่อรองราคา มี 1 กิจกรรม การวางแผนในเรื่องการรวมกลุ่มกันขาย มี 1 กิจกรรม การวางแผนในเรื่องของการขอการสนับสนุนจากภาครัฐ มี 1 กิจกรรม และการวางแผนในเรื่องการขอการสนับสนุนจากภาคเอกชน มี 1 กิจกรรม

การบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมของสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ศึกษาในการวางแผนในเรื่องการจัดหาคนเข้าทำงานในกิจกรรมต่างๆที่ตรงกับความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคล รวม 6 กิจกรรม

ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การตั้งความหวังไว้ล่วงหน้าของเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดหวานเป็นอาชีพหลัก/อาชีพรอง/อาชีพเสริม และเป็นเครือข่ายและเป็นสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ทั้งในประเด็นของการพัฒนาเครือข่ายการผลิต การพัฒนาเครือข่ายการตลาด และการบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน แบ่งระดับความคาดหวังเป็น 3 ระดับ คือ คาดหวังที่จะนำองค์ความรู้ และวิธีการในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติจริงทุกครั้งให้ 3 คะแนน คาดหวังที่จะนำองค์ความรู้ และวิธีการในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติจริงบางครั้ง ให้ 2 คะแนน และไม่คาดหวังที่จะนำองค์ความรู้ และวิธีการในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติจริงให้ 1 คะแนน

ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หมายถึง ภูมิหลังบางประการของเกษตรกรที่คาดว่าจะมีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม

ปัจจัยด้านบุคคล หมายถึง ภูมิหลังเฉพาะบุคคลของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ศึกษา ที่คาดว่าจะมีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนา

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการได้รับความรู้ด้านการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ

อายุ หมายถึง อายุจริงของเกษตรกรขณะที่เก็บข้อมูลช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 หากมีเกิน 6 เดือนให้ถือเป็น 1 ปี

ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดของเกษตรกร โดยนับจำนวนปีที่ศึกษา

ประสบการณ์ในการได้รับความรู้ด้านการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ หมายถึง ประสบการณ์ของเกษตรกรในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ศึกษา นับเป็นจำนวนครั้งที่เข้าร่วมกิจกรรม

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ภูมิหลังด้านเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ศึกษาที่คาดว่าจะมีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ ประกอบด้วย จำนวนอาชีพ รายได้จากภาคการเกษตร รายได้นอกภาคเกษตร จำนวนเงินที่กู้ยืม และจำนวนแหล่งกู้ยืม

จำนวนอาชีพ หมายถึง จำนวนอาชีพหลัก อาชีพรอง และอาชีพเสริมของเกษตรกร

รายได้ หมายถึง รายรับของเกษตรกรที่ยังไม่หักค่าใช้จ่าย ซึ่งรายรับดังกล่าว ประกอบด้วย รายได้ในภาคเกษตร และรายได้นอกภาคเกษตร ในปีเพาะปลูก 2550/2551 (เดือนเมษายน 2550 ถึงเดือนมีนาคม 2551)

หนี้สิน หมายถึง จำนวนเงินต้นที่เกษตรกรได้กู้ยืมทั้งหมด ทั้งจากแหล่งสินเชื่อในและนอกระบบจากแหล่งต่างๆ ในปีเพาะปลูก 2550/2551

ขนาดพื้นที่ถือครอง หมายถึง จำนวนพื้นที่ที่เกษตรกรครอบครองทั้งหมด รวมทั้งที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์และไม่มีเอกสารสิทธิ์

จำนวนแรงงานทางการเกษตร หมายถึง แรงงานทั้งหมดในครัวเรือนเกษตรกรที่อยู่ในวัยทำงาน (15-64 ปี) ที่เป็นแรงงานในการทำการเกษตรในครัวเรือนในปีเพาะปลูก 2550/2551

ปัจจัยด้านสังคม หมายถึง ภูมิหลังด้านสังคมบางประการของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ศึกษา ที่คาดว่าจะมีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย สถานภาพการเป็นผู้นำในชุมชน และการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของชุมชน

สถานภาพการเป็นผู้นำในชุมชน หมายถึง ภาวะผู้นำของเกษตรกรในกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ในชุมชน ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร สหกรณ์ การเกษตร หรือกลุ่มอื่นๆ ในชุมชน

การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของชุมชน หมายถึง จำนวนความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะที่มีในชุมชนของเกษตรกร ทั้งนี้ ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ วัดเป็นจำนวนครั้งต่อเดือนหรือจำนวนครั้งต่อปี

การเปิดรับข่าวสารของเกษตรกร หมายถึง การเปิดรับข่าวสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาการผลิตข้าวโพดหวาน ประกอบด้วย สื่อบุคคล และสื่อมวลชน โดยกำหนดระดับการเปิดรับข่าวสารดังนี้ 1) สื่อที่ได้รับเป็นประจำ วัดเป็นจำนวนครั้งต่อเดือน มีระดับการวัด คือ บ่อยครั้ง หมายถึง 3-4 ครั้งต่อเดือน นานๆ ครั้ง หมายถึง 1-2 ครั้งต่อเดือน และน้อยครั้ง หมายถึง แทบไม่ได้รับข่าวสารเลยในบางเดือน และ 2) สื่อที่ไม่ได้รับเป็นประจำ วัดเป็นจำนวนครั้งต่อปี โดยบ่อยครั้ง หมายถึง 3-4 ครั้งต่อปี นานๆ ครั้ง หมายถึง 1-2 ครั้งต่อปี และน้อยครั้ง หมายถึง แทบไม่ได้รับข่าวสารเลยในบางปี การกำหนดค่าเฉลี่ยช่วงคะแนนเปิดรับสื่อ มีดังนี้ เปิดรับบ่อยครั้ง ช่วงคะแนน คือ 2.34-3.00 คะแนน เปิดรับนานๆ ครั้ง ช่วงคะแนน คือ 1.67-2.33 คะแนน และเปิดรับน้อยครั้ง ช่วงคะแนน คือ 1.00-1.66 คะแนน

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การวิจัยครั้งนี้ ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง

- 1.1 ความหมายของความคาดหวัง
- 1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง
- 1.3 ปัจจัยที่สนับสนุนต่อความคาดหวัง

2. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย

- 2.1 ความหมายของเครือข่าย
- 2.2 ความสำคัญและเป้าหมายของการจัดการเครือข่าย
- 2.3 แนวทางและวิธีการในการสร้างและพัฒนาเครือข่าย
- 2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการสนับสนุนการพัฒนาเครือข่าย
- 2.5 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเครือข่าย

3. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

- 3.1 ความหมายของวิสาหกิจชุมชน
- 3.2 ลักษณะสำคัญและองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน
- 3.3 หลักการวิสาหกิจชุมชน
- 3.4 ประเภทวิสาหกิจชุมชน
- 3.5 จุดแข็งของชุมชนในการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชน
- 3.6 ขั้นตอนการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน
- 3.7 ข้อจำกัดของวิสาหกิจชุมชน
- 3.8 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน

4. แนวทางการปลูกข้าวโพดหวาน

4.1 เกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับข้าวโพดหวาน

5. สภาพพื้นที่ศึกษา

5.1 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง

ในส่วนของแนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวังนั้น ประกอบด้วย ความหมายของความคาดหวัง ทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง และปัจจัยที่สนับสนุนต่อความคาดหวัง

ความหมายของความคาดหวัง

จากการตรวจเอกสาร มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง ความหมายของความคาดหวังโดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

สมบูรณ์ วงศ์กาด (2540) ระบุว่า ความคาดหวัง หมายถึง การตั้งความหวังไว้ล่วงหน้า โดยประสบการณ์ในอดีตเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่ส่งผลต่อความคาดหวังของมนุษย์

เพชรสิริ เหลืองไพโรจน์ (2542) กล่าวว่า ความคาดหวัง หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น การรับรู้ การตีความหรือคาดการณ์ต่อสิ่งต่างๆ ที่ยังไม่เกิดขึ้น พฤติกรรมของบุคคลจะเป็นไปเมื่อได้รับผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้ ความคาดหวังมีลักษณะเป็นการประเมินค่าโดยใช้มาตรฐานของตนเองเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมนั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภูมิหลังประสบการณ์ ความสนใจและการเห็นคุณค่าความสำเร็จของสิ่งนั้น

พรเทพ ฉันทนาวิ (2543) ได้ให้ความหมายว่า ความคาดหวังเป็นความรู้สึก ความคิดเห็น หรือการคาดการณ์ต่อเหตุการณ์ต่อสิ่งต่างๆ ที่ยังไม่เกิดขึ้นให้เห็นเป็นประจักษ์ พฤติกรรมการ แสดงออกของบุคคลจะเป็นไปเพื่อได้รับผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้

ปิยะสุดา แคว้นนนทรี (2544) สรุปว่า ความคาดหวัง หมายถึง การคาดการณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ให้ตอบสนองต่อความต้องการของตนเอง โดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ผ่านมา คุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งจะมีผลต่อความพึงพอใจของบุคคล

กล่าวโดยสรุป ความคาดหวัง หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็นการรับรู้ การตีความหรือ การคาดการณ์ต่อสิ่งต่างๆ ที่ยังไม่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการตั้งความหวังไว้ล่วงหน้า โดยประสบการณ์ในอดีตที่เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่ส่งผลต่อความคาดหวังของมนุษย์ พฤติกรรมของบุคคลจะเป็นไปเพื่อ ได้รับผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้

ทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง

สำหรับทฤษฎีความคาดหวังนั้น นักจิตวิทยาได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับทฤษฎีความคาดหวัง ที่พัฒนาการตามลำดับ ประกอบด้วย 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวังของ Vroom ทฤษฎีเกี่ยวกับความความคาดหวังของ Porter and Lawler และทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวังของ Vroom Porter and Lawler โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ทฤษฎีที่ 1 : ทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวังของ Vroom

สมยศ นาวิการ (2540) และวันชัย มีชาติ (2544) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง ของ Vroom สรุปได้ว่าปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความคาดหวังของบุคคล ประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลัก คือ ความคาดหวัง (expectation) คุณค่า (value) และความเป็นสื่อ (instrumentality) ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจ เพื่อให้บุคคลเกิดความพยายามในการทำงานที่ได้รับ มอบหมายให้สำเร็จ โดยที่ความคาดหวัง หมายถึง การรับรู้ของบุคคลต่อความน่าจะเป็นที่ความ พยายามจะนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ส่วนคุณค่า หมายถึง การรับรู้ของบุคคลต่อ คุณค่าของผลลัพธ์ที่คาดคะเนไว้ นั่นคือ บุคคลที่ต้องการเกียรติยศชื่อเสียงที่สูงจะให้คุณค่าสูงกับ การเลื่อนตำแหน่ง และความเป็นสื่อ หมายถึง การรับรู้ของบุคคลถึงความน่าจะเป็นที่ผลลัพธ์ บางอย่างจะติดตามภายหลังจากการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

จากรูปแบบของทฤษฎีความคาดหวังนั้น พบว่า บุคคลจะแสดงพฤติกรรมใดออกมาขึ้นอยู่กับความคาดหวัง ความพยายามและความสามารถของบุคคลในการปฏิบัติงาน ถ้ามีความคาดหวังและความสามารถในการปฏิบัติมากจะทำให้บุคคลมีความพยายามในการปฏิบัติงานมาก ซึ่งจะทำให้เกิดผลงาน และผลงานถือเป็นผลลัพธ์ของความพยายาม ซึ่งจะเป็นสื่อไปสู่การได้รับรางวัล คือ ผลที่เกิดจากผลสำเร็จของการปฏิบัติงาน และสิ่งที่จะได้รับจากผลงาน คือ คุณค่าของรางวัล ซึ่งขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นให้คุณค่าของรางวัลมากน้อยเพียงใด

ทฤษฎีที่ 2 : ทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวังของ Porter and Lawler

สำหรับวันชัย มีชาติ (2544) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีความคาดหวังของ Porter and Lawler โดยระบุว่า ในการจูงใจคนให้แสดงพฤติกรรมใดออกมา จะต้องเข้าใจถึงความคาดหวังของบุคคลที่ต่อรางวัล โดยเฉพาะคุณค่าของรางวัลที่บุคคลได้รับว่าบุคคลนั้นให้คุณค่าแก่รางวัลเพียงใด ความคาดหวังและคุณค่าของรางวัลจะเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลเกิดความพยายาม และการที่บุคคลจะเกิดความพยายามมากขึ้นนั้น ขึ้นอยู่กับการรับรู้บทบาทของตนเองว่ามีบทบาทและความสามารถในการปฏิบัติงานดังกล่าวได้เพียงใด และบุคคลผู้ปฏิบัติจะต้องรู้ว่าเมื่อแสดงพฤติกรรมหรือปฏิบัติแล้วจะนำไปสู่ผลงานที่เกิดขึ้นและรางวัลที่ต้องการ ดังนั้น การจะสามารถจูงใจคนได้ จึงจำเป็นต้องรู้ถึงความต้องการรางวัลของบุคคลและคุณค่าของรางวัลแต่ละแบบที่มีต่อบุคคล ความสามารถของบุคคล และการรับรู้บทบาทของบุคคลในองค์กร ตลอดจนต้องทำให้ทุกคนทราบว่า ความพยายามที่แต่ละบุคคลปฏิบัตินั้นจะนำไปสู่รางวัลภายในและรางวัลภายนอกที่พวกเขาต้องการ และเกิดความพอใจต่อการได้รางวัลที่เท่าเทียมกันจากความสามารถในการปฏิบัติงาน ให้ประสบความสำเร็จบรรลุผลที่วางไว้

ทฤษฎีที่ 3 : ทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวังของ Vroom Porter and Lawler

ศักดิ์ไทย สุรกีจาวร (2545) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom Porter and Lawler ว่าทฤษฎีความคาดหวังนี้จะช่วยให้สามารถเข้าใจพฤติกรรมต่างๆ ในองค์กรได้ และสามารถนำมาประยุกต์เพื่อปรับพฤติกรรมของพนักงานแต่ละคนได้ โดยมีแนวความคิดว่า "มนุษย์เป็นสัตว์ที่ใช้ปัญญาในการตัดสินใจว่าจะกระทำพฤติกรรมอย่างไรอย่างหนึ่งเพื่อจะนำไปสู่เป้าหมายที่สนองความต้องการของตนเอง" จากแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีความคาดหวังดังกล่าวเกิดจาก 3 ปัจจัย ประกอบด้วย

1. พฤติกรรมของมนุษย์ที่ถูกกำหนดขึ้นโดยผลรวมของแรงผลักดัน ภายในตัวของเขาเอง และแรงผลักดันจากสิ่งแวดล้อม

2. มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการ ความปรารถนาและเป้าหมายต่างกัน

3. บุคคลตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมโดยเลือกจากพฤติกรรมหลายอย่าง สิ่งที่เป็นข้อมูล ให้เลือก ได้แก่ ความคาดหวังในค่าของผลลัพธ์ที่จะได้ภายหลังจากการแสดงพฤติกรรมนั้นไปแล้ว

นอกจากนี้ เพทรี ฮาลาก (2538 ก) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ความคาดหวังของบุคคลเป็นการตอบสนองต่อความต้องการ ดังนั้น ความต้องการเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกันแทบจะแยกไม่ออก เพราะถ้ามนุษย์เกิดความต้องการแล้ว ความคาดหวังก็จะตามมา อย่างไรก็ตาม ความต้องการของมนุษย์ เมื่อได้รับการตอบสนอง ในระดับที่คนต้องการแล้ว ก็จะมีการคาดหวังถึงในสิ่งที่อยู่สูงขึ้นไปอีก ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นได้ตามทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ ที่ได้กล่าวถึงความต้องการชั้นต่างๆ ตามลำดับขั้นดังนี้ บุคคลจะมีความต้องการทางด้านร่างกายเป็นอันดับแรก โดยจะมีความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการความรักและการยอมรับ ความต้องการการยกย่องนับถือ และความต้องการที่จะรู้และเข้าใจตนเอง ตามลำดับ

ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์และความคาดหวังมีลักษณะคล้ายคลึงกันและเกี่ยวข้องกัน คือ ถ้าความคาดหวังหรือความมุ่งหวังของบุคคลได้รับการตอบสนอง แล้วมนุษย์จะมีความต้องการในสิ่งที่สูงขึ้น จึงก่อให้เกิดความคาดหวังในสิ่งเหล่านั้นตามมาและจะมากขึ้นไปตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวังของมนุษย์นั้น จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ กล่าวคือ ถ้าความคาดหวังหรือความมุ่งหวังของบุคคลได้รับการตอบสนอง แล้วมนุษย์จะมีความต้องการในสิ่งที่สูงขึ้น จึงก่อให้เกิดความคาดหวังในสิ่งเหล่านั้นตามมาและจะมากขึ้นไปตามลำดับ โดยความคาดหวัง มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ระดับความพึงพอใจ เครื่องมือ และความคาดหวัง

ปัจจัยที่สนับสนุนต่อความคาดหวัง

สำหรับปัจจัยที่สนับสนุนต่อความคาดหวังนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนต่อความคาดหวังไว้ ดังนี้

ศรีนิตย์ บุญทอง (2531) กล่าวว่า การที่บุคคลจะกำหนดความคาดหวังของตนนั้น จะต้องประเมินความเป็นไปได้ด้วย ทั้งนี้เพราะความคาดหวังเป็นความรู้สึกนึกคิดและคาดการณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยสิ่งอื่นๆ อาจจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ ความรู้สึกนึกคิดหรือคาดการณ์นั้นๆ จะมีลักษณะเป็นการประเมินค่าโดยมาตรฐานของตนเองเป็นเครื่องวัด การคาดการณ์ของแต่ละบุคคล แม้จะเป็นการให้ต่อสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมชนิดเดียวกัน ก็อาจจะแตกต่างกันออกไปได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภูมิหลัง ประสบการณ์ ความสนใจ และการเห็นคุณค่าความสำเร็จของสิ่งนั้นๆ

Vroom (1970 อ้างใน เพชรี หาลาภ, 2538 ข) กล่าวว่า ปัจจัยที่สนับสนุนต่อความคาดหวังของบุคคลนั้น ขึ้นกับตัวแปร 4 ตัว คือ ผลตอบแทนที่จะได้รับนั้นเหมาะสมกับบทบาทที่ครอบครองอยู่เพียงใด ความพอใจหรือไม่พอใจต่อผลตอบแทนที่จะได้รับ เมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่นแล้ว เชื่อว่าจะต้องเป็นผู้ได้รับผลอันเนื่องมาจากผลตอบแทนอันนั้น และการมีโอกาที่จะได้รับผลตอบแทนตามความคาดหวังหรือได้รับล่วงหน้า ทั้งนี้ความพอใจต่อสิ่งเหล่านี้จะเพิ่มขึ้นหากเขาได้รับผลตอบแทนเพิ่มขึ้น จะลดลงหากเขาได้รับผลตอบแทนลดลง แต่ถ้าหากบุคคลใดไม่สนใจต่อค่าตอบแทนต่างๆ ความสัมพันธ์ทั้งหมดนี้จะหายไป และถ้าบุคคลไม่พอใจต่อผลตอบแทนที่ได้ ความสัมพันธ์จะเป็นไปในทางตรงข้าม

จะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่สนับสนุนต่อความคาดหวังนั้น ประกอบด้วย ภูมิหลัง ประสบการณ์ ความสนใจ การศึกษา การฝึกอบรม ทักษะ อายุ และการเห็นคุณค่าความสำเร็จของสิ่งนั้นๆ ซึ่งในขณะเดียวกันสิ่งแวดล้อมของงาน เช่น ลักษณะของผู้นำ ระบบการจ่ายค่าตอบแทน ล้วนแต่มีผลต่อความคาดหวังของบุคคลด้วย นอกจากนี้ ผลตอบแทนที่จะได้รับ ความพอใจหรือไม่พอใจต่อผลตอบแทนที่จะได้รับ การเป็นผู้ได้รับผลตอบแทนที่มากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่นแล้ว และการที่มีโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนตามความคาดหวังหรือได้รับล่วงหน้า

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย

ในส่วนของแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย ประกอบด้วย ความหมายของเครือข่าย ความสำคัญ และเป้าหมายของการจัดการเครือข่าย แนวทางและวิธีการในการสร้างและพัฒนาเครือข่าย ปัจจัยที่มีผลต่อการสนับสนุนการพัฒนาเครือข่าย และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเครือข่าย ดังนี้

ความหมายของเครือข่าย

จากการตรวจเอกสาร มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการสร้างเครือข่ายไว้ ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) กล่าวว่า เครือข่าย หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงานหรือสถาบันใดๆ ได้ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากัน ภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (2547) กล่าวว่า เครือข่าย คือ สิ่งที่เชื่อมโยงกันอย่างไร้ระเบียบและมีการจัดการตนเอง ซึ่งบางครั้งอาจเป็นเรื่องที่ยากแก่การเรียนรู้ จะทำให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ว่า ทุกสิ่งเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เสมือนมีแรงดึงดูดระหว่างกันและกัน

กรมการพัฒนาชุมชน (2549) กล่าวว่า เครือข่าย หมายถึง การเชื่อมโยงกันระหว่างบุคคล กลุ่มหรือองค์กร เครือข่าย โดยมีรูปแบบของการประสานทรัพยากร เป้าหมาย วิธีการของตนเอง มาดำเนินกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย ในลักษณะที่องค์กรสมาชิกยังเป็นอิสระในการดำเนินกิจกรรมของตน เพื่อสร้างพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมและการพัฒนาการการต่อรองในระดับต่างๆ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549) กล่าวว่า เครือข่าย หมายถึง การรวมกลุ่มของผู้ประกอบธุรกิจ อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกันในการทำเลหนึ่งๆ โดยมีการเชื่อมโยงจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

กล่าวโดยสรุป เครือข่าย หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงานหรือสถาบันใดๆ ได้ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากันกันอย่างไร้ระเบียบ และมีการจัดการตนเอง ซึ่งบางครั้งอาจเป็นเรื่องที่ยากแก่การเรียนรู้ โดยมีรูปแบบของการประสานทรัพยากร เป้าหมาย วิธีการของตนเองมาดำเนินกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย ในลักษณะที่องค์กรสมาชิกยังเป็นอิสระในการดำเนินกิจกรรมของตน ภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ

ความสำคัญและเป้าหมายของการจัดการเครือข่าย

สำหรับความสำคัญของการจัดการเครือข่ายนั้น ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์ (2542) ได้กล่าวว่า การบริหารงานของเครือข่ายที่จะทำให้เครือข่ายมีความเติบโตและยั่งยืนต้องให้ความสำคัญใน 3 ประเด็น ประกอบด้วย

1. การแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิก

สำหรับการแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกนั้น เครือข่ายจะจัดการให้มีการแลกเปลี่ยนอะไร ระหว่างสมาชิก จะแลกเปลี่ยนกันอย่างไร แลกเปลี่ยนเพื่ออะไร ใครเป็นผู้ได้ประโยชน์ ประโยชน์ที่ได้มีคุณค่าเพียงใดสำหรับสมาชิก

2. การจัดการสื่อสาร

เครือข่ายจะจัดการให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกอย่างไร เรื่องอะไรที่ควรจะมีการติดต่อสื่อสาร จะใช้สื่อประเภทใดในการสื่อสาร สารที่สื่อมีความหมายต่อสมาชิกหรือไม่ อย่างไร ความถี่ในการติดต่อสื่อสารมีมากน้อยแค่ไหน

3. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก

เครือข่ายจะจัดการให้ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกเป็นไปในทิศทางใดเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ มีรูปแบบหรือไร้รูปแบบ เอื้ออาทรหรือทำตามหน้าที่ ผูกพันเป็นเจ้าของร่วมหรือเป็นเพียงผู้ถือหุ้นและรับกำไร ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกมีขอบเขตถึงไหนแค่ ตัวแทนหรือสมาชิกกลุ่ม

ส่วนเป้าหมายของการจัดการเครือข่ายนั้น อภิญา เวชยชัย (2540) กล่าวว่า เป้าหมายของการจัดการเครือข่ายนั้น ประกอบด้วย 7 ประเด็น คือ เพื่อขยายวงความสัมพันธ์ให้กว้างขวางขึ้น เพื่อนำไปสู่การขยายกิจกรรมขยายความช่วยเหลือเกื้อกูลที่มีต่อกัน ตลอดจนพัฒนาศักยภาพของแต่ละองค์กรให้แสดงบทบาททั้ง “ผู้ให้” และ “ผู้รับ” อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยผ่านการติดต่อกันโดยตรงระหว่างบุคคลหรือกลุ่มต่างๆ ที่เข้าร่วมในเครือข่าย เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางวัตถุแก่กัน และเป็นการแบ่งปัน

ทรัพยากรให้แก่กลุ่มที่ด้อยโอกาสกว่า เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมและเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลระหว่างองค์กร เพื่อเป็นแหล่งสำหรับการทำงานและการสนับสนุนต่างๆ เพื่อจะนำไปปฏิบัติ เป็นกิจกรรมของตนเอง และยังทำให้เกิดการรวมหมู่ที่มีอิทธิพลมากกว่าองค์กรแต่ละองค์กรอย่างมากมาย เป็นเวทีสำหรับการปฏิบัติงานร่วมในพื้นที่ และเพื่อรวมตัวกันนำประเด็นปัญหาโรงเรียนสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือนำไปสู่การเสนอหรือผลักดันนโยบายที่เหมาะสมมากกว่าเดิม

แนวทางและวิธีการในการสร้างและพัฒนาเครือข่าย

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางและวิธีการในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายไว้ ดังนี้

Starkey (1997) ได้เสนอแนวทางในการสร้างเครือข่าย ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดข้อตกลงระหว่างสมาชิก

เชิญองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาร่วมประชุม โดยมีหัวข้อการประชุมที่น่าสนใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วมหรือเป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้องกัน มอบหน้าที่ในการบริหารการจัดการการประชุมให้กับบรรดาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันรับผิดชอบการหาข้อตกลงร่วมกันในกิจกรรมที่เป็นผลประโยชน์ร่วมดังกล่าว

2. การกำหนดทิศทางการดำเนินการ

กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่าย ทิศทางกิจกรรมหลักและคุณสมบัติของสมาชิกให้ชัดเจน โดยให้สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดด้วย เพื่อป้องกันการครอบงำจากกลุ่มคนบางกลุ่ม ทั้งนี้ควรมีการทบทวนเป็นระยะๆ เพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคม และความต้องการของสมาชิก

3. การจัดตั้งผู้ประสานงานในการดำเนินงานกิจกรรมกลุ่ม

จัดตั้งกลุ่มแกนของเครือข่ายที่เสนอตัวเข้ามาทำหน้าที่ประสานงานจัดการ และส่งกำลังบำรุงให้กับสมาชิก ซึ่งต้องไม่ติดกับงานประจำวันขององค์กรตัวเอง และกลุ่มแกนต้องดำเนิน

กิจกรรมของเครือข่ายให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ต้องมีการหมุนเวียนเปลี่ยนกลุ่มผู้นำเครือข่าย เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของสมาชิก และป้องกันการผูกขาดอำนาจ

4. การสร้างการมีส่วนร่วม

ความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและความผูกพันที่เหนียวแน่น มีส่วนอย่างสำคัญต่อความสำเร็จของเครือข่าย ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การเลือกกิจกรรมและวิธีการทำงานของเครือข่ายในลักษณะประชาธิปไตย

5. การจัดหาทรัพยากรดำเนินกิจกรรม

เครือข่ายต้องมีวิธีการจัดหาและจัดการทรัพยากร เพื่อความเป็นประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนกิจการของเครือข่ายและความสามารถในการพึ่งตนเอง

6. การมีภาพลักษณ์เฉพาะองค์กร

เป็นการทำให้เครือข่ายมีสถานภาพถูกต้องตามกฎหมายเพื่อให้เครือข่ายและผู้นำเครือข่ายได้รับการสนับสนุนและความไว้วางใจจากสมาชิกเครือข่าย อีกทั้งยังสามารถดำเนินงานได้กว้างขวาง อาจมีชื่อสัญลักษณ์ของเครือข่าย เพื่อให้เป็นที่จดจำได้ง่ายและอาจส่งข่าวสารไปให้กับบุคคลเป้าหมายที่สามารถให้การรับรองเครือข่ายได้

7. การเชื่อมโยงระหว่างเครือข่าย

สนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย เพื่อเสริมให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งมากขึ้น

8. การติดตามและประเมินผล

มีการติดตามผลและประเมินผลเป็นประจำสม่ำเสมอและถี่ถ้วน โดยดูความสอดคล้องของแผนการทำงานกับวัตถุประสงค์ความก้าวหน้าและความสำเร็จของเครือข่ายในแต่ละระยะ

9. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

มีการจัดหลักสูตรฝึกอบรมด้านการจัดการเครือข่ายให้กับองค์กรแกนและผู้นำเครือข่าย
สม่ำเสมอ

10. การดำเนินกิจกรรม

ถ้าวัตถุประสงค์เครือข่ายดี การเชื่อมโยงภายในเครือข่ายเหมาะสม เอื้อให้เกิดความ
เคลื่อนไหวของกิจกรรมและความเข้มแข็งของสมาชิก โครงการหรือกิจกรรมมีลักษณะกระจาย
อำนาจไปให้กับสมาชิกที่ได้รับประโยชน์ การดำเนินเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ใน
ที่สุด

นอกจากนี้ ขนินฐฐา กาญจนรังสินนท์ (2542) และกรมการพัฒนาชุมชน (2549) ระบุว่า
หลักการในการสร้างเครือข่ายเป็นการทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารกัน และเป็นการสนับสนุนให้มี
การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารแก่กัน โดยความสมัครใจ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม และก่อให้เกิด
การถ่ายทอดศักยภาพระหว่างกัน อย่างไรก็ตาม การที่กลุ่มคนหรือสถาบัน ตลอดจนบุคคลต่างๆ มา
รวมตัวกันได้ต้องมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือมีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน ซึ่ง
ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ มีกลุ่มหรือบุคคล ที่สามารถทำหน้าที่กระตุ้นหรือทำให้เครือข่าย
ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกันอย่างต่อเนื่อง มีการจัดการเครือข่ายที่ดี เพื่อให้สมาชิก ได้รับ
ผลประโยชน์ร่วมกัน มีการปฏิบัติและการติดตามผล ในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ
และมีกลุ่มหรือองค์กรสมาชิกเครือข่ายที่มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน รวมทั้งต้องมี
วัตถุประสงค์ในการทำงานคล้ายคลึงกัน

จะเห็นได้ว่า แนวทางและวิธีการในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายนั้น จะเห็นได้ว่าการมี
สัมพันธภาพที่ดีนั้น จัดเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการนำไปสู่ความสำเร็จของการเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง
ซึ่งหลักการในการสร้างเครือข่ายนั้น เกิดจากการที่บุคคลต่างๆ มารวมตัวกัน มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน
หรือมีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วย 9 ประเด็น คือ มีกลุ่มหรือบุคคล ที่
สามารถทำหน้าที่กระตุ้นหรือทำให้เครือข่ายขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกันอย่างต่อเนื่อง มีการ
จัดการเครือข่ายที่ดี เชิญองค์กรหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาประชุมเกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วมหรือ
เป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้องกัน กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่ายร่วมกัน เปิดโอกาสให้
สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เครือข่ายจะต้องมีสถานภาพที่ถูกต้องตามกฎหมาย มี

การสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย เพื่อเสริมความเข้มแข็ง มีการปฏิบัติ และการติดตามผล ในการดำเนินกิจกรรมหรือ โครงการต่างๆ และมีกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก เครือข่ายที่มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน

ปัจจัยที่มีผลต่อการสนับสนุนการพัฒนาเครือข่าย

มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายไว้ ดังนี้

สมพันธ์ เตชะอธิก (2537) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่สนับสนุนต่อความเข้มแข็งของเครือข่าย ระดับชุมชนไว้ 2 ลักษณะ ประกอบด้วย เครือข่ายภายในชุมชนและเครือข่ายภายนอกชุมชน ซึ่ง เครือข่ายภายในชุมชนนั้น มีข้อควรพิจารณาอยู่ 3 ประการ คือ การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ผลของ กิจกรรม และความเข้มแข็งของผู้นำ ส่วนปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เครือข่ายภายนอกชุมชน ซึ่งได้แก่ การเชื่อมโยงงานของท้องถิ่น และกระบวนการเรียนรู้ของคนนอกชุมชน นอกจากนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2545) ได้ระบุว่า ปัจจัยที่เสริมสร้างความ เข้มแข็งของการพัฒนาเครือข่ายภาคประชาชนนั้น ประกอบด้วย 7 ประเด็น คือ ความหลากหลาย ของกลุ่ม องค์กร เครือข่ายที่มีอยู่ในสังคม การสร้างเวทีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มองค์กรของ ภาคประชาชนด้วยกันกับภาครัฐหรือนักวิชาการ การสร้างระบบฐานข้อมูลขององค์กรเครือข่ายที่ เป็นระบบ การเฝ้าติดตามประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตน การเข้าใจและยอมรับใน กระบวนการของการทำงานของกันและกัน ทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น ทุนจากทั้งภายในและ ภายนอกชุมชน และการประสานงานความร่วมมือขององค์กรชุมชนในเชิงผลประโยชน์ต่างตอบแทน

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการพัฒนาเครือข่ายนั้น ประกอบด้วย 12 ประเด็น คือการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ผลของกิจกรรม ความเข้มแข็งของผู้นำ การเชื่อมโยงงานของท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้ของคนนอกชุมชน ความหลากหลายของกลุ่ม องค์กร เครือข่ายที่มีอยู่ในสังคม การสร้างเวทีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มองค์กรของภาคประชาชนด้วยกันกับภาครัฐหรือนักวิชาการ การสร้างระบบฐานข้อมูลขององค์กรเครือข่ายที่เป็นระบบ การเฝ้าติดตามประเด็น ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตน การเข้าใจและยอมรับในกระบวนการของการทำงานของกันและกัน ทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น ทุนจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน และการประสานงานความร่วมมือขององค์กรชุมชนในเชิงผลประโยชน์ต่างตอบแทน

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเครือข่าย

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเครือข่ายไว้ ดังนี้

Starkey (1997) ได้ระบุว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเครือข่ายที่พบมี 9 ประเด็นซึ่งประกอบด้วย

1. การที่เครือข่ายที่ไม่มีทิศทางวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ซึ่งยากที่จะพัฒนากิจกรรมของเครือข่ายให้ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้อย่างต่อเนื่อง
2. การที่เครือข่ายที่มีสมาชิกหลากหลายประเภทหรือมีความแตกต่างมากระหว่างขนาดความเข้มแข็งและสถานภาพอื่นๆ ของสมาชิก หน่วยงานใหญ่มีทรัพยากรมากและสถาบันที่เจ้าหน้าที่มีการศึกษาสูงเชื่อมั่นในตัวเองมี ซึ่งแนวโน้มที่จะครอบงำองค์กรที่มีขนาดเล็กกว่า
3. เกิดการรวมศูนย์เกิดขึ้นเมื่อผู้ประสานงานของเครือข่าย เลขานุการ และคณะทำงาน เริ่มควบคุมและดำเนินการเครือข่ายในนามของตนเอง มากกว่าการประสานงานและอำนวยความสะดวกให้กับกิจกรรมของสมาชิก การตัดสินใจถูกรวมศูนย์และการติดต่อสื่อสารภายในเครือข่าย ดำเนินการโดยเลขานุการ
4. การขาดเงินทุนสำหรับกิจกรรมและการประสานงานภายในเครือข่าย ส่วนเครือข่ายที่มีทุนก็มักเกิดความเครียดเนื่องจากปัญหาในการจัดการและจัดสรรค่าใช้จ่ายให้กับสมาชิกให้ทั่วถึง
5. เนื่องจากภายในเครือข่าย ข้อมูลข่าวสารจะแพร่กระจายไประหว่างคนหนึ่งไปให้กับคนอื่นๆ ได้อย่างเสรีทำให้อาจมีการส่งข่าวสารข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เครือข่ายต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้คนซักถาม หรือวิพากษ์วิจารณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารภายในเครือข่ายได้
6. เครือข่ายสามารถถูกกระทบจากการแข่งขันของเครือข่าย หรือองค์กรอื่นที่มีงานคาบเกี่ยวกันซึ่งอาจนำไปสู่การร่วมมือกัน แต่ก็อาจนำไปสู่การแข่งขันเพื่อให้ได้รับการยอมรับ การสนับสนุนทรัพยากรและการเพิ่มจำนวนสมาชิกได้เช่นกัน

7. การแข่งขันระหว่างเครือข่ายที่มีขอบเขตการดำเนินงานเหลื่อมซ้อนกันอาจนำไปสู่ความร่วมมือกันและการช่วงชิงเพื่อให้ได้รับการยอมรับ การสนับสนุน และการเข้าเป็นสมาชิกได้ในขณะเดียวกัน

8. การติดตามและประเมินผลเครือข่ายมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากธรรมชาติของเครือข่ายคือความไม่เป็นระบบ และมีโครงสร้างหลวมที่มุ่งเน้นความก้าวหน้าในอนาคต ไม่ใช่ ประสิทธิภาพในอดีต

9. เครือข่ายระดับชาติและเครือข่ายระหว่างประเทศหลายแห่งพบปัญหาอุปสรรคทางการเมืองทำให้มีสภาพที่ไม่มั่นคงและถูกควบคุมอย่างเข้มงวดโดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนข่าวสารและการวิจารณ์รัฐบาล

นอกจากนี้ นฤมล นิราธร (2543) ได้สรุปไว้ว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเครือข่ายสามารถแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. ปัญหาการดำเนินงานภายใน

ปัญหาการดำเนินงานภายใน จะขึ้นอยู่กับความแตกต่างในด้านวัฒนธรรมในการทำงานระหว่างเครือข่าย ทั้งความแตกต่างทั้งในด้านบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถระหว่างบุคคลที่มาร่วมเป็นเครือข่าย ซึ่งปัญหาที่มักพบในการทำงานประการแรก ได้แก่ การแบ่งหน้าที่ในการทำงานเครือข่าย เนื่องจากสมาชิกทุกคนมีงานประจำอยู่ ไม่มีใครต้องพึ่งพิงเครือข่ายจึงทำให้เครือข่ายอาจไม่มีผลในการเคลื่อนไหวหรือทำกิจกรรมเท่าที่ควร ประการที่สองเป็นปัญหาเรื่องความสามารถในการบริหารจัดการเครือข่ายโดยเฉพาะเรื่องการประชุมงาน ส่วนปัญหาอื่นๆ เช่น การขาดทุนเพื่อการดำเนินกิจกรรม ไม่มีทุนสนับสนุนและขาดวิธีการประเมินผลเครือข่าย ฯลฯ

2. ปัญหาของเครือข่ายในภาพรวม

ปัญหาเครือข่ายในภาพรวม ปัญหาที่พบโดยทั่วไป ได้แก่ เครือข่ายมุ่งเน้นความสำเร็จมากเกินไป ทำให้มองข้ามความสำคัญของการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ประการที่สอง เครือข่ายขาดความชัดเจนในกระบวนการทำงาน ขาดความสามารถในการมองสภาพการณ์ทั้งในระดับลึกและระดับกว้างและขาดการทำงานอย่างต่อเนื่อง ประการที่สาม ขาด

แนวร่วมในการทำงาน เนื่องจากเครือข่ายที่จะสามารถทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ต้องมีแนวร่วมที่หลากหลาย มิใช่เฉพาะองค์กรประเภทเดียวกันเท่านั้นแต่ต้องมีแนวร่วมในระดับกว้าง เช่น นักวิชาการและสื่อต่างๆ และประการที่สี่ คือเครือข่ายขาดผู้นำที่มีความสามารถและมีวิสัยทัศน์

กล่าวสรุปได้ว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเครือข่ายนั้น ประกอบด้วย 2 ประเด็นหลัก คือ ปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานภายใน อันประกอบด้วย ความแตกต่างในด้านวัฒนธรรมในการทำงานระหว่างเครือข่าย การแบ่งหน้าที่ในการทำงานเครือข่าย ความสามารถในการบริหารจัดการเครือข่าย โดยเฉพาะเรื่องการเงินการประสานงาน ไม่มีทุนสนับสนุนและขาดวิธีการประเมินผลเครือข่าย เกิดการรวมศูนย์เกิดขึ้นเมื่อผู้ประสานงานของเครือข่าย และเกิดการส่งข่าวสารข้อมูลที่ไม่ถูกต้องในเครือข่าย ปัญหาของเครือข่ายในภาพรวม ได้แก่ เครือข่ายมุ่งเน้นความสำเร็จมากเกินไป ทำให้มองข้ามความสำคัญของการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน เครือข่ายขาดความชัดเจนในกระบวนการทำงาน ขาดแนวร่วมในการทำงาน เครือข่ายสามารถถูกกระทบจากการแข่งขันของเครือข่าย หรือองค์กรอื่นที่มีงานคาบเกี่ยวกันซึ่งอาจนำไปสู่การร่วมมือกัน และการที่เครือข่ายระดับชาติและเครือข่ายระหว่างประเทศหลายแห่งพบปัญหาอุปสรรคทางการเมืองทำให้มีสภาพที่ไม่มั่นคงและถูกควบคุมอย่างเข้มงวด

แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

ในส่วนของแนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนนั้น ประกอบด้วย ความหมายของวิสาหกิจชุมชน ลักษณะสำคัญและองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน หลักการวิสาหกิจชุมชน ประเภทวิสาหกิจชุมชน จุดแข็งของชุมชนในการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชน ขั้นตอนการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน ข้อจำกัดของวิสาหกิจชุมชน และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน

ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

สำหรับความหมายของวิสาหกิจชุมชนนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนไว้ ดังนี้

กรมส่งเสริมการเกษตร (2548) ระบุว่า วิสาหกิจชุมชน หมายถึง ตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจรากหญ้า ทำให้ชุมชนมีความมั่นคงในการผลิต การบริโภค การออม การลงทุน ทำให้มีกำลังในการซื้อสิ่งที่ตนเองผลิตไม่ได้ และจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิต ซึ่งก็คือผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและการบริการต่างๆ ทำให้เศรษฐกิจมหภาคสามารถขับเคลื่อนไปได้โดยฐานของผู้คนกว่าครึ่งหนึ่ง

ของประเทศในชุมชนชนบท และส่วนหนึ่งในชุมชนเมืองที่มีขีดความสามารถในการบริโภค ทำให้เกิดการหมุนเวียนของทุน

คณะทำงานพัฒนาและจัดระบบกฎหมายเพื่อเป็นฐานข้อมูลทางกฎหมายอิเล็กทรอนิกส์ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2548) ได้กล่าวถึงพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนว่า วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชน เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรืออื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกัน เพื่อประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อกรพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน

เสรี พงศ์พิศ และสุภาส จันทร์หงษ์ (2548) ได้กล่าวว่า วิสาหกิจ หมายถึง การประกอบการ ซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด การจัดการผลผลิตและทรัพยากรทุกขั้นตอน โดยภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายขององค์กรชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน (2549) กล่าวว่า เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน คือ การกระจุกตัวของธุรกิจต่างๆ ที่มีการติดต่อระหว่างกัน ครอบคลุมทั้งผู้ป้อนวัตถุดิบ ผู้ผลิต ผู้ให้บริการ และองค์กรหรือสถาบัน โดยทุกฝ่ายมีการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์การพัฒนาร่วมกัน โดยมีอุปสงค์เป็นตัวนำ และร่วมมือกันในการพัฒนาปัจจัยร่วม เช่น ข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาบุคลากร และส่งเสริมการเปิดกว้างในการแข่งขัน (ไม่ใช่การรวมตัวกันเพื่อผูกขาดทางการค้า) ที่สำคัญที่สุด จุดมุ่งหมายหลักของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน คือ เพื่อมุ่งยกระดับความสามารถในการแข่งขันโดยรวมของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนนั้นๆ ซึ่งจะทำให้ธุรกิจสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคง

สรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชน เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรืออื่นๆ ซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด ครอบคลุมทั้งผู้ป้อนวัตถุดิบ ผู้ผลิต ผู้ให้บริการ และองค์กรหรือสถาบัน โดยทุกฝ่ายมีการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์การพัฒนาร่วมกัน โดยภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายขององค์กรชุมชนที่สำคัญที่สุด จุดมุ่งหมายหลักของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน คือ เพื่อมุ่งยกระดับความสามารถในการแข่งขันโดยรวมของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนนั้นๆ ซึ่งจะทำให้ธุรกิจสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคง

ลักษณะสำคัญและองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน

เกี่ยวกับลักษณะสำคัญและองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนนั้น ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวไว้ ดังนี้

เสรี พงศ์พิศ และสุภาส จันทร์หงษ์ (2548) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชนนั้น ประกอบด้วย 6 ประเด็น คือ ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการ ผลผลิตที่ได้มาจากกระบวนการในชุมชน มีการริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล รวมถึงมีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ และมีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (2548) ระบุว่า ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชนนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์อย่างน้อย 7 ประการ ซึ่งประกอบด้วย การที่ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ ผลผลิตที่ได้มาจากกระบวนการในชุมชน โดยใช้วัตถุดิบ ทรัพยากร ทูม แรงงานในชุมชนเป็นหลัก มีการริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน เป็นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล มีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ และมีการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมาย

กรมการพัฒนาชุมชน (2549) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนไว้ 4 ประการ คือ วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจการของชุมชนที่ประกอบกิจการด้านการผลิต บริการหรืออื่นๆ เป็นกิจการที่บริหารจัดการโดยบุคคลซึ่งมีการใช้ทุนชุมชนเป็นหลัก เน้นการมีส่วนร่วม และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน รวมถึงมีเป้าหมายเพื่อการสร้างรายได้ การพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน และที่สำคัญคือก่อประโยชน์แก่ชุมชน

กล่าวโดยสรุป ลักษณะสำคัญและองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 9 ประเด็น คือ ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการ ผลผลิตที่ได้มาจากกระบวนการในชุมชน มีการริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล รวมถึงมีการดำเนินการแบบบูรณาการ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน รวมถึงมีเป้าหมายเพื่อการสร้างรายได้ เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ และมีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ และมีการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมาย

หลักการวิสาหกิจชุมชน

เกี่ยวกับหลักการวิสาหกิจชุมชนนั้น ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวไว้ ดังนี้

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2548 ก) ได้กล่าวว่า หลักการของวิสาหกิจชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่และเศรษฐกิจของชุมชน โดยให้ชุมชนรู้จักวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากชุมชนสามารถผลิตสินค้าได้เป็นจำนวนมาก แต่ไม่รู้จักแหล่งจำหน่ายสินค้านำสินค้าวิสาหกิจชุมชนมีฐานคิดอยู่บนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนรู้จักการจัดการผลิต การตลาด และการบริโภคร่วมกัน เช่น ผลิตกล้วยฉาบ หรือทำแชมพูทุกหมู่บ้านแข่งขายกัน วิสาหกิจชุมชนต้องสร้างวงจรเศรษฐกิจชุมชนขึ้นมาใหม่ เชื่อมโยงศักยภาพชุมชนเข้ากับการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า เป็นการร่วมกันทำแบบประสานพลังทำให้เกิดการคิดและทำแบบวิถีมามีกำไรให้ชุมชนจัดการระบบผลิต การตลาด การจัดการระบบผลิตและการตลาดวิสาหกิจชุมชนใช้หลักการ 4P ควบคู่กับ participation และ social fund ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนสามารถผลิตสินค้าคุณภาพดี มีมาตรฐาน ราคายุติธรรม มีช่องทางจำหน่ายหรือตลาด การโฆษณา ใช้จ่ายเงินแปลก บรรลุภัณฑ์ที่น่าสนใจ ทีมงานของชุมชนมีส่วนร่วมและใช้ฐานทุนทางสังคม เช่น วัตถุประสงค์ทรัพยากรภูมิปัญญาในท้องถิ่น และการคืนกำไรให้ชุมชน โดยหลักการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนมีดังนี้ มุ่งเน้นกิจกรรมที่เกิดจากฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาในชุมชน มีการผลิตขึ้นพื้นฐานให้พอเพียงกับการต้องการของคนในชุมชน มุ่งให้เกิดการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้และมีความสามารถในการจัดการหนี้สินได้ มีความสอดคล้องกับแผนของชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อการพึ่งพาตนเอง และเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน (2549) ได้กล่าวถึง แนวทางในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ไว้ 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ร่วมบูรณาการการปฏิบัติงานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

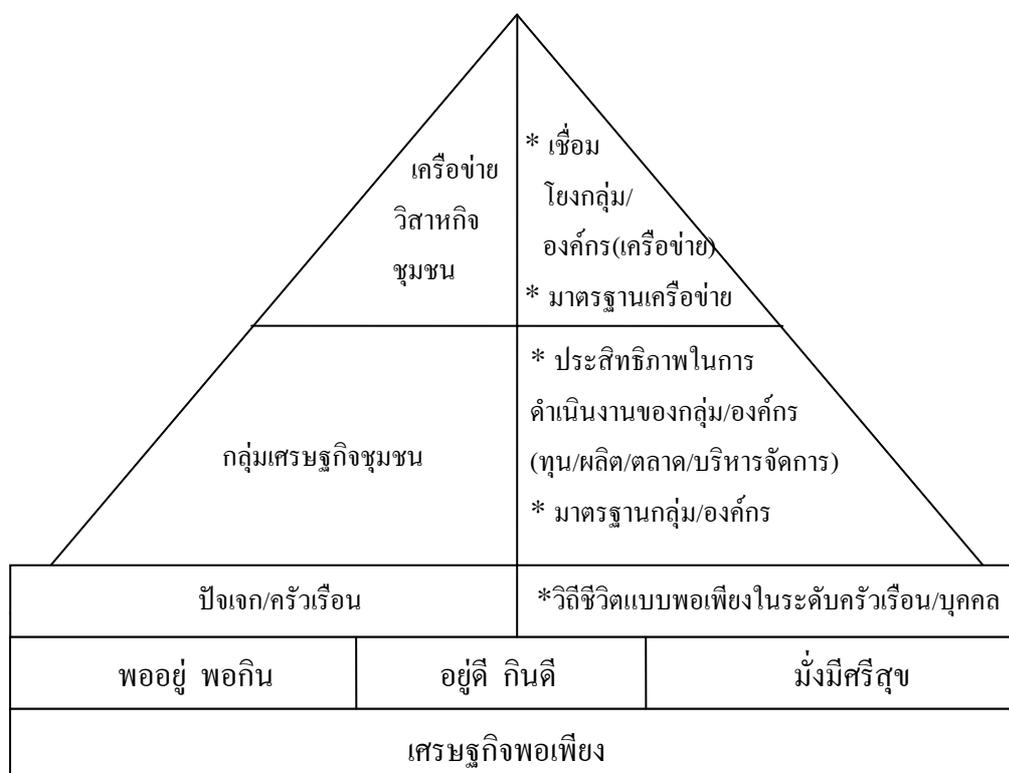
สำหรับในประเด็นของการร่วมบูรณาการในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนนั้น จะเป็นการร่วมกันบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามโครงสร้างที่กำหนดในกฎหมาย โดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือการพัฒนาให้เข้มแข็งไปสู่การเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไป

2. สนับสนุนให้กลุ่มเศรษฐกิจชุมชนและเครือข่ายจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพิ่ม

ในส่วนของ การสนับสนุนให้กลุ่มเศรษฐกิจชุมชนและเครือข่ายจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนนั้น ทำเพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางการรับการสนับสนุนตาม พ.ร.บ. วิสาหกิจชุมชน เพื่อประโยชน์ของกลุ่มหรือเครือข่ายโดยตรง

3. กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

สำหรับการกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนนั้น สามารถทำได้โดยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาใน 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ ปัจเจกหรือครัวเรือน ซึ่งทำได้โดยพัฒนาวิถีชีวิตแบบพอเพียงในระดับบุคคลหรือครัวเรือน กลุ่มเศรษฐกิจชุมชน ทำได้โดยการพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินงานทุกด้าน และสร้างมาตรฐานของกลุ่มหรือองค์กร และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ทำได้โดยการพัฒนาเชื่อมโยงกลุ่มหรือเครือข่าย และสร้างมาตรฐานของเครือข่าย

ภาพที่ 1 แนวทางการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ที่มา: แผนภูมิกรมการพัฒนาชุมชนกับกรมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2549)

กล่าวโดยสรุป หลักการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 6 ประเด็น คือ การเน้นให้ชุมชน รู้จักวิถีคิด ร่วมบูรณาการการปฏิบัติงานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนให้กลุ่มเศรษฐกิจชุมชน และเครือข่ายจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพิ่ม กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน สร้างวงจรเศรษฐกิจชุมชนขึ้นมาใหม่ เชื่อมโยงศักยภาพชุมชนเข้ากับการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า โดย มุ่งเน้นกิจกรรมที่เกิดจากฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาในชุมชน และมุ่งให้เกิดการลดรายจ่ายเพิ่ม รายได้และสามารถจัดการหนี้สินได้

นอกจากนี้ ทวีศักดิ์ นพเกษร (2545) ได้ระบุถึงระดับของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ ตอบสนองต่อตลาดภายนอกชุมชนและเครือข่ายว่า สามารถแบ่งได้เป็น 4 ระดับ คือ

1. ระดับครอบครัว

ในระดับครอบครัวนั้น ส่วนใหญ่เป็นการแปรรูปเพื่อการอุปโภคบริโภคของตนเองใน ครัวเรือนเป็นหลักเพื่อลดรายจ่ายที่จะต้องซื้อจากภายนอก ทำให้สามารถออมทุน

2. ระดับชุมชน

สำหรับระดับชุมชนนั้น จะเป็นการนำผลผลิตที่เหลือใช้ขายตัวไปสู่อู่เพื่อนบ้านผู้ผลิต เองไม่ได้เกิดการซื้อขายกันเองในชุมชนในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันเอง เงินจึงไม่ไหลออกไปจาก ชุมชน

3. ระดับเครือข่าย

ในส่วนในระดับเครือข่าย จะเห็นได้ว่าผลผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองบางอย่างไม่ สามารถดำเนินการโดยลำพัง ชุมชนเดียว ดังนั้นหลายชุมชนจึงต้องร่วมมือกันดำเนินการเพื่อ ตอบสนองต่อความต้องการของทุกชุมชน หรือผลผลิตบางอย่างหลายชุมชนเหลือใช้จึงนำมา ร่วมกันผลิตเพิ่มมูลค่าและแลกเปลี่ยนกับเครือข่าย หรือชุมชนอื่นที่ไม่สามารถผลิตเองได้ เป็นการ พึ่งพากันเองระดับเครือข่ายที่มีความแตกต่างหลากหลายทางทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญา

4. ระดับนอกชุมชนและเครือข่าย

ในระดับนอกชุมชนและเครือข่ายนั้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ทรัพยากรหรือผลผลิตที่มีมากเกินไปความต้องการของชุมชนและเครือข่าย เพื่อการสร้างผลิตภัณฑ์ต่อเนื่องเพิ่มมูลค่า

ประเภทวิสาหกิจชุมชน

ในส่วนของประเภทวิสาหกิจชุมชนนั้น ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวไว้ ดังนี้

ดวงเดือน สมวัฒนศักดิ์ (2548) วิสาหกิจชุมชน เป็นธุรกิจของชุมชนที่มีความคล่องตัว เป็นการดำเนินงานแบบเรียบง่ายไม่ซับซ้อน แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน เป็นการประกอบพื้นฐานแบบพอเพียง ผลิตเพื่อกินเพื่อใช้ในครอบครัว ชุมชน เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน และวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการประกอบการมีการผลิตสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์หรือคุณภาพดีระดับมาตรฐาน เพื่อตอบสนองชุมชน เครือข่ายและตลาดในวงกว้าง ตลาดของวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่เป็นตลาดแบบพอเพียงซึ่งหมายถึงตลาดท้องถิ่นภายในชุมชน หากมีการขยายการผลิต และเป็นสินค้าระดับมาตรฐาน ก็สามารถเข้าสู่ตลาดแบบข้อตกลง สัญญา และตลาดใหญ่ที่ต้องแข่งขันในเชิงธุรกิจ อย่างไรก็ตาม วิสาหกิจชุมชน มิได้มีเป้าหมายเพื่อสร้างกำไรเป็นหลัก ดังเช่นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แต่เป็นการมุ่งเน้นกำไรทางสังคม ความเข้มแข็งของชุมชน และความสงบสุขของสังคม รวมทั้งตั้งอยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2548 ข) กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน อันได้แก่ การดำเนินการต่างๆ เพื่อกินเพื่อใช้ในชุมชน เพื่อให้ครอบครัวพึ่งตนเองได้ ให้ชุมชนเกิดความพอเพียงอย่างน้อยให้พออยู่พอกิน หรือพอกินพอใช้เมื่อลดรายจ่ายรายได้ก็เพิ่มขึ้น แปลว่าแม้ทำเพื่อกินเองใช้เองก็เกิดรายได้เหมือนกันและน่าจะดีกว่า เพราะถ้ามุ่งแต่เพิ่มรายได้โดยไม่เน้นการทำทดแทนการซื้อ เราก็จะมีรายจ่ายมากกว่ารายได้ซึ่งก็คือที่มาของปัญหาหนี้สินหรือสถานการณ์ ชักหน้าไม่ถึงหลัง ของผู้คนในขณะนี้

2. วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า อันได้แก่ การนำผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเข้าสู่ตลาดบริโภค และรวมไปถึงผลผลิตทั่วไปที่เหลือกินเหลือใช้ในท้องถิ่นที่นำออกสู่ตลาดบริโภค โดยการปรับปรุงคุณภาพผลผลิต หีบห่อ การตลาดและการจัดวางต่างๆ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้อย่างไรก็ตาม ชุมชนต้องไม่กระโดดข้ามขั้น ต้องพัฒนาจากขั้นพื้นฐานไปสู่ขั้นก้าวหน้าทีละขั้น

ทั้งนี้ จากข้อมูลของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2548 ก) พบว่า สินค้าของวิสาหกิจชุมชนสามารถผ่านช่องทางจำหน่ายดังนี้ ร้านค้า ร้านค้าชุมชน ร้านค้าในจังหวัด ห้างสรรพสินค้า ตลาดนัด อ.ต.ท. สถานที่ท่องเที่ยว ร้านค้าของที่ระลึกตามสนามบิน สถานีขนส่ง ร่วมงานเทศกาล นิทรรศการ งานแสดงสินค้า อาคารสำนักงานทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร ร้านค้าสวัสดิการ สหกรณ์ทั้งภาครัฐและเอกชน บริษัทหรือหน่วยงาน หรือธุรกิจที่ต้องใช้ของแจกของแถม เช่น บางจาก โรบินสัน โรงแรม ร้านขายหนังสือขนาดใหญ่ ธนาคาร สายการบิน การตลาดแลกเปลี่ยน เช่น ระหว่างกลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ชมรม สมาคมต่างๆ ขายตรง ส่งออก E-Business ขนส่ง โดยที่ประโยชน์ของวิสาหกิจชุมชนต่อเกษตรกรนั้น จะก่อให้เกิดการรวมตัวกันของเกษตรกรในการประกอบธุรกิจในระดับชุมชน มีความมั่นคง ได้รับการรับรองตามกฎหมาย เกิดการส่งเสริมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาความสามารถในการจัดการ ตรงตามความต้องการที่แท้จริง และทำให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ มีความพร้อมที่จะพัฒนาสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต

กล่าวโดยสรุป สำหรับประเภทของวิสาหกิจชุมชนนั้น สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน ซึ่งเน้นให้ชุมชนมีการประกอบการแบบพอเพียง ผลิตเพื่อกินเพื่อใช้ในครอบครัว ชุมชน เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน และวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการประกอบการมีการผลิตสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์หรือคุณภาพดีระดับมาตรฐาน เพื่อตอบสนองชุมชน เครือข่ายและตลาดในวงกว้าง

จุดแข็งของชุมชนในการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชน

เกี่ยวกับจุดแข็งของชุมชนในการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนนั้น ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวไว้ ดังนี้

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2548 ข) สรุปว่า จุดแข็งของชุมชนเพื่อก้าวสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนนั้น ประกอบด้วย ความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเครือข่ายความสัมพันธ์

ระหว่างผู้คน ซึ่งจะทำให้เกิดความพอใจเพียง ชุมชนพึ่งตนเองได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ชุมชนมีทุนสำคัญๆ อยู่ 3 ทุน ซึ่งเป็นจุดแข็งของตนเอง คือ ทุนทรัพยากร ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม

เสรี พงศ์พิศ และสุภาส จันทร์หงษ์ (2548) ได้ระบุว่า จุดแข็งของชุมชนที่เอื้อต่อวิสาหกิจชุมชนนั้น จะต้องประกอบด้วยปัจจัยอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. ความหลากหลายทางชีวภาพ

สำหรับความหลากหลายทางชีวภาพนั้น ถ้าพิจารณาแล้วจะเห็นว่าในชุมชนมีป่า ดิน น้ำ ธรรมชาติที่มากด้วยสิ่งที่มีคุณค่าต่อชีวิต เป็นอาหาร เป็นยา เป็นของใช้ต่างๆ โดยอาหารที่ดีที่สุด ยาที่ดีที่สุด และวัสดุที่ดีที่สุดมาจากธรรมชาติ และธรรมชาติของไทยในเขตร้อนชื้น ก็อุดมสมบูรณ์มากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในส่วนของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แม้ว่าจะหายไปพร้อมกับคนรุ่นเก่านั้น แต่ก็ยังคงมีเหลืออยู่ไม่น้อย และหากรู้จักค้นหา มาประยุกต์และผสมผสานก็อาจได้สิ่งสร้างสรรค์ใหม่ๆ ที่มีคุณค่าและมูลค่า

3. เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน

เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่ว่าอาจจะไม่เหมือนเดิม แต่ก็ยังมีเพียงพอให้ฟื้นคืนมาจนสามารถพึ่งพาอาศัยกัน ร่วมกันจัดการทรัพยากร ผลผลิตต่างๆ แบ่งกันผลิต และร่วมกันบริโภคการผลิตของกิน ของใช้ จะได้ไม่ล้นตลาด เกิดความพอใจเพียง ชุมชนพึ่งตนเองได้

กล่าวโดยสรุป จุดแข็งของชุมชนในการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย ความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน ซึ่งในชุมชนแต่ละชุมชนนั้น จะมีทุนสำคัญที่เป็นจุดแข็งของตน 3 ทุน คือ ทุนทรัพยากร ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม

ขั้นตอนการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2548) ได้ระบุถึงขั้นตอนการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนว่า แต่ละชุมชน จะต้องมีความสมบูรณ์ในการก่อตั้งด้วยกัน 3 ประการ ประกอบด้วย รวมกลุ่มชุมชนไม่น้อยกว่า 7 คน และไม่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน กลุ่มคนที่รวมตัวกันต้องมีความตั้งใจประกอบอาชีพร่วมกัน 1 อย่าง หรือหลายอย่าง และมีการร่วมกันจัดทำแผนวิสาหกิจ หรือกิจการของวิสาหกิจชุมชนที่มีความสอดคล้องกับแผนชุมชน ทั้งนี้ขั้นตอนการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน นั้น มี 3 ขั้นตอน คือ ได้รับการรับรองตามกฎหมาย ได้รับการประเมินศักยภาพ ทำให้ทราบระดับความเข้มแข็งและความต้องการที่แท้จริง สามารถวางแผนพัฒนาตนเองได้ตามความพร้อมของตน และมีสิทธิได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนตามที่คณะกรรมการกำหนดและตรงกับความต้องการของวิสาหกิจชุมชน

ข้อจำกัดของวิสาหกิจชุมชน

ในส่วนของข้อจำกัดของวิสาหกิจชุมชนนั้น ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวไว้ ดังนี้

นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ (2538) กล่าวว่า ความล้มเหลวของของการรวมกลุ่มสหกรณ์ เกิดจากปัญหาหนี้สูญอันเนื่องมาจากการให้กู้ยืมอย่างไร้ความรับผิดชอบ หรือมีหนี้ที่สืบเนื่องมาจากภาวะขาดทุนของร้านค้าสหกรณ์ ทั้งนี้สาเหตุสำคัญประการหนึ่งเกิดจากสหกรณ์และเศรษฐกิจของชาวบ้านซึ่งรวมไปถึงกลุ่มออมทรัพย์ด้วยนั้น ไม่มีขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจได้เท่ากับพ่อค้าในท้องถิ่นโดยสาเหตุที่ทำให้ร้านค้าของชุมชน

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2548 ข) ได้กล่าวว่า ปัญหาและข้อจำกัดในการประกอบธุรกิจชุมชนนั้น พบว่าเกิดจากการขาดวิสัยทัศน์หรือแนวคิดที่ชัดเจนร่วมกัน ปัญหาโครงสร้างและระบบราชการที่กำหนดภาระหน้าที่แบบแยกส่วนและรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง และการขาดการประสานงานในระดับนโยบายและปฏิบัติเพื่อการดำเนินงานเป็นไปอย่างไร้เอกภาพ

กล่าวโดยสรุป ปัญหาข้อจำกัดของวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 5 ประเด็น คือ การขาดวิสัยทัศน์หรือแนวคิดที่ชัดเจนร่วมกัน โครงสร้างและระบบราชการที่กำหนดภาระหน้าที่แบบแยก

ส่วนและรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ขาดการประสานงานในระดับนโยบายและปฏิบัติเพื่อการดำเนินงาน รวมถึงปัญหาหนี้สูญ และการประสบกับภาวะขาดทุน

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน

ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนนั้น ได้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกล่าวไว้ ดังนี้

กรมส่งเสริมการเกษตร (2548) กล่าวว่า การที่กิจการวิสาหกิจชุมชนจะประสบความสำเร็จได้นั้น ควรมุ่งเน้นกิจกรรมที่เกิดจากฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาในชุมชน โดยมีการผลิตขั้นพื้นฐานให้พอเพียงกับการต้องการของคนในชุมชน เพื่อมุ่งให้เกิดการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และมีความสามารถในการจัดการหนี้สินได้ แต่จะต้องมีความสอดคล้องกับแผนของชุมชน และมีวัตถุประสงค์เพื่อการพึ่งพาตนเองและเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2548 ข) ได้สรุปว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นกระบวนการหรือแนวทางที่หลายชุมชนค้นพบว่า สามารถใช้เป็นเครื่องมือสร้าง “ระบบการพึ่งพาตนเอง” ให้เกิดขึ้น ในระบบเศรษฐกิจของชุมชนมีความสอดคล้องกับปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งการประกอบวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จนั้น ควรอยู่ภายใต้หลักการ

1. สร้างผลผลิต โดยใช้วัตถุดิบ ทรัพยากร และภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน
2. ก่อให้เกิดการพัฒนาาระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของคนในชุมชน
3. มุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด
4. มุ่งต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบการมีสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน
5. มุ่งต่อการสร้างระบบนิเวศน์ของสังคมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6. มุ่งต่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน
7. เป็นการประกอบการร่วมกันของคนในชุมชน

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 9 ประเด็น คือ เป็นการประกอบการร่วมกันของคนในชุมชน โดยมุ่งเน้นกิจกรรมที่เกิดจากฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาในชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาาระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของคนในชุมชน โดยมีการผลิตขั้นพื้นฐานให้พอเพียงกับการต้องการของคนในชุมชน เพื่อมุ่งให้เกิดการลดรายจ่าย

เพิ่มรายได้และมีความสามารถในการจัดการหนี้สินได้ มุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่า การแสวงหากำไรสูงสุด มุ่งต่อการสร้างระบบนิเวศน์ของสังคมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม แต่จะต้องมีความสอดคล้องกับแผนของชุมชน และมีวัตถุประสงค์ เพื่อการพึ่งพาตนเองและเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน

แนวทางการปลูกข้าวโพดหวาน

สำหรับแนวทางการปลูกข้าวโพดหวาน ประกอบด้วย เกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับข้าวโพดหวาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

เกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับข้าวโพดหวาน

จากข้อมูลของศูนย์วิจัยพืชไร่ชัยนาท กรมวิชาการเกษตร (2551) ระบุว่า ข้าวโพดหวาน เป็นพืชอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกโดยบรรจุกระป๋องและแช่แข็งในรูปของเมล็ด ฟัก และข้าวโพดครีม ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกปีละประมาณ 200,000 ไร่ ได้ผลผลิตฝักสดทั้งเปลือก รวม 346,000 ตัน ในปี 2544 มีปริมาณส่งออกรวม 37,000 ตัน มูลค่า 1,028 ล้านบาท และในรูปข้าวโพดหวานแช่แข็ง 1,200 ตัน มูลค่า 48 ล้านบาท การส่งออกข้าวโพดหวานชนิดต่างๆ ไปจำหน่ายต่างประเทศ จำเป็นต้องศึกษาและจัดลำดับของระเบียบการนำเข้าของประเทศต่างๆ ดังนั้น เพื่อผลักดันให้ข้าวโพดหวานส่งออกจำหน่ายต่างประเทศได้เพิ่มมากขึ้น เกษตรกรและผู้ส่งออกต้องร่วมมือในการยกระดับหรือปรับปรุงมาตรฐานการผลิต ให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ซื้อ

เนื่องจากกรมวิชาการเกษตรเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบในดำเนินงานวิจัยและพัฒนาวิธีการผลิตพืชที่ถูกต้องและเหมาะสม ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดทำเอกสาร เกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับข้าวโพดหวาน : Good Agricultural Practice for Sweet Corn เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดหวานที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยมีเป้าหมายให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ผลผลิตข้าวโพดหวานที่มีคุณภาพดี ตรงตามมาตรฐาน คู่ค้าต่อการลงทุน ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และไม่เกิดมลพิษในสิ่งแวดล้อม สามารถตรวจสอบแหล่งผลิตก่อนเข้าสู่กระบวนการแปรรูป ทั้งนี้ข้อกำหนดสำหรับเกษตรดีที่เหมาะสมในการปลูกข้าวโพดหวานนั้น ประกอบด้วย สภาพพื้นที่ พันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา สุขลักษณะและความสะอาด ศัตรูและการป้องกันกำจัด การเก็บเกี่ยว การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว และการบันทึกข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สภาพพื้นที่

สำหรับสภาพพื้นที่ซึ่งประกอบด้วย สภาพทั่วไปของพื้นที่ พบว่า ข้าวโพดหวานสามารถปลูกได้ทุกภาคของประเทศ ที่ใกล้แหล่งน้ำสะอาด โดยเฉพาะพื้นที่ราบและส่วาเสมอ มีความลาดเอียงไม่เกิน 5 เปอร์เซ็นต์ ไม่มีน้ำท่วมขัง ห่างไกลจากแหล่งมลพิษ และการคมนาคมสะดวก สามารถนำผลผลิตออกสู่ตลาดได้รวดเร็ว ส่วนลักษณะดินที่เหมาะสม คือ ดินร่วน ดินร่วนปนทราย หรือดินร่วนเหนียวปนทราย ความอุดมสมบูรณ์สูง มีอินทรีย์วัตถุสูงกว่า 1.5 เปอร์เซ็นต์ ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์มากกว่า 10 ส่วนในล้านส่วน และโพแทสเซียมที่แลกเปลี่ยนได้มากกว่า 40 ส่วนในล้านส่วน การระบายน้ำและถ่ายเทอากาศดี ระดับหน้าดินลึกประมาณ 25-30 เซนติเมตร และมีค่าความเป็นกรดต่างระหว่าง 5.5-6.8 เกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศนั้น พบว่า อุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตประมาณ 24-35 องศาเซลเซียส ถ้าอุณหภูมิสูงกว่า 35 องศาเซลเซียส อาจจะมีปัญหาในการผสมเกสร ทำให้การติดเมล็ดไม่ดีเท่าที่ควร มีปริมาณน้ำฝนกระจายสม่ำเสมอประมาณ 1,000-1,200 มิลลิเมตรต่อปี และมีแสงแดดจัด ในส่วนของแหล่งน้ำที่ปลูก นอกจากอาศัยน้ำฝนแล้ว ในแหล่งปลูกควรมีน้ำเพียงพอสำหรับใช้เมื่อจำเป็น โดยเฉพาะช่วงก่อนข้าวโพดติดฝัก นอกจากนี้ เนื่องจากข้าวโพดหวานเป็นพืชบริโภคน้ำ สามารถปลูกได้ตลอดปี จำเป็นต้องวางแผนการผลิตเพื่อรักษาคุณภาพ โดยควรติดต่อโรงงาน หรือผู้รวบรวมผลผลิต ไว้ล่วงหน้า และผลิตให้มีปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของโรงงานและตลาด

2. พันธุ์

สำหรับพันธุ์ที่ปลูกควรเป็นพันธุ์ที่ให้ผลผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐานตรงตามที่โรงงานหรือตลาดต้องการ และเจริญเติบโตดีเหมาะกับสภาพดินฟ้าอากาศ ทั้งนี้พันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูกเป็นการค้ามี 2 กลุ่ม คือ

2.1) พันธุ์ลูกผสม

สำหรับพันธุ์ลูกผสมนั้น เป็นพันธุ์ที่นิยมปลูกมากกว่าพันธุ์ผสมเปิด เนื่องจาก มีลักษณะทางการเกษตรสม่ำเสมอ ได้แก่ ขนาดฝัก ความสูงฝัก ความสูงต้น อายุถึงวันออกดอกและเก็บเกี่ยว ผลผลิตและคุณภาพสูงกว่าพันธุ์ผสมเปิด เป็นที่ต้องการของ อุตสาหกรรมแปรรูป และตลาดฝักสด แต่มีจุดอ่อน คือ เกษตรกรไม่สามารถเก็บเมล็ดไว้ทำพันธุ์ได้ พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทยมี 2 ชนิดคือ ข้าวโพดหวานที่มียีนบริบทิลควบคุมความหวาน ได้แก่ พันธุ์เอทีเอส-2

หรือชูการ์ 74 และข้าวโพดหวานที่มีอินรีนังค์นควบคุมความหวาน เช่น พันธุ์ชูการ์ 73 ไฮ-บริกซ์ 10 และอินทรี 2 เป็นต้น โดยมีส่วนแบ่งการตลาดใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม ไม่ควรนำข้าวโพดหวานที่มีอินรีนังค์นมาปลูกในบริเวณใกล้เคียงกันเพราะจะเกิดการผสมข้ามพันธุ์ทำให้เมล็ดไม่มีความหวาน ตลาดไม่ยอมรับ สำหรับพันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูก มีเมล็ดสีเหลือง สามารถเก็บเกี่ยวประมาณ 18-20 วันหลังออกไหม 50 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่

1) พันธุ์เอทีเอส-2 เป็นพันธุ์ของ บริษัทผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวาน จำกัด หรือชูการ์ 74 เป็นพันธุ์ของ บริษัทชินเจนทาซีดส์ จำกัด อายุถึงวันออกไหม 50-52 วัน ผลผลิตฝักสดทั้งเปลือก 2,000-3,000 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตฝักสดปอกเปลือก 1,400-1,800 กิโลกรัมต่อไร่ มีความหวานประมาณ 15 องศาบริกซ์ หวานกรอบไม่ติดฟัน เหมาะสำหรับอุตสาหกรรมแปรรูปและบริโภคฝักสด

2) ชูการ์ 73 เป็นพันธุ์ของ บริษัทชินเจนทาซีดส์ จำกัด อายุถึงวันออกไหม 55-57 วัน ผลผลิตฝักสดทั้งเปลือก 2,500-3,500 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตฝักสดปอกเปลือก 1,800-2,400 กิโลกรัมต่อไร่ มีความหวานประมาณ 14 องศาบริกซ์ หวานนุ่มไม่ติดฟัน ฝักมีขนาดใหญ่ เหมาะสำหรับบริโภคฝักสด

3) ไฮ-บริกซ์ 10 เป็นพันธุ์ของ บริษัทแปซิฟิกเมล็ดพันธุ์ จำกัด อายุถึงวันออกไหม 51-54 วัน ผลผลิตฝักสดทั้งเปลือก 2,500-2,950 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตฝักสดปอกเปลือก 1,600-2,200 กิโลกรัมต่อไร่ มีความหวานประมาณ 14 องศาบริกซ์ หวานนุ่มไม่ติดฟัน เหมาะสำหรับบริโภคฝักสด และอุตสาหกรรมแปรรูป

4) อินทรี 2 เป็นพันธุ์ของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อายุถึงวันออกไหม 48-50 วัน ให้ผลผลิตฝักสดทั้งเปลือก 1,800-2,300 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตฝักสดปอกเปลือก 1,200-1,400 กิโลกรัมต่อไร่ มีความหวานประมาณ 14.5 องศาบริกซ์ หวานกรอบไม่ติดฟัน เหมาะสำหรับอุตสาหกรรมแปรรูป และบริโภคฝักสด

2.2 พันธุ์ผสมเปิด

พันธุ์ผสมเปิด เป็นพันธุ์ที่มีลักษณะทางการเกษตรไม่สม่ำเสมอ เมื่อเปรียบเทียบกับพันธุ์ลูกผสม โดยสามารถเก็บเมล็ดไว้ทำพันธุ์ต่อได้ 2-3 รุ่น โดยปลูกห่างจากพันธุ์อื่นไม่น้อยกว่า

300 เมตร หรือทิ้งช่วงการปลูกจากพันธุ์อื่นไม่น้อยกว่า 21 วัน แล้วคัดเลือกฝักที่มีลักษณะตรงตามพันธุ์อย่างน้อย 200 ต้นต่อไร่ สำหรับพันธุ์ที่นิยมปลูกในปัจจุบัน มี 1 พันธุ์เท่านั้น คือ พันธุ์ฮาวาย เอียนชูการ์ซูเปอร์สวีท เมล็ดสีเหลือง มีอายุถึงวันออกใหม่ประมาณ 45-48 วัน เก็บเกี่ยวประมาณ 21 วัน หลังออกใหม่ 50 เปอร์เซ็นต์ ให้ผลผลิตฝักสดทั้งเปลือก 1,500-1,900 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตฝักสดเปลือก 900-1,200 กิโลกรัมต่อไร่ มีความหวาน 14 องศาบริกซ์ หวานกรอบ เหมาะสำหรับบริโภคสด

3. การปลูก

ข้าวโพดหวานสามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี ถ้ามีแหล่งน้ำเพียงพอสำหรับใช้เมื่อจำเป็น ส่วนช่วงปลูกที่ให้ผลผลิตสูงและคุณภาพดี ควรอยู่ในฤดูหนาว ระหว่างเดือนพฤศจิกายน-มกราคม หรือต้นฤดูฝนระหว่างเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม ในเรื่องของการเตรียมดินนั้นขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ปลูก การปลูกบนพื้นราบ เตรียมดินโดยไถด้วยพาสสาม 1 ครั้ง ลึก 20-30 เซนติเมตร ตากดิน 7-10 วัน พรวนด้วยพาสเจ็ด 1 ครั้ง แล้วกร่องปลูกสูง 25-30 เซนติเมตร ถ้าปลูกเป็นแถวเดี่ยว ให้มีระยะระหว่างร่อง 75 เซนติเมตร ถ้าปลูกเป็นแถวคู่ ให้มีระยะระหว่างร่อง 120 เซนติเมตร หากปลูกบนร่องสวน ควรมีขนาดกว้าง 4-5 เมตร ตามความยาวของพื้นที่ โดยใช้จอบหรือรถไถเดินตาม เปิดหน้าดินลึก 15-20 เซนติเมตร ตากดิน 7-10 วัน ย่อยดินด้วยแรงงาน แล้วทำการปรับระดับดินให้สม่ำเสมอ แล้วคราดเก็บเศษซาก ราก เหง้า หัวและไหล ของวัชพืชออกจากแปลง หากเป็นไปได้ ควรมีการวิเคราะห์ดินก่อนปลูก โดยที่ถ้าดินมีค่าความเป็นกรดต่างต่ำกว่า 5.5 ตามที่ระบุในข้อ 1.2 ให้หว่านปูนขาวอัตรา 100-200 กิโลกรัมต่อไร่ แล้วพรวนกลบ ขณะที่ดินมีอินทรีย์วัตถุต่ำกว่า 1.5 ตามที่ระบุในเรื่องของการปรับสภาพพื้นที่ ก่อนพรวนดินให้ใส่ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกที่ย่อยสลายดีแล้ว อัตรา 500-1,000 กิโลกรัมต่อไร่ หรือ หว่านพืชบำรุงดิน เช่นถั่วเขียว อัตรา 5 กิโลกรัมต่อไร่ แล้วไถกลบในระยะติดฝักหรือหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตของพืชบำรุงดิน

สำหรับวิธีการปลูกนั้น ก่อนปลูกทุกครั้ง ต้องคลุกเมล็ดพันธุ์ด้วยสารป้องกันกำจัดโรคน้ำค้าง ตามคำแนะนำในตารางที่ 1 โดยที่ควรมีการทดสอบความงอกของเมล็ดก่อนปลูกทุกครั้ง สำหรับการปลูกบนพื้นที่ราบนั้น เมล็ดพันธุ์ควรมีความงอกสูงกว่า 85 เปอร์เซ็นต์ ให้ปลูกโดยหยอด 1 เมล็ดต่อหลุม ใช้เมล็ดพันธุ์ 1.0-1.5 กิโลกรัมต่อไร่ ถ้าเมล็ดพันธุ์มีความงอกต่ำกว่า 85 เปอร์เซ็นต์ ให้หยอด 1-2 เมล็ดต่อหลุม ใช้เมล็ดพันธุ์ 1.5-2.5 กิโลกรัมต่อไร่ อัตราปลูกที่เหมาะสมสำหรับการบริโภคฝักสดประมาณ 8,500 ต้นต่อไร่ สำหรับอุตสาหกรรมแปรรูป 8,500-11,000 ต้นต่อไร่ และเมื่อข้าวโพดหวานมีอายุประมาณ 14 วัน ถอนแยกให้เหลือหลุมละ 1 ต้น ส่วนการปลูกบนร่องสวน

นิยมใช้ระยะปลูก 50x50 เซนติเมตร ทำหลุมปลูกลึก 3-5 เซนติเมตร หยอดเมล็ดจำนวน 2-3 เมล็ดต่อหลุม แล้วกลบด้วยดิน และเมื่อข้าวโพดหวานอายุประมาณ 14 วัน ถอนแยกให้เหลือ 2 ต้นต่อหลุม จำนวน 6,500-8,500 ต้นต่อไร่

4. การดูแลรักษา

4.1 การให้ปุ๋ย

การให้ปุ๋ยโดยทั่วไปให้ปุ๋ยเคมีสูตร 16-20-0 สำหรับดินร่วน หรือดินร่วนเหนียวปนทราย และสูตร 15-15-15 สำหรับดินร่วนปนทราย อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ รองก้นร่องพร้อมปลูก เมื่อข้าวโพดหวานอายุ 20 วัน ให้ปุ๋ยเคมีสูตร 46-0-0 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ หรือสูตร 21-0-0 อัตรา 100 กิโลกรัมต่อไร่ โรยข้างต้นหรือข้างแถว แล้วพรวนกลบ และในกรณีที่มีการระบายน้ำดี แต่ข้าวโพดหวานมีลักษณะต้นเตี้ยและใบเหลือง ควรให้ปุ๋ยเคมีสูตร 46-0-0 อัตรา 25 กิโลกรัมต่อไร่ เมื่อข้าวโพดหวานอายุ 40-45 วัน

4.2 การให้น้ำ

สำหรับการให้น้ำบนพื้นที่ราบ สามารถให้น้ำทั้งแบบตามร่อง หรือแบบพ่นฝอย แต่การให้น้ำแบบพ่นฝอยจะประหยัดกว่าการให้น้ำตามร่อง หากเป็นการให้น้ำแบบพ่นฝอย ควรให้น้ำทุก 7-10 วัน ตลอดฤดูปลูก ส่วนการให้น้ำตามร่องควรให้น้ำสูงถึงระดับเศษ 3 ส่วน 4 ของร่อง เพื่อให้เมล็ดงอกสม่ำเสมอ หลังจากนั้นให้น้ำทุก 3-5 วัน สำหรับดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย หรือ 7-10 วัน สำหรับดินร่วนเหนียวปนทราย ไม่ควรปล่อยให้ดินแห้งในแปลงนานเกิน 24 ชั่วโมง เพราะข้าวโพดหวานจะชะงักการเจริญเติบโตและผลผลิตจะลดลง หรืออาจตาย

การให้น้ำบนร่องสวน ให้น้ำโดยการตักน้ำสาด หรือใช้เครื่องสูบน้ำวางในเรือขนาดเล็ก สูบน้ำในร่อง โดยควรให้น้ำทันทีหลังปลูกและหลังให้ปุ๋ยทุกครั้ง และถ้าใบข้าวโพดหวานเหี่ยวหรือม้วนในช่วงเช้าหรือเย็น แสดงว่าขาดน้ำ ต้องให้น้ำทันที ควรระวังอย่าให้ขาดน้ำในช่วงผสมเกสร และติดเมล็ด เพราะจะทำให้ผลผลิตลดลงมาก

4.3 การอนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติ

ศัตรูธรรมชาติของแมลงและสัตว์ศัตรูข้าวโพดหวานที่สำคัญและพบทั่วไป คือ แมลงห้ำ และแมลงเบียน โดยที่แมลงห้ำที่สำคัญมี 3 ชนิด คือ แมลงหางหนีบ แมลงช้างปีกใส และด้วงเต่า ขณะที่แมลงเบียนที่สำคัญมี 2 ชนิด คือ แตนเบียนไข่ไตรโคแกรมมา และแตนเบียนหนอนบราโคนิด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) แมลงห้ำ

1.1) แมลงหางหนีบ ตัวเต็มวัยสีน้ำตาลเข้ม มีลำตัวเรียวยาวขนาด 1.6 เซนติเมตร มีปีก 2 คู่ สีเหลืองอ่อน ขอบปีกดำ ปีกคู่หลังยาวกว่าปีกคู่หน้า แต่สั้นกว่าส่วนท้อง ที่ปลายท้องมีอวัยวะคล้ายเข็ม 1 คู่ ตัวอ่อนและตัวเต็มวัยกัดกินไข่และหนอนขนาดเล็กของหนอนเจาะลำต้นข้าวโพด หนอนเจาะสมอฝ้าย หนอนกระทู้หอม และเพลี้ยอ่อนข้าวโพด

1.2) แมลงช้างปีกใส ตัวเต็มวัยลำตัวเรียวยาว ปีกโค้งบางใสขนาดใหญ่และยาวกว่าลำตัว สีเขียวอ่อนหรือสีน้ำตาลอ่อน เห็นเส้นปีกชัดเจน ตัวหนอนมีลำตัวเรียวยาวสีน้ำตาลอ่อน มีแถบสีน้ำตาลพาดผ่านลำตัว มีกรามคล้ายเขี้ยวและบางชนิดจะมีซากเหยื่อที่กินแล้วอยู่บนส่วนหลัง เพื่อพรางตัว กัดกินไข่และหนอนขนาดเล็กของหนอนเจาะลำต้นข้าวโพด หนอนเจาะสมอฝ้าย เพลี้ยอ่อนข้าวโพด และหนอนกระทู้หอม

1.3) ด้วงเต่า ตัวเต็มวัยมีขนาด 0.3–0.7 เซนติเมตร ลำตัวกลม ด้านบนโค้งนูน ปีกมีสีส้ม หรือสีแดงเป็นเงา บางชนิดมีจุดหรือแถบสีดำ วางไข่เป็นกลุ่มหรือเป็นฟองเดี่ยวบนพื้นผิวพืช ไข่มีลักษณะเรียวยาว หัวท้ายแหลมสีเหลืองอ่อน หนอนมีสีดำ รูปร่างเรียวยาวคล้ายกระสวย บางครั้งมีจุดหรือแถบสีส้ม สีเหลืองอ่อน หรือสีขาวบนลำตัว หนอนและตัวเต็มวัยกัดกินเพลี้ยอ่อนข้าวโพด

2) แมลงเบียน

2.1) แตนเบียนไข่ไตรโคแกรมมา ตัวเต็มวัยมีขนาด 0.6 มิลลิเมตร วางไข่ในไข่ของผีเสื้อหนอนเจาะลำต้นข้าวโพด และหนอนเจาะสมอฝ้าย ทำให้ไข่เปลี่ยนเป็นสีดำและไม่ฟักเป็นตัวหนอน

2.2) แตนเบียนหนอนบราโคนิด ตัวเต็มวัยมีสีดำ ขนาด 2.5 มิลลิเมตร วางไข่ในตัวหนอนกระทู้หอม และคูคินอยู่ภายใน หลังจากนั้นจะออกมาสร้างใยและถักเป็นรังหุ้มลำตัวแล้วเข้าคักแต่ภายในรัง หนอนกระทู้หอมที่ถูกแตนเบียนหนอนบราโคนิดเข้าทำลายจะมีสีเหลืองซีด เคลื่อนไหวช้า ไม่กินอาหาร และตาย

2.3) นกฮูก นกแสก เหยี่ยว พังพอน และงู เป็นศัตรูธรรมชาติ จับกินหนูสัตว์ที่เป็นศัตรูข้าวโพดหวาน ศัตรูธรรมชาติทั้ง 3 กลุ่มนี้ มีประสิทธิภาพในการควบคุมแมลงและสัตว์ศัตรูพืช ดังนั้นในการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูข้าวโพดหวาน ควรใช้วิธีการที่ปลอดภัยตามคำแนะนำเพื่ออนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติที่เป็นประโยชน์ดังกล่าว

5. สุขลักษณะและความสะอาด

เกี่ยวกับลักษณะและความสะอาด เกษตรกรควรดำเนินการ โดยเก็บวัชพืชและเศษพืช โดยเฉพาะที่เป็นโรค เผาทำลายนอกแปลงปลูก ด้านอุปกรณ์ ได้แก่ มีด จอบ เครื่องพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และภาชนะที่ใช้เก็บผลผลิต หลังใช้งานแล้วต้องทำความสะอาด หากเกิดการชำรุดควรทำการซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน และควรเก็บสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมี ในที่ปลอดภัย และปิดกุญแจโรงเก็บ

6. ศัตรูและการป้องกันกำจัด

6.1 โรคที่สำคัญและการป้องกันกำจัด

1) โรคราน้ำค้าง หรือโรคใบลาย

โรคราน้ำค้างเกิดจากเชื้อราชนิดหนึ่งที่มีการระบาดรุนแรงในระยะต้นอ่อนถึงอายุประมาณ 1 เดือน ทำให้ยอดมีข้อถี่ ต้นแคระแกร็น ใบเป็นทางสีขาว เขียวอ่อน หรือสีเหลืองอ่อน ไปตามความยาวของใบ พบผงสปอร์สีขาวเป็นจำนวนมากบริเวณใต้ใบในเวลาเช้ามีดของกินที่มีฝนตกและอากาศค่อนข้างเย็น ถ้าระบาดรุนแรงต้นจะแห้งตาย แต่ถ้าต้นอยู่รอดจะไม่ออกฝักหรือติดฝักแต่ไม่มีเมล็ด เชื้อราติดไปกับเมล็ด สปอร์ปลิวไปตามลมและน้ำ ช่วงเวลาระบาดรุนแรงในฤดูฝน ที่มีอุณหภูมิและความชื้นสูง สำหรับวิธีการป้องกันกำจัดทำได้โดยไม่ใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งที่มีโรคระบาดเป็นประจำ ได้แก่ จังหวัดอุทัยธานี นครสวรรค์ พิจิตร พระนครศรีอยุธยา

กาญจนบุรี และนครปฐม และต้องคลุกเมล็ดพันธุ์ก่อนปลูกด้วยสารป้องกันกำจัดโรคพืชตามคำแนะนำในตารางที่ 1 ควรใช้เมล็ดพันธุ์ที่แห้งสนิท เนื่องจากหาเมล็ดพันธุ์ที่มีความชื้นสูงกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ จะมีเชื้อโรคติดมากับเมล็ด ถอนต้นที่แสดงอาการเป็นโรค เผาทำลายนอกแปลงปลูก และทำลายวัชพืชอาศัยของโรคก่อนปลูก เช่น หญ้าพง และหญ้าแฉม เป็นต้น

2) โรคใบไหม้แผลเล็ก

เกิดจากเชื้อราเช่นกัน โดยลักษณะอาการในระยะแรกเกิดจุดเล็กๆ สีเขียวอ่อนฉ่ำน้ำ ต่อมาแผลขยายไปตามเส้นใบเกิดเป็นแผลไหม้ บริเวณกลางแผลมีสีเทา ขอบแผลสีน้ำตาล ขนาดของแผลไม่แน่นอน ส่วนใหญ่เกิดกับใบล่าง เชื้อราติดไปกับเมล็ด สปอร์ปลิวไปตามลมและน้ำ ระบาดรุนแรงในปลายฤดูฝน การป้องกันกำจัด ทำได้หลายวิธี ได้แก่ ไม่ใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งและแปลงที่มีโรคระบาด เก็บเศษซากพืชที่เป็นโรคเผาทำลายนอกแปลงปลูก และพ่นสารป้องกันกำจัดโรคพืชตามคำแนะนำ

3) โรคราสนิม

ลักษณะอาการ เกิดได้แทบทุกส่วนของต้นข้าวโพด ระยะแรกพบเป็นแผลจุดนูนสีน้ำตาลแดง ขนาด 0.2-1.3 มิลลิเมตร ต่อมาแผลจะแตกเห็นผงสีสนิม ถ้าระบาดรุนแรงจะทำให้ใบแห้งตาย สำหรับช่วงเวลาระบาด ระบาดรุนแรงในปลายฤดูฝนจนถึงต้นฤดูหนาว ที่มีอุณหภูมิต่ำและความชื้นสูง วิธีการป้องกันกำจัดทำได้โดยเก็บเศษซากพืชที่เป็นโรคเผาทำลายนอกแปลงปลูก และพ่นสารป้องกันกำจัดโรคพืช ตามคำแนะนำในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การใช้ชีวอินทรีย์และสารป้องกันกำจัดโรคข้าวโพดหวาน

โรค	ชีวอินทรีย์/สาร ป้องกันกำจัดโรค พืช ^{1/}	อัตราการใช้น้ำ 20 ลิตร	วิธีการใช้/ข้อควรระวัง
ราน้ำค้างหรือใบ ลาย	เมตาแลกซิด (35% ดีเอส)	7 กรัม/ เมล็ด 1 กิโลกรัม	คลุกเมล็ดพันธุ์ก่อนปลูก
ใบไหม้ แผลเล็ก	บาซิลลัส ซับทิลิส ^{2/} ไตรโพรลิน (20% อีซี)	100 กรัม 60 มิลลิลิตร	เริ่มพ่นเมื่อข้าวโพดหวาน อายุ 7 วัน พ่นซ้ำทุก 5 วัน จำนวน 3 ครั้ง พ่นเฉพาะบริเวณที่เป็นโรค
ราสนิม	ไดฟีโนโคนาโซล (25% อีซี)	20 มิลลิลิตร	พ่นเมื่อเริ่มพบการทำลาย เฉพาะบริเวณที่เป็นโรค

ที่มา: ศูนย์วิจัยพืชไร่ชัยนาท กรมวิชาการเกษตร (2551)

หมายเหตุ: ^{1/} ในวงเล็บ คือ เปอร์เซ็นต์สารออกฤทธิ์และสูตรของสารป้องกันกำจัดโรคพืช

^{2/} ชิวอินทรีย์

6.2 แมลงศัตรูที่สำคัญและการป้องกันกำจัด

1) หนอนเจาะลำต้นข้าวโพด

ลักษณะและการทำลาย ตัวเต็มวัยเป็นผีเสื้อกลางคืน สีทองแดง กางปีกกว้างประมาณ 3.0 เซนติเมตร วางไข่เป็นกลุ่มซ้อนกันคล้ายเกล็ดปลา หนอนเริ่มเข้าทำลายตั้งแต่ข้าวโพดหวานอายุ 20 วัน ถึงระยะเก็บเกี่ยว โดยเจาะเข้าทำลายส่วนยอด ซอดอกตัวผู้ และลำต้น ทำให้ต้นชะงักการเจริญเติบโต หักล้มได้ง่าย เมื่อมีการระบาดของรุนแรงจะเข้าทำลายฝัก พบการทำลายในแหล่งปลูกทั่วประเทศ โดยเฉพาะในจังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี อุทัยธานี และลพบุรี ช่วงเวลา

ระบาด รุนแรงในสภาพอากาศแห้งแล้ง หรือฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานาน สำหรับวิธีการป้องกันกำจัด ทำได้โดยหมั่นสำรวจกลุ่มไข่ หนอน รูเจาะ และยอดที่ถูกทำลายอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะช่วง ข้าวโพดหวานอายุ 20-45 วัน และเมื่อเริ่มพบการทำลาย ควรทำการพ่นสารป้องกันกำจัดแมลง ศัตรูพืชตามคำแนะนำในตารางที่ 2

2) หนอนเจาะฝักข้าวโพด

ลักษณะการทำลาย หนอนเจาะฝักข้าวโพดจะทำลายโดยกัดกินไหมแล้วเจาะเข้าไปที่ปลายฝัก หนอนจะเจริญเติบโตอาศัยกัดกินเฉพาะปลายฝัก ฝักละ 1 ตัวเท่านั้น แต่ถ้าระบาดในระยะที่ฝักยังไม่ได้รับการผสมพันธุ์เต็มที่ จะทำให้ฝักติดเมล็ดไม่สมบูรณ์ มักจะพบหนอนเจาะฝักข้าวโพดเมื่อข้าวโพดเริ่มออกดอกเกษตรกรตัวผู้ หนอนจะกัดกินอยู่ที่เส้นไหมของฝักที่ออกใหม่ๆ เมื่อกินเส้นไหมหมดแล้วจะกินปลายฝักต่อไป การป้องกันกำจัด จะมีแมลงศัตรูธรรมชาติของหนอนเจาะฝักข้าวโพดอยู่แล้ว จึงไม่ค่อยมีความจำเป็นที่จะต้องใช้สารเคมีกำจัดศัตรูข้าวโพดชนิดนี้ โดยเฉพาะในระยะที่ข้าวโพดติดฝักแล้ว ดังนั้นในระยะที่ข้าวโพดออกดอกแล้วเกษตรกรควรที่จะต้องหมั่นตรวจแปลงข้าวโพดอยู่เสมอ หากพบและมีความจำเป็นที่จะต้องป้องกันและกำจัดโดยใช้สารเคมี ควรเลือกใช้สารเคมีที่ค่อนข้างปลอดภัยต่อศัตรูธรรมชาติของหนอนเจาะฝักข้าวโพด

3) หนอนเจาะสมอฝ้าย

ลักษณะและการทำลาย ตัวเต็มวัยเป็นผีเสื้อกลางคืนขนาดกลาง วางไข่ฟองเดี่ยวๆ ที่ช่อดอกตัวผู้และเส้นไหมบริเวณปลายฝัก หนอนกัดกินเส้นไหมและเจาะเข้าไปกัดกินปลายฝัก ทำให้คุณภาพฝักเสียหาย พบการทำลายในแหล่งปลูกทั่วประเทศ ระยะข้าวโพดหวานเริ่มออกช่อดอกตัวผู้ โดยเฉพาะในจังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี อุทัยธานี และลพบุรี ช่วงเวลาระบาด ระบาดรุนแรงในสภาพอากาศร้อนชื้น ส่วนวิธีการป้องกันกำจัดในพื้นที่ขนาดเล็ก ควรใช้มือจับทำลายหนอนที่ปลายฝัก นอกจากนี้ ควรสำรวจหนอนที่ปลายฝักข้าวโพดหวานในระยะผสมเกสรซึ่งหากพบการทำลาย ควรพ่นสารป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช ตามคำแนะนำในตารางที่ 2

4) เพลี้ยอ่อนข้าวโพด

ลักษณะและการทำลาย เป็นแมลงปากดูดขนาดเล็ก ลักษณะกลมป้อมคล้ายผลฝรั่ง สีเขียวอ่อน มีทั้งชนิดมีปีกและไม่มีปีก ยาว 0.8-2.0 มิลลิเมตร ตัวอ่อนและตัวเต็มวัยดูดกินน้ำ

เลี้ยงจากยอด ใบอ่อน ช่อดอกตัวผู้ ปลายไหม และฝัก ทำให้การติดเมล็ดไม่สมบูรณ์ ฝักดิบ ถ่ายมูล หวานทำให้เกิดราดำ คุณภาพฝักลดลง พบการทำลายในแหล่งปลูกทั่วประเทศ ระบาดมากใน จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี อุทัยธานี และลพบุรี ช่วงเวลาระบาด รุนแรงในสภาพอากาศแห้งแล้ง หรือฝนทิ้งช่วงนาน ส่วนวิธีการป้องกันกำจัดนั้นถ้าพบการระบาดรุนแรงในระยะข้าวโพดหวานมี ช่อดอกตัวผู้ ควรพ่น สารป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช ตามคำแนะนำในตารางที่ 2

5) มอดดิน

ลักษณะและการทำลาย ตัวเต็มวัยเป็นด้วงวงง สีเทาดำ ยาวประมาณ 3.5 มิลลิเมตร กัดกินใบตั้งแต่เริ่มงอกถึงอายุประมาณ 14 วัน ทำให้ต้นอ่อนตาย หรือชะงักการ เจริญเติบโต ต้นที่รอดตายจะทำให้การเก็บเกี่ยวได้ล่าช้า ระบาดในพื้นที่เป็นดินร่วนปนทราย ใน แถบจังหวัดลพบุรี สระบุรี นครราชสีมา อุทัยธานี นครสวรรค์ และกำแพงเพชร ช่วงเวลาระบาด รุนแรงในสภาพอากาศแห้งแล้ง หรือฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานาน ส่วนวิธีการป้องกันกำจัดที่เหมาะสม นั้น ในแหล่งที่มีน้ำเพียงพอควรหลีกเลี่ยงการปลูกในปลายฤดูฝน ช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน กำจัดวัชพืชที่เป็นพืชอาศัยของแมลงรอบแปลงปลูก ได้แก่ ขี้กา ลูกกลม ดินตุ๊กแก เถาต่อเชือก สะอึก หญ้าตีนติด และหญ้าจรจบดอกเล็ก และในแหล่งที่พบการระบาดเป็นประจำ ควรคลุมเมล็ดก่อน ปลูก ตามคำแนะนำในตารางที่ 2

6) หนอนกระทู้หอม

ลักษณะและการทำลาย ตัวเต็มวัยเป็นผีเสื้อกลางคืนสีน้ำตาลเข้มปนเทา กางปีก กว้างประมาณ 2.5 เซนติเมตร วางไข่เป็นกลุ่มสีขาวได้ใบ มีขนสีครีมปกคลุม หนอนกัดกินทุกส่วน ในระยะต้นอ่อน จะทำความเสียหายรุนแรงเมื่อหนอนมีความยาวตั้งแต่ 2 เซนติเมตร พบระบาดมาก ในแหล่งปลูกจังหวัดราชบุรี และนครปฐม ช่วงเวลาระบาด ในสภาพอากาศแห้งแล้ง หรือฝนทิ้งช่วง เป็นเวลานาน ส่วนวิธีการป้องกันกำจัดทำได้โดยเก็บกลุ่มไข่และหนอนทำลาย ส่วนในแหล่งที่ ระบาดเป็นประจำ ควรพ่นสารป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชตามคำแนะนำในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การใช้สารชีวอินทรีย์ และสารป้องกันกำจัดแมลงศัตรูข้าวโพดหวาน

แมลง ศัตรูพืช	ชีวอินทรีย์*/สาร ป้องกันกำจัดแมลง ศัตรูพืช ^{1/}	อัตราการ ใช้/น้ำ 20 ลิตร	วิธีการใช้/ข้อควรระวัง	หยุดใช้สาร ก่อนเก็บ เกี่ยว (วัน)
หนอนเจาะ ลำต้น ข้าวโพด	ไซเพอร์เมทริน (15% อีซี)	10 มิลลิลิตร	พ่นเมื่อพบยอดข้าวโพดหวาน ถูกทำลาย 30% ในช่วงระยะ ก่อนออกช่อดอกตัวผู้ หรือ พบหนอนเฉลี่ย 50-100 ตัว หรือรูเจาะ 50 รู ต่อข้าวโพด 100 ต้น	5
	ไตรฟลูมูรอน (25%ดับบลิวพี)	30 กรัม		14
หนอนเจาะ สมอฝ้าย	นิวเคลียร์โฟลิ	30 มิลลิลิตร	พ่นในเวลาเย็น สลับกับ สารเคมี	1
	ฟลูเฟน นอกรูรอน (5% อีซี)	20 มิลลิลิตร	พ่นเฉพาะฝักที่พบไหม้ถูก ทำลาย เมื่อพบหนอนขนาด เล็ก 10-20 ตัวต่อ 100 ต้น พ่น 1-2 ครั้ง ห่างกัน 7 วัน	7
เพลี้ยอ่อน ข้าวโพด	คาร์บาริล (85% ดับบลิวพี)	50 กรัม	พ่นเฉพาะบริเวณที่เพลี้ยอ่อน ลงทำลาย เมื่อพบความ หนาแน่นของเพลี้ยอ่อน มากกว่า 25% ของพื้นที่ใบทั้ง ต้น โดยเฉพาะระยะที่แทงช่อ ดอกตัวผู้	14
	ไบเฟนทริน (10% อีซี)	20 มิลลิลิตร		

ตารางที่ 2 (ต่อ)

แมลง ศัตรูพืช	ชีวินทรีย์*/สาร ป้องกันกำจัดแมลง ศัตรูพืช ^{1/}	อัตราการใช้/น้ำ 20 ลิตร	วิธีการใช้/ข้อควรระวัง	หยุดใช้สาร ก่อนเก็บ เกี่ยว (วัน)
มอดดิน	อิมิดาโคลพริค (70% ดับบลิเวเอส)	5 กรัม/ เมล็ด 1 กิโลกรัม	คลุกเมล็ดพันธุ์ก่อนปลูก	-
หนอนกระ หุ้ม	นิวเคลียร์โพลิฮีโดร ซีสไวรอส*	20-30 มิลลิลิตร	พ่นในเวลาเย็น 1-2 ครั้ง ห่าง กัน 5 วันเมื่อพบหนอนเฉลี่ย 2-3 ตัวต่อต้น	1
	เบตาไซฟลูทริน (2.5% อีซี)	40 มิลลิลิตร	พ่นเมื่อพบหนอนเฉลี่ย 2-3 ตัวต่อต้น จำนวน 1-2 ครั้ง ห่างกัน 7 วัน (ในแหล่งที่พบ แตนเบียนหนอนบราโคนิด ไม่จำเป็นต้องใช้สาร)	14

ที่มา: ศูนย์วิจัยพืชไร่ชัยนาท กรมวิชาการเกษตร (2551)

หมายเหตุ: ^{1/} ในวงเล็บ เปรอร์เซ็นต์สารออกฤทธิ์และสูตรของสารป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช
* ชิวินทรีย์

6.3 สัตว์ศัตรูที่สำคัญและการป้องกันกำจัด

1) หนู

หนูเป็นสัตว์ฟันแทะศัตรูสำคัญชนิดหนึ่งของข้าวโพดหวาน ทำลายตั้งแต่เริ่มเป็นฝักอ่อนจนถึงเก็บเกี่ยว สกุนหนูทุกชนิด โคนต้นให้ล้มแล้วกัดกินฝักอ่อน สกุนหนูท้องขาว ได้แก่ หนูบ้านท้องขาว หนูนานาใหญ่ หนูนานาเล็ก และสกุนหนูหริ่งปีนกัดแทะฝักบนต้น ช่วงเวลาการระบาดระบาดรุนแรงในฤดูแล้ง โดยเฉพาะพื้นที่ไม่มีพืชอาหารอื่น สำหรับวิธีการป้องกันกำจัด ทำได้โดยกำจัดวัชพืชบริเวณแปลงปลูก และพื้นที่รอบใกล้เคียง เพื่อไม่เป็นที่อาศัยของหนู หรือใช้กรงดักหรือกับดัก และเมื่อสำรวจพบร่องรอย หนู ประชากรหนูและความเสียหายอย่างรุนแรงของ

ข้าวโพดหวาน ให้ใช้วิธีป้องกันกำจัดแบบผสมผสาน คือใช้ทรงดักหรือกับดัก ร่วมกับการใช้เหยื่อพิษ ตามคำแนะนำในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูข้าวโพดหวาน

ศัตรูศัตรูพืช	สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ^{1/}	อัตราการใช้	วิธีการใช้/ข้อควรระวัง
หนูกุใหญ่	ซิงค์ฟอสไฟด์	ใช้เป็นเหยื่อพิษ	สารออกฤทธิ์เร็ว ใช้ลดประชากร
หนูกุเล็ก	(80% ชนิดผง)	ประกอบด้วยสาร	หนูก่อนปลุก หรือเมื่อมีการระบาด
หนูกุบ้านท้องขาว	ซิงค์ฟอสไฟด์ผสม	รุนแรง โดยวางเหยื่อพิษเป็นจุดตาม	
หนูกุใหญ่	ปลายข้าวและรำ	ร่องรอยหนู หรือวางจุดละ 1 ซ่อน	
หนูกุเล็ก	ข้าว อัตราส่วน	ชา ห่างกัน 5-10 เมตร ใช้เกลบรอง	
หนูกุหิ้งนาทางยาว	1:77:2 โดยน้ำหนัก	พื้นและกลบเหยื่อพิษอย่างละ 1 กำ	
หนูกุหิ้งนาทางสั้น		มือ เนื่องจากเป็นเหยื่อพิษที่ทำให้	
		หนูกุเจ็บชยาต จึงไม่ควรใช้บ่อยครั้ง	
	โพลีคิวมาเฟน	เหยื่อพิษสำเร็จรูป	สารออกฤทธิ์ช้า ใช้ลดประชากรหนูกุ
	(0.005%)	(ชนิดขี้ผึ้ง)	ที่หลุดจากใช้สารออกฤทธิ์เร็ว โดย
	โบรมาดิโอ	ก้อนละ 5 กรัม	วางเหยื่อพิษในภาชนะตามร่องรอย
	โลน		หนูกุจุดละ 15-20 ก้อน ห่างกัน 10-
	(0.005%)		12 เมตร เติมเหยื่อทุกสัปดาห์ และ
	ไดฟิโทอาโลน		หยุดเติมเมื่อการกินเหยื่อพิษน้อย
	(0.0025%)		กว่า 10 เปอร์เซ็นต์

ที่มา: ศูนย์วิจัยพืชไร่ชัยนาท กรมวิชาการเกษตร (2551)

หมายเหตุ: ^{1/} ในวงเล็บ คือ เปอร์เซ็นต์สารออกฤทธิ์และสูตรของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช

6.4 วัชพืชและการป้องกันกำจัด

สำหรับวัชพืชที่พบในแปลงปลูกข้าวโพดหวาน แบ่งเป็น วัชพืชฤดูเดียว เป็นวัชพืชที่ครบวงจรชีวิตภายในฤดูเดียว ส่วนมากขยายพันธุ์ด้วย เมล็ด ประกอบด้วย ประเภทใบแคบ เช่น หญ้าตีนกา หญ้านกสีชมพู หญ้าตีนนก หญ้าปากควาย หญ้าขจรจบดอกใหญ่ หญ้าขจรจบดอกเล็ก

หญ้าโย่ง และหญ้าดอกขาว เป็นต้น ประเภทใบกว้าง เช่น ผักโขม ผักเบี้ยหิน ผักบุ้งยาง ผักเบี้ยใหญ่ เทียนนา กะเม็ง สะอึก และผักโขมหิน เป็นต้น และประเภทกอก ได้แก่ กกทราย นอกจากนี้ยังพบวัชพืชข้ามปี ซึ่งเป็นวัชพืชที่ส่วนมากขยายพันธุ์ด้วยต้น ราก เหง้า หัวและไหล ได้ดีกว่าการขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด ประเภทใบแคบ เช่น หญ้าคา หญ้าขจรจบดอกเหลือง หญ้าชันกาด และหญ้าแพรก เป็นต้น ประเภทใบกว้าง ได้แก่ สาบเสือ ถาดต่อเชือก และประเภทกอก ได้แก่ หัวหมู

สำหรับวิธีการป้องกันกำจัด ทำได้โดยไถ 1 ครั้ง ตากดิน 7-10 วัน พรวนดิน แล้วคราดเก็บเศษซาก ราก เหง้า หัว และไหล ของวัชพืชข้ามปีออกจากแปลง กำจัดวัชพืชระหว่างแถวปลูกด้วยแรงงาน หรือเครื่องจักรกล เมื่อข้าวโพดหวานอายุ 20 วัน และ 45 วัน และในกรณีที่กำลังกำจัดวัชพืชด้วยแรงงาน หรือเครื่องจักรกลไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ควรพ่นสารกำจัดวัชพืช ตามคำแนะนำในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การใช้สารกำจัดวัชพืชในแปลงข้าวโพดหวาน

วัชพืช	สารกำจัดวัชพืช ^{1/}	อัตราการใช้/ น้ำ 20 ลิตร ^{2/}	วิธีการใช้/ ข้อควรระวัง
วัชพืชฤดูเดียว	อะลาคลอร์ (48% อีซี)	125-150 มิลลิลิตร	พ่นคลุมดินหลังปลูก ก่อนข้าวโพดหวานและวัชพืชงอก ขณะพ่นดินต้องมีความชื้น
	เมโทลาคลอร์ (40% อีซี)	150-200 มิลลิลิตร	
	อะเซโทคลอร์ (50% อีซี)	80-120 มิลลิลิตร	
พาราควอท (27.6% เอสแอล)	75-100 มิลลิลิตร	พ่นก่อนเตรียมดิน 3-7 วัน หรือพ่นระหว่างแถวหลังปลูก 20 วัน หรือ 40-45 วัน ขณะวัชพืชมี 3-4 ใบ หรือก่อนวัชพืชออกดอก ระวังละอองสารสัมผัสใบและต้นข้าวโพดหวาน	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

วัชพืช	สารกำจัดวัชพืช ^{1/}	อัตราการใช้/ น้ำ 20 ลิตร ^{2/}	วิธีการใช้/ ข้อควรระวัง
วัชพืชข้ามปี	ไกลโฟเสท (48%เอสแอล)	120-160 มิลลิลิตร	ใช้ในแหล่งที่พบวัชพืชหนาแน่น พบ ก่อนปลูกหรือก่อนเตรียมดิน 7-15 วัน
	กลูโฟซิเนต- แอมโมเนียม (15% เอสแอล)	300-400 มิลลิลิตร	

ที่มา: ศูนย์วิจัยพืชไร่ชัยนาท กรมวิชาการเกษตร (2551)

หมายเหตุ: ^{1/} ในวงเล็บคือ เปอร์เซ็นต์สารออกฤทธิ์และสูตรของสารกำจัดวัชพืช

^{2/} ใช้น้ำอัตรา 80 ลิตรต่อไร่

7. การเก็บเกี่ยว

สำหรับระยะเวลาเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม คือ 18-20 วันหลังออกไหม 50 เปอร์เซ็นต์ โดยสังเกตจากสีของไหมจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลเข้ม เมื่อใช้มือบีบส่วนปลายฝักจะยุบตัวได้ง่าย เมื่อก็กเปลือกข้าวโพดฝักบนสุด เมล็ดมีสีเหลืองอ่อน ถ้าใช้เล็บกดที่เมล็ดปลายฝักจะมีน้ำนมไหลออกมา แสดงว่า อีกสองวันจะต้องเก็บเกี่ยว ในกรณีที่ปลูกข้าวโพดหวานพันธุ์ผสมเปิด ซึ่งจะออกไหมไม่พร้อมกัน ต้องทยอยเก็บเกี่ยว 2-3 ครั้ง นอกจากนี้ การเก็บข้าวโพดหวานก่อนหรือหลังช่วงที่เหมาะสมเพียง 1 – 2 วัน จะทำให้คุณภาพของฝักไม่ได้มาตรฐานตามที่ตลาดและโรงงานอุตสาหกรรมต้องการ

8. การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

หลังเก็บเกี่ยวให้รีบนำฝักข้าวโพดหวานเข้าในที่ร่ม ไม่ให้ถูกแสงแดดโดยตรง โดยที่สถานที่เก็บชั่วคราว ควรมีการถ่ายเทอากาศดี ห่างไกลจากสิ่งปฏิกูล สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี และมูลสัตว์ เพื่อป้องกันการปนเปื้อน ไม่ก่อกองสุ่มฝักข้าวโพดหวานสูงเกินไป ควรมีถ่ายเทอากาศภายในกอง และภาชนะที่ใช้บรรจุฝักข้าวโพดหวาน หากจำเป็นต้องใช้กระสอบบรรจุเพื่อขนส่ง กระสอบต้องผ่านการล้างทำความสะอาด ปากกระสอบตัดแต่งให้เรียบร้อย ก่อนใช้บรรจุข้าวโพดหวาน

เกี่ยวกับการขนส่งนั้น เกษตรกรต้องมีการเตรียมการเรื่องผู้รับซื้อและยานพาหนะในการขนส่งไว้ล่วงหน้าก่อนการเก็บเกี่ยว รถบรรทุกต้องสะอาดและเหมาะสมกับปริมาณข้าวโพดหวาน ไม่ควรเป็นรถที่ใช้บรรทุกดิน สัตว์ มูลสัตว์ สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช หรือปุ๋ยเคมี เพราะอาจมีการปนเปื้อน ยกเว้น จะมีการทำความสะอาด ที่เหมาะสมก่อนนำมาบรรทุก ควรขนส่งฝักข้าวโพดหวานให้ถึงปลายทางภายใน 24 ชั่วโมงหลังการเก็บเกี่ยว และถ้าเป็นไปได้ควรขนส่งในเวลา กลางคืน เพื่อหลีกเลี่ยงอากาศร้อนในเวลากลางวัน สำหรับการขนส่งในระยะทางไกล ที่ใช้เวลาขนส่งนานกว่า 3 ชั่วโมง ควรมีปล่องท่อเอสลอนขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 15 เซนติเมตร ยาวประมาณ 3-4 เมตร เจาะรูโดยรอบตลอดท่อขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2 เซนติเมตร หรือใช้หวายสาน หรือไม้ไผ่ผ่าซีกประกอบเป็นท่อโปร่งเสียบไว้ตรงกลางกองข้าวโพดหวานจำนวน 2-3 อัน เพื่อช่วยระบายความร้อนและถ่ายเทอากาศ

9. การบันทึกข้อมูล

เกษตรกรควรบันทึกการปฏิบัติงานในขั้นตอนการผลิตทุกระยะ ให้มีการตรวจสอบได้ หากเกิดข้อบกพร่องขึ้น สามารถจัดการแก้ไขหรือปรับปรุงได้ทันเวลาที่ ได้แก่ สภาพแวดล้อม เช่น อุณหภูมิ ความชื้น และปริมาณน้ำฝน พันธุ์ วันปลูก วันออกช่อดอกตัวผู้ และออกไหม วันที่ให้ปุ๋ย ให้น้ำ ชนิดและอัตราปุ๋ย วันที่ศัตรูพืชระบาด ชนิดและปริมาณศัตรูพืช วันที่พ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ชนิดและอัตราการใช้สารฯ วันที่เก็บเกี่ยว ค่าใช้จ่าย ปริมาณ คุณภาพ ราคาผลผลิต และรายได้ และปัญหา อุปสรรค ตลอดจนอุปสรรค การเก็บเกี่ยว และการขนส่ง

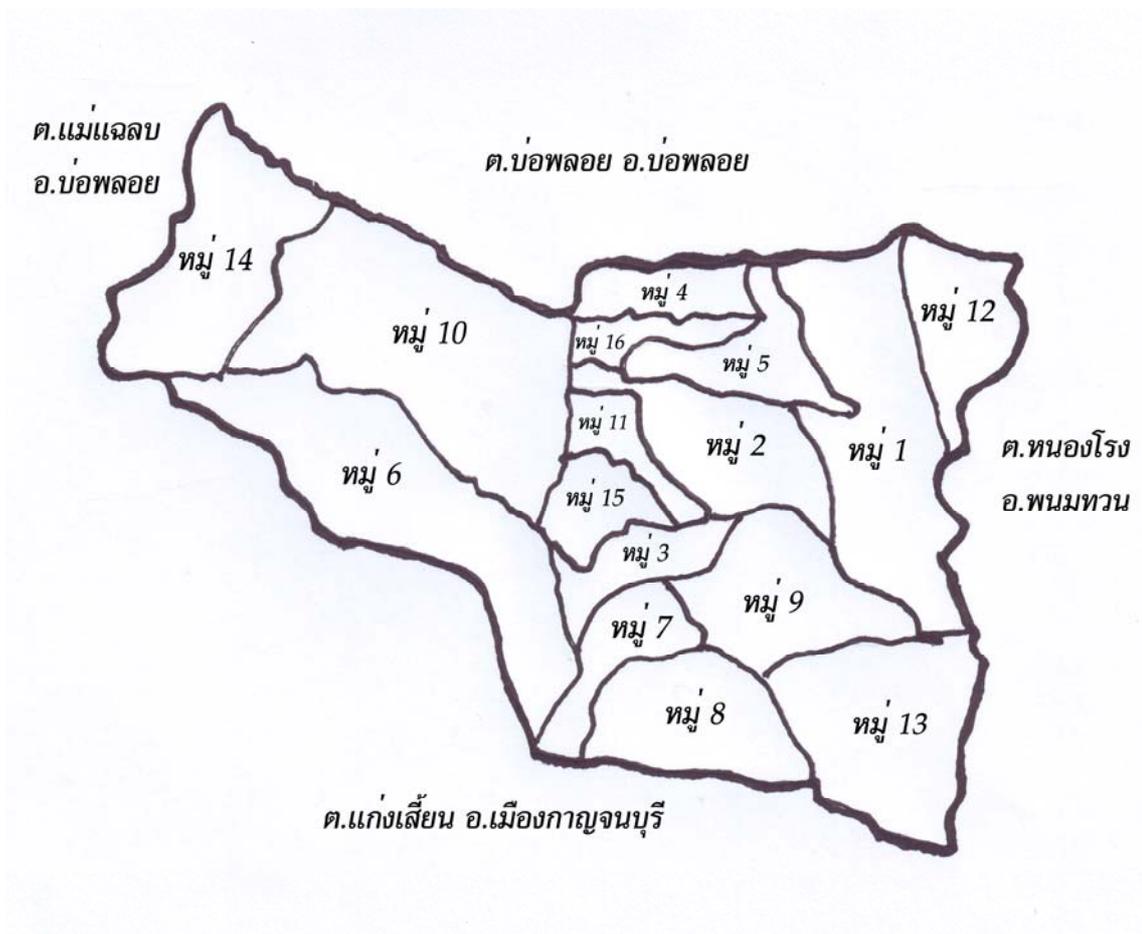
กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า ลักษณะมาตรฐานของฝักข้าวโพดหวานที่โรงงานต้องการประกอบด้วย เป็นฝักที่ได้จากต้นที่มีความสมบูรณ์แข็งแรง ไม่มีรอยทำลายของโรคหรือแมลง ขนาดฝักสดเปลือก ควรมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 4-5 เซนติเมตร ความยาว 12-18 เซนติเมตร น้ำหนัก 200-250 กรัมต่อฝัก ฝักรูปทรงกระบอก มีขนาดโคนและปลายฝักแตกต่างกันไม่เกิน 0.5 เซนติเมตร เมล็ดเรียงเป็นระเบียบ 14 ถึง 16 แถว แถวหนึ่งมีเมล็ดประมาณ 30-40 เมล็ด เส้นไหมควรหลุดจากเมล็ดได้ง่าย และไม่ติดค้างตามร่องเมล็ด สีเมล็ดสม่ำเสมอทั้งฝักและตรงตามพันธุ์ มีช่ขนาดเล็ก และความหวานไม่ต่ำกว่า 14 องศาบริกซ์ ควรลดลงอย่างช้า ๆ และคงความหวานได้นานไม่ต่ำกว่า 36 ชั่วโมง

สภาพพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา คือ ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรีประมาณ มี 16 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ 1 บ้านหนองกุ่ม หมู่ 2 บ้านหนองกระทุ่ม หมู่ 3 บ้านทุ่งมะสัง หมู่ 4 บ้านเสาหงส์ หมู่ 5 บ้านหนองแดง หมู่ 6 บ้านท่าแจง หมู่ 7 บ้านใหม่ หมู่ 8 บ้านรางขาม หมู่ 9 บ้านหนองตาฟูก หมู่ 10 บ้านพุพรหม หมู่ 11 บ้านวังดั่ง หมู่ 12 บ้านเขาแหลม หมู่ 13 บ้านเขาแก้ว หมู่ 14 บ้านสลอบ หมู่ 15 บ้านหินลับ และหมู่ 16 บ้านหนองจิก สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา สลับป่าละเมาะ ลักษณะดินเป็นดินเหนียวปนทราย พื้นที่ส่วนใหญ่แห้งแล้ง การเพาะปลูกได้ผลปานกลาง สำหรับอาณาเขตตำบลนั้น ทิศเหนือ ติดต่อบ่อพลอย อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ทิศใต้ ติดต่อบ่อพลอย อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ทิศตะวันออก ติดต่อบ่อพลอย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ทิศตะวันตก ติดต่อบ่อพลอย อำเภอแม่เฉลบ อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

สภาพเศรษฐกิจและสังคม

เมื่อพิจารณาถึงข้อมูลทางด้านการประกอบอาชีพ พบว่า ตำบลหนองกุ่มมีพื้นที่การเกษตร 122,560 ไร่ โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกอ้อย ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง หน่อไม้ฝรั่ง ยาสูบ ผัก เป็นต้น และบางส่วนประกอบอาชีพปศุสัตว์ เช่น เลี้ยงโค กระบือ สุกร ไก่ เป็นต้น สำหรับอาชีพที่พบเกือบทุกครัวเรือน คือ การปลูกข้าวโพดหวาน เนื่องจากสภาพพื้นที่เหมาะสม และมีแหล่งรับซื้อ นอกจากนี้ มีเกษตรกรบางส่วนรวมกลุ่มการผลิตแบบครบวงจร ในรูปของสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

ภาพที่ 2 แผนที่ตำบลหนองกลุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี
ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกลุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี (2549)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการวิจัยเรื่อง ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้น ได้ทำการตรวจสอบเอกสารมีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนงานวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

วรารักษ์ เอ็งประยูร (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์: กรณีศึกษากลุ่มคุกกี้ทานตะวันแม่บ้านชอนน้อย ตำบลชอนน้อย อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลกับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านชอนน้อย หมู่ที่ 2 ตำบลชอนน้อย อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี จำนวน 52 คน ผลการศึกษาในประเด็นของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้น พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนต่อความสำเร็จในการดำเนินงานผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ คือ คุณสมบัติผู้นำ ความซื่อสัตย์ของผู้นำกลุ่ม

การเข้าใจในวัตถุประสงค์ ความซื่อสัตย์ของสมาชิกกลุ่ม ความเป็นหนึ่งเดียวกันในกลุ่ม การที่กลุ่มได้รับคัดเลือกเป็นผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การได้รับรางวัลของกลุ่ม กิจกรรมของกลุ่ม ผลผลิตของกลุ่ม และการใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นในการผลิต ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ คือ การมีวิสัยทัศน์ของผู้นำ การสนับสนุนของกลุ่ม และความยืดหยุ่นทั่วไปของกลุ่ม ปัญหาที่พบ คือ การขาดแคลนแรงงานในบางครั้ง การขาดความร่วมมือจากสมาชิก การเกิดความขัดแย้งในกลุ่ม สมาชิกขาดความสามัคคี การขาดความรู้ด้านบัญชี การตลาด และการให้เอกชนช่วยสนับสนุน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม รายได้จากภาคเกษตร การประเมินผลงานของกลุ่ม โครงสร้างของกลุ่ม การลดการเสี่ยงภัย และความเป็นหนึ่งเดียวกันในกลุ่ม เป็นปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้ คือ ควรเน้นให้สมาชิกกลุ่มเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพและชนิดของผลิตภัณฑ์ให้หลากหลาย ควรมีการพัฒนาความเป็นผู้นำและสร้างทรัพยากรบุคคลที่เป็นตัวอย่างที่ดี ควรมีการศึกษาดูงานกับหน่วยงานเอกชนให้กับกลุ่ม และควรมีการสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ให้กับกลุ่มที่ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับกลุ่มอื่นๆ ต่อไป

เจนณรงค์ เทียนสว่าง (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทแม่บ้านเกษตรกรในการพัฒนาธุรกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านทุ่งแสม ตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลกับแม่บ้านเกษตรกรที่ประกอบอาชีพการทอผ้าทั้งที่เป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านทุ่งแสม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 47 คน ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชน คือ การได้รับคำแนะนำในเรื่องความรู้ด้านการเกษตร ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชน คือ การขาดอำนาจต่อรองราคาในการซื้อวัตถุดิบ ขาดความรู้ และไม่เห็นความสำคัญในการวิเคราะห์ผลตอบแทนในการประกอบอาชีพทอผ้า นอกจากนี้ ปัญหาในการพัฒนาธุรกิจชุมชน คือ การขาดอำนาจการต่อรองราคาซื้อวัตถุดิบ วัตถุดิบมีราคาแพง ไม่เห็นความสำคัญในการจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่าย และขาดการรับรู้ข่าวสารใหม่ๆ ในการพัฒนาธุรกิจทอผ้าภาคเอกชน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า แม่บ้านเกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสาร เข้าร่วมฝึกอบรม ศึกษาดูงาน และเข้าร่วมประชุมในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาธุรกิจทอผ้าที่มีมากกว่ามีแนวโน้มที่จะยอมรับการพัฒนาธุรกิจชุมชนทั้งในด้านการผลิต การตลาด และการเงินที่มากกว่า ขณะที่แม่บ้านเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชนมากกว่ามีแนวโน้มที่จะยอมรับการพัฒนาธุรกิจชุมชนในด้านการตลาดและการเงินมากกว่า นอกจากนี้ แม่บ้านเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีแนวโน้มที่จะยอมรับการพัฒนาด้านการผลิตและการเงินที่มากกว่าเช่นกัน ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้ คือ ควรจัด

ฝึกอบรมความรู้ ศึกษาคุณภาพและการประชุมในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาธุรกิจทอผ้า ควรผลักดันให้แม่บ้านเกษตรกรมีการรวมกลุ่มภายในชุมชนผลิตเส้นไหมขึ้นมาเอง ควรจัดหาช่องทางแหล่งจำหน่าย ควรให้ความรู้เรื่องการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การจัดเกรดผ้าที่ทอ และการทำภาชนะบรรจุผ้าเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าเพื่อการจำหน่าย ควรมีการให้ความรู้และการฝึกปฏิบัติจริงในการทำบัญชีรายรับและรายจ่าย และการวิเคราะห์ผลตอบแทนในการประกอบอาชีพทอผ้าและครีวเรือน

น้ำฝน เจนสมบุรณ์ (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่องความต้องการของเกษตรกรในการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาตำบลแม่ทะ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากเกษตรกร จำนวน 400 ราย ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนในการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน คือ เกษตรกรส่วนมากมีความรู้ความเข้าใจในการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน คือ เกษตรกรส่วนมากไม่สามารถแปรรูปผลผลิต การจำหน่ายผลผลิตที่แปรรูปส่วนมากขายได้น้อย เกษตรกรส่วนมากไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพในท้องถิ่น และเกษตรกรส่วนมากไม่ได้รับการส่งเสริมอาชีพจากภาครัฐและหน่วยงานที่เข้ามาช่วยส่งเสริมอาชีพ ปัญหาที่พบ คือ เกษตรกรมักถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง ทำให้ได้ราคาไม่สูงเมื่อเทียบกับผลผลิตที่มีคุณภาพ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การรวมกลุ่มธุรกิจชุมชนมีความสัมพันธ์กับความต้องการของเกษตรกรในการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้ คือ ควรมีองค์กรรองรับในการดำเนินธุรกิจของเกษตรกรให้เป็นมาตรฐานและเป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่นต่อไป

วันฤดี จันทร์เสนา (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการผลิตไหมของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไหมบ้านทุ่งแสม ตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลกับสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไหมบ้านทุ่งแสม จำนวน 52 คน ผลการศึกษา พบว่า ในส่วนของการพัฒนาธุรกิจชุมชนด้านการผลิตไหมนั้น ปัจจัยที่สนับสนุนต่อความคาดหวังในการพัฒนาการผลิตไหมมี 3 ด้าน คือ ด้านผู้นำกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย ความกล้าหาญ ความซื่อสัตย์ของผู้นำกลุ่ม ความยุติธรรม และการเปิดรับข่าวสารของผู้นำ ด้านสมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย ความกระตือรือร้น การให้การสนับสนุนงานของกลุ่ม และความซื่อสัตย์ของสมาชิก และด้านบรรยากาศกลุ่ม ประกอบด้วย โครงสร้างของกลุ่ม การลดความขัดแย้ง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และการสนับสนุนของกลุ่ม ส่วนปัจจัยอุปสรรคต่อความคาดหวังในการพัฒนาการผลิตไหม คือ การขาดความรู้ของสมาชิกกลุ่ม ปัญหาที่พบ คือ การขาดความรู้ในการพัฒนาการผลิตไหมด้านการคัดเลือกพันธุ์ไหม ขาดการปฏิบัติที่ถูกต้อง สมาชิกใน

กลุ่มขาดความสามัคคีกัน สมาชิกไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นภายในกลุ่ม สมาชิกกลุ่มขาดความร่วมมือในการปฏิบัติงาน และสมาชิกกลุ่มไม่ร่วมกิจกรรมกลุ่ม ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประสิทธิภาพในการเลี้ยงไหม ความรู้ในการเลี้ยงไหม และการสนับสนุนของกลุ่ม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการผลิต นอกจากนี้ยังพบว่า ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวและการสนับสนุนของกลุ่ม เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการผลิต ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้ คือ ควรนำเทคโนโลยีที่ดัดแปลงใช้ในการเลี้ยงไหมเข้าไปส่งเสริมเพื่อเป็นการทุ่มแรงในการเลี้ยงไหม ควรจัดให้มีการอบรมความรู้และการจัดตั้งเวทีสนทนาภายในกลุ่ม หน่วยงานของรัฐบาลควรที่จะเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการเลี้ยงไหม รัฐควรมีมาตรฐานการประกันราคาไหมให้เป็นมาตรฐานที่แน่นอน ทางกลุ่มควรมีการแปรรูปไหมให้เป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต เพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร และหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ผลิตสื่อควรจะให้การสนับสนุนในเรื่องของการพัฒนาการผลิตไหม

รุ่งสว่าง จงเกษกรณ์ (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องความคาดหวังของเกษตรกรในการเข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลกับเกษตรกร จำนวน 307 คน ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในการเข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านทุนดำเนินการ และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการบริหารและการจัดการ และด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการเข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน คือ การกู้ยืมเงินมาลงทุน ซึ่งทำให้มีเงินมาลงทุนหมุนเวียน มีรายได้เพิ่มขึ้น มีเงินฝากเก็บออมและมีความต้องการเงินทุนประกอบอาชีพเพิ่มเติมเพื่อขยายกิจการต่อไป ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจ คือ การที่เกษตรกรมีอายุมากซึ่งมักคิดว่าตนเองเหลือระยะเวลาการทำงานน้อย จึงไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในองค์กรมากนัก ปัญหาที่พบ คือ เกษตรกรขาดความรู้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เกษตรกรที่มีอายุวุฒิการศึกษา และรายได้ แตกต่างกัน มีความคาดหวังในการเข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแตกต่างกัน ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้ คือ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรสนับสนุนทุนดำเนินการและงบประมาณเป็นเงินยืมหรือเงินปลอดดอกเบี้ย ควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และมีความชำนาญด้านการออกแบบพัฒนารูปแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์มาฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิก ควรหาตลาดจำหน่ายสินค้าเพิ่มขึ้น และควรจัดหาเครื่องจักรและนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการผลิตเพื่อประหยัดแรงงาน

กล่าวโดยสรุป จากการตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องนั้น สามารถสรุปสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อ งานวิจัยได้ 5 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาที่พบในการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจชุมชน

ปัญหาที่พบในการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย การขาดแคลน แรงงาน การขาดความร่วมมือจากสมาชิก การเกิดความขัดแย้งในกลุ่ม สมาชิกขาดความสามัคคี ซึ่งทำให้ขาดอำนาจการต่อรองราคาซื้อวัตถุดิบซึ่งมีราคาแพง โดยเกษตรกรมักถูกเอารัดเอาเปรียบ จากพ่อค้าคนกลาง ทำให้ได้ราคาไม่สูงเมื่อเทียบกับผลผลิตที่มีคุณภาพ เกษตรกรขาดความรู้ในการ แปรรูปผลิตภัณฑ์ ขาดความรู้ในข่าวสารใหม่ๆ เพื่อการพัฒนาธุรกิจ ทั้งด้านบัญชีและการตลาด และการขาดการให้ความสนับสนุนจากภาคเอกชน

2. ปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาธุรกิจวิสาหกิจชุมชน

ในส่วนของปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาธุรกิจวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย คุณสมบัติ ผู้นำ ความซื่อสัตย์ของผู้นำกลุ่มและความซื่อสัตย์ของสมาชิกกลุ่ม การเปิดรับข่าวสารของผู้นำ ความกล้าหาญ ความยุติธรรม การเข้าใจในวัตถุประสงค์ ความเป็นหนึ่งเดียวกันในกลุ่ม ความ กระตือรือร้น การกั้มเงินมาลงทุน ซึ่งทำให้มีเงินมาลงทุนหมุนเวียน การที่กลุ่มได้รับคัดเลือกเป็น ผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การได้รับรางวัลของกลุ่ม กิจกรรมของกลุ่ม ผลผลิตของ กลุ่ม การใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นในการผลิต การได้รับคำแนะนำในเรื่องความรู้ด้านการเกษตร และเกษตรกรส่วนมากมีความรู้ความเข้าใจในการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน

3. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาธุรกิจวิสาหกิจชุมชน

สำหรับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความคาดหวังในการพัฒนาวิสาหกิจนั้น มี หลายปัจจัย ประกอบด้วย ผู้นำมีวิสัยทัศน์ที่แคบ การที่เกษตรกรมีอายุมากซึ่งมักคิดว่าตนเองเหลือ ระยะเวลาการทำงานน้อย จึงไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในองค์กรมากนัก การขาดความรู้ของ สมาชิกกลุ่ม การขาดอำนาจต่อรองราคาในการซื้อวัตถุดิบ เกษตรกรส่วนมากไม่สามารถแปรรูป ผลผลิตและส่วนมากจำหน่ายผลผลิตที่แปรรูปได้น้อย เกษตรกรส่วนมากไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ ในท้องถิ่น การสนับสนุนของกลุ่มซึ่งมีน้อยส่วนมากไม่ได้รับการส่งเสริมอาชีพจากรัฐและ หน่วยงานที่เข้ามาช่วยส่งเสริมอาชีพ และความยึดหยุ่นทั่วไปของกลุ่ม

4. สมมติฐานที่พบ

สมมติฐานในเรื่องของความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจนั้น ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การศึกษา ประสบการณ์ในการเข้าร่วมกลุ่ม ความรู้ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ การเปิดรับข่าวสาร การเข้าร่วมฝึกอบรมและเข้าร่วมประชุมในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาธุรกิจ การศึกษาดูงาน การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน รายได้จากภาคเกษตร การประเมินผลงานของกลุ่ม โครงสร้างของกลุ่ม การลดความเสี่ยง การสนับสนุนของกลุ่ม และความเป็นหนึ่งเดียวกันในกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

5. แนวทางในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

สำหรับแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้น ควรเน้นให้สมาชิกกลุ่มเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพและชนิดของผลิตภัณฑ์ให้หลากหลาย โดยมีการจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และมีความชำนาญด้านการออกแบบพัฒนารูปแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์มาฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิก ควรมีการพัฒนาความเป็นผู้นำและสร้างทรัพยากรบุคคลที่เป็นตัวอย่างที่ดี มีการจัดฝึกอบรมความรู้ศึกษาดูงานกับหน่วยงานเอกชนให้กับกลุ่ม ควรผลักดันให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มภายในชุมชนผลิตภัณฑ์ที่ต้องใช้ขึ้นมาเอง มีการจัดหาช่องทางแหล่งจำหน่าย และควรมีการสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ให้กับกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ โดยมีองค์กรรองรับในการดำเนินธุรกิจของเกษตรกรให้เป็นมาตรฐานและเป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่นต่อไป ควรมีการให้ความรู้และการฝึกปฏิบัติจริงในการทำบัญชีรายรับและรายจ่าย และการวิเคราะห์ผลตอบแทนในการประกอบอาชีพ เน้นให้มีการนำเทคโนโลยีที่คิดแปลงมาใช้ในการประกอบอาชีพไปส่งเสริมเพื่อเป็นการทุนแรงในการทำงาน และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรสนับสนุนทุนดำเนินการและงบประมาณเป็นเงินยืมหรือเงินปลอด

กล่าวโดยสรุป จากการตรวจเอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของเกษตรกร ตามที่ได้สรุปจากสมมติฐานข้างต้นสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ ปัจจัยเฉพาะบุคคล ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคมของเกษตรกร โดยที่ทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามดังกล่าวมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม และสมมติฐานการวิจัยดังนี้

ตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent variables)

1.1 ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการได้รับความรู้ด้านการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

1.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย จำนวนอาชีพ รายได้จากภาคการเกษตร รายได้นอกภาคเกษตร จำนวนเงินที่กู้ยืม และจำนวนแหล่งกู้ยืม

1.3 ปัจจัยด้านสังคม ประกอบด้วย สถานภาพการเป็นผู้นำในชุมชน และการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของชุมชน

2. ตัวแปรตาม (Dependent variables) คือ ความคาดหวังของเกษตรกรด้านการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน มี 3 ด้าน คือ การพัฒนาเครือข่ายการผลิต การพัฒนาเครือข่ายการตลาด และการบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน

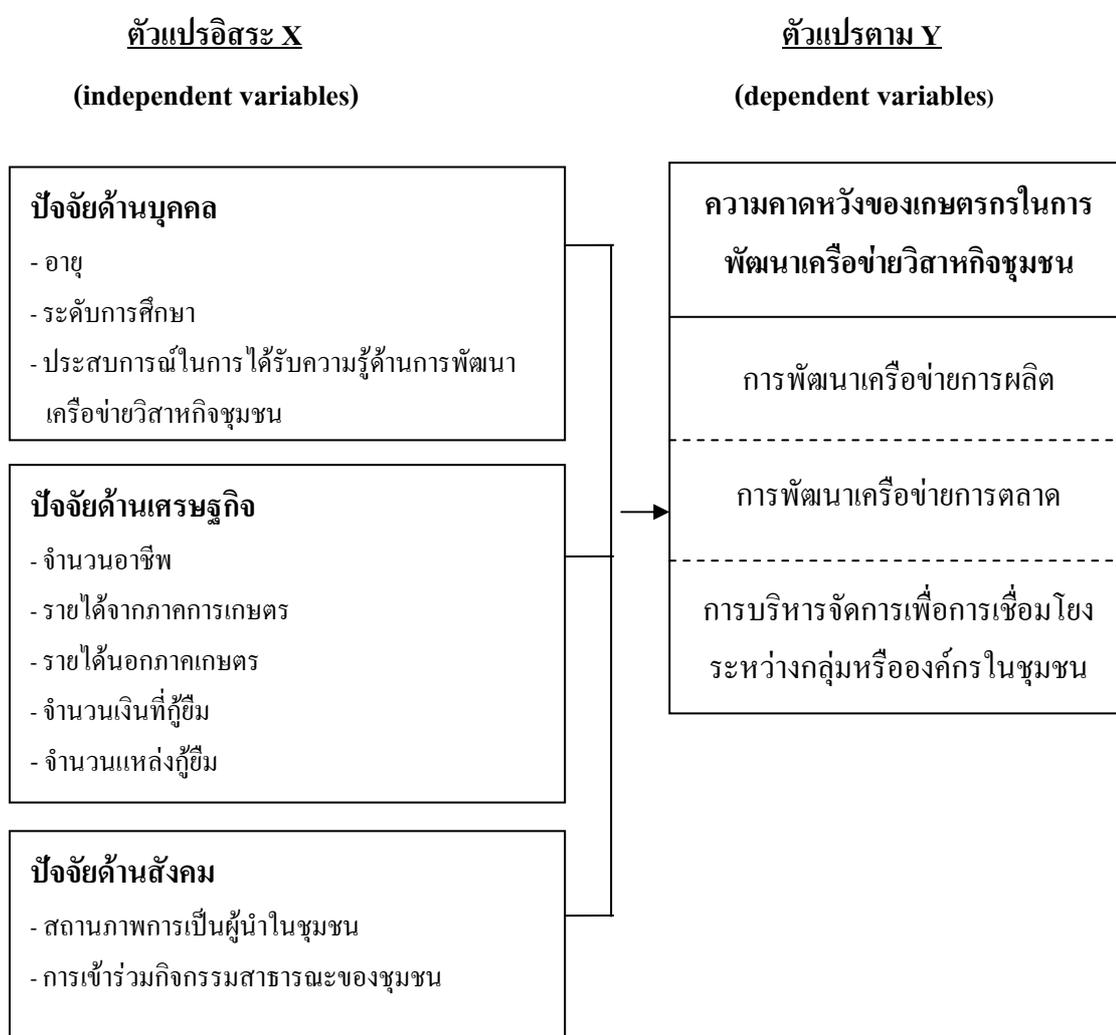
สมมติฐานการวิจัย

1. มีความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการได้รับความรู้ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำนวนอาชีพ รายได้จากภาคการเกษตร รายได้นอกภาคเกษตร จำนวนเงินที่กู้ยืม จำนวนแหล่งกู้ยืม สถานภาพการเป็นผู้นำในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของชุมชน กับ ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ในประเด็นของการพัฒนาเครือข่ายการผลิต

2. มีความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการได้รับความรู้ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำนวนอาชีพ รายได้จากภาคการเกษตร รายได้นอกภาคเกษตร จำนวนเงินที่กู้ยืม จำนวนแหล่งกู้ยืม สถานภาพการเป็นผู้นำในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของชุมชน กับ ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ในประเด็นของการพัฒนาเครือข่ายการตลาด

3. มีความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการได้รับความรู้ด้านการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำนวนอาชีพ รายได้จากภาคการเกษตร รายได้นอกภาคเกษตร จำนวนเงินที่กู้ยืม จำนวนแหล่งกู้ยืม สถานภาพการเป็นผู้นำในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของชุมชน กับ ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ในประเด็นของการพัฒนาเครือข่ายการผลิต การพัฒนาเครือข่ายการตลาด และการบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน

เค้าโครงการทดสอบสมมติฐาน

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

ประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากร คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานเป็นอาชีพหลัก อาชีพรอง หรืออาชีพเสริม ต่อเนื่องไม่ต่ำกว่า 2 ปี โดยมีพื้นที่ปลูกอย่างน้อย 5-10 ไร่ แต่ละปีมีการปลูกไม่ต่ำกว่า 2 ฤดูปลูกต่อปี และเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 42 คน

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling technique) เนื่องจากเกษตรกรที่เป็นประชากร มีลักษณะสม่ำเสมอ ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก โดยที่การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานเป็นอาชีพหลัก อาชีพรอง หรืออาชีพเสริมต่อเนื่องไม่ต่ำกว่า 2 ปี โดยปลูกในพื้นที่อย่างน้อย 5-10 ไร่ อย่างน้อย 2 ฤดูปลูกต่อปี และเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ผลการเก็บข้อมูลได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 34 คน จากทั้งหมด 42 คน คิดเป็นร้อยละ 80.95 ของประชากรทั้งหมด เนื่องจากมีเกษตรกรบางส่วนไปทำงานนอกพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ (interview schedule) ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สภาพภูมิหลังบางประการของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

ตอนที่ 2 สถานภาพการผลิตข้าวโพดหวานในรูปเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 3 ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

การทดสอบเครื่องมือ

เมื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้วเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงทั้งด้านเนื้อหา และ โครงสร้าง (content validity and construct validity) หลังจากนั้นได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทำการทดสอบ (try out) กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่เป็นสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนข้าวโพดหวานของจังหวัดราชบุรีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย แล้วนำผลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสัมภาษณ์ในส่วนของความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยใช้สูตรของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่องให้มีความเหมาะสม แล้วจึงนำไปสัมภาษณ์กับเกษตรกรผู้เป็นเครือข่ายและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดย

1. ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ศึกษาเอกสารวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) จากแบบสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่เป็นสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วน ของคำตอบในแต่ละราย นำข้อมูลที่ได้ไปลงรหัส (coding) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพภูมิหลังบางประการ สถานภาพการผลิตข้าวโพดหวานในรูป
เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่าย รวมทั้งปัญหาและ
ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่
(frequency) ค่าเฉลี่ย (means) ค่าร้อยละ (percentage) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard
deviation)

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลภูมิหลังบางประการของเกษตรกรที่เป็นสมาชิก
วิสาหกิจชุมชนกับความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ ค่า
สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient)

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย เรื่อง ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวโพดหวานตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

แบ่งการวิจัยเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพภูมิหลังบางประการของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

ตอนที่ 2 สถานภาพการผลิตข้าวโพดหวานในรูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 3 ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 1 สภาพภูมิหลังบางประการของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

สภาพภูมิหลังบางประการของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ประกอบด้วย สภาพทั่วไปของเกษตรกร (เพศ อายุ และระดับการศึกษา) สมาชิกในครัวเรือน (จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในวัยแรงงาน และจำนวนสมาชิกในวัยพึ่งพิง) สภาพพื้นที่ (พื้นที่ถือครองทั้งหมด พื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรที่เป็นของตนเอง พื้นที่เช่า ทำการเกษตร และพื้นที่ทำการเกษตรให้ผู้อื่นเช่า) อาชีพของสมาชิก (จำนวนอาชีพ อาชีพหลัก และอาชีพรอง) รายได้ของครัวเรือนเกษตรกร (รายได้จากภาคเกษตร รายได้นอกภาคเกษตร และรายได้ทั้งหมด) สินเชื่อของสมาชิก (จำนวนสินเชื่อในครัวเรือน จำนวนแหล่งสินเชื่อ แหล่งสินเชื่อ) สภาพการเป็นสมาชิกกลุ่มในท้องถิ่น (การเป็นสมาชิกกลุ่ม จำนวนกลุ่มที่เป็นสมาชิก

ประเภทกลุ่มที่เป็นสมาชิก) และการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร (สื่อที่ได้รับเป็นประจำ และสื่อที่ไม่ได้รับเป็นประจำ)

สภาพทั่วไปของเกษตรกร

เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่เป็นสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 34 คน โดยเกษตรกรแต่ละรายมีพื้นที่ปลูกข้าวโพดหวานอย่างน้อย 5-10 ไร่ และปลูกข้าวโพดหวานมาแล้วอย่างน้อย 2 ปี ในการปลูกเริ่มต้นจากสมาชิกกลุ่มย่อยประมาณ 5-6 คน ร่วมกันปลูกแบบลงแขกในพื้นที่ประมาณ 5-10 ไร่ต่อ 1 ครอบครัวยุคที่เสร็จสิ้นภายใน 1 วัน หลังจากนั้น แต่ละครอบครัวทำการดูแลรักษาด้วยตนเอง ส่วนการเก็บเกี่ยวและขนส่งนั้น จะทำการลงแขกเป็นกลุ่มย่อยเช่นกัน

สำหรับสภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 5 มีรายละเอียดดังนี้

เพศ

สำหรับเพศของเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดหวานนั้น พบว่า เกษตรกรที่ทำงานเป็นเพศหญิง ร้อยละ 58.8 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 41.2 เป็นเพศชาย

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานมีส่วนของเพศหญิงและเพศชายที่ใกล้เคียงกัน เนื่องจากแต่ละครอบครัว นอกจากปลูกข้าวโพดหวานเป็นอาชีพหลักแล้ว บางรายยังมีการเลี้ยงวัวร่วมด้วย โดยที่ทั้งสามีและภรรยาช่วยกันประกอบอาชีพดังกล่าว สำหรับการปลูกข้าวโพดหวานในชุมชนนั้น จะทำการลงแขกระหว่างสมาชิก ส่วนการดูแลรักษานับตั้งแต่การให้น้ำ ใส่ปุ๋ย ป้องกันกำจัดโรคแมลง การเก็บเกี่ยว และการขนส่ง เป็นหน้าที่ของพ่อบ้านเป็นหลัก โดยมีแม่บ้านเป็นผู้ช่วย

อายุ

จากการศึกษาอายุของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีอายุอยู่ในช่วง 36-40 ปีมากที่สุด คือ ร้อยละ 32.4 รองลงมา คือ ช่วงอายุน้อยกว่า 36 ปี ร้อยละ 29.4 ช่วงอายุ 46-50 ปี และสูงกว่า 50 ปี ร้อยละ 14.7 เท่ากัน และช่วงอายุ 41-45 ปี ร้อยละ 8.8 ตามลำดับ สมาชิกที่มีอายุมากที่สุดเท่ากับ 58 ปี น้อยที่สุดเท่ากับ 28 ปี และเฉลี่ยเท่ากับ 40.9 ปี

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรทั้งหมดอยู่ในวัยแรงงาน (ช่วงอายุ 15-64 ปี) โดยมีอายุเฉลี่ย 40.9 ปี เนื่องจากจากการสังเกตการณ์และเก็บข้อมูลภาคสนามเพิ่มเติม พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานเกือบทั้งหมดอยู่ในวัยกลางคนที่มีความต่ำกว่า 50 ปี โดยได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินมาจากพ่อแม่ซึ่งเป็นครอบครัวเดิมเพื่อมาตั้งรกรากใหม่ และเกือบทั้งหมดเป็นเกษตรกรหัวก้าวหน้าที่มีความคิดริเริ่มจากการปลูกข้าวโพดหวานเพื่อการจำหน่าย และยังสามารถนำวัสดุเหลือใช้จากการเก็บเกี่ยวข้าวโพดไปใช้ในการเลี้ยงวัว และมีบางส่วนสามารถทำรายได้จากการปลูกข้าวโพดหวาน โดยเป็นผู้จัดการไร่ทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตส่งโรงงาน และจำหน่ายปลีกด้วยตนเองที่ตลาดสี่มุมเมือง โดยมีเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียงเป็นลูกไร่ นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เก็บเกี่ยวข้าวโพดหวานในเวลาที่ไม่แน่นอน ที่บางครั้งต้องไปเก็บเกี่ยวข้าวโพดหวานที่ปลูกทั้งหมดตั้งแต่ตีห้าถึงเช้า เพื่อให้ทันกับการส่งเข้าโรงงานแปรรูป และส่งขายไปยังตลาด

ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 82.4 รองลงมา คือ จบการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา ร้อยละ 14.7 และไม่ได้เข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 2.9 ตามลำดับ ผู้จบการศึกษาระดับสูงสุด คือ มัธยมศึกษาปีที่ 6 ระดับการศึกษาต่ำสุด คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และจำนวนปีที่เข้ารับการศึกษเฉลี่ย คือ 6 ปี

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ป.4 ป.6 และป.7) รองลงมา พบบางรายจบสูงกว่ามัธยมศึกษา คือ ชั้นมัธยมศึกษา และ ปวช. และมีเพียง 1 ราย ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่เมื่อแยกครอบครัวและได้รับการจัดสรรที่ดินจากพ่อแม่ ได้ใช้พื้นที่ทั้งหมดที่ได้รับการจัดสรรในการปลูกข้าวโพดหวาน โดยให้เหตุผลว่า การปลูกข้าวโพดหวานเป็นอาชีพที่คิดว่าประสบความสำเร็จอาชีพหนึ่งในพื้นที่ศึกษา เนื่องจาก เมื่อเก็บเกี่ยวแล้ว มีแหล่งขายที่แน่นอนภายใต้การตกลงราคาซื้อขายล่วงหน้า และบางส่วนมีนายทุนลงทุน

ให้ก่อน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการปลูกข้าวโพดหวานมีการทำงานในรูปของกลุ่มเครือข่าย และสามารถต่อยอดไปสู่ธุรกิจเกษตรอื่นๆ ซึ่งเกษตรกรต้องเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ และมีภาวะผู้นำสูง เพื่อการต่อยอดกับบริษัทและแหล่งรับซื้อข้าวโพดหวาน ดังนั้น จะเห็นได้ว่า แม้เกษตรกรจบการศึกษาเพียงแค่ภาคบังคับ แต่จากคุณลักษณะดังกล่าว ประกอบกับการทำงานเครือข่ายระหว่างสมาชิก ทำให้เกษตรกรมีอาชีพเสริมอื่นๆ เช่น เป็นผู้รวบรวมผลผลิตจากลูกไร่ในพื้นที่ใกล้เคียง และเป็นผู้จัดจำหน่ายได้ด้วยตนเองที่ตลาดสี่มุมเมือง ซึ่งจัดว่าเป็นการประกอบอาชีพแบบครบวงจรอีกอาชีพหนึ่ง

ตารางที่ 5 สภาพทั่วไปของเกษตรกร

สภาพทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	14	41.2
หญิง	20	58.8
รวม	34	100.0
อายุ ^{1/} (ปี)		
น้อยกว่า 36	10	29.4
36-40	11	32.4
41-45	3	8.8
46-50	5	14.7
สูงกว่า 50	5	14.7
รวม	34	100.0
ระดับการศึกษา ^{2/}		
ไม่ได้เข้ารับการศึกษภาคบังคับ	1	2.9
จบการศึกษภาคบังคับ	28	82.4
จบการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ	5	14.7
รวม	34	100.0

หมายเหตุ: ^{1/} อายุต่ำสุด เท่ากับ 28 ปี

อายุสูงสุด เท่ากับ 58 ปี

อายุเฉลี่ย 40.9 ปี S.D. = 8.39

ตารางที่ 5 (ต่อ)

- ^{2/} การศึกษาค่ำสุด ประถมศึกษาปีที่ 4
 การศึกษาสูงสุด มัธยมศึกษาปีที่ 6
 จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษเฉลี่ย 5.7 ปี S.D. = 2.29

สมาชิกในครัวเรือน

สมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกร ประกอบด้วย จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในวัยแรงงาน และจำนวนสมาชิกในวัยพึ่งพิง ดังแสดงในตารางที่ 6 มีรายละเอียด ดังนี้

จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน

จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือนของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน มากที่สุด คือ ร้อยละ 52.9 รองลงมา คือ จำนวน 5-6 คน ร้อยละ 26.5 จำนวน 1-2 คนมีจำนวนเท่ากับจำนวน 7-8 คน ร้อยละ 8.8 และจำนวน 9-10 คน ร้อยละ 2.9 ตามลำดับ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด คือ 9 คน น้อยที่สุด คือ 1 คน และมีจำนวนสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน

จำนวนสมาชิกในวัยแรงงาน

เมื่อพิจารณาถึงสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงาน (อายุ 15 – 64 ปี) ที่นิยามโดย FAO นั้น พบว่า เกษตรกรมีสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงาน จำนวน 3-4 คนมากที่สุด ร้อยละ 47.1 รองลงมาคือ 1-2 คน ร้อยละ 41.2 และจำนวน 5-6 คน ร้อยละ 11.8 ตามลำดับ จำนวนสมาชิกในวัยแรงงานที่มากที่สุด คือ 6 คน น้อยที่สุด คือ 1 คน และเฉลี่ย 3 คน

จำนวนสมาชิกในวัยฟุ้งฟิง

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยฟุ้งฟิง (ต่ำกว่า 15 ปี และ 65 ปีขึ้นไป) มากที่สุด คือ จำนวน 1-2 คน ร้อยละ 55.9 รองลงมา คือ จำนวน 3-4 คน ร้อยละ 11.8 และจำนวน 5-6 คน ร้อยละ 2.9 ตามลำดับ นอกจากนี้พบครัวเรือนที่ไม่มีสมาชิกในวัยฟุ้งฟิง ร้อยละ 29.4 ครัวเรือนที่มีสมาชิกอยู่ในวัยฟุ้งฟิงมากที่สุด คือ 5 คน น้อยที่สุด คือ 1 คน และเฉลี่ย 2 คน

จะเห็นได้ว่า ครอบครัวเกษตรกรรมมีสมาชิก 3-4 คนมากที่สุด เฉลี่ย 4 คน เป็นสมาชิกวัยแรงงานเฉลี่ย 3 คน และเป็นสมาชิกวัยฟุ้งฟิงเฉลี่ย 2 คน โดยทั่วไปแต่ละครอบครัวประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก 2 คน ซึ่งมีสมาชิกในวัยแรงงาน 2 คน และสมาชิกวัยฟุ้งฟิง 2 คน แบบเดียวกับครอบครัวส่วนใหญ่ของเกษตรกรไทย ที่แยกครอบครัวจากครอบครัวเดิมหลังการแต่งงาน และนิยมมีลูกเพียง 1-2 คน จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเพิ่มเติม พบว่า แรงงานที่ใช้ในการปลูกข้าวโพดหวานเป็นหลัก คือ พ่อและแม่ และพบบางครอบครัวเป็นส่วนน้อย ที่มีปู่ ย่า ตา หรือ ยาย และลูกหลานในวัยเรียน เป็นแรงงานช่วยโดยเฉพาะช่วงปลูกและช่วงเก็บเกี่ยว

ตารางที่ 6 สมาชิกในครัวเรือน

จำนวน (คน)	สมาชิก	สมาชิกทั้งหมดใน ครัวเรือน ^{1/}	สมาชิกวัยแรงงาน ^{2/}	สมาชิกวัยฟุ้งฟิง ^{3/}
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ไม่มี		0 (0.0)	0 (0.0)	10 (29.4)
1-2		3 (8.8)	14 (41.2)	19 (55.9)
3-4		18 (52.9)	16 (47.1)	4 (11.8)
5-6		9 (26.5)	4 (11.8)	1 (2.9)

ตารางที่ 6 (ต่อ)

จำนวน (คน)	สมาชิก	สมาชิกทั้งหมดใน ครัวเรือน ^{1/}	สมาชิกวัยแรงงาน ^{2/}	สมาชิกวัยพึ่งพิง ^{3/}
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
7-8		3 (8.8)	0 (0.0)	0 (0.0)
9-10		1 (2.9)	0 (0.0)	0 (0.0)
รวม		34 (100.0)	34 (100.0)	34 (100.0)

หมายเหตุ: ^{1/} จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือนน้อยที่สุด เท่ากับ 1 คน
 จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือนมากที่สุด เท่ากับ 9 คน
 จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน S.D. = 1.69

^{2/} จำนวนสมาชิกในวัยแรงงานน้อยที่สุด เท่ากับ 1 คน
 จำนวนสมาชิกในวัยแรงงานมากที่สุด เท่ากับ 6 คน
 จำนวนสมาชิกในวัยแรงงานเฉลี่ย 3 คน S.D = 1.23

^{3/} จำนวนสมาชิกในวัยพึ่งพิงน้อยที่สุด เท่ากับ 1 คน
 จำนวนสมาชิกในวัยพึ่งพิงมากที่สุด เท่ากับ 5 คน
 จำนวนสมาชิกในวัยพึ่งพิงเฉลี่ย 2 คน S.D = 0.91

สภาพพื้นที่

สภาพพื้นที่ของครัวเรือนเกษตรกร ประกอบด้วย พื้นที่ถือครองทั้งหมด และพื้นที่ทำการเกษตร (พื้นที่ของตนเอง พื้นที่เช่า และพื้นที่ให้ผู้อื่นเช่า) ดังแสดงในตารางที่ 7 มีรายละเอียดดังนี้

พื้นที่ถือครองทั้งหมด

จำนวนพื้นที่ถือครองทั้งหมด พบว่า เกษตรกรมีจำนวนพื้นที่ถือครองทั้งหมดมากที่สุด ครัวเรือนละ 11- 20 ไร่ ร้อยละ 35.3 รองลงมา คือ ขนาดมากกว่า 30 ไร่ ร้อยละ 29.4 และขนาด 1-10 ไร่ มีจำนวนเท่ากับขนาด 21-30 ไร่ ร้อยละ 17.6 ตามลำดับ พื้นที่ถือครองทั้งหมดสูงสุด คือ 420 ไร่ น้อยที่สุด คือ 10 ไร่ และเฉลี่ยครัวเรือนละ 20.7 ไร่

พื้นที่ทำการเกษตร

เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด 11-20 ไร่ ร้อยละ 32.4 รองลงมา คือ ขนาดมากกว่า 30 ไร่ ร้อยละ 26.5 และขนาด 1-10 ไร่มีจำนวนเท่ากับ 21-30 ไร่ ร้อยละ 20.6 ตามลำดับ พื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด คือ 420 ไร่ น้อยที่สุด คือ 10 ไร่ และเฉลี่ย 20.5 ไร่

พื้นที่ทำการเกษตรที่เป็นของตนเอง

จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรที่เป็นของตนเองมากที่สุด คือ ขนาด 1-10 ไร่ ร้อยละ 32.4 รองลงมา คือ 11-20 ไร่ ร้อยละ 20.6 และขนาด 21-30 ไร่มีจำนวนเท่ากับมากกว่า 30 ไร่ ร้อยละ 5.9 ตามลำดับ นอกจากนี้ พบเกษตรกรที่ไม่มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง ร้อยละ 35.3 พื้นที่ทำการเกษตรของตนเองมากที่สุด คือ 85 ไร่ น้อยที่สุด คือ 1 ไร่ และเฉลี่ย 12.3 ไร่

พื้นที่เช่าทำการเกษตร

เกษตรกรมีพื้นที่เช่าทำการเกษตรมากที่สุด จำนวน 11-20 ไร่ ร้อยละ 32.4 รองลงมา คือ มากกว่า 30 ไร่ ร้อยละ 17.6 และขนาด 1-10 ไร่มีจำนวนเท่ากับขนาด 21-30 ไร่ ร้อยละ 8.8

ตามลำดับ นอกจากนี้ พบเกษตรกรไม่มีพื้นที่เช่าทำการเกษตร ร้อยละ 32.4 พื้นที่เช่าทำการเกษตรมากที่สุด 400 ไร่ น้อยที่สุด 10 ไร่ และเฉลี่ย 20.5 ไร่

พื้นที่ทำการเกษตรให้ผู้อื่นเช่า

เกษตรกรมีพื้นที่การเกษตรให้ผู้อื่นเช่า จำนวน 11-20 ไร่ ร้อยละ 2.9 และไม่มีพื้นที่ทำการเกษตรให้ผู้อื่นเช่าถึง ร้อยละ 97.1 โดยพื้นที่ทำการเกษตรให้ผู้อื่นเช่ามีเพียง 1 ราย คือ 18 ไร่

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างการใช้พื้นที่ทำการเกษตรกับพื้นที่ถือครองทั้งหมดที่เกษตรกรมีอยู่ พบว่า พื้นที่ถือครองทั้งหมดเฉลี่ย 20.7 ไร่ต่อครัวเรือน ขณะที่พบพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 20.5 ไร่ต่อครัวเรือน แสดงว่า เกษตรกรในพื้นที่ศึกษาเกือบทั้งหมดมีการใช้ประโยชน์ที่ดินทำการเกษตรเกือบเต็มพื้นที่โดยปลูกพืชไร่เศรษฐกิจเป็นหลัก ประกอบด้วย การปลูกข้าวโพดหวาน มันสำปะหลัง และอ้อย ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเพิ่มเติม พบว่า พื้นที่ศึกษาเดิมเป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่เกษตรกรเกือบทั้งหมดได้เข้ามาจับจองทำกิน โดยมีรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้านที่เรียกว่าแบบกระจาย (scattered village settlement) กล่าวคือ มีบ้านและพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในแปลงเดียวกันแต่ละครัวเรือน

สำหรับสภาพการถือครองที่ดินนั้น จะเห็นได้ว่า เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเองเฉลี่ย 12.3 ไร่ต่อครัวเรือน โดยได้รับการแบ่งสรรมาจากครอบครัวเดิม ขณะที่มีพื้นที่เช่าทำการเกษตรเฉลี่ย 20.5 ไร่ต่อครัวเรือน โดยเช่าจากเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องในชุมชน ซึ่งผู้ให้เช่าส่วนมากแม้จะมีการปลูกข้าวโพดหวานในครัวเรือนก็ตามที แต่ทำไม่ไหว จึงแบ่งพื้นที่ให้เช่าหรือบางรายเป็นผู้สูงอายุ จึงให้ลูกหลานหรือเพื่อนบ้านเช่า พบเกษตรกรบางส่วนไม่มีพื้นที่ของตนเอง เนื่องจาก เป็นคนนอกพื้นที่ศึกษา เช่น มีภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอท่าม่วง แต่เพิ่งมาตั้งรกรากทำกินในพื้นที่ศึกษา เนื่องจาก เห็นว่าการปลูกข้าวโพดหวานเป็นอาชีพหนึ่งที่ก่อให้เกิดรายได้ดี เมื่อเปรียบเทียบกับประกอบอาชีพอื่นๆ ที่เคยทำมา เช่น การปลูกผัก

นอกจากนี้ พบเกษตรกรเพียง 1 รายเท่านั้น ที่มีพื้นที่การเกษตรให้ผู้อื่นเช่า 18 ไร่ โดยมีพื้นที่ถือครองทั้งหมด 34 ไร่ ทำไร่ข้าวโพดด้วยตนเอง 16 ไร่ สำหรับค่าเช่าที่พบแตกต่างจากพื้นที่อื่น เนื่องจาก การเก็บค่าเช่าต่อไร่คิดตามฤดูปลูก โดยเฉพาะการปลูกข้าวโพดหวาน มีการเก็บค่าเช่าเฉลี่ยประมาณ 300-400 บาทต่อไร่ต่อ 1 ฤดูปลูก และเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกปีละ 3-4 ครั้ง ทำให้เกษตรกรที่มีการเช่าพื้นที่ มีค่าใช้จ่ายจากการเช่าที่ดินเฉลี่ย 900-1,200 บาทต่อไร่ต่อปี

อย่างไรก็ตาม พบเกษตรกร 1 ราย ที่มีพื้นที่ถือครอง และพื้นที่ทำการเกษตรสูงสุดถึง 420 ไร่ต่อครัวเรือน โดยเป็นพื้นที่ของตนเอง 20 ไร่ เจ้าคนอื่น 400 ไร่ ใช้ประโยชน์ที่ดินโดยปลูกอ้อยมากที่สุด 160 ไร่ รองลงมา คือ ปลูกมันสำปะหลัง 150 ไร่ ปลูกมะขามหวาน 80 ไร่ และทำไร่ข้าวโพด 20 ไร่ ส่วนที่เหลือเป็นที่พักอาศัย ขณะที่พบเกษตรกร 1 ราย มีพื้นที่ถือครองและพื้นที่ทำการเกษตรที่ใช้ปลูกข้าวโพดทั้งหมดเพียง 10 ไร่ และมีการประกอบอาชีพรับจ้างในชุมชนไม่น้อยกว่า 20-25 วันต่อเดือน นอกจากนี้ พบเกษตรกร 1 ราย มีพื้นที่ถือครองทั้งหมด 400 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เช่าจากคนอื่น 315 ไร่ และพื้นที่ของตนเอง 85 ไร่ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยทำไร่ข้าวโพดทั้งหมด 400 ไร่ ซึ่งนอกจากเป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเป็นรายใหญ่ที่สุดในพื้นที่ศึกษาแล้ว เกษตรกรรายนี้ยังประกอบอาชีพเป็นผู้รวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียงจัดส่งให้กับโรงงานหรือบริษัทแปรรูปผลผลิต เช่น บริษัทรีเวอร์แควจำกัด และบริษัทไวด้าฟูดส์ จำกัด เป็นต้น

ตารางที่ 7 สภาพพื้นที่

พื้นที่ (ไร่ต่อครัวเรือน)	จำนวน	ร้อยละ
พื้นที่ถือครองทั้งหมด ^{1/}		
1-10	6	17.6
11-20	12	35.3
21-30	6	17.6
มากกว่า 30	10	29.4
รวม	34	100.0
พื้นที่ทำการเกษตร ^{2/}		
1-10	7	20.6
11-20	11	32.4
21-30	7	20.6
มากกว่า 30	9	26.5
รวม	34	100.0

ตารางที่ 7 (ต่อ)

พื้นที่ (ไร่ต่อครัวเรือน)	จำนวน	ร้อยละ
พื้นที่ทำการเกษตรที่เป็นของตนเอง ^{3/}		
ไม่มีพื้นที่ของตนเอง	12	35.3
1-10	11	32.4
11-20	7	20.6
21-30	2	5.9
มากกว่า 30	2	5.9
รวม	34	100.0
พื้นที่เช่าทำการเกษตร ^{4/}		
ไม่มีพื้นที่เช่า	11	32.4
1-10	3	8.8
11-20	11	32.4
21-30	3	8.8
มากกว่า 30	6	17.6
รวม	34	100.0
พื้นที่ทำการเกษตรให้ผู้อื่นเช่า ^{5/}		
ไม่มีพื้นที่ให้เช่า	33	97.1
11-20	1	2.9
รวม	34	100.0
หมายเหตุ: ^{1/} พื้นที่ถือครองทั้งหมดต่ำสุด เท่ากับ 10 ไร่ต่อครัวเรือน พื้นที่ถือครองทั้งหมดสูงสุด เท่ากับ 420 ไร่ต่อครัวเรือน พื้นที่ถือครองทั้งหมดเฉลี่ย 20.7 ไร่ต่อครัวเรือน S.D. = 6.6		
^{2/} พื้นที่ทำการเกษตรต่ำสุด เท่ากับ 10 ไร่ต่อครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรสูงสุด เท่ากับ 420 ไร่ต่อครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 20.5 ไร่ต่อครัวเรือน S.D. = 6.6		
^{3/} พื้นที่ทำการเกษตรของตนเองต่ำสุด เท่ากับ 1 ไร่ต่อครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรของตนเองสูงสุด เท่ากับ 85 ไร่ต่อครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรของตนเองเฉลี่ย 12.3 ไร่ต่อครัวเรือน S.D. = 4.6		

ตารางที่ 7 (ต่อ)

- 4/ พื้นที่เข้าทำการเกษตรต่ำสุด เท่ากับ 10 ไร่ต่อครัวเรือน
พื้นที่เข้าทำการเกษตรสูงสุด เท่ากับ 400 ไร่ต่อครัวเรือน
พื้นที่เข้าทำการเกษตรเฉลี่ย 20.5 ไร่ต่อครัวเรือน S.D. = 8.0
- 5/ พื้นที่ทำการเกษตรให้ผู้อื่นเช่ามีเพียง 1 ราย คือ 18 ไร่
(ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยทุกค่าเป็นค่า Trimmed mean ซึ่งเป็นค่าคะแนนเฉลี่ยที่ตัดค่าสุดโต่ง)

อาชีพของสมาชิก

อาชีพที่ทำการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย จำนวนอาชีพ อาชีพหลัก และอาชีพรอง ดังแสดงในตารางที่ 8 มีรายละเอียดดังนี้

จำนวนอาชีพ

เกษตรกรในพื้นที่มีการประกอบอาชีพจำนวน 2 อาชีพมากที่สุด ร้อยละ 58.8 รองลงมาคือ 3 อาชีพ ร้อยละ 29.4 และ 4 อาชีพมีจำนวนเท่ากับ 5 อาชีพ ร้อยละ 5.9 ตามลำดับ จำนวนอาชีพเฉลี่ยแต่ละครัวเรือน คือ 3 อาชีพ

อาชีพหลัก

อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพที่เกษตรกรคิดว่าทำรายได้มากที่สุด หรือเป็นอาชีพที่ทำเป็นประจำสม่ำเสมอ มีเพียง 1 อาชีพ พบว่า เกษตรกรปลูกข้าวโพดหวานมากที่สุด ร้อยละ 91.2 รองลงมา คือ ทำไร่อ้อย ร้อยละ 5.9 และเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 2.9 ตามลำดับ

อาชีพรอง

สำหรับอาชีพรองของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรองมากที่สุด ร้อยละ 67.6 รองลงมา คือ ปลูกผัก ร้อยละ 32.4 ทำไร่อ้อย ร้อยละ 11.8 ทำไร่ข้าวโพดมีจำนวนเท่ากับทำนา ร้อยละ 8.8 ทำไร่มันสำปะหลังมีจำนวนเท่ากับเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 5.9 และ

ประกอบอาชีพอื่นๆ ได้แก่ ค้าขาย ประกอบธุรกิจส่วนตัว ปลูกมะขามหวาน และเลี้ยงปลา ร้อยละ 11.8

กล่าวโดยสรุปภาพรวม พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ โดยแต่ละครัวเรือนประกอบอาชีพเฉลี่ยประมาณ 3 อาชีพ สำหรับอาชีพหลักที่พบมากที่สุด คือ การปลูกข้าวโพดหวาน โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า เป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ในระยะสั้นและตลอดปี ตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 68 – 75 วันแต่ละฤดูปลูก และแต่ละปีปลูกได้ 3-4 ฤดูปลูก ทั้งนี้ เกษตรกรระบุว่า ผลผลิตข้าวโพดสามารถขายได้ทั้งหมด ไม่ว่าจะแปรรูปหรือขายให้กับโรงงาน หรือพ่อค้าคนกลาง หรือนำไปขายเองที่แหล่งจำหน่าย ในราคาประมาณกิโลกรัมละ 4.00-4.50 บาท ยังสามารถขายต้นข้าวโพดให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงวัว ซึ่งผู้ซื้อมาตัดต้นข้าวโพดด้วยตนเองในพื้นที่ปลูกไปใช้ในการเลี้ยงวัว หรือเอาไปจำหน่ายต่อในรูปอาหารสัตว์ ราคาต้นข้าวโพดที่เกษตรกรได้รับประมาณ 200 บาทต่อไร่ นอกจากนี้ เกษตรกรบางรายมีรายได้จากการขายต้นหญ้าที่ขึ้นระหว่างแถวของข้าวโพดหลังการเก็บเกี่ยว ที่ผู้ซื้อจ่ายเงินให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานไร่ละ 40 บาท ตามขนาดพื้นที่ที่ผู้ซื้อนำวัวเข้าไปเลี้ยง

อาชีพรองที่พบมากที่สุด คือ การรับจ้างทำการเกษตร โดยเฉพาะการปลูกข้าวโพดหวาน สำหรับค่าแรงในการรับจ้างนั้น เกษตรกรได้รับค่าจ้างเป็นค่าจ้างปลูก 250 บาทต่อไร่ และได้รับค่าจ้างจากการเก็บเกี่ยวข้าวโพดต้นละ 300 บาท ส่วนการรับจ้างการเกษตรอื่นๆ ที่เหลือ ได้แก่ การให้น้ำ ให้ปุ๋ย และฉีดพ่นยาฆ่าแมลง ได้รับค่าจ้างประมาณวันละ 150-200 บาท อาชีพรองอื่นๆ ที่เหลือ ประกอบด้วย การปลูกผัก ทำไร่อ้อย ไร่ข้าวโพด ทำนา ทำไร่มันสำปะหลัง เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว ปลูกมะขามหวาน และเลี้ยงปลา ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรในพื้นที่ศึกษา นอกจากมีรายได้หลักจากการปลูกข้าวโพดหวานแล้ว ยังมีรายได้จากแหล่งอื่นๆ อีกหลายแหล่ง และโดยภาพรวมแล้ว เกษตรกรระบุว่า การปลูกข้าวโพดหวานเป็นอาชีพที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดขณะนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่นๆ ในพื้นที่ศึกษา เนื่องจาก เป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ในระยะเวลานั้น ประกอบกับมีการเกื้อกูลระหว่างสมาชิกผู้ปลูกที่เป็นสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่บางครั้งมีการแลกเปลี่ยนแรงงานระหว่างเพื่อนบ้าน ในกิจกรรมของการปลูกและการเก็บเกี่ยว ซึ่งจัดเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ศึกษาต่อไป

ตารางที่ 8 อาชีพของสมาชิก

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนอาชีพ ^{1/}		
2	20	58.8
3	10	29.4
4	2	5.9
5	2	5.9
รวม	34	100.0
อาชีพหลัก		
ทำไร่ข้าวโพด	31	91.2
ทำไร่อ้อย	2	5.9
เลี้ยงสัตว์	1	2.9
รวม	34	100.0
อาชีพรอง ^{2/}		
รับจ้าง	23	67.6
ปลูกผัก	11	32.4
ทำไร่อ้อย	4	11.8
ทำไร่ข้าวโพด	3	8.8
ทำนา	3	8.8
ทำไร่มันสำปะหลัง	2	5.9
เลี้ยงสัตว์	2	5.9
อื่นๆ ^{3/}	4	11.8

หมายเหตุ: ^{1/} จำนวนอาชีพน้อยที่สุด เท่ากับ 2 อาชีพ
 จำนวนอาชีพสูงที่สุด เท่ากับ 5 อาชีพ
 จำนวนอาชีพเฉลี่ย 3 อาชีพ S.D. = 0.86

^{2/} ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

^{3/} คือ ค้าขาย ปลูกมะขามหวาน และเลี้ยงปลา

รายได้ของครัวเรือนเกษตรกร

เมื่อพิจารณารายได้ของครัวเรือนเกษตรกร ประกอบด้วย รายได้ที่ได้จากภาคเกษตรกรรม รายได้นอกภาคเกษตรกรรม และรายได้รวมทั้งหมด ดังแสดงในตารางที่ 9 มีรายละเอียดดังนี้

รายได้จากภาคเกษตร

สำหรับรายได้ในภาคเกษตรกรรมของเกษตรกรเป็นรายปีต่อครัวเรือนนั้น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคเกษตรจำนวน 200,001 – 400,000 บาทมากที่สุด ร้อยละ 44.1 รองลงมา คือ มากกว่า 800,000 บาท ร้อยละ 17.6 จำนวน 400,001-600,000 บาท มีจำนวนเท่ากับจำนวน 600,001-800,000 บาท ร้อยละ 14.7 และน้อยกว่า 200,001 ร้อยละ 8.8 ตามลำดับ รายได้สูงสุดเท่ากับ 8,730,000 บาท รายได้ต่ำสุด เท่ากับ 150,000 บาท และรายได้เฉลี่ย เท่ากับ 452,250.0 บาท

รายได้นอกภาคเกษตร

สำหรับรายได้นอกภาคเกษตรเป็นรายปีต่อครัวเรือน พบว่า เกษตรกรมีรายได้นอกภาคการเกษตรจำนวน 50,001-75,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 50.0 รองลงมา คือ จำนวน 25,001-50,000 บาท ร้อยละ 14.7 น้อยกว่า 25,001 บาท ร้อยละ 8.8 และจำนวน 75,001-100,000 บาทมีจำนวนเท่ากับมากกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 2.9 นอกจากนี้ พบเกษตรกรไม่มีรายได้นอกภาคเกษตร ร้อยละ 20.6 รายได้นอกภาคเกษตรสูงสุด เท่ากับ 132,000 บาท ต่ำสุด เท่ากับ 6,000 บาท และเฉลี่ย เท่ากับ 50,666.7 บาท

รายได้ทั้งหมด

รายได้รวมทั้งหมดของเกษตรกรประกอบด้วย รายได้ในภาคเกษตรกรรม และนอกภาคเกษตรกรรมเป็นรายปีต่อครัวเรือน พบว่า เกษตรกรมีรายได้รวม 200,001-400,000 บาทมากที่สุด ร้อยละ 35.3 รองลงมา คือ จำนวน 400,001-600,000 บาท ร้อยละ 29.4 มากกว่า 800,000 ร้อยละ 20.6 จำนวน 600,001-800,000 บาท ร้อยละ 11.8 และน้อยกว่า 200,001 บาท ร้อยละ 2.9 ตามลำดับ รายได้ทั้งหมดสูงสุด 8,820,000 บาท ต่ำสุด 198,000 บาท และเฉลี่ย 485,477.8 บาท

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรมีรายได้จากภาคเกษตรและรายได้ทั้งหมดอยู่ในช่วง 200,001-400,000 บาทมากที่สุด โดยมีรายได้เฉลี่ยภาคเกษตรสูงถึง 452,250.0 บาทต่อปีต่อครัวเรือน ซึ่งมีค่ามากกว่ารายได้จากภาคเกษตรเฉลี่ยของประเทศไทยในปีเพาะปลูก 2550/2551 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 102,907 บาท (ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2550) เนื่องจากเกษตรกรมีรายได้ภาคเกษตรหลายแหล่ง โดยเฉพาะมีรายได้จากการปลูกข้าวโพด 3-4 ครั้งต่อปี และบางรายมีรายได้ภาคเกษตรสูงถึง 8,730,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน โดยเป็นเกษตรกรที่ทำไร่ข้าวโพดถึง 400 ไร่ และมีรายได้จากการให้เช่าอุปกรณ์การเกษตร และเช่ารถบรรทุกเพื่อขนส่งข้าวโพดตลอดปี ส่วนเกษตรกรที่มีรายได้ภาคเกษตรต่ำสุดเพียง 150,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน เนื่องจาก ปลูกข้าวโพดเพียง 10 ไร่ และมีรายได้จากการรับจ้าง ส่วนรายได้นอกภาคเกษตรนั้น จะเห็นได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้นอกภาคเกษตร โดยมีรายได้เฉลี่ย 50,666.7 บาทต่อปีต่อครัวเรือน ซึ่งมีค่าต่ำกว่ารายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรของประเทศไทยในปีเพาะปลูกเดียวกัน ซึ่งมีค่าเท่ากับ 71,614 บาท (ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2550) สำหรับรายได้นอกภาคเกษตรที่พบ คือ การค้าขายทั่วไป ค้าขายโดยเป็นผู้รวบรวมผลผลิตไปจำหน่ายที่ตลาดไทหรือตลาดสี่มุมเมืองด้วยตนเอง และรับจ้างทั่วไปในชุมชน นอกจากนี้ รายได้เฉลี่ยทั้งหมดเท่ากับ 485,477.8 บาทต่อปีต่อครัวเรือน ซึ่งมีค่ามากกว่ารายได้เฉลี่ยของประเทศไทย ซึ่งมีค่าเท่ากับ 115,674 บาท (ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2550) เนื่องจาก เกษตรกรในพื้นที่ศึกษามีแหล่งรายได้อย่างน้อย 3 แหล่ง โดยเฉพาะการปลูกข้าวโพดหวานซึ่งเป็นพืชเงิน (cash crop) ที่ใช้ระยะเวลาปลูกสั้น ก่อให้เกิดรายได้ปีละ 3-4 ครั้ง และมีตลาดรับซื้อล่วงหน้า ซึ่งต่างจากพืชไร่อื่นๆ

จากข้อมูลที่สำรวจ พบว่า สมาชิกที่ปลูกข้าวโพดหวานมีรายได้จากการปลูกข้าวโพดหวานค่อนข้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง เพราะผลผลิตข้าวโพดหวานที่ปลูกได้สามารถจำหน่ายได้ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นฝักข้าวโพด ต้นข้าวโพดที่หักฝักแล้ว และหญ้าที่ขึ้นเองตามธรรมชาติในไร่ข้าวโพด โดยเฉพาะต้นข้าวโพดและหญ้า ซึ่งทั้งสองส่วนนี้เกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์จะนำไปใช้ในการเลี้ยงสัตว์ หรือถ้าเกษตรกรที่มีความขยัน หรือมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ก็ทำอาชีพเสริมโดยการเลี้ยงสัตว์ ก็จะเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรได้อีกทางหนึ่ง ฝักข้าวโพดที่หักได้ก็จะสามารถนำไปจำหน่ายได้โดยราคาต่ำสุดที่ประกันราคาประมาณกิโลกรัมละ 4.2 บาท แต่ถ้านำไปขายที่ตลาดรวมสินค้าเกษตร เช่น ตลาดไท และสี่มุมเมือง ในช่วงที่ผลิตภัณฑ์ขาดตลาดสามารถจำหน่ายได้ถึง 15-16 บาทต่อกิโลกรัม แต่ถ้าในช่วงที่สินค้าล้นตลาด ราคาจะลดลงเหลือประมาณกิโลกรัมละ 4 บาท

นอกจากนี้ จำนวนรอบของการปลูกข้าวโพดหวาน หรือแต่ละฤดูปลูกใช้เวลาเพียง 68-75 วัน ดังนั้น เกษตรกรจึงมีรายได้จากการปลูกข้าวโพดหวานมากเพียงพอในการดำรงชีพ และส่งบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาตามความต้องการ สำหรับสมาชิกที่ปลูกข้าวโพดหวานในกลุ่มเครือข่ายได้รับประโยชน์จากกลุ่มวิสาหกิจหลายประการ เช่น สามารถรับเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และยากำจัดศัตรูจากกลุ่มไปก่อนโดยไม่ต้องลงทุนซื้อ และทางกลุ่มฯ ออกค่าใช้จ่ายในการเตรียมดิน เช่น ค่าจ้างไถให้ก่อนเช่นกัน นอกจากนี้ กลุ่มยังรับซื้อผลผลิตในราคาประกัน ซึ่งจะเห็นว่าเกษตรกรไม่ต้องลงทุนในการผลิตเอง และทางกลุ่มจะหักค่าใช้จ่ายจากเกษตรกรหลังจากที่ได้ขายผลิตภัณฑ์ จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าเกษตรกรจะมีรายได้จากการปลูกข้าวโพดหวานสูงเพียงพอ แต่จะมีเพียงบางฤดูเท่านั้นที่เกษตรกรจะขาดทุนเนื่องจากเกิดภัยธรรมชาติ เช่น ฝนตกมากเกินไป หรือเกิดภาวะฝนแล้งทิ้งช่วงในบางปี

ตารางที่ 9 รายได้ของครัวเรือนเกษตรกร

รายได้ (บาทต่อปี)	จำนวน	ร้อยละ
รายได้จากภาคเกษตร ^{1/}		
น้อยกว่า 200,001	3	8.8
200,001-400,000	15	44.1
400,001-600,000	5	14.7
600,001-800,000	5	14.7
มากกว่า 800,000	6	17.6
รวม	34	100.0
รายได้นอกภาคเกษตร ^{2/}		
ไม่มีรายได้	7	20.6
น้อยกว่า 25,001	3	8.8
25,001-50,000	5	14.7
50,001-75,000	17	50.0
75,001-100,000	1	2.9
มากกว่า 100,000	1	2.9
รวม	34	100.0

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายได้ (บาทต่อปี)	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ทั้งหมด ^{3/}		
น้อยกว่า 200,001	1	2.9
200,001-400,000	12	35.3
400,001-600,000	10	29.4
600,001-800,000	4	11.8
มากกว่า 800,000	7	20.6
รวม	34	100.0

หมายเหตุ: ^{1/} รายได้จากภาคเกษตร

รายได้ต่ำสุด เท่ากับ 150,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน

รายได้สูงสุด เท่ากับ 8,730,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน

รายได้เฉลี่ย 452,250.0 บาทต่อปีต่อครัวเรือน S.D. = 137,923.3

^{2/} รายได้นอกภาคเกษตร

รายได้ต่ำสุด เท่ากับ 6,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน

รายได้สูงสุด เท่ากับ 132,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน

รายได้เฉลี่ย 50,666.7 บาทต่อปีต่อครัวเรือน S.D. = 10,654.8

^{3/} รายได้รวมทั้งหมด

รายได้ต่ำสุด เท่ากับ 198,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน

รายได้สูงสุด เท่ากับ 8,820,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน

รายได้เฉลี่ยเท่ากับ 485,477.8 บาทต่อปีต่อครัวเรือน S.D. = 131,952.7

(ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยทุกค่าเป็นค่า Trimmed mean ซึ่งเป็นค่าคะแนนเฉลี่ยที่ตัดค่าสุดโต่ง)

สินเชื่อของสมาชิก

สินเชื่อในครัวเรือน ประกอบด้วย จำนวนสินเชื่อในครัวเรือน จำนวนแหล่งสินเชื่อ และ แหล่งสินเชื่อ ดังแสดงในตารางที่ 10 มีรายละเอียดดังนี้

จำนวนสินเชื่อในครัวเรือน

เมื่อพิจารณาถึงการใช้สินเชื่อของเกษตรกรแต่ละครัวเรือนต่อปี พบว่า เกษตรกรมีสินเชื่อ จำนวน 10,001-40,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 32.4 รองลงมา คือ มากกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 20.6 น้อยกว่า 10,001 บาท มีจำนวนเท่ากับจำนวน 70,001-100,000 บาท ร้อยละ 11.8 และจำนวน 40,001-70,000 บาท ร้อยละ 8.8 ตามลำดับ จำนวนสินเชื่อสูงสุด 2,650,000 บาท ต่ำสุด 8,000 บาท จำนวนสินเชื่อเฉลี่ย 56,341.2 บาท

จำนวนแหล่งสินเชื่อ

เกษตรกรใช้สินเชื่อจำนวน 2 แหล่งมากที่สุด ร้อยละ 41.2 รองลงมา คือ ใช้สินเชื่อ 1 แหล่ง ร้อยละ 38.2 และใช้สินเชื่อมากกว่า 2 แหล่ง ร้อยละ 5.9 ตามลำดับ นอกจากนี้ มีเกษตรกรที่ไม่ได้ใช้สินเชื่อจากแหล่งใด ร้อยละ 14.7 จำนวนแหล่งสินเชื่อเฉลี่ยที่ใช้ คือ 2 แหล่ง

แหล่งสินเชื่อ

สำหรับแหล่งสินเชื่อ พบว่า เกษตรกรใช้สินเชื่อจากกองทุนหมู่บ้าน มากที่สุด ร้อยละ 61.8 รองลงมา คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 50.0 สหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 8.8 ญาติพี่น้องและธนาคารกรุงไทย ร้อยละ 5.9 เท่ากัน และอื่นๆ ประกอบด้วย เพื่อนบ้าน ธนาคารกรุงศรีอยุธยา กลุ่มSME และกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 11.8 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการกู้ยืมเงินจากแหล่งต่างๆ เฉลี่ยครัวเรือนละ 56,341.2 บาทต่อครัวเรือน โดยครัวเรือนที่มีการกู้ยืมที่สูงที่สุด คือ 2,650,000 บาท ซึ่งเป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกข้าวโพดมากที่สุดในพื้นที่ศึกษา และประกอบธุรกิจมากกว่า 1 อย่าง และมีความสามารถในการผ่อนชำระดีที่สามารถกู้เงินได้ทั้งจากหน่วยงานสินเชื่อภาครัฐและเอกชน ขณะที่เกษตรกรที่มีการกู้ต่ำสุดเพียง 8,000 บาท เป็นเกษตรกรรายย่อยที่มีอาชีพจากการปลูกข้าวโพดหวาน และจาก

การรับจ้างในชุมชน สำหรับจำนวนแหล่งกู้ยืมนั้น พบว่า เกษตรกรกู้ยืมเงินจากแหล่งสินเชื่อเฉลี่ย 2 แหล่ง โดยเฉพาะจากกองทุนหมู่บ้าน และ ธกส. แหล่งสินเชื่อส่วนอื่นที่เหลือ ประกอบด้วย สหกรณ์การเกษตร ญาติ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา กลุ่ม SME และกลุ่มเกษตรกร โดยการกู้ยืมเงินจาก ธกส. และกองทุนหมู่บ้าน เสียดอกเบี้ยต่ำ และเป็นการแบ่งให้กู้ภายในหมู่บ้าน และสอดคล้องกับจำนวนเงินกู้ที่เกษตรกรกู้ยืมที่ไม่สูงมากนัก ส่วนเกษตรกรบางรายที่เป็นหนี้มากมีเพียง 3 ราย โดยเป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกข้าวโพดหวานขนาดใหญ่ ประมาณ 300-400 ไร่ ที่มีการลงทุนเพื่อซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เสริมการทำงานด้านการเกษตร เช่น รถไถ รถขนส่งผลิตภัณฑ์ เครื่องใส่ปุ๋ย พ่นยากำจัดศัตรูพืช ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีความจำเป็นในการผลิตและขยายพื้นที่ในการปลูก นอกจากนี้ พบเกษตรกรที่ไม่มีวินัยในการใช้เงินมีหนี้สินมาก เหมือนกับเกษตรกรในพื้นที่อื่นๆ ที่ไม่สามารถลดหนี้ที่กู้ยืมจากสถาบันการเงินได้

ตารางที่ 10 สินเชื่อของสมาชิก

สินเชื่อ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสินเชื่อในครัวเรือน ^{1/} (บาทต่อปี)		
ไม่ได้กู้ยืม	5	14.7
น้อยกว่า 10,001	4	11.8
10,001-40,000	11	32.4
40,001-70,000	3	8.8
70,001-100,000	4	11.8
มากกว่า 100,000	7	20.6
รวม	34	100.0
จำนวนแหล่งสินเชื่อ ^{2/} (แหล่ง)		
ไม่ได้กู้ยืม	5	14.7
1	13	38.2
2	14	41.2
มากกว่า 2	2	5.9
รวม	34	100.0

ตารางที่ 10 (ต่อ)

	สินเชื่อ	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งสินเชื่อ ^{3/}			
	กองทุนหมู่บ้าน	21	61.8
	ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	17	50.0
	สหกรณ์การเกษตร	3	8.8
	ญาติพี่น้อง	2	5.9
	ธนาคารกรุงไทย	2	5.9
	อื่นๆ ^{4/}	4	11.8

- หมายเหตุ: ^{1/} จำนวนสินเชื่อในครัวเรือนต่ำสุด เท่ากับ 8,000 บาทต่อครัวเรือน
จำนวนสินเชื่อในครัวเรือนสูงสุด เท่ากับ 2,650,000 บาทต่อครัวเรือน
จำนวนสินเชื่อในครัวเรือนเฉลี่ย 56,341.2 บาทต่อครัวเรือน
S.D. = 32,898.4
(ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยทุกค่าเป็นค่า Trimmed mean ซึ่งเป็นค่าคะแนนเฉลี่ยที่ตัดค่าสุดโต่ง)
- ^{2/} จำนวนแหล่งสินเชื่อน้อยที่สุด เท่ากับ 1 แหล่ง
จำนวนแหล่งสินเชื่อมากที่สุด เท่ากับ 5 แหล่ง
จำนวนแหล่งสินเชื่อเฉลี่ย 2 แหล่ง S.D. = 0.85
- ^{3/} เกษตรกรสามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ
- ^{4/} คือ เพื่อนบ้าน ธนาคารกรุงศรีอยุธยา กลุ่มSME และกลุ่มเกษตรกร
- ^{5/} เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่าใช้สินเชื่อเพื่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก

สภาพการเป็นสมาชิกกลุ่มในท้องถิ่น

สภาพการเป็นสมาชิกกลุ่มในท้องถิ่น ประกอบด้วย การเป็นสมาชิกกลุ่ม จำนวนกลุ่มที่เป็นสมาชิก และประเภทกลุ่มที่เป็นสมาชิก ดังแสดงในตารางที่ 11 มีรายละเอียดดังนี้

เกี่ยวกับการเป็นสมาชิกกลุ่มและสถาบันต่างๆ ในพื้นที่ที่ทำการศึกษ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 88.2 และไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 11.8

สำหรับจำนวนกลุ่มที่เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกมากที่สุด จำนวน 4 กลุ่ม ร้อยละ 52.9 รองลงมา คือ จำนวน 3 กลุ่ม ร้อยละ 17.6 จำนวน 1 กลุ่ม ร้อยละ 8.8 จำนวน 2 กลุ่ม ร้อยละ 5.9 และมากกว่า 4 กลุ่ม ร้อยละ 2.9 ตามลำดับ นอกจากนี้ พบเกษตรกร ร้อยละ 11.8 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่น สำหรับจำนวนกลุ่มที่เกษตรกรเข้าเป็นสมาชิกมากที่สุด คือ กลุ่มเกษตรกร มีจำนวนเท่ากับกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 76.5 รองลงมา คือ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 73.5 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 58.8 กลุ่มสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 14.7 และกลุ่มSME ร้อยละ 5.9 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่น โดยจำนวนกลุ่มที่เป็นสมาชิกเกินครึ่งของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดมีถึง 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มเกษตรกร กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และ ธกส. ตามลำดับ ส่วนที่เหลือ คือ การเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร และกลุ่ม SME ทั้งนี้ เกษตรกรระบุว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ จะได้รับการสนับสนุนทั้งด้านความรู้ทางการเกษตร ข่าวสาร เตือนภัยกรณีเกิดโรคระบาด หรือภัยแล้ง และเป็นแหล่งสืบเชื้อในการประกอบอาชีพ อย่างไรก็ตาม พบเกษตรกรบางส่วนเป็นส่วนน้อยที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดๆ โดยให้เหตุผลว่า เพิ่งย้ายมาตั้งรกรากในพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ 11 สภาพการเป็นสมาชิกกลุ่มในท้องถิ่น

สมาชิกกลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่ม		
เป็นสมาชิกกลุ่ม	30	88.2
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม	4	11.8
รวม	34	100.0
จำนวนกลุ่มที่เป็นสมาชิก ^{1/}		
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม	4	11.8
1 กลุ่ม	3	8.8
2 กลุ่ม	2	5.9
3 กลุ่ม	6	17.6
4 กลุ่ม	18	52.9
มากกว่า 4	1	2.9
รวม	34	100.0

ตารางที่ 11 (ต่อ)

สมาชิกกลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทกลุ่มที่เป็นสมาชิก ^{2/}		
กลุ่มเกษตรกร	26	76.5
กองทุนหมู่บ้าน	26	76.5
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	25	73.5
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	20	58.8
สหกรณ์การเกษตร	5	14.7
กลุ่มSME	2	5.9

หมายเหตุ: ^{1/} จำนวนกลุ่มที่เกษตรกรเป็นสมาชิกน้อยที่สุด เท่ากับ 1 กลุ่ม
 จำนวนกลุ่มที่เกษตรกรเป็นสมาชิกมากที่สุด เท่ากับ 7 กลุ่ม
 จำนวนกลุ่มที่เกษตรกรเป็นสมาชิกเฉลี่ย 4 กลุ่ม S.D. = 1.19
^{2/} เกษตรกรสามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร

การเปิดรับข่าวสารที่เกษตรกรได้รับเกี่ยวกับการปลูกข้าวโพดหวาน ดังแสดงในตารางที่ 12 โดยแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) สื่อบุคคล ประกอบด้วย เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง ปรชธานหรือกรรมการกลุ่มเกษตรกร ผู้นำในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ของรัฐ 2) สื่อมวลชน ประกอบด้วย รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ และหอกระจายข่าว และ 3) สื่อกิจกรรม ประกอบด้วย การฝึกอบรมความรู้และการศึกษาดูงาน

การเปิดรับข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าวโพดหวานสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ สื่อที่ได้รับเป็นประจำ วัดเป็นจำนวนครั้งต่อเดือน ประกอบด้วย สื่อบุคคล และสื่อมวลชน โดยกำหนดระดับการรับข่าวสาร ดังนี้ 1) สื่อที่ได้รับเป็นประจำ วัดเป็นจำนวนครั้งต่อเดือน กำหนดค่าไว้ดังนี้ ป้อยครั้ง หมายถึง 3-4 ครั้งต่อเดือน นานๆ ครั้ง หมายถึง 1-2 ครั้งต่อเดือน และน้อยครั้ง หมายถึง แทบไม่ได้รับข่าวสารเลยในบางเดือน และ 2) สื่อที่ไม่ได้รับเป็นประจำ วัดเป็นจำนวนครั้งต่อปี ป้อยครั้ง หมายถึง 3-4 ครั้งต่อปี นานๆ ครั้ง หมายถึง 1-2 ครั้งต่อปี และน้อยครั้ง หมายถึง แทบไม่ได้รับข่าวสารเลยในบางปี การกำหนดค่าเฉลี่ยช่วงคะแนนการเปิดรับสื่อ มีดังนี้

เปิดรับบ่อยครั้ง ช่วงคะแนน คือ 2.34 -3.00 คะแนนเปิดรับนานๆ ครั้ง ช่วงคะแนน คือ 1.67-1.33 คะแนน และเปิดรับน้อยครั้ง ช่วงคะแนน คือ 1.00-1.66 คะแนน

สื่อที่ได้รับเป็นประจำ

สื่อที่เกษตรกรได้รับเป็นประจำ วัดเป็นจำนวนครั้งต่อเดือน ประกอบด้วย สื่อบุคคล และ สื่อมวลชน พบว่า สื่อที่เกษตรกรได้รับบ่อยครั้ง คือ เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง และรายการโทรทัศน์ (คะแนนเฉลี่ย 2.82 เท่ากัน) ประชานหรือกรรมการกลุ่มเกษตรกร (คะแนนเฉลี่ย 2.62) และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ (คะแนนเฉลี่ย 2.38) รองลงมา เป็นสื่อที่เปิดรับนานๆ ครั้ง ประกอบด้วย ผู้นำในท้องถิ่น (คะแนนเฉลี่ย 2.26) และรายการวิทยุ (คะแนนเฉลี่ย 2.15) นอกจากนี้ เป็นสื่อที่ได้รับน้อยครั้ง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของรัฐ (คะแนนเฉลี่ย 1.59) และหอกระจายข่าว (คะแนนเฉลี่ย 1.41) ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ทั้งสื่อบุคคลและสื่อมวลชนที่เกษตรกรได้รับข่าวสารที่เกี่ยวกับการผลิตข้าวโพดหวานเป็นประจำ โดยวัดเป็นจำนวนครั้งต่อเดือนมีเพียง 3 ชนิดเท่านั้นที่อยู่ในเกณฑ์เปิดรับบ่อยครั้ง ประกอบด้วย เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้วยกัน และยังได้รับข่าวสารจากรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรด้วย อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในภาคสนาม พบว่า ประชานหรือกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จัดเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลข่าวสารทั้งด้านการผลิตและการตลาดแก่เกษตรกรเป็นประจำเช่นกัน นอกจากนี้ ผู้นำท้องถิ่น และรายการวิทยุ จัดเป็นแหล่งข่าวสารที่เกษตรกรได้รับข่าวสารอยู่ในเกณฑ์เปิดรับนานๆ ครั้ง ซึ่งหมายถึง 1-2 ครั้งต่อเดือน ส่วนเจ้าหน้าที่ของรัฐ และหอกระจายข่าว นั้น เป็นแหล่งข่าวสารที่ที่เกษตรกรระบุว่าแทบไม่ได้รับข่าวสารเลยในบางเดือน

สำหรับการเปิดรับข่าวสารนั้น จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า เกษตรกรมักมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ในเรื่องของการปลูก การเก็บเกี่ยว และการขนส่งผลผลิตข้าวโพดสู่โรงงาน และจะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐมีบทบาทน้อยมากในการเป็นแหล่งข่าวสารในการพัฒนาการผลิตในรูปของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยเกษตรกรระบุว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐมีบทบาทเฉพาะตอนเริ่มก่อตั้งกลุ่มเท่านั้น และเมื่อกลุ่มดำเนินกิจกรรมไปแล้ว เกษตรกรเกือบทั้งหมดได้รับความรู้ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของผู้ปลูกข้าวโพดจากเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง และประชานหรือกรรมการกลุ่มเกษตรกรในท้องถิ่นเป็นหลัก มีบางส่วนได้เรียนรู้เทคนิคใหม่ๆ จากรายการโทรทัศน์ และการอ่านเอกสารคำแนะนำด้วยตนเอง ส่วนหอกระจายข่าวในหมู่บ้านนั้น เป็นการให้ข้อมูล

ข่าวสารในชีวิตประจำวันต่างๆ ไป ที่ไม่ได้เฉพาะเจาะจงด้านการผลิตข้าวโพดหวานในรูปแบบเครือข่าย
วิสาหกิจชุมชน

สื่อที่ไม่ได้รับเป็นประจำ

สื่อที่เกษตรกรไม่ได้รับเป็นประจำวัดเป็นจำนวนครั้งต่อปี พบว่า สื่อกิจกรรมทั้ง 2 ชนิด
เกษตรกรระบุว่าได้รับน้อยครั้ง คือ การฝึกอบรมความรู้ (คะแนนเฉลี่ย 1.44) และการศึกษาดูงาน
(คะแนนเฉลี่ย 1.38)

ส่วนสื่อที่เกษตรกรไม่ได้รับเป็นประจำ วัดเป็นจำนวนครั้งต่อปีนั้น พบว่า เกษตรกร
ได้รับข่าวสารด้านการพัฒนาการผลิตข้าวโพดหวานในรูปแบบของการทำงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
ทั้งจากการฝึกอบรมความรู้ และการศึกษาดูงานที่อยู่ในเกณฑ์น้อยครั้ง หรือที่เรียกว่า แทบจะ
ไม่ได้รับข่าวสารเลยในบางปี ซึ่งการจัดฝึกอบรมความรู้และการไปศึกษาดูงานนั้น เกษตรกรระบุว่า
ได้รับการสนับสนุนจากบริษัทเอกชนที่จำหน่ายปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ และปุ๋ย เป็น
ต้น และมักได้รับการสนับสนุนในกรณีที่บริษัทต้องการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ซึ่งเกษตรกรระบุว่า
เนื้อหาข่าวสารที่ได้รับจัดว่าเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการผลิตข้าวโพดหวานที่ดำเนินการอยู่

ตารางที่ 12 การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร

ประเภทข่าวสาร	ระดับการรับข่าวสาร ^{1/}				เฉลี่ย ^{2/}
	บ่อยครั้ง	นานๆ ครั้ง	น้อยครั้ง	รวม	
	(3 คะแนน)	(2 คะแนน)	(1 คะแนน)		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
สื่อที่ได้รับเป็นประจำ ^{1/}					
สื่อบุคคล					
เพื่อนบ้าน	29 (85.3)	4 (11.8)	1 (2.9)	34 (100.0)	2.82
ญาติพี่น้อง	29 (85.3)	4 (11.8)	1 (2.9)	34 (100.0)	2.82
ประธานหรือกรรมการ กลุ่มเกษตรกร	24 (70.6)	7 (20.6)	3 (8.8)	34 (100.0)	2.62
ผู้นำในท้องถิ่น	15 (44.1)	13 (38.2)	6 (17.6)	34 (100.0)	2.26
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	4 (11.8)	12 (35.3)	18 (52.9)	34 (100.0)	1.59
สื่อมวลชน					
รายการโทรทัศน์	30 (88.2)	2 (5.9)	2 (5.9)	34 (100.0)	2.82
สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ	17 (50.0)	13 (38.2)	4 (1.8)	34 (100.0)	2.38
รายการวิทยุ	11 (32.4)	17 (50.0)	6 (17.6)	34 (100.0)	2.15
หอกระจายข่าว	1 (2.9)	12 (35.3)	21 (61.8)	34 (100.0)	1.41

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ประเภทข่าวสาร	ระดับการรับข่าวสาร ^{1/}				เฉลี่ย ^{2/}
	บ่อยครั้ง	นานๆ ครั้ง	น้อยครั้ง	รวม	
	(3 คะแนน)	(2 คะแนน)	(1 คะแนน)		
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	
สื่อที่ไม่ได้รับเป็นประจำ ^{2/}					
สื่อกิจกรรม					
การฝึกอบรมความรู้	2	11	21	34	1.44
	(5.9)	(32.4)	(61.8)	(100.0)	
การศึกษาดูงาน	0	13	21	34	1.38
	(0.0)	(38.2)	(61.8)	(100.0)	

หมายเหตุ: ^{1/} สื่อที่ได้รับเป็นประจำ

บ่อยครั้ง	หมายถึง	3-4	ครั้งต่อเดือน
นานๆ ครั้ง	หมายถึง	1-2	ครั้งต่อเดือน
น้อยครั้ง	หมายถึง	แทบไม่ได้รับข่าวสารเลยในบางเดือน	

^{2/} สื่อที่ไม่ได้รับเป็นประจำ

บ่อยครั้ง	หมายถึง	3-4	ครั้งต่อปี
นานๆ ครั้ง	หมายถึง	1-2	ครั้งต่อปี
น้อยครั้ง	หมายถึง	แทบไม่ได้รับข่าวสารเลยในบางปี	

กำหนดค่าเฉลี่ยช่วงคะแนนแต่ละสื่อ มีดังนี้

เปิดรับบ่อยครั้ง	หมายถึง	2.34-3.00 คะแนน
เปิดรับนานๆ ครั้ง	หมายถึง	1.67-2.33 คะแนน
เปิดรับน้อยครั้ง	หมายถึง	1.00-1.66 คะแนน

ตอนที่ 2 สถานภาพการผลิตข้าวโพดหวานในรูปเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

สถานภาพการผลิตข้าวโพดหวานในรูปเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย ประสพการณ์ในการปลูกข้าวโพดหวาน แหล่งปัจจัยการผลิตข้าวโพดหวาน แหล่งปรึกษาปัญหาโรคและแมลง แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการปลูกข้าวโพดหวาน แหล่งความรู้ที่ได้รับในการปลูกข้าวโพดหวาน (แหล่งความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ และความรู้ทางด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน) สภาพการจำหน่ายผลผลิต (วิธีการจำหน่าย และสถานที่จำหน่าย) กิจกรรมที่เข้าร่วมในเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน แหล่งสนับสนุนในการประกอบกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์จากการเป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวาน และความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

ประสพการณ์ในการปลูกข้าวโพดหวาน

สำหรับประสพการณ์ในการปลูกข้าวโพดหวาน ดังแสดงในตารางที่ 13 พบว่า เกษตรกรมีประสพการณ์ในการปลูกข้าวโพดหวานจำนวน 4-5 ปี มากที่สุด ร้อยละ 26.5 รองลงมา คือ จำนวน 6-7 ปีมีจำนวนเท่ากับมากกว่า 9 ปี ร้อยละ 23.5 จำนวน 2-3 ปี ร้อยละ 20.6 และจำนวน 8-9 ปี ร้อยละ 5.9 ตามลำดับ ประสพการณ์การปลูกที่พบมากที่สุด คือ 20 ปี น้อยที่สุด คือ 2 ปี และเฉลี่ย 7 ปี

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรมีประสพการณ์ในการปลูกข้าวโพดหวานเฉลี่ยประมาณ 7 ปี โดยเกษตรกรที่มีประสพการณ์ในการปลูกข้าวโพดหวานมากที่สุด คือ 20 ปี โดยปลูกข้าวโพดหวานสืบเนื่องเป็นเวลานานก่อนสมัครเข้าเป็นสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ศึกษา ขณะที่พบเกษตรกรที่มีประสพการณ์ในการปลูกข้าวโพดหวานน้อยที่สุดเพียง 2 ปี เนื่องจากครอบครัวเพิ่งมาตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่ ทั้งนี้ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนนี้ได้ก่อตั้งขึ้นประมาณปีพ.ศ.2548 โดยเริ่มจากการให้คำแนะนำและการสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มดังกล่าวจากเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลหนองกุ่ม อำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีสมาชิกกลุ่มในระยะเริ่มต้นประมาณ 15 คน และปัจจุบันมีสมาชิก 42 คน กิจกรรมที่สมาชิกร่วมกันปฏิบัติเป็นประจำ คือ การเอาแรงในการปลูกและเก็บเกี่ยว และบางครั้งเข้าร่วมรับการฝึกอบรมและศึกษาดูงานจากบริษัทเอกชนที่เป็นแหล่งซื้อปัจจัยการผลิต

ตารางที่ 13 ประสิทธิภาพในการปลูกข้าวโพดหวาน

ประสบการณ์ ^{1/} (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
2-3	7	20.6
4-5	9	26.5
6-7	8	23.5
8-9	2	5.9
มากกว่า 9	8	23.5
รวม	34	100.0

หมายเหตุ: ^{1/} จำนวนปีที่สมาชิกน้อยที่สุด เท่ากับ 2 ปี
 จำนวนปีที่สมาชิกมากที่สุด เท่ากับ 20 ปี
 จำนวนปีที่สมาชิกเฉลี่ย 7 ปี S.D. = 3.57

แหล่งปัจจัยการผลิตข้าวโพดหวาน

สำหรับแหล่งปัจจัยในการผลิตข้าวโพดหวาน ดังแสดงในตารางที่ 14 พบว่า เกษตรกรเกินครึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีการใช้ปัจจัยในการผลิตข้าวโพดหวานจากในชุมชน 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยในการเก็บเกี่ยวพบมากที่สุด ร้อยละ 88.2 รองลงมา คือ แรงงานในการผลิต ร้อยละ 85.3 และปัจจัยในการขนส่งผลผลิตข้าวโพดหวาน ร้อยละ 73.5 ตามลำดับ สำหรับปัจจัยในการผลิตที่เกษตรกรเกินครึ่งของกลุ่มตัวอย่างระบุว่า ได้จากภายนอกชุมชน มี 3 ปัจจัยเช่นกัน ประกอบด้วย เมล็ดพันธุ์ และปุ๋ยเคมี มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 79.4 และสารเคมีกำจัดแมลงศัตรู ร้อยละ 76.5 ส่วนที่เหลือเป็นส่วนน้อยที่เป็นปัจจัยการผลิตของตนเอง แสดงว่า โดยภาพรวมเกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการใช้ปัจจัยการผลิตที่ได้ทั้งจากในชุมชนและจากนอกชุมชน มีส่วนน้อยที่ใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นของตนเอง

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยในการผลิตข้าวโพดหวานนั้น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม (hybrid varieties) ที่มีชื่อทางการค้าว่า พันธุ์ไฮบริกซ์ 3 (HI-BRIX 3: Hybrid Sweet Corn Seeds) และพันธุ์ A 75 (ชื่อเดิม ATS) ที่ได้จากแหล่งนอกชุมชน โดยนิยมซื้อในรูปแบบเงินเชื่อจากผู้นำเกษตรกรที่เป็นผู้ปลูก และเป็นผู้รวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรรายย่อยส่งให้โรงงานแปรรูปหรือบริษัทผู้รับซื้อ โดยตรง ส่วนที่เหลือเป็นส่วนน้อย ที่ระบุว่า ซื้อจากร้านค้าปลีกพืชไร่ในตำบลหนองกุ่ม ทั้งนี้ เกษตรกรระบุว่า พันธุ์ที่นิยม

ปลูกในพื้นที่ศึกษามีเพียง 2 พันธุ์เท่านั้น คือ พันธุ์ A75 ซึ่งมีฝักใหญ่ และพันธุ์ไฮบริดส์ 3 ที่มีรสชาติ

สำหรับแหล่งซื้อปัจจัยการผลิตประเภทปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดแมลงศัตรูนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่า ซื้อจากนอกชุมชน โดยซื้อจากร้านค้าในตัวจังหวัด และมีบริษัทหรือผู้รวบรวมผลผลิตนำมาส่งให้ ขณะที่พบเกษตรกรบางส่วนเป็นส่วนน้อยมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารเคมีกำจัดโรค โดยระบุว่า ปัจจัยการผลิตดังกล่าวได้ซื้อจากร้านค้าในตัวจังหวัดเช่นกัน

ส่วนปัจจัยการผลิตอื่นๆ ที่เกษตรกรส่วนใหญ่ได้จากในชุมชนนั้น ประกอบด้วย แรงงานที่ใช้ในการผลิต เช่น การจ้างรถไถเตรียมแปลงปลูก ไร่ละ 250 บาท จ้างปลูก ไร่ละ 250 บาท และจ้างกำจัดวัชพืช ให้น้ำ และฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดโรค-แมลง วันละ 150-200 บาท ขณะที่แรงงานที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวนั้น เป็นการจ้างคนในชุมชนโดยจ่ายเป็นค่าจ้างเหมาตันละ 300 บาท อย่างไรก็ตาม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่แม้ว่าอาศัยแลกเปลี่ยนแรงงานร่วมกันระหว่างสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในกิจกรรมการปลูกและการเก็บเกี่ยวที่ได้กล่าวแล้วในตารางที่ 8 อย่างไรก็ตาม สำหรับเกษตรกรบางรายที่มีพื้นที่มากกว่าเพื่อนบ้านนั้น แทนที่จะเป็นการแลกเปลี่ยนแรงงานกันตามข้อตกลงระหว่างสมาชิกเครือข่าย เกษตรกรมีการจ่ายค่าจ้างปลูกและค่าจ้างเก็บเกี่ยวในอัตราของชุมชนดังที่กล่าวแล้วให้กับเพื่อนบ้านตามจำนวนพื้นที่ที่นอกเหนือจากการเอาแรงระหว่างสมาชิก

ตารางที่ 14 แหล่งปัจจัยการผลิตข้าวโพดหวาน

ปัจจัยการผลิต ^{1/}	จากในชุมชน		จากนอกชุมชน		ของตนเอง	
	ทั้งหมด	บางส่วน	ทั้งหมด	บางส่วน	ทั้งหมด	บางส่วน
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
เมล็ดพันธุ์	6 (17.6)	0 (0.0)	27 (79.4)	0 (0.0)	1 (2.9)	0 (0.0)
ปุ๋ยเคมี	6 (17.6)	0 (0.0)	27 (79.4)	0 (0.0)	1 (2.9)	0 (0.0)
ปุ๋ยอินทรีย์	4 (11.8)	0 (0.0)	7 (20.6)	0 (0.0)	1 (2.9)	0 (0.0)
สารเคมีกำจัดโรค	2 (5.9)	0 (0.0)	4 (11.8)	0 (0.0)	1 (2.9)	0 (0.0)
สารเคมีกำจัดแมลง ศัตรู	2 (5.9)	0 (0.0)	26 (76.5)	0 (0.0)	1 (2.9)	0 (0.0)
แรงงาน	29 (85.3)	2 (5.9)	1 (2.9)	2 (5.9)	1 (2.9)	1 (2.9)
การเก็บเกี่ยว	30 (88.2)	1 (2.9)	3 (8.8)	1 (2.9)	0 (0.0)	0 (0.0)
การขนส่ง	25 (73.5)	0 (0.0)	6 (17.6)	0 (0.0)	3 (8.8)	0 (0.0)

หมายเหตุ: ^{1/} เกษตรกรสามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

แหล่งปรึกษาปัญหาโรคและแมลง

เมื่อเกิดปัญหาเรื่องโรคและแมลงศัตรูระบาดในแปลงปลูก ดังแสดงในตารางที่ 15 ผลการศึกษา พบว่า เพื่อนบ้านและสมาชิกกลุ่ม เป็นแหล่งที่เกษตรกรไปปรึกษาเพื่อแก้ไขปัญหามากที่สุด คือ ร้อยละ 88.2 และ 73.5 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือเป็นส่วนน้อยที่แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ร้อยละ 14.7 ปรึกษากับบริษัทเอกชนที่จำหน่ายปัจจัยการผลิต ร้อยละ 11.8 และเจ้าหน้าที่เกษตร ร้อยละ 9.4 ตามลำดับ

แสดงว่า เมื่อพบปัญหาเรื่องโรคและแมลงศัตรูระบาดในแปลงปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่ มักปรึกษาปัญหากับเพื่อนบ้าน และสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจเดียวกัน โดยเกษตรกรระบุว่า โดยเฉพาะกรณีพบความเสียหายจากปัญหาโรคราน้ำค้างและหนอนเจาะฝักระบาดในแปลงปลูก ของตนเองและแปลงเพื่อนบ้านข้างเคียง มักปรึกษากันเพื่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ทันการณ์

เมื่อพิจารณาถึงการผลิตข้าวโพดหวาน พบว่า เกษตรกรจะมีการเตรียมดินโดยใช้รถไถยกแปลง โดยในพื้นที่ศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกแบบแถวคู่ โดยซักร่องกว้าง 120 ซม. ปลูกข้างสันร่องทั้งสองข้าง ระยะระหว่างต้น 30 ซม. และบางรายปลูกแบบแถวเดี่ยว มีระยะระหว่างแถว 75 ซม. ระหว่างต้น 30-35 ซม. ก่อนปลูกเกษตรกรส่วนมากเริ่มใส่ปุ๋ยยูเรีย สูตร 46-0-0 เป็นปุ๋ยแต่งหน้าเพื่อรองพื้นในฤดูปลูกแรก อัตราประมาณ 15-25 กิโลกรัมต่อไร่ หลังจากนั้นปล่อยน้ำระหว่างร่องจนดินชุ่มก่อนปลูกประมาณ 4-5 วัน หรือบางรายอาจใช้สปริงเกลอร์เพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับดินก่อนปลูก สำหรับการปลูกเกษตรกรใช้วิธีการลงแครงระหว่างสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยใช้แรงงานประมาณ 9-10 คน ในพื้นที่ 5 ไร่ จากนั้นจึงหยอดเมล็ดข้าวโพดหลุมละ 1-2 เมล็ด และทำการฉีดยาคุมวัชพืช หลังจากปลูกประมาณ 3 วัน จึงให้น้ำอีกครั้งหนึ่ง จนสังเกตเห็นต้นเริ่มแตกใบอ่อนซึ่งใช้เวลาประมาณ 7 วัน จากนั้นเกือบทุกรายฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดโรค โดยเฉพาะโรคราน้ำค้าง (downy mildew) หรือที่เรียกว่า “โรคใบลาย” ซึ่งเกษตรกรระบุว่า มักพบเป็นประจำในระยะ ต้นกล้า 7-10 วัน โดยอาการเริ่มต้นจะพบจุดสีขาวเล็กๆ ที่ใบ จากนั้นจะเริ่มขยายออกตามแนวเส้นใบเป็นทางสีขาว เขียวอ่อนหรือเหลืองอ่อนจากฐานถึงปลายใบ นอกจากนี้ยังพบผงสปอร์สีขาวคล้ายแป้งเป็นจำนวนมากบริเวณใต้ใบในตอนเช้าที่มีความชื้นสูง โดยทางบริษัทผู้สัญญาและผู้รวบรวมผลผลิตได้ให้คำแนะนำในการป้องกันกำจัดโรคดังกล่าวว่า ในการปลูกให้ใช้เมล็ดพันธุ์ที่แห้งสนิท (ความชื้นประมาณ 10%) หมั่นตรวจแปลงปลูกบ่อยครั้ง และสังเกตแปลงข้างเคียง เมื่อค้นพบให้ถอนและนำออกจากพื้นที่ หรือเผาทำลายทันที นอกจากนี้เกษตรกรระบุว่า โรคที่พบรองลงมา คือ โรคใบไหม้แผลใหญ่ (leaf blight) ที่มีอาการแผลขนาด

ใหญ่เกิดที่ใบ มีรูปร่างรีคล้ายกระสวย ขนาดยาวประมาณ 2-10 ซม. บริเวณแผลมีสีเขียวซีดถึงสีน้ำตาล โดยแผลมักเกิดที่ใบล่างก่อน บางครั้งถ้าแผลมีปริมาณมากๆ จะเห็นเป็นแผ่นแผลสีน้ำตาล ซึ่งโรคนี้จะมีผลกระทบต่อผลผลิตก็ต่อเมื่อใบบนเหนือฝักถูกทำลาย หรือเกิดการระบาดของโรคก่อนการผสมเกสร นอกจากนี้ เกษตรกรบางรายระบุว่า พบปัญหาการระบาดของหนอนเจาะฝักในบางครั้งในระยะที่ฝักยังไม่ได้รับการผสมเกสรเต็มที่ ทำให้ฝักติดเมล็ดไม่สมบูรณ์ และบางครั้งพบในระยะที่ข้าวโพดเริ่มออกดอกเกสรตัวผู้ โดยหนอนจะกัดกินที่เส้นไหมของฝักที่ออกใหม่ๆ เมื่อกินเส้นไหมหมดแล้ว ก็จะกินปลายฝักต่อ ทำให้ฝักที่เก็บเกี่ยวได้มีตำหนิ ขายไม่ได้ราคา ผลผลิตต่อไร่ลดลง ซึ่งบริษัทและผู้รวบรวมที่เป็นคู่สัญญาไม่รับซื้อ เกษตรกรจึงต้องนำไปขายด้วยตนเองที่ตลาด

สำหรับต้นทุนการปลูกข้าวโพดหวานโดยเฉลี่ยของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษานั้น จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้นำของกลุ่ม พบว่า เนื่องจากการผลิตข้าวโพดมีการประกันราคาที่ยั่งยืนแน่นอน และลงทุนค่อนข้างสูง โดยเฉพาะการลงทุนต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าจ้างรถไถเพื่อเตรียมดิน 750 บาท ค่าเมล็ดพันธุ์ 770 บาท ค่าจ้างปลูก 250 บาท ค่าจ้างในการดูแลรักษาเฉลี่ยประมาณ 300-400 บาท (เป็นค่ากำจัดศัตรูพืช ให้น้ำ ฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดโรค-แมลงที่จ่ายค่าแรงประมาณวันละ 150-200 บาท) ค่าปุ๋ยเคมีครั้งที่ 1 เป็นปุ๋ยรองพื้นก่อนปลูก (ประมาณ 50 กิโลกรัมต่อไร่) ครั้งที่ 2 เมื่อข้าวโพดมีอายุ 25-30 วัน (ประมาณ 25-30 กิโลกรัมต่อไร่) และครั้งที่ 3 เมื่อข้าวโพดมีอายุ 40-45 วัน (อัตรา 25-30 กิโลกรัมต่อไร่) รวมเป็นค่าใช้จ่ายของปุ๋ยเคมี ประมาณ 1,250 บาท ค่าจ้างเก็บเกี่ยว 450-600 บาท (ประมาณ ไร่ละ 1.5-2.0 ตัน) และค่าขนส่ง 750-1,000 บาท รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด เท่ากับ 4,520-5,020 บาทต่อไร่ ขณะที่ผลผลิตเฉลี่ยที่พบประมาณ ไร่ละ 1.5-2.0 ตัน ที่ขายได้ในราคาประกัน ตันละ 4,500-5,000 บาท แสดงว่า ถ้าได้ผลผลิต 1.5 ตันต่อไร่ เกษตรกรมีรายได้จากการผลิตข้าวโพด ประมาณ ไร่ละ 6,750-10,000 บาท (ไม่หักค่าใช้จ่ายและไม่นับค่าแรงของเกษตรกรและสมาชิกในครอบครัว) หากหักค่าใช้จ่าย จะได้กำไร ประมาณ ไร่ละ 1,980-2,730 บาท ขณะที่ถ้าได้ผลผลิต 2 ตันต่อไร่ จะขายได้ 9,000-10,000 บาท ซึ่งเมื่อหักค่าใช้จ่าย จะได้กำไรประมาณ 4,230-5,230 บาท ซึ่งเกษตรกรระบุว่า คุ่มค่าต่อการลงทุน และส่วนใหญ่มีการกู้ยืมเงินลงทุนที่ไม่เสียดอกเบี้ยจากผู้รวบรวมผลผลิต

สำหรับการดูแลรักษานั้น เกษตรกรมีการให้น้ำสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ ซึ่งเกษตรกรระบุเพิ่มเติมว่า ในการปลูกข้าวโพดนั้น ดินปลูกต้องมีความชุ่มชื้นตลอดเวลา มิฉะนั้นผลผลิตข้าวโพดจะไม่สมบูรณ์ ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดที่ตกลงไว้ล่วงหน้า เกี่ยวกับการให้ปุ๋ย เกษตรกรระบุว่า เริ่มใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 หลังจากข้าวโพดมีอายุ 25-30 วัน โดยให้ปุ๋ย

ยูเรียสูตร 46-0-0, 25-7-7 หรือ 20-6-14 อัตรา 25-30 กิโลกรัมต่อไร่ หลังจากนั้นอีก 20-25 วัน เมื่อข้าวโพดมีอายุ 40-45 วัน ซึ่งเป็นระยะที่มีการออกดอกหัวใช้ปุ๋ยยูเรียสูตร 46-0-0 อัตรา 25-30 กิโลกรัมต่อไร่ และให้น้ำอย่างสม่ำเสมอจนข้าวโพดเริ่มออกฝัก โดยเกษตรกรระบุว่า หากขาดน้ำจะมีผลต่อการติดเมล็ดและน้ำหนักของฝัก และพบเกษตรกรบางรายใช้ปุ๋ยอินทรีย์ประเภทปุ๋ยจากมูลวัว มูลค่างควา และทำปุ๋ยหมักใช้เองเพิ่มเติม จนกระทั่งถึงระยะข้าวโพดออกใหม่แล้ว 18-20 วัน จึงเริ่มทำการเก็บเกี่ยว โดยระยะปลูกถึงเก็บเกี่ยว ประมาณ 68 – 75 วัน อย่างไรก็ตาม ในฤดูปลูกนี้เนื่องจากมีอากาศหนาวผิดปกติ ทำให้เกษตรกรต้องยืดระยะเวลาเก็บเกี่ยวไปถึงประมาณ 95 วัน ทำให้ต้นทุนสูงขึ้นที่เป็นค่าใช้จ่ายในการให้น้ำก่อนเก็บเกี่ยว

ตารางที่ 15 แหล่งปรึกษาปัญหาโรคและแมลง

แหล่งปรึกษา ^{1/}	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อนบ้าน	30	88.2
สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจเดียวกัน	25	73.5
แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง	5	14.7
บริษัทเอกชนที่จำหน่ายปัจจัยการผลิต	4	11.8
เจ้าหน้าที่เกษตร	3	9.4

หมายเหตุ: ^{1/} เกษตรกรสามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการปลูกข้าวโพดหวาน

แหล่งเงินทุนที่เกษตรกรใช้ในการปลูกข้าวโพดหวาน ดังแสดงในตารางที่ 16 พบว่าเกษตรกรได้เงินทุนที่มาจากการกู้ยืมมากที่สุด ร้อยละ 50.0 รองลงมา คือ กู้ยืมและใช้ทุนของตนเอง ร้อยละ 35.3 และ ใช้ทุนของตนเองเพียงอย่างเดียว ร้อยละ 14.7 ตามลำดับ สำหรับแหล่งที่มาของเงินทุนนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่า มักกู้ยืมจากเกษตรกรเพื่อนบ้านที่เป็นผู้รับซื้อผลผลิต ที่มีการส่งเสริมเงินกู้คืนหลังจากนำข้าวโพดส่งจำหน่ายให้ รองลงมา คือ กู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ SME สหกรณ์การเกษตร และบริษัทเอกชนที่จำหน่ายปัจจัยการผลิต

ตารางที่ 16 แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการปลูกข้าวโพดหวาน

แหล่งเงินทุน ^{1/}	จำนวน	ร้อยละ
กู้ยืม	17	50.0
กู้ยืมและใช้ทุนของตนเอง	12	35.3
ใช้ทุนของตนเอง	5	14.7
รวม	34	100.0

แหล่งความรู้ที่ได้รับในการปลูกข้าวโพดหวาน

เกี่ยวกับแหล่งความรู้ที่ได้รับในการปลูกข้าวโพดหวาน ดังแสดงในตารางที่ 17 พบว่า แหล่งความรู้ในการปลูกข้าวโพดหวานที่เกษตรกรได้รับมากที่สุด คือ จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ร้อยละ 97.1 รองลงมา คือ จากเทคโนโลยีสมัยใหม่ ร้อยละ 88.2 และเรียนรู้ด้วยตนเอง ร้อยละ 5.9 ตามลำดับ นอกจากนี้ มีเกษตรกรที่ไม่ได้รับความรู้จากแหล่งใด ร้อยละ 2.9

สำหรับแหล่งความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านนั้น เกษตรกรระบุว่า ได้เรียนรู้จากการประกอบอาชีพของบรรพบุรุษที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น การเตรียมดิน และการให้น้ำตามร่อง ส่วนแหล่งความรู้ที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่นั้น ส่วนใหญ่ระบุว่า ได้จากบริษัทเอกชนที่เป็นผู้รับซื้อและบริษัทจำหน่ายปัจจัยการผลิต โดยเฉพาะประเด็นความรู้เรื่องพันธุ์ ปุ๋ยเคมี และสารกำจัดวัชพืช เป็นต้น นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม เกษตรกรระบุว่า ประเด็นความรู้ที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตข้าวโพดที่ได้เรียนรู้จากผู้นำในท้องถิ่น ประกอบด้วย การทำนํ้านมข้าวโพด การทำอาหารสัตว์จากวัสดุเหลือใช้จากข้าวโพด ส่วนภูมิปัญญาชาวบ้านในการแปรรูปที่ได้เรียนรู้จากแหล่งดังกล่าว ประกอบด้วย การทำชาจากไหมข้าวโพด และการทำโบว์และดอกไม้จันทน์จากเปลือกข้าวโพด

ตารางที่ 17 แหล่งความรู้ที่ได้รับในการปลูกข้าวโพดหวาน

แหล่งความรู้ ^{1/}	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้รับความรู้จากแหล่งใด	1	2.9
ภูมิปัญญาชาวบ้าน	33	97.1
เทคโนโลยีสมัยใหม่	30	88.2
เรียนรู้ด้วยตนเอง	2	5.9

หมายเหตุ: ^{1/} เกษตรกรสามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

สภาพการจำหน่ายผลผลิต

สภาพการจำหน่ายผลผลิตดังแสดงในตารางที่ 18 นั้น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่ามีการรวมกลุ่มกันระหว่างสมาชิกเพื่อต่อรองราคา ร้อยละ 76.5 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 23.5 ระบุว่าไม่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองราคา สำหรับสถานที่จำหน่ายผลผลิตนั้น พบว่า เกษตรกรจำหน่ายให้กับบริษัทคู่สัญญามากที่สุดถึงร้อยละ 97.1 รองลงมา คือ จำหน่ายให้กับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตระหว่างสมาชิกด้วยตนเอง ไปจำหน่ายให้กับโรงงาน/บริษัทแปรรูปอีกต่อหนึ่ง ร้อยละ 70.6 ส่วนที่เหลือเป็นส่วนน้อยที่นำไปจำหน่ายเองที่ตลาดสี่มุมเมือง ตลาดในจังหวัด หรืออำเภอใกล้เคียง ร้อยละ 5.9 ตามลำดับ

ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า การที่สมาชิกรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองราคากับผู้รับซื้อ ทำให้ได้ราคาสูงขึ้นจากเดิมประมาณกิโลกรัมละ 20-50 สตางค์ โดยการจำหน่ายผลผลิตให้กับบริษัทคู่สัญญานั้น เกษตรกรระบุว่า ทางบริษัทคู่สัญญากับเกษตรกรจะมีการตกลงราคาซื้อขายล่วงหน้าก่อนปลูก ที่เรียกว่า “ราคาประกัน” โดยบริษัทเป็นผู้กำหนดพันธุ์ รวมทั้งวิธีการปลูกและการดูแลรักษาต้องอยู่ในเงื่อนไขของสัญญา โดยพันธุ์ที่บริษัทต้องการรับซื้อ ประกอบด้วย 2 สายพันธุ์ คือ พันธุ์ไฮบริด 3 และพันธุ์ A 75 และมีผู้จัดการฝ่ายไร่ของบริษัททำหน้าที่ตรวจเยี่ยมแปลงของเกษตรกร พร้อมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาโรคและแมลงที่เกิดขึ้นระหว่างปลูก หลังจากเกษตรกรเก็บเกี่ยวข้าวโพดฝักสดแล้ว ได้ทำการขนส่งโดยใส่รถกระบะหรือรถบรรทุกเพื่อส่งยังแหล่งจำหน่าย โดยเงื่อนไขการรับซื้อนั้น เกษตรกรระบุว่า ฝักที่จำหน่ายต้องเป็นฝักที่สมบูรณ์ ขนาดฝักได้มาตรฐาน คือ น้ำหนักข้าวโพด 3 ฝักต่อ 1 กิโลกรัม และเมื่อผู้รับซื้อตรวจสอบผลผลิตต้องไม่มีสารพิษตกค้าง หากไม่ได้ตามข้อกำหนดของมาตรฐานดังกล่าว เกษตรกรจักไม่ได้ราคาตามข้อตกลงล่วงหน้า อย่างไรก็ตาม ราคาที่ขายได้ ผู้รับซื้อมีการหักน้ำหนักออก 20 เปอร์เซ็นต์ต่อตัน ดังนั้น

คำตอบแทนที่เกษตรกรได้รับจริงเพียง 80 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักทั้งหมด แสดงว่า เกษตรกรผู้ผลิตเสียเปรียบผู้รับซื้อ บางกรณีที่เกิดภาวะผลผลิตข้าวโพดในพื้นที่ล้นตลาด ทำให้ผู้รับซื้อต้องดำเนินการขนส่งผลผลิตของเกษตรกรไปยังแหล่งรับซื้ออื่น เช่น โรงงานแปรรูปที่จังหวัดเชียงใหม่ เกษตรกรผู้จำหน่ายได้รับคำตอบแทนจริงเพียง 70 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักทั้งหมด หรือบางรายเสียค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าขนส่งเพิ่มเติมละ 500 บาท โดยเกษตรกรได้รับเงินหลังจากการจำหน่ายประมาณ 21-45 วัน

สำหรับฝักที่ไม่ได้มาตรฐานตามข้อตกลงนั้น เกษตรกรได้ทำการคัดแยกไว้พร้อมกับการปอกเปลือก และบรรจุใส่ถุง ถุงละประมาณ 25 กิโลกรัม เพื่อนำไปส่งขายให้กับตลาดสี่มุมเมือง ตลาดไท ตลาดในจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดนครปฐม และจังหวัดราชบุรี หรือจำหน่ายปลีกด้วยตนเองที่ตลาดในชุมชนใกล้เคียง นอกจากนี้ เกษตรกรบางรายระบุว่า บางครั้งสามารถผลิตข้าวโพดพันธุ์ A 75 ที่มีอายุเก็บเกี่ยวประมาณไม่เกิน 65-68 วัน แต่มีขนาดสมบูรณ์และเหมาะสมในการบรรจุถุงเพื่อจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าเป็นแพ็คเกจ 2 ฝัก ทำให้สามารถจำหน่ายได้ในลักษณะพิเศษที่ได้รับการชำระเงินทันทีภายใน 7 วัน แต่พบข้อจำกัด คือ ฝักยังไม่ถึงอายุเก็บเกี่ยว ทำให้ได้น้ำหนักน้อย ผลตอบแทนที่ได้รับน้อยกว่าการเก็บเกี่ยวเมื่ออายุ 75 วัน อย่างไรก็ตาม เกษตรกรระบุว่า การจำหน่ายข้าวโพดแบบประกันราคามีข้อดี คือ มีการประกันราคาในปริมาณที่ตกลงกันแน่นอน แต่ก็มีข้อเสีย คือ ถ้าผลผลิตที่ส่งโรงงานรับซื้อจำนวนมาก เกษตรกรต้องใช้เวลาในรอส่งโรงงานนาน ที่เรียกว่า “การติดคิว” ทำให้ผลผลิตเกิดการเน่าเสีย สำหรับการชำระเงินนั้นทางโรงงานจะมีการชำระเงินหลังจากวันจำหน่าย 21 วัน ทำให้เกษตรกรแต่ละรายได้รับเงินล่าช้า ดังนั้น เกษตรกรจึงร่วมกันจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาทั้งในเรื่องการปลูก การต่อรองราคา และการจำหน่ายระหว่างสมาชิก

ส่วนการจำหน่ายให้กับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตระหว่างสมาชิกด้วยกันเองไปจำหน่ายให้กับทั้ง โรงงาน/บริษัทแปรรูปอีกต่อหนึ่ง และผู้รวบรวมผลผลิตบางรายนำไปขายส่งที่ตลาดในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง สำหรับเงื่อนไขในการรับซื้อของผู้รวบรวมผลผลิตนี้ ไม่เคร่งครัดเหมือนบริษัท เนื่องจากการรับซื้อไม่ได้ยึดเกณฑ์น้ำหนักมาตรฐาน 3 ฝักต่อ 1 กิโลกรัม แต่เป็นการรับซื้อฝักที่สมบูรณ์ทั้งหมดที่เกษตรกรผลิต และไม่มีการหักน้ำหนักออก 20 เปอร์เซ็นต์ ราคาที่ได้รับใกล้เคียงกับบริษัทคู่สัญญา และได้รับการชำระเงินสดรวดเร็ว แต่มีข้อจำกัดคือ ผู้รับซื้อมีการรับซื้อแต่ละครั้งไม่เกิน 6 ตันต่อราย (รถปิกอัพ 1 คัน บรรจุได้ประมาณไม่เกิน 3 ตัน) ทั้งนี้ เกษตรกรระบุว่า นิยมจำหน่ายให้กับสมาชิกในกลุ่มมากกว่า

สำหรับเกษตรกรส่วนน้อยที่ระบุว่าไม่มีการรวมกลุ่มกับเกษตรกรรายอื่นในการต่อรองราคานั้น เป็นเกษตรกรที่มีฐานะค่อนข้างดี ที่มีเงินทุนหมุนเวียนด้วยตนเองได้ โดยการจำหน่ายไม่มีการตกลงราคาล่วงหน้า แต่จะกำหนดราคาภายใต้การต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง หรือผู้รับซื้อผลผลิตอื่นๆด้วยตนเองก่อนเก็บเกี่ยวประมาณ 5-7 วัน ซึ่งราคาที่ได้ส่วนใหญ่ที่ได้รับสูงกว่าแบบประกันราคา การขายผลผลิตให้แก่พ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อข้าวโพดหวานในหมู่บ้านดังกล่าว จะได้ราคาตามท้องตลาด ซึ่งจะมีข้อดี คือ เมื่อมีสินค้าขาดตลาดจะได้ราคาสูงมาก แต่ในทางกลับกัน ถ้าสินค้าล้นตลาดราคาจะต่ำ หรือบางครั้งไม่มีพ่อค้ามารับซื้อผลผลิตก็จะเกิดความเสียหายขึ้นได้ เนื่องจากราคาที่รับไม่แน่นอนต่างจากแบบประกันราคา สำหรับการจำหน่ายให้กับสมาชิกในกลุ่มนั้น สมาชิกในกลุ่ม เป็นผู้รับซื้อและรวบรวมผลผลิตแล้วนำไปจำหน่ายในตลาดด้วยตนเองหรือขายผลผลิตผ่านเครือข่ายผู้รับซื้อเป็นประจำ วันละประมาณ 7-8 ตันซึ่งวิธีนี้มีข้อดี คือ ได้รับเงินสดแต่พบข้อเสีย คือ บางครั้งมีการซื้อในปริมาณที่น้อยมาก เนื่องจากผู้ซื้อไปซื้อจากแหล่งอื่นที่มีราคาถูกกว่า ทำให้ตลาดรับซื้อได้ไม่มากพอ และไม่มีความเสถียรภาพด้านการตลาด นอกจากนี้ พบเกษตรกรบางรายนำผลผลิตไปจำหน่ายเองที่ตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง ตลาดนครปฐม และตลาดราชบุรีโดยขายปลีกด้วยตนเอง ซึ่งเกษตรกรระบุว่าได้ราคาดีกว่าการจำหน่ายแบบอื่นๆ

ตารางที่ 18 สภาพการจำหน่ายผลผลิต

การจำหน่าย	จำนวน	ร้อยละ
วิธีการจำหน่าย		
มีการรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองราคา	26	76.5
ไม่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองราคา	8	23.5
รวม	34	100.0
สถานที่จำหน่าย^{1/}		
จำหน่ายให้กับคู่สัญญา	33	97.1
จำหน่ายให้กับสมาชิกในกลุ่ม	24	70.6
จำหน่ายเอง	2	5.9

หมายเหตุ: ^{1/} เกษตรกรสามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

กิจกรรมที่เข้าร่วมในเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

สำหรับกิจกรรมที่เข้าร่วมในเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ดังแสดงในตารางที่ 19 นั้น พบว่า เกษตรกรทั้งหมดระบุว่าเข้าร่วมกิจกรรมการเก็บเกี่ยว รองลงมา คือ การเข้าร่วมกิจกรรมการปลูก ร้อยละ 88.2 ร่วมกันซื้อปัจจัยการผลิตมีจำนวนเท่ากับร่วมกันกำหนดราคา ร้อยละ 47.2 ร่วมกลุ่มกันขาย ร้อยละ 44.1 และร่วมกลุ่มกันแปรรูป ร้อยละ 5.9 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่ากลุ่มเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดหวานไม่ว่าจะปลูกหรือเก็บเกี่ยวต้องทำงานกันเป็นกลุ่มใช้ระบบลงแขก จึงมีการเข้าร่วมกิจกรรมกันอย่างสม่ำเสมอ มีข่าวสารหรือเกิดปัญหาที่จะบอกต่อ

ตารางที่ 19 กิจกรรมที่เข้าร่วมในเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

กิจกรรมที่ร่วม ^{1/}	จำนวน	ร้อยละ
การเก็บเกี่ยว	34	100.0
การปลูก	30	88.2
การซื้อปัจจัยการผลิต	16	47.2
การกำหนดราคา	16	47.2
การขาย	15	44.1
การแปรรูป	2	5.9

หมายเหตุ: ^{1/} เกษตรกรสามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

แหล่งสนับสนุนในการประกอบกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

เกี่ยวกับแหล่งสนับสนุนในการประกอบกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนข้าวโพดหวาน ดังแสดงในตารางที่ 20 พบว่า เกษตรกรได้รับการสนับสนุนในการประกอบกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนข้าวโพดหวานจากภาคเอกชนมากที่สุด ร้อยละ 76.5 รองลงมา คือ จากภาครัฐ ร้อยละ 23.5 จากโรงงานแปรรูป ร้อยละ 17.6 จากสมาชิกในเครือข่าย ร้อยละ 11.8 และจากนายทุน ร้อยละ 5.9 ตามลำดับ ทั้งนี้ภาคเอกชน ในที่นี้คือ บริษัทฯ ที่ผลิตเมล็ดพันธุ์จำหน่าย ซึ่งดำเนินการสนับสนุนเกษตรกรโดยให้เมล็ดพันธุ์แบบไม่มีค่าใช้จ่ายเพื่อใช้ในการเพาะปลูก ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญพบว่ามีการสนับสนุนมากที่สุด โดยเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับมาจะใช้ปลูกได้ครั้งเดียว ดังนั้น ในทุก

ครั้งของการปลูก เกษตรกรจำเป็นต้องใช้เมล็ดพันธุ์ใหม่ทุกครั้ง นอกจากนี้ ยังให้การสนับสนุนเรื่อง การทำแปลงทดลองเพื่อสาธิตการปลูกข้าวโพดหวานแบบอินทรีย์ แปลงละประมาณ 5 ไร่ โดยใน พื้นที่ที่เก็บข้อมูลมีแปลงทดลอง 2 แปลง ซึ่งทางบริษัทจะทำแปลงทดลองในแปลงของเกษตรกร โดยไม่ใส่ปุ๋ยแต่จะใช้ฮอร์โมน เพื่อลดต้นทุน และป้องกัน โรคใบลายแผลใหญ่ แต่เกษตรกรไม่นิยม ในวิธีการดังกล่าวเนื่องจากทำให้ลำต้นงามและใบเขียว แต่ผลผลิตที่ได้ต่ำกว่าที่เกษตรกรทำ แบบเดิม นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนอื่น ๆ เช่น บริษัท ชินเจนทา ซีดส์ จำกัด (ข้าวโพดหวาน ลูกผสม ชูการ์ 75 หวานน้ำผึ้งเดือน5) จัดสัมมนาให้ความรู้ วิชาการ ประมาณสามครั้งต่อปี และมีการแข่งขันให้รางวัลกับผู้ผลิตได้น้ำหนักต่อไร่มากที่สุด โดยในแต่ละฤดูปลูกจะได้รับรางวัล เช่น ทีวี ตู้เย็น และเครื่องเล่น DVD เป็นต้น นอกจากนี้ ทางบริษัทฯ ให้ประธานหรือผู้รวบรวมผลผลิต เป็นผู้จัดหาอาหารเลี้ยง โดยบริษัทฯ เป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย หรือบางครั้งมีการจัดสัมมนาในต่างจังหวัด เช่น หัวหิน โดยทางบริษัทฯ ออกค่าใช้จ่ายค่าเดินทาง ที่พัก และค่าอาหารให้กับเกษตรกรผู้ร่วม โครงการ ดังนั้นเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวาน จึงได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนมากที่สุด

ในส่วนแหล่งสนับสนุนของภาครัฐ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ใน ส่วนของกรมส่งเสริมการเกษตร และกรมวิชาการเกษตรนั้น จะให้การสนับสนุนเรื่องวิธีการปลูก การดูแล เทคโนโลยีที่ใช้ รวมถึงระบบการปฏิบัติที่ดีในการปลูกพืช (Good Agricultural Practice: GAP) โดยมีงบประมาณในการสนับสนุนด้านการจัดอบรมความรู้ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่เกษตรได้มา ดำเนินการเรื่องจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน โดยทำหน้าที่ประสานงานเพื่อรวมกลุ่มในการประชุม ตามนโยบายของหน่วยงาน เพื่อให้ได้กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และเกษตรกรผู้ร่วมโครงการระบุว่า คาดหวังว่าจะได้รับการอนุมัติโครงการจากไปที่แสดงความเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน แต่ในการ จัดตั้งกลุ่มพบปัญหาจากการจดทะเบียน เช่น กลุ่มไม่มีความพร้อมในการดำเนินงาน ซึ่งกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนได้รับการเรียกเก็บภาษีจากกรมสรรพากร ดังนั้น จึงมีหลายกลุ่มได้ยกเลิกการจด ทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ส่วน ธกส. ได้ให้การสนับสนุนเกษตรกรในลักษณะของการให้กู้เงินใน อัตราดอกเบี้ยต่ำ ส่วนบทบาทของ อบต. นั้นพบว่า เมื่อเกิดปัญหาภัยธรรมชาติ อบต. ได้จัดสรรเงิน ชดเชยในลักษณะกองทุนให้กู้ยืม โดยไม่มีดอกเบี้ย และการให้การสนับสนุนงบประมาณด้านการซื้อ ปุ๋ยและเมล็ดพันธุ์ จำนวน 100,000.00 บาท ในเวลา 1 ปี หลังจากนั้นทางเจ้าหน้าที่เกษตรได้นำ งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนดังกล่าวไปช่วยเหลือกลุ่มวิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวานกลุ่มอื่นๆ โดยหมุนเวียนกันไปในพื้นที่ อำเภอปอพลอย

สำหรับการสนับสนุนจากโรงงานแปรรูป พบว่า มีการรับประกันราคาให้แก่เกษตรกรที่ปลูก โดยในสัญญาจะมีสาระสำคัญที่ต้องลงในสัญญา คือ ราคาประกัน ปริมาณ และเวลาที่ส่งมอบ แต่เนื่องจากราคาที่รับประกันทั่วไปเป็นราคาที่ต่ำกว่าในท้องตลาด และเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดหวานจะปลูกแปลงที่ไม่ใหญ่นัก ดังนั้น เกษตรกรจึงไม่ค่อยนิยมทำราคาประกันกับโรงงานแปรรูป โดยส่วนใหญ่นิยมเสี่ยงขายโดยไม่มีการรับประกันราคา เพราะบางครั้งได้ราคาสูงกว่าราคาประกันของโรงงานมาก

สมาชิกในเครือข่าย ที่ให้การสนับสนุนในการจำหน่ายได้ดำเนินการ โดยรวบรวมผลผลิตจากเพื่อนบ้านนำไปจำหน่ายยังตลาดโดยตรง และมีการรวมกันจำหน่ายเพื่อประหยัดต้นทุนในการขนส่ง เนื่องจากปัจจุบันเกษตรกรทุกรายมีรถกระบะที่ใช้ภายในบ้าน ดังนั้น การรวมกันส่งด้วยรถบรรทุก จึงไม่ค่อยมีมากนัก ยกเว้น การจัดส่งไกล ๆ เช่น การส่งไปจำหน่ายยังตลาดไท แต่การขายแบบนี้มีข้อดี คือ การได้รับเงินสดจากการจำหน่ายข้าวโพดหวาน

ส่วนการสนับสนุนจากนายทุน โดยทั่วไปคือผู้รับซื้อและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือพ่อค้าคนกลางมักทำหน้าที่เป็นนายทุน ให้การสนับสนุนการลงทุนการปลูกข้าวโพดหวาน เช่น ค่าเช่าที่ดิน เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช แต่เนื่องจากเกษตรกรได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนการจำหน่ายโดยมีการประกันราคาดังกล่าวแล้วข้างต้น ดังนั้น เกษตรกรจึงไม่ค่อยนิยมที่จะรับการสนับสนุนจากนายทุนประเภทนี้ ยกเว้นเกษตรกรที่ต้องเช่าที่ดินจากนายทุนเหล่านี้เพื่อปลูกข้าวโพด จึงจำเป็นต้องรับการสนับสนุน

ตารางที่ 20 แหล่งสนับสนุนในการประกอบกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนข้าวโพดหวาน

แหล่งสนับสนุน ^{1/}	จำนวน	ร้อยละ
ภาคเอกชน	26	76.5
ภาครัฐ	8	23.5
โรงงานแปรรูป	6	17.6
สมาชิกในเครือข่าย	4	11.8
นายทุน	2	5.9

หมายเหตุ: ^{1/} เกษตรกรสามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์จากการเป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

สำหรับความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของการเป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ดังแสดงในตารางที่ 21 นั้น พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเข้าใจว่าเมื่อได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแล้วจะได้รับการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต รองลงมา คือ สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของธุรกิจ ร้อยละ 94.1 ได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ ร้อยละ 91.2 สามารถเชื่อมโยงกลุ่มผลิตในชนบทเข้ากับแหล่งตลาดและธุรกิจสมัยใหม่ ร้อยละ 88.2 ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุน เพื่อให้มีเงินทุนหมุนเวียนในการส่งเสริมอาชีพต่อไป ร้อยละ 38.2 สามารถต่อรองราคาได้ ร้อยละ 35.3 สามารถแสวงหาตลาดเพิ่มเติม กลุ่มมีความสามารถในการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ และสามารถสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ร้อยละ 11.8 เท่ากัน ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรส่วนมากที่เป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน มีความเข้าใจในประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกรวม 4 ประเด็น คือ การได้รับการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของธุรกิจ การได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ และสามารถเชื่อมโยงกลุ่มผลิตในชนบทเข้ากับแหล่งตลาดและธุรกิจสมัยใหม่ โดยเฉพาะเกษตรกรทุกรายระบุว่าเกิดประโยชน์ด้านการได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ที่เป็นเมล็ดพันธุ์ นอกจากนี้ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า หากเมล็ดพันธุ์ที่นำมาปลูกแล้วไม่งอกทางบริษัทฯ จะใช้คืนต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น กรณีที่ใช้เมล็ดพันธุ์ของกลุ่มหากไม่งอกทางสมาชิกกลุ่มจะปลูกให้ใหม่โดยไม่รับค่าตอบแทน นอกจากนี้ ประโยชน์ที่สมาชิกเข้าใจร่วมกันดี คือ มีการรวมกลุ่มกันซื้อเมล็ดพันธุ์ และปุ๋ย ซึ่งจะมีราคาที่ถูกกว่าการแยกกันซื้อ เนื่องจากมีอำนาจในการต่อรอง เช่น เมล็ดพันธุ์ ราคาขาย 770 บาทต่อกิโลกรัม ลดเหลือ 650 บาทต่อกิโลกรัม และปุ๋ยจากราคา 790 บาทต่อกระสอบ เหลือ 750 บาทต่อกระสอบ

ในส่วนของความเข้าใจในประโยชน์จากการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ เกษตรกรระบุเพิ่มเติมว่า ได้มีการจัดให้ความรู้ในการผลิตเพื่อลดต้นทุนการผลิต และลดการสูญเสียเนื่องจากโรคแมลง เช่น เกิดโรคใบไหม้แผลใหญ่ ในช่วงฤดูฝน ซึ่งเป็นช่วงที่ปลูกข้าวโพดหวานยาก แต่ราคาจำหน่ายจะสูง และเป็นช่วงเวลาที่เกษตรกรจะได้ผลตอบแทนที่ดีที่สามารถกำหนดราคาจำหน่ายได้ ดังนั้น ถ้าเกษตรกรจะปลูกข้าวโพดหวานในช่วงนี้จะต้องมีความรู้และประสบการณ์อย่างดี และมีความเอาใจใส่ในการปลูกข้าวโพดหวานด้วย

สำหรับความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ที่สามารถเชื่อมโยงกลุ่มผลิตในชนบทเข้ากับแหล่งตลาดและธุรกิจสมัยใหม่นั้น เกษตรกรผู้นาระบุว่า ปัจจุบันมีสมาชิกที่เป็นผู้รวบรวมผลผลิต ซึ่งมีเครือข่ายที่มีแผนจำหน่ายประจำที่ตลาดไท และ สี่มุมเมือง แต่ผลผลิตที่รับซื้อจากสมาชิกยังไม่มาก เฉลี่ยวันละ ประมาณ 7-8 ตัน บางครั้งพบปัญหาผลผลิตล้นตลาดและผู้รวบรวมผลผลิตจะมีกำลังซื้อเพียง 4-5 ตัน แต่ผลผลิตที่สามารถผลิตได้มากกว่า ดังนั้นเกษตรกรจะมีการประชุม ปรึกษาหารือในการหาช่องทางการจำหน่ายเพิ่มขึ้นเพื่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว สำหรับข้อดีของการจำหน่ายให้กับสมาชิกที่รวบรวมผลผลิตส่งให้กับพ่อค้าคนกลางหรือตลาดไท หรือตลาดสี่มุมเมืองนั้น เกษตรกรระบุว่า ทำให้ไม่ต้องเสียค่าขนส่ง โดยทางผู้ซื้อจะมีรถมารับผลผลิตเอง

ประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนนั้น พบว่า ทำให้กลุ่มฯ มีเงินทุนหมุนเวียนในการส่งเสริมอาชีพ โดยทางเกษตรอำเภอได้ให้เงินทุนหมุนเวียนแก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 600,000.00 บาท เพื่อใช้จ่ายในการซื้อปัจจัยการผลิตเช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยากำจัดวัชพืชหรือแมลง และประมาณ 6 เดือนทางเกษตรอำเภอเรียกเงินคืนเพื่อนำไปหมุนเวียนให้กับกลุ่มวิสาหกิจอื่นๆ ต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับอีกประการหนึ่ง คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังสามารถต่อรองราคาได้ในกรณีที่มีการส่งให้กับโรงงานแปรรูป ทั่วๆ ที่ ณ ปัจจุบันต้นทุนการผลิตสูงขึ้นโดยเฉพาะค่าน้ำมัน เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ค่าเตรียมพื้นที่ในการปลูกส่งผลให้ ต้นทุนสูงจากราคารับประกัน โดยมีราคาต้นทุนอยู่ที่ 4.20 บาทต่อกิโลกรัม หรือตันละ 4,200 บาท และเมื่อมีการเจรจาระหว่างกลุ่มฯ กับทางบริษัทฯ ทางบริษัทได้เพิ่มราคาให้กับผู้รวบรวม อีกประมาณ 20-50 สตางค์ต่อกิโลกรัม หรือในบางครั้งอาจให้เป็นค่าขนส่งเพิ่ม 50 สตางค์ต่อกิโลกรัม

เกษตรกรบางส่วนระบุว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มฯ สามารถแสวงหาตลาดเพิ่มเติมได้ โดยผลการศึกษา พบว่า มีสมาชิกในกลุ่มจำนวน 4 ราย ที่มีศักยภาพ เช่น มีรถเป็นของตนเองที่สามารถนำผลผลิตไปจำหน่ายด้วยตนเองที่ตลาดไทและตลาดสี่มุมเมือง การจัดจำหน่ายโดยขายเป็นฝักจะได้ราคาดีและมีการแสวงหาและช่องทางการจำหน่ายเพิ่มขึ้น ณ ปัจจุบัน โดยสมาชิกได้ขยายการจัดจำหน่ายจาก 1 คันรถ เป็น 2 คันรถ ที่แยกกันไปส่งยังแหล่งจำหน่าย บางครั้งนำไปจำหน่ายในรูปแบบของฝักสดที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งจะได้ราคาดี โดยขนส่งไปครั้งละประมาณ 1.5-2 ตัน

สมาชิกกลุ่มบางส่วนระบุว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม คือ กลุ่มมีความสามารถในการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ ซึ่งหากสมาชิกที่มีศักยภาพ มีความซื่อสัตย์ และเห็น

ช่องทางการจำหน่ายในรูปแบบต่างๆ เช่น นำไปจำหน่ายเองยังตลาด และบางรายสามารถเชื่อมโยงการขายผลผลิตให้กับทางโรงงานแปรรูปและบริษัทอื่นๆ เช่น ทำสัญญากับบริษัทเอง บริษัทรีเวอร์แคว จำกัด บริษัท ไร่ดำฟูดส์ จำกัด และบริษัทมาลีสามพราน จำกัด หรือนำไปจำหน่ายเองที่ต่างจังหวัด ทำให้ได้ราคาสูงขึ้น โดยเฉพาะในภาวะที่ผลผลิตล้นตลาด และมีแหล่งจำหน่ายที่แน่นอน

นอกจากนี้ เกษตรกรบางส่วนระบุว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มฯ ทำให้สามารถสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น การเชื่อมโยงภาครัฐ และเอกชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การเริ่มต้นรวมกลุ่มที่มีเงินทุนสนับสนุนจากรัฐ 600,000.00 บาท และการได้รับสนับสนุนจากภาคเอกชนที่เข้ามารับซื้อผลผลิตข้าวโพดหวาน โดยให้เงินลงทุนการปลูกข้าวโพดหวาน และสนับสนุนปัจจัยการผลิต นอกจากนี้ บางกรณีพบปัญหาผลผลิตไม่เพียงพอทำให้มีผู้นำในกลุ่มทำหน้าที่เชื่อมโยงขอซื้อผลผลิตจากกลุ่มเพื่อรวบรวมไปจำหน่ายที่ตลาดเพื่อให้เต็มรถ หรือบางครั้งจะมีการโทรศัพท์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายในการกำหนดราคา หรือเปลี่ยนแหล่งจำหน่าย

ตารางที่ 21 ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์จากการเป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

ประโยชน์ ^{1/}	จำนวน	ร้อยละ
ได้รับการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต	34	100.0
สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของธุรกิจ	32	94.1
ได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ	31	91.2
สามารถเชื่อมโยงกลุ่มผลิตในชนบทเข้ากับแหล่งตลาดและธุรกิจสมัยใหม่	30	88.2
ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุน เพื่อให้มีเงินทุนหมุนเวียนในการส่งเสริมอาชีพต่อไป	13	38.2
สามารถต่อรองราคาได้	12	35.3
สามารถแสวงหาตลาดเพิ่มเติม	4	11.8
กลุ่มมีความสามารถในการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ	4	11.8
สามารถสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	4	11.8

หมายเหตุ: ^{1/} เกษตรกรสามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

การเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

ส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ดังแสดงในตารางที่ 22 เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่าเคยเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ร้อยละ 88.2 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 11.8 ระบุว่าไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม โดยให้เหตุผลว่า ไม่มีเวลา สำหรับวิธีการที่เข้าร่วมนั้น พบว่า เกษตรกรเข้าร่วมกลุ่มเนื่องจากปลูกข้าวโพดหวานเป็นอาชีพ และเข้าร่วมโดยพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อข้าวโพดชักชวน

จากข้อมูลพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เนื่องจาก ประโยชน์ที่ได้รับ ส่วนเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมเกือบทั้งหมด เป็นเกษตรกรที่มีความสัมพันธ์เป็นอย่างดีกับโรงงานแปรรูป ที่สามารถมีแหล่งจำหน่ายผลผลิตได้ตลอด จึงไม่มีปัญหาด้านการจำหน่าย ด้านเงินทุน และด้านเทคโนโลยีการผลิต โดยระบุว่า ได้รับการดูแลเป็นอย่างดีจาก บริษัท ฯ ที่เป็นลูกค้า

ตารางที่ 22 การเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

สภาพการเข้าร่วมกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
เคยเข้าร่วม	30	88.2
ไม่เคยเข้าร่วม	4	11.8
รวม	34	100.0

ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

สำหรับความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จำแนกตามประเภทกิจกรรมที่เข้าร่วม ดังแสดงในตารางที่ 23 นั้น พบว่า กิจกรรมที่เกษตรกรเคยเข้าร่วมการวางแผนร่วมกันในการผลิต อยู่ในเกณฑ์บ่อยครั้ง (คะแนนเฉลี่ย 2.64) ส่วนที่เหลืออยู่ในเกณฑ์น้อยครั้ง คือ เสวนาวิชาการ (คะแนนเฉลี่ย 1.56) ฝึกอบรมความรู้ (คะแนนเฉลี่ย 1.38) และศึกษาดูงาน (คะแนนเฉลี่ย 1.29) ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรในภาคสนามเพิ่มเติม เกษตรกรระบุว่า ประเด็นในการร่วมกิจกรรมวางแผนร่วมกันในการผลิต คือ การปลูก ทั้งในเรื่องของการกำหนดพื้นที่ปลูกแต่ละราย

เพื่อทราบปริมาณการจำหน่าย และเพื่อกำหนดเวลาที่เหมาะสมในการหลีกเลี่ยงความเสียหายจากโรคและแมลงศัตรู โดยเฉพาะโรคราน้ำค้าง และโรคใบไหม้แผลใหญ่ การวางแผนการผลิตเพื่อให้กลุ่มมีผลผลิตสู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอ ไม่ล้นตลาด และมีผลผลิตส่งคู่ค้าอย่างสม่ำเสมอ การกำหนดวันเอาแรงในการปลูกของสมาชิก และการกำหนดวันการเอาแรงในการเก็บเกี่ยวและขนส่ง

สำหรับกิจกรรมในการฝึกอบรมความรู้ที่สมาชิกกลุ่มเคยได้รับการเรียนรู้ โดยเฉพาะจากกรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร ชกส. และอบต. ประกอบด้วย เรื่องเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด ปลูก การใช้ปุ๋ย เทคโนโลยีการเกษตร แนวทางการพัฒนาการผลิตข้าวโพด สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และการขับเคลื่อนงานวิสาหกิจชุมชนในประเด็นของการทำงานกลุ่ม และการตลาด

กิจกรรมเสวนาวิชาการที่เกษตรกรเรียนรู้ร่วมกัน โดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่จากภาคเอกชนและภาครัฐที่ได้กล่าวมาแล้วในตารางที่ 20 นั้น ประกอบด้วย การเรียนรู้ด้านมาตรฐานการผลิต ปลูก การใช้ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ ความรู้เรื่องสารเคมีและยาป้องกันกำจัดศัตรูพืช โรคข้าวโพด วิธีการปลูก และการดูแลรักษา

ส่วนกิจกรรมศึกษาดูงานที่จัดขึ้น คือ การสร้างเครือข่าย โดยแหล่งศึกษาดูงาน คือ ประเทศลาว จังหวัดหนองคาย ขอนแก่น และประจวบคีรีขันธ์

ตารางที่ 23 ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

กิจกรรม	ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรม			รวม จำนวน (ร้อยละ)	เฉลี่ย
	บ่อยครั้ง จำนวน (ร้อยละ)	นานๆ ครั้ง จำนวน (ร้อยละ)	น้อยครั้ง จำนวน (ร้อยละ)		
วางแผนร่วมกันในการผลิต	30 (88.2)	0 (0.0)	4 (11.8)	34 (100.0)	2.64
เสวนาวิชาการ	0 (0.0)	19 (55.9)	15 (44.1)	34 (100.0)	1.56
ฝึกอบรมความรู้	0 (0.0)	13 (38.2)	21 (61.8)	34 (100.0)	1.38
ศึกษาดูงาน	0 (0.0)	10 (29.4)	24 (70.6)	34 (100.0)	1.29

หมายเหตุ: ^{1/} ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรม

บ่อยครั้ง	หมายถึง	3-4	ครั้งต่อเดือน
นานๆ ครั้ง	หมายถึง	1-2	ครั้งต่อเดือน
น้อยครั้ง	หมายถึง	น้อยกว่า 1	ครั้งต่อเดือน

กำหนดค่าเฉลี่ยช่วงคะแนนแต่ละสื่อ มีดังนี้

เข้าร่วมบ่อยครั้ง	หมายถึง	2.34-3.00 คะแนน
เข้าร่วมนานๆ ครั้ง	หมายถึง	1.67-2.33 คะแนน
เข้าร่วมน้อยครั้ง	หมายถึง	1.00-1.66 คะแนน

ตอนที่ 3 ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย การปฏิบัติจริงในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน 3 ประเด็นหลัก คือ ด้านการพัฒนาเครือข่ายการผลิต ประกอบด้วย 3 ประเด็นย่อย คือ การร่วมกันวางแผนการผลิต การร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิต และการรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองในการผลิต ด้านการพัฒนาเครือข่ายการตลาด ประกอบด้วย 10 ประเด็นย่อย คือ การรวมกลุ่มกันเพื่อวางแผนในเรื่องแหล่งจำหน่าย การร่วมกันวางแผนในเรื่องวิธีการจำหน่าย การร่วมกันวางแผนในเรื่องการคัดแยก การร่วมกันวางแผนในเรื่องการแปรรูป การร่วมกันวางแผนในเรื่องการบรรจุหีบห่อ การร่วมกันวางแผนในเรื่องการขนส่ง การร่วมกันวางแผนในเรื่องการต่อรองราคา การร่วมกันวางแผนเพื่อรวมกลุ่มกันขาย การร่วมกันวางแผนเพื่อขอความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และการร่วมกันวางแผนเพื่อขอความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และด้านการบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กร ประกอบด้วย 1 ประเด็นย่อย คือ การร่วมกันวางแผนในเรื่องการจัดคนเข้าทำงาน

การปฏิบัติจริงในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการพัฒนาเครือข่ายการผลิต

จากตารางที่ 24 พบว่า การปฏิบัติจริงในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการพัฒนาเครือข่ายการผลิต ในประเด็นการร่วมกันวางแผนการผลิต พบว่าเกษตรกรทั้งหมดมีการปฏิบัติจริงทุกครั้งรวม 4 กิจกรรม จากทั้งหมด 8 กิจกรรม คือ การจัดหาแรงงานล่วงหน้า การจัดหาทุนล่วงหน้า การจัดหาเทคโนโลยีการผลิตล่วงหน้า และการจัดหาความรู้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต รองลงมา คือ การจัดหาพื้นที่ที่จะปลูกล่วงหน้า ร้อยละ 91.2 การเพิ่มอำนาจในการต่อรองการผลิตล่วงหน้า ร้อยละ 73.5 การขอการสนับสนุนจากภาคเอกชนล่วงหน้า ร้อยละ 55.9 ส่วนในประเด็นของการขอการสนับสนุนจากภาครัฐล่วงหน้านั้น เกษตรกรร้อยละ 58.8 ระบุว่า มีการปฏิบัติจริงบ้างในบางครั้ง

ด้านการปฏิบัติจริง ด้านการร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิต รวม 8 กิจกรรม พบว่า เกษตรกรทั้งหมดมีการปฏิบัติจริงทุกครั้ง รวม 4 กิจกรรม ประกอบด้วย จัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดหวาน การจัดหาปุ๋ย การจัดหาสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และการจัดหาแรงงานในการปลูกข้าวโพดหวาน

รองลงมา คือ การจัดหาแหล่งเงินทุนร่วมกัน ร้อยละ 94.1 ตามลำดับ ส่วนการปฏิบัติจริงด้านการร่วมกันจัดหาแหล่งความรู้เพื่อเพิ่มเติมความรู้ให้แก่สมาชิกมีการปฏิบัติจริงบางครั้ง ร้อยละ 50.0

สำหรับการปฏิบัติจริงด้านการรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองในการผลิต รวม 9 กิจกรรม พบว่า มีถึง 8 ประเด็นที่เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีส่วนร่วมปฏิบัติจริงทุกครั้ง โดยเกษตรกรทั้งหมดมีการปฏิบัติจริงทุกครั้ง รวม 2 กิจกรรม ประกอบด้วย การซื้อปัจจัยการผลิตในส่วนของสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาสนับสนุนการผลิต รองลงมา คือ การซื้อปัจจัยการผลิตในส่วนของเมล็ดพันธุ์ มีจำนวนเท่ากับ การซื้อปัจจัยการผลิตในส่วนของปุ๋ย และการรวมกลุ่มแรงงานในการลงแขก มีเกษตรกรปฏิบัติจริงทุกครั้ง ร้อยละ 97.1 การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาสนับสนุนการผลิต ร้อยละ 79.4 และการขอสนับสนุนในการผลิตจากภาคเอกชน ร้อยละ 50.0 ตามลำดับ นอกจากนี้ มีเพียงประเด็นเดียวเท่านั้น คือ การขอรับการสนับสนุนในการผลิตจากภาครัฐที่มีเกษตรกรถึงร้อยละ 88.2 ไม่เคยมีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรทั้งหมดมีการเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการพัฒนาเครือข่ายการผลิตทุกครั้งในประเด็นของการร่วมกันวางแผนการผลิต รวม 4 กิจกรรม คือ การจัดหาแรงงาน ทุน และเทคโนโลยีการผลิตล่วงหน้า และการจัดการความรู้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต ส่วนกิจกรรมที่มีการปฏิบัติทุกครั้งโดยเกษตรกรเกินครึ่งของกลุ่มตัวอย่าง คือ การเข้าร่วมกิจกรรมในการจัดหาพื้นที่ที่จะปลูกล่วงหน้า การเพิ่มอำนาจในการต่อรองการผลิตล่วงหน้า และการขอการสนับสนุนจากภาคเอกชนล่วงหน้า อย่างไรก็ตาม กิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมปฏิบัติได้น้อยมากที่พบ คือ การขอการสนับสนุนจากภาครัฐล่วงหน้า

ตารางที่ 24 การปฏิบัติจริงในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการพัฒนาเครือข่ายการผลิต

ประเด็นการพัฒนา	การปฏิบัติจริงในการพัฒนา			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติ	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การร่วมกันวางแผนการผลิต				
การจัดการแรงงานล่วงหน้า	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดการทุนล่วงหน้า	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดการเทคโนโลยีการผลิต ล่วงหน้า	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดการความรู้ในการพัฒนา ประสิทธิภาพการผลิต	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดการพื้นที่ที่จะปลูกล่วงหน้า	31 (91.2)	3 (8.8)	0 (0.0)	34 (100.0)
การเพิ่มอำนาจในการต่อรองการ ผลิตล่วงหน้า	25 (73.5)	3 (8.8)	6 (17.6)	34 (100.0)
การขอการสนับสนุนจาก ภาคเอกชนล่วงหน้า	19 (55.9)	5 (14.7)	10 (29.4)	34 (100.0)
การขอการสนับสนุนจากรัฐ ล่วงหน้า	0 (0.0)	20 (58.8)	14 (41.2)	34 (100.0)

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ประเด็นการพัฒนา	การปฏิบัติจริงในการพัฒนา			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติ	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิต				
การจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดหวาน	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดหาปุ๋ย	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดหาสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดหาแรงงานในการปลูกข้าวโพดหวาน	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
จัดหาแรงงานในการเก็บเกี่ยวข้าวโพดหวาน	33 (37.1)	1 (2.9)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดหาแรงงานในการขนส่งข้าวโพดหวาน	33 (37.1)	1 (2.9)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดหาแหล่งเงินทุนร่วมกัน	32 (94.1)	2 (5.9)	0 (0.0)	34 (100.0)
จัดหาแหล่งความรู้เพื่อเพิ่มเติมความรู้ให้แก่สมาชิก	1 (2.9)	17 (50.0)	16 (47.1)	34 (100.0)

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ประเด็นการพัฒนา	การปฏิบัติจริงในการพัฒนา			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติ	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มอำนาจการ				
ต่อรองในการผลิต				
ซื้อปัจจัยการผลิตในส่วนของ สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมา สนับสนุนการผลิต	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
ซื้อปัจจัยการผลิตในส่วนของ เมล็ดพันธุ์	33 (97.1)	1 (2.9)	0 (0.0)	34 (100.0)
ซื้อปัจจัยการผลิตในส่วนของปุ๋ย	33 (97.1)	1 (2.9)	0 (0.0)	34 (100.0)
รวมกลุ่มแรงงานในการลงแขก	33 (97.1)	1 (2.9)	0 (0.0)	34 (100.0)
การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มา สนับสนุนการผลิต	27 (79.4)	2 (5.9)	5 (14.7)	34 (100.0)
การขอการสนับสนุนในการผลิต จากภาคเอกชน	17 (50.0)	13 (38.2)	4 (11.8)	34 (100.0)

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ประเด็นการพัฒนา	การปฏิบัติจริงในการพัฒนา			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติ	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การขอรับการสนับสนุนในการ ผลิตจากภาครัฐ	1 (2.9)	3 (8.8)	30 (88.2)	34 (100.0)

การปฏิบัติจริงในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ด้านการพัฒนาเครือข่าย การตลาด

การปฏิบัติจริงในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการพัฒนา
เครือข่ายการตลาดทั้งหมด จากตารางที่ 25 นั้น พบว่า มีเพียงกิจกรรมเดียวที่เกษตรกรทั้งหมดระบุว่า
มีการปฏิบัติจริงทุกครั้ง คือ การร่วมกันวางแผนในเรื่องของการขนส่งเป็นต้นโดยรถยนต์ ซึ่ง
เกษตรกรระบุเพิ่มเติมว่า หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวโพดฝักสดแล้ว ได้ขนส่งโดยใส่รถกระบะไปยัง
แหล่งรับซื้อที่มีทั้งโรงงานแปรรูป และบริษัทส่งออก ดังที่พบในตารางที่ 18

สำหรับกิจกรรมการพัฒนาเครือข่ายการตลาดที่มีเกษตรกรเกินครึ่งของกลุ่มตัวอย่าง ร่วม
ปฏิบัติจริงทุกครั้งที่พบมากที่สุดเรียงตามลำดับ มี 7 กิจกรรม คือ การรวมกลุ่มกันเพื่อวางแผนใน
เรื่องแหล่งจำหน่ายโดยการส่งข้าวโพดหวานไปขายยังโรงงานแปรรูปที่มีการรับประกันราคา มี
จำนวนเท่ากับ การร่วมกันวางแผนในเรื่องการขนส่งโดยรถสิบล้อ ร้อยละ 94.1 รองลงมา คือ การ
ร่วมกิจกรรมการวางแผนในเรื่องการต่อราคา ร้อยละ 85.3 การรวมกลุ่มกันเพื่อวางแผนในเรื่อง
จำหน่ายโดยการส่งข้าวโพดหวานไปขายผ่านพ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 76.5 การร่วมกันวางแผนใน
เรื่องวิธีการจำหน่ายในรูปแบบขายส่ง ร้อยละ 73.5 การร่วมกันวางแผนเพื่อรวมกลุ่มกันขาย ร้อยละ
67.6 และการรวมกลุ่มกันเพื่อวางแผนในเรื่องแหล่งจำหน่ายโดยไปขายที่ตลาดด้วยตนเอง ร้อยละ
61.8 ตามลำดับ

โดยภาพรวมจะเห็นได้ว่า สมาชิกกลุ่มๆ มีการร่วมกันในกิจกรรมการพัฒนาเครือข่าย
การตลาดหลายกิจกรรม ทั้งนี้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามเพิ่มเติม พบว่า สภาพการจัดจำหน่าย
ให้กับเครือข่ายนั้น เริ่มต้นจากการที่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวมผลผลิต มีการ

ติดต่อแหล่งซื้อผลผลิตล่วงหน้า เพื่อจัดหาเงินทุนหมุนเวียนในการปลูกให้กับสมาชิก หรืออาจจัดหาปุ๋ยในราคาถูกกว่าท้องตลาดให้ เช่น ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) ราคาปกติในท้องตลาดกระสอบละ 780-800 บาท ขณะที่เกษตรกรสามารถซื้อได้ในราคา 650 บาท โดยที่สมาชิกที่ทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางที่รวบรวมผลผลิตจะได้ผลตอบแทนเป็น โบนัสหรือเปอร์เซ็นต์ในการส่งเข้าโรงงานแปรรูปประมาณ 20-25 สตางค์ต่อกิโลกรัม หรือบางรายได้ค่าจ้างในการบรรทุกข้าวโพดหวานเข้าสู่โรงงานตันละ 500 บาท อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบบ่อยครั้ง คือ หากเกษตรกรผู้รวบรวมผลผลิตไม่ตรวจสอบผลผลิตก่อนส่งเข้าโรงงาน และเมื่อส่งเข้าโรงงานมีเศษวัสดุ หรือสิ่งแปลกปลอมประเภทเศษแก้ว ที่บางครั้ง แม้ว่าผู้รวบรวมผลผลิตส่งผลผลิตให้กับโรงงาน 14 ตัน แต่ผลผลิตจริงเพียง 10 ตัน ทางโรงงานจะแจ้งให้กับเจ้าของผู้รวบรวมผลผลิตมารับผลผลิตคืนทั้งหมด ซึ่งโดยมากแล้วผู้ทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตมักแก้ไขปัญหาโดยนำไปขายด้วยตนเองที่ตลาดสี่มุมเมือง หรือตลาดไท หรืออาจนำไปขายให้กับเครือข่ายที่มีแหล่งจำหน่ายในตลาดใหญ่ๆ ที่รับซื้อในราคาขึ้นลงตามราคาตลาด โดยรับซื้อวันละ 7-8 ตัน ส่วนการชำระเงินให้กับผู้รวบรวมนั้น จะมีการชำระเงินภายหลังจากการวางจำหน่าย 15-30 วันโดยโอนเข้าบัญชีธนาคารของผู้รวบรวมผลผลิต

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรที่เป็นสมาชิกเครือข่ายส่วนมากมีการร่วมกันในกิจกรรมการตลาดน้อยกว่ากิจกรรมการผลิตที่พบในตารางที่ 24 โดยเฉพาะในกิจกรรมของการแปรรูป พบเกษตรกรบางส่วนมีการร่วมกันแปรรูปข้าวโพดหวานเป็นน้ำนมข้าวโพดเพียงกิจกรรมเดียว ส่วนกิจกรรมการร่วมกันในการบรรจุหีบห่อเพื่อขายในรูปแบบกระป๋องหรือแพ็คเป็นถุงขายมีเพียง 1-2 ราย ที่ทำด้วยตัวเองโดยแพ็คขายเป็นถุงให้กับห้างสรรพสินค้า นอกจากนี้มีการร่วมกันในกิจกรรมคัดแยกขนาด และการจัดคนในการดำเนินการเรื่องบรรจุภัณฑ์น้อยมาก

ตารางที่ 25 การปฏิบัติจริงในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการพัฒนาเครือข่ายการตลาด

ประเด็นการพัฒนา	การปฏิบัติจริงในการพัฒนา			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติ	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การรวมกลุ่มกันเพื่อวางแผนในเรื่อง				
แหล่งจำหน่าย				
การส่งข้าวโพดหวานไปขายยัง โรงงานแปรรูปที่มีการรับประกัน ราคา	32 (94.1)	2 (5.9)	0 (0.0)	34 (100.0)
การส่งข้าวโพดหวานไปขายผ่าน พ่อค้าคนกลาง	26 (76.5)	3 (8.8)	5 (14.7)	34 (100.0)
การส่งข้าวโพดหวานไปขายที่ตลาด ด้วยตนเอง	21 (61.8)	7 (20.6)	6 (17.6)	34 (100.0)
การร่วมกันวางแผนในเรื่องวิธีการ				
จำหน่าย				
จำหน่ายข้าวโพดหวานในรูปแบบ ขายส่ง	25 (73.5)	2 (5.9)	7 (20.6)	34 (100.0)
จำหน่ายข้าวโพดหวานในรูปแบบ ขายปลีก	2 (5.9)	2 (5.9)	30 (88.2)	34 (100.0)
การร่วมกันวางแผนในเรื่องการคัดแยกการ				
คัดแยกข้าวโพดหวานแบบคละเกรด เพื่อส่งจำหน่าย	2 (5.9)	2 (5.9)	30 (88.2)	34 (100.0)

ตารางที่ 25 (ต่อ)

ประเด็นการพัฒนา	การปฏิบัติจริงในการพัฒนา			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติ	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การคัดแยกขนาดข้าวโพดหวาน	2	3	29	34
แบบแบ่งเกรดเพื่อส่งจำหน่าย	(5.9)	(8.8)	(85.3)	(100.0)
การร่วมกันวางแผนในเรื่องการแปรรูป				
การแปรรูปข้าวโพดหวานเป็นน้ำนมข้าวโพด	10	4	20	34
	(29.4)	(11.8)	(58.8)	(100.0)
การวางแผนในการแปรรูป	0	10	24	34
	(0.0)	(29.4)	(70.6)	(100.0)
การแปรรูปข้าวโพดหวานเป็นข้าวโพดกระป๋อง	0	0	34	34
	(0.0)	(0.0)	(100.0)	(100.0)
การแปรรูปข้าวโพดหวานเป็นข้าวโพดตัดเม็ดขายเป็นกิโล	0	0	34	34
	(0.0)	(0.0)	(100.0)	(100.0)
การร่วมกันวางแผนในเรื่องการบรรจุหีบห่อ				
การบรรจุหีบห่อข้าวโพดหวานในรูปแบบกระป๋องขาย	0	0	34	34
	(0.0)	(0.0)	(100.0)	(100.0)
การบรรจุหีบห่อข้าวโพดหวานในรูปแบบแพ็คเป็นถุงขาย	0	2	32	34
	(0.0)	(5.9)	(94.1)	(100.0)
การร่วมกันวางแผนในเรื่องการขนส่ง				
การขนส่งเป็นตันโดยรถยนต์	34	0	0	34
	(100.0)	(0.0)	(0.0)	(100.0)

ตารางที่ 25 (ต่อ)

ประเด็นการพัฒนา	การปฏิบัติจริงในการพัฒนา			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติ	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การขนส่งเป็นต้น โดยรถสิบล้อ	32 (94.1)	2 (5.9)	0 (0.0)	34 (100.0)
การร่วมกันวางแผนในเรื่องการต่อรอง ราคา	29 (85.3)	4 (11.8)	1 (2.9)	34 (100.0)
การร่วมกันวางแผนเพื่อรวมกลุ่มกัน ขาย	23 (67.6)	11 (32.4)	0 (0.0)	34 (100.0)
การร่วมกันวางแผนเพื่อขอความช่วยเหลือ และสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่ เกี่ยวข้อง	2 (5.9)	16 (47.1)	16 (47.1)	34 (100.0)
การร่วมกันวางแผนเพื่อขอความช่วยเหลือ และสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชนที่ เกี่ยวข้อง	13 (38.2)	13 (38.2)	8 (23.5)	34 (100.0)

การปฏิบัติจริงในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการบริหารจัดการ เพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กร

กิจกรรมในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการบริหารจัดการ เพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กร รวม 6 กิจกรรม ดังแสดงในตารางที่ 26 นั้น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 97.1 มีการร่วมกันวางแผนในเรื่องการจัดคนเข้าทำงานในส่วนของการผลิตทุกครั้ง โดยเกษตรกรระบุข้อมูลเพิ่มเติมว่า ก่อนการผลิตในแต่ละฤดูปลูก สมาชิกกลุ่มฯ เกือบทั้งหมดมีการประชุมเพื่อวางแผนทั้งด้านจำนวนพื้นที่ปลูกของสมาชิกแต่ละราย การเตรียมเอาแรงในการเตรียมดิน การปลูก จนกระทั่งถึงการเก็บเกี่ยว เพื่อให้สมาชิกกลุ่มสามารถปลูกและเก็บเกี่ยวในเวลาใกล้เคียงกัน ที่ทำให้มีผลผลิตป้อนสู่แหล่งจำหน่าย โดยเฉพาะลูกค้าได้อย่างสม่ำเสมอ และเพียงพอต่อความต้องการ นอกจากนี้ อีกกิจกรรมหนึ่งที่เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.2 ร่วมกันวางแผน คือ การจัดคนเข้าทำงานในส่วนของการขนส่ง ซึ่งจากการสัมภาษณ์ข้อมูลเพิ่มเติมในภาคสนามในประเด็นนี้ พบว่า กรณีที่เกษตรกรผู้ปลูกรวบรวมผลผลิตขายส่งโรงงานโดยตรงด้วยตนเอง เกษตรกรดำเนินการโดยบรรจุในรถกระบะที่ไม่มีการคัดแยกเกรดก่อนจำหน่ายประมาณ น้ำหนัก 3 ตันต่อ 1 คันรถ ซึ่งเกษตรกรจะบรรจุข้าวโพดหวานโดยวางฝักใหญ่ไว้แต่งหน้าด้านบน ทางโรงงานจะมีการสุ่มตรวจฝักมาตรฐานตามเกณฑ์ คือ 3 ฝักต่อ 1 กิโลกรัม ที่คัดฝักอ่อนหรือแก่เกินไปออก โดยเลือกสุ่มประมาณ 30 กิโลกรัม หากเป็นฝักตกเกรดที่บริษัทไม่รับซื้อ เกษตรกรใช้ภูมิปัญญาในการขนส่งกลับขายแหล่งอื่นโดยการนำท่อพีวีซี 4 นิ้วจำนวน 2 ท่อมาเจาะรูแล้วปักลงไป ในรถที่บรรจุข้าวโพด ระหว่างตรงกลางรถและท้ายรถ เพื่อให้มีการระเหยหรือการระบายความร้อนที่เกิดขึ้นจากการทับถมกันของฝักข้าวโพด ทำให้เกิดความเสียหายจากการบูดเน่าน้อยลง

ส่วนการร่วมกิจกรรมในด้านการประชาสัมพันธ์จัดจำหน่ายการคัดแยกขนาด การแปรรูปผลิตภัณฑ์ มีเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้งน้อยมาก โดยเฉพาะกิจกรรมการบรรจุภัณฑ์ไม่เคยมีการดำเนินการในกลุ่มนี้ ทั้งนี้ เกษตรกรระบุว่า ยังไม่มีความจำเป็นเนื่องจากยังสามารถหาแหล่งจำหน่ายได้ตลอดที่ยังไม่จำเป็นต้องมีการคัดแยกขนาด และการประชาสัมพันธ์ และผลผลิตที่มีอยู่ มีส่วนน้อยที่ร่วมกันแปรรูปเป็นน้ำนมข้าวโพดจำหน่าย

ตารางที่ 26 การปฏิบัติจริงในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการบริหารจัดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มหรือองค์กร

ประเด็นการพัฒนา	การปฏิบัติจริงในการพัฒนา			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติ	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การร่วมกันวางแผนในเรื่องการจัดคน				
เข้าทำงาน				
การจัดคนเข้าทำงานในส่วนของการผลิต	33 (97.1)	0 (0.0)	1 (2.9)	34 (100.0)
การจัดคนเข้าทำงานในส่วนของขนส่ง	30 (88.2)	3 (8.8)	1 (2.9)	34 (100.0)
จัดคนเข้าทำงานในส่วนของประชาสัมพันธ์จัดจำหน่าย	3 (8.8)	0 (0.0)	31 (91.2)	34 (100.0)
การจัดคนเข้าทำงานในส่วนของคัดแยกขนาด	2 (5.9)	2 (5.9)	30 (88.2)	34 (100.0)
การจัดคนเข้าทำงานในส่วนของแปรรูปผลิตภัณฑ์	0 (0.0)	11 (32.4)	23 (67.6)	34 (100.0)
การจัดคนเข้าทำงานในส่วนของบรรจุภัณฑ์	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)	34 (100.0)

ความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการพัฒนาเครือข่ายการผลิต

เกี่ยวกับความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการพัฒนาเครือข่ายการผลิต ดังแสดงในตารางที่ 27 ในแต่ละประเด็น พบรายละเอียด ดังนี้

ความคาดหวังในการร่วมกันวางแผนการผลิต รวม 8 กิจกรรม พบว่า เกษตรกรทุกคนคาดหวังที่จะปฏิบัติร่วมกันทุกครั้งถึง 6 กิจกรรม ประกอบด้วย การร่วมกันวางแผนการผลิตโดยการจัดหาแรงงาน เทคโนโลยี ความรู้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต พื้นที่ปลูก และการหาวิธีการเพิ่มอำนาจในการต่อรองการผลิตล่วงหน้าก่อนเริ่มปลูก โดยเกษตรกรระบุเหตุผลเพิ่มเติมว่าการปลูกข้าวโพดหวานในรูปของการทำงานเครือข่ายสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ได้ดำเนินการมาในรูปของการเกื้อกูลกันระหว่างสมาชิกันับตั้งแต่ปีพ.ศ.2548 จัดเป็นอาชีพหนึ่งที่ประสบความสำเร็จเนื่องจากได้ผลตอบแทนคุ้มทุน ประกอบกับเมื่อเกิดปัญหาทั้งด้านการขาดแรงงาน เงินทุน และแหล่งจำหน่าย มักพบทางออกในการแก้ปัญหาจากการช่วยเหลือของสมาชิกและผู้นำกลุ่ม นอกจากนี้ ในกิจกรรมของการขอการสนับสนุนจากภาคเอกชนและภาครัฐล่วงหน้านั้น เกษตรกรร้อยละ 97.1 ระบุว่า คาดหวังที่จะปฏิบัติทุกครั้ง ร้อยละ 97.1 เท่ากัน โดยมีเกษตรกรเพียง 1 ราย ที่ระบุว่าไม่คาดหวังจะปฏิบัติ เนื่องจากให้เหตุผลว่าสมาชิกกลุ่มสามารถพึ่งตนเองได้เกือบทั้งหมด ยกเว้นในกรณีเกิดภาวะโรค-แมลงศัตรูระบาดทำความเสียหายจึงจะไปขอคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่เกษตร

ความคาดหวังในการร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิต รวม 8 กิจกรรม พบว่า เกษตรกรทุกคนคาดหวังที่จะปฏิบัติร่วมกันทุกครั้งถึง 7 กิจกรรม ประกอบด้วย การร่วมกันจัดหาเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช แรงงานในการปลูก แรงงานในการเก็บเกี่ยว แรงงานในการขนส่ง และแหล่งเงินทุนก่อนเริ่มฤดูปลูก มีเพียงกิจกรรมเดียวเท่านั้น คือ การร่วมกันจัดหาแหล่งความรู้เพื่อเพิ่มเติมความรู้ให้แก่สมาชิกที่มีเกษตรกร ร้อยละ 91.2 ระบุว่า คาดหวังที่จะปฏิบัติทุกครั้ง นอกจากนี้ ความคาดหวังเพิ่มเติมที่พบในประเด็นนี้ คือ ต้องการให้ทุกคนมีความซื่อสัตย์ และทำงานเพื่อประโยชน์ของกลุ่มหรือส่วนรวมเป็นหลักในการร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่โปร่งใสและตรวจสอบได้

สำหรับความคาดหวังในการรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองในการผลิต รวม 8 กิจกรรม พบว่า เกษตรกรทุกคนคาดหวังที่จะปฏิบัติร่วมกันทุกครั้ง รวม 4 กิจกรรม ประกอบด้วย

การร่วมกันซื้อปัจจัยการผลิตในส่วนของสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช การรวมกลุ่มแรงงานในการลงแขก การรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตในส่วนของเมล็ดพันธุ์ และปุ๋ยส่วนที่เหลืออีก 4 กิจกรรมที่มีเกษตรกร ร้อยละ 97.1 ระบุว่า คาดหวังที่จะปฏิบัติร่วมกันทุกครั้ง ประกอบด้วย การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาสนับสนุนการผลิต การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาสนับสนุนการผลิต การขอสนับสนุนในการผลิตจากภาคเอกชน และการขอการสนับสนุนการผลิตจากรัฐ

ในส่วนของความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายการผลิตทั้งในประเด็นของการวางแผนการผลิตร่วมกัน การร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตร่วมกัน และการรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองในการผลิตที่นำเสนอในการวิจัยครั้งนี้ จะเห็นได้ว่า เกือบทุกกิจกรรมนั้น เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีความคาดหวังที่จะดำเนินการแต่ละกิจกรรมทุกครั้งร่วมกันต่อไปในอนาคต โดยระบุเหตุผลว่า การผลิตในรูปแบบเครือข่ายที่ผ่านมามีกิจกรรมที่เกื้อกูลต่อสมาชิกทั้งด้านการวางแผนการผลิต การร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิต และการรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์กับสมาชิกทุกคน จึงคาดหวังที่จะทำการพัฒนาเครือข่ายการปลูกข้าวโพดหวานนี้ต่อไปในอนาคต

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่ที่เป็นเรื่องของการปลูก และการเก็บเกี่ยวนั้น สมาชิกดำเนินงานโดยทำงานเป็นทีมหรือในลักษณะลงแขกหรือเอาแรงระหว่างสมาชิก จึงจำเป็นต้องมีเกณฑ์หรือกติกาเพื่อการยึดถือปฏิบัติร่วมกัน โดยเฉพาะในเรื่องของการเก็บเกี่ยว จำเป็นต้องอาศัยความเสียสละและความซื่อสัตย์ของสมาชิกในการใช้แรงงานในการเก็บเกี่ยวและขนส่งที่มีความเสมอภาคหรือไม่เอาเปรียบกัน เช่น บางครั้งพบปัญหาสมาชิกบางราย เลือกเก็บเกี่ยวเฉพาะบางแปลงที่อยู่ใกล้กับรถที่จะขนส่ง หรือบางรายเก็บเกี่ยวเฉพาะแปลงที่เข้าไปเก็บเกี่ยวได้ง่ายๆ เป็นต้น

ตารางที่ 27 ความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการพัฒนาเครือข่ายการผลิต

ประเด็นการพัฒนา	ความคาดหวังในการพัฒนา			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การร่วมกันวางแผนการผลิต				
การจัดการแรงงานล่วงหน้า	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดการทุนล่วงหน้า	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดการเทคโนโลยีล่วงหน้า	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดการความรู้ในการพัฒนา ประสิทธิภาพการผลิต	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดการพื้นที่ที่จะปลูกล่วงหน้า	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การเพิ่มอำนาจในการต่อรองการผลิต ล่วงหน้า	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การขอการสนับสนุนจากภาคเอกชน ล่วงหน้า	33 (97.1)	0 (0.0)	1 (2.9)	34 (100.0)
การขอการสนับสนุนจากภาครัฐ ล่วงหน้า	33 (97.1)	0 (0.0)	1 (2.9)	34 (100.0)

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ประเด็นการพัฒนา	ความคาดหวังในการพัฒนา			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิต				
การจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดหวาน	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดหาปุ๋ย	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดหาสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดหาแรงงานในการปลูกข้าวโพดหวาน	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
จัดหาแรงงานในการเก็บเกี่ยวข้าวโพดหวาน	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดหาแรงงานในการขนส่งข้าวโพดหวาน	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดหาแหล่งเงินทุนร่วมกัน	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
จัดหาแหล่งความรู้เพื่อเพิ่มเติมความรู้ให้แก่สมาชิก	31 (91.2)	2 (5.9)	1 (2.9)	34 (100.0)

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ประเด็นการพัฒนา	ความคาดหวังในการพัฒนา			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มอำนาจการ				
ต่อรองในการผลิต				
ซื้อปัจจัยการผลิตในส่วนของ สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
รวมกลุ่มแรงงานในการลงแขก	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
ซื้อปัจจัยการผลิตในส่วนของ เมล็ดพันธุ์	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
ซื้อปัจจัยการผลิตในส่วนของปุ๋ย	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมา สนับสนุนการผลิต	33 (97.1)	0 (0.0)	1 (2.9)	34 (100.0)
การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มา สนับสนุนการผลิต	33 (97.1)	1 (2.9)	0 (0.0)	34 (100.0)

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ประเด็นการพัฒนา	ความคาดหวังในการพัฒนา			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การขอการสนับสนุนในการผลิต จากภาคเอกชน	33 (97.1)	1 (2.9)	0 (0.0)	34 (100.0)
การขอรับการสนับสนุนในการ ผลิตจากภาครัฐ	33 (97.1)	1 (2.9)	0 (0.0)	34 (100.0)

ความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการพัฒนาเครือข่าย การตลาด

สำหรับกิจกรรมในการพัฒนาเครือข่ายการตลาด ดังแสดงในตารางที่ 28 รวม 10 ประเด็น ทั้งในเรื่องของการรวมกลุ่มกันเพื่อวางแผนในเรื่องแหล่งจำหน่าย การร่วมกันวางแผนในเรื่องวิธีการจำหน่าย การร่วมกันวางแผนในเรื่องการคัดแยก การร่วมกันวางแผนในเรื่องการแปรรูป การร่วมกันวางแผนในเรื่องการบรรจุหีบห่อ การร่วมกันวางแผนในเรื่องการขนส่ง การร่วมกันวางแผนในเรื่องการต่อราคา การร่วมกันวางแผนในเรื่องการรวมกลุ่มกันขาย การร่วมกันวางแผนขอความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และการร่วมกันวางแผนเพื่อขอความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องที่นำเสนอในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า กิจกรรมที่เกษตรกรทุกคนคาดหวังที่จะร่วมปฏิบัติทุกครั้งมีเพียง 3 กิจกรรมเท่านั้น ประกอบด้วย การร่วมกันวางแผนในเรื่องการขนส่งเป็นต้น โดยรถยนต์ การร่วมกันวางแผนในเรื่องการต่อราคา และการร่วมกันวางแผนเพื่อขอความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชน โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า ทุกกิจกรรมที่นำเสนอในการวิจัยครั้งนี้ เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ และการสร้างความเข้มแข็งของการทำงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการตลาด แต่บางกิจกรรมที่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติมีเพียงเฉพาะ 3 กิจกรรมเท่านั้นที่เคยเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน จึงมีความมุ่งหวังที่จะมีส่วนร่วมปฏิบัติทุกครั้ง

ส่วนกิจกรรมในการพัฒนาเครือข่ายการตลาดที่มีเกษตรกรเกินครึ่งของกลุ่มตัวอย่าง ระบุว่า คาดหวังที่จะปฏิบัติทุกครั้งมีทั้งหมด 8 กิจกรรม เรียงตามลำดับ ประกอบด้วย ความคาดหวังที่จะรวมกลุ่มกันเพื่อวางแผนในเรื่องการส่งข้าวโพดหวานไปขายยังโรงงานแปรรูปที่มีการรับประกัน มีจำนวนเท่ากับ การร่วมกันวางแผนในเรื่องการขนส่งเป็นต้น โดยร้อยละ 94.1 รองลงมา คือ การรวมกลุ่มกันเพื่อวางแผนในเรื่องการส่งข้าวโพดหวานไปขายผ่านพ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 82.4 การรวมกลุ่มกันเพื่อวางแผนในเรื่องการส่งข้าวโพดหวานไปขายยังตลาดด้วยตนเอง มีจำนวนเท่ากับ การร่วมกันวางแผนในเรื่องการจำหน่ายในรูปแบบขายส่ง ร้อยละ 76.5 การร่วมกันวางแผนเพื่อรวมกลุ่มกันขาย มีจำนวนเท่ากับการร่วมกันวางแผนเพื่อขอความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ร้อยละ 67.6 และการร่วมกันวางแผนในเรื่องการจำหน่ายในรูปแบบขายปลีก ร้อยละ 58.8 ตามลำดับ เนื่องจากตามสภาพความเป็นจริงในเรื่องการตลาดนั้น เกษตรกรเกือบทั้งหมดแม้ว่าจะมีแหล่งจำหน่ายที่เป็นทั้ง โรงงานแปรรูป และบริษัทส่งออกที่ค่อนข้างแน่นอน และมีการประกันราคาอยู่แล้ว แต่มีหลายครั้งที่ประสบปัญหาด้านผลผลิตไม่ได้มาตรฐาน หรือผลผลิตล้นตลาด ทำให้ไม่สามารถขายได้ตามราคาประกัน ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้มีการพัฒนาเครือข่ายการตลาดทั้งในเรื่องแหล่งจำหน่าย วิธีการจำหน่าย การขนส่ง การต่อรองราคา การรวมกลุ่มกันขาย และการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน อย่างไรก็ตาม แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการตลาดในเรื่องของการคัดเกรด การแปรรูป และการบรรจุหีบห่อ นั้น เกษตรกรเกือบทั้งหมดไม่คาดหวังที่จะปฏิบัติ โดยให้เหตุผลว่าวิธีการดังกล่าวยังไม่มีความจำเป็นในขณะนี้ โดยเกษตรกรระบุว่า ส่วนใหญ่จำหน่ายโดยไม่ได้คัดเกรด ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับที่เคยขายคัดเกรดแล้ว ปรากฏว่าได้รับผลตอบแทนที่ยังไม่หักค่าใช้จ่ายใกล้เคียงกัน ส่วนเหตุผลที่ไม่ต้องการแปรรูป และการบรรจุหีบห่อ นั้น เนื่องจากยังไม่เห็นว่าจะมีผลตอบแทนมากขึ้นกว่าเดิมหากแปรรูป อย่างไรก็ตาม เกษตรกรบางส่วนที่มีการแปรรูปเป็นน้ำนมข้าวโพดจำหน่าย ยังคงต้องการมีการแปรรูปต่อไปในอนาคต โดยให้เหตุผลว่า เนื่องจากบางครั้งผลผลิตล้นตลาด จึงยังคงต้องการแปรรูปเป็นน้ำนมข้าวโพดต่อไป และยังมีศักยภาพหรือมีความชำนาญเป็นอย่างดีอยู่แล้วที่ได้จากการเรียนรู้จาก “ไร่คุณมน” นอกจากนี้ทาง “ไร่คุณมน” รับซื้อผลผลิตอย่างแน่นอน ขณะที่การบรรจุหีบห่อนั้นมีน้อยรายที่ทำการบรรจุข้าวโพดหวานเป็นแพ็ค ๆ ละ 3 ฟักต่อกิโลกรัมส่งขายห้างสรรพสินค้าโดยตรง ซึ่งราคาขายที่ได้รับประมาณ 9 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งจัดว่าเป็นช่องทางการจำหน่ายอีกช่องทางหนึ่งที่เกษตรกรได้รับผลตอบแทนมากกว่าการขายส่งที่เปลืองปลุก แต่มีข้อจำกัดด้วยตัวเกษตรกรผู้ปลูกเองที่ขาดความรู้ ทักษะ และความชำนาญในการติดต่อกับแหล่งซื้อด้วยตนเอง ทำให้คิดว่ายุ่งยากและซับซ้อน เกินความสามารถที่จะทำได้

ตารางที่ 28 ความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการพัฒนาเครือข่ายการตลาด

ประเด็นการพัฒนา	ความคาดหวังในการพัฒนา			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การรวมกลุ่มกันเพื่อวางแผนในเรื่อง				
แหล่งจำหน่าย				
การส่งข้าวโพดหวานไปขายยัง โรงงานแปรรูปที่มีการรับประกัน	32 (94.1)	0 (0.0)	2 (5.9)	34 (100.0)
การส่งข้าวโพดหวานไปขายผ่าน พ่อค้าคนกลาง	28 (82.4)	1 (2.9)	5 (14.7)	34 (100.0)
การส่งข้าวโพดหวานไปขายยัง ตลาดด้วยตนเอง	26 (76.5)	2 (5.9)	6 (17.6)	34 (100.0)
การร่วมกันวางแผนในเรื่องวิธีการ				
จำหน่าย				
จำหน่ายข้าวโพดหวานในรูปแบบ ขายส่ง	26 (76.5)	2 (5.9)	6 (17.6)	34 (100.0)
จำหน่ายข้าวโพดหวานในรูปแบบ ขายปลีก	20 (58.8)	0 (0.0)	14 (41.2)	34 (100.0)
การร่วมกันวางแผนในเรื่องการคัดแยกการ				
คัดแยกข้าวโพดหวานแบบคละเกรด เพื่อส่งจำหน่าย	4 (11.8)	2 (5.9)	28 (82.4)	34 (100.0)

ตารางที่ 28 (ต่อ)

ประเด็นการพัฒนา	ความคาดหวังในการพัฒนา			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การคัดแยกขนาดข้าวโพดหวาน	4	0	30	34
แบบแบ่งเกรดเพื่อส่งจำหน่าย	(11.8)	(0.0)	(88.2)	(100.0)
การร่วมกันวางแผนในเรื่องการแปรรูป				
การแปรรูปข้าวโพดหวานเป็นน้ำนม	11	4	19	34
ข้าวโพด	(32.4)	(11.8)	(55.9)	(100.0)
การวางแผนในการแปรรูป	1	16	17	34
	(2.9)	(47.1)	(50.0)	(100.0)
การแปรรูปข้าวโพดหวานเป็น	1	11	22	34
ข้าวโพดตัดเม็ดขายเป็นกิโล	(2.9)	(32.4)	(64.7)	(100.0)
การแปรรูปข้าวโพดหวานเป็น	1	9	24	34
ข้าวโพดกระป๋อง	(2.9)	(26.5)	(70.6)	(100.0)
การร่วมกันวางแผนในเรื่องการบรรจุ				
หีบห่อ				
การบรรจุหีบห่อข้าวโพดหวานใน	2	1	31	34
รูปแบบแพ็คเป็นถุงขาย	(5.9)	(2.9)	(91.2)	(100.0)
การบรรจุหีบห่อข้าวโพดหวานใน	1	0	33	34
รูปแบบกระป๋องขาย	(2.9)	(0.0)	(97.1)	(100.0)

ตารางที่ 28 (ต่อ)

ประเด็นการพัฒนา	ความคาดหวังในการพัฒนา			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การร่วมกันวางแผนในเรื่องการขนส่ง				
การขนส่งเป็นต้นโดยรถยนต์	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การขนส่งเป็นต้นโดยรถสิบล้อ	32 (94.1)	0 (0.0)	2 (5.9)	34 (100.0)
การร่วมกันวางแผนในเรื่องการต่อรอง				
ราคา	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การร่วมกันวางแผนเพื่อรวมกลุ่มกัน				
ขาย	23 (67.6)	11 (32.4)	0 (0.0)	34 (100.0)
การร่วมกันวางแผนเพื่อขอความช่วยเหลือ				
และสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง	23 (67.6)	11 (32.4)	0 (0.0)	34 (100.0)
การร่วมกันวางแผนเพื่อขอความช่วยเหลือ				
และสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)

ความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการบริหารจัดการเพื่อ การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กร

สำหรับความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กร ในประเด็นของการร่วมกันวางแผนในเรื่องการจัดการคนเข้าทำงาน รวม 6 กิจกรรม ดังแสดงในตารางที่ 29 นั้น พบว่า มีเพียงกิจกรรมเดียวเท่านั้น คือ การร่วมกันวางแผนในเรื่องการจัดการคนเข้าทำงานในส่วนของการผลิตที่เกษตรกรทุกคนมีความคาดหวังที่จะปฏิบัติทุกครั้ง รองลงมา คือ การร่วมกันวางแผนในเรื่องการจัดการคนเข้าทำงานในส่วนของงานขนส่ง มีเกษตรกรคาดหวังที่จะปฏิบัติทุกครั้ง ร้อยละ 97.1 ส่วนกิจกรรมที่เหลืออีก 4 กิจกรรม ประกอบด้วย การจัดการคนเข้าทำงานในส่วนของงานประชาสัมพันธ์จัดจำหน่าย การคัดแยกขนาด การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการบรรจุภัณฑ์นั้น เป็นกิจกรรมที่เกษตรกรส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดไม่มีความมุ่งหวังที่จะปฏิบัติในอนาคต โดยระบุว่ายังไม่มีความจำเป็น และยังไม่เห็นประโยชน์ที่จะได้รับ

อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ของการบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กรในเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ตำบลหนองกุ่ม อำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี จากการสัมภาษณ์คุณชาติชาย อินทร์เกตุ และคุณไพโร อินทร์เกตุ ประธานและรองประธานกลุ่มวิสาหกิจเครือข่ายผู้ผลิตข้าวโพดหวานเพิ่มเติม ตามลำดับ ระบุว่า มีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะกรณีที่เกิดผลผลิตขาดตลาด เนื่องจากประสบภาวะฝนแล้งหรือน้ำท่วม หรือเกิดโรคระบาด ทางกลุ่มจึงมีความจำเป็นต้องพึ่งพาเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อมีผลผลิตส่งให้กับโรงงานหรือแหล่งรับซื้อที่ได้มีการตกลงสัญญาซื้อขายไว้ล่วงหน้า นอกจากนี้ บางครั้งมีความจำเป็นต้องพึ่งพาเครือข่ายอื่นๆ ทั้งด้านปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และยากำจัดศัตรู การเก็บเกี่ยว การขนส่ง และเพิ่มอำนาจในการต่อรองราคาระหว่างกลุ่มเครือข่ายผู้ปลูกข้าวโพดหวานกับผู้รับซื้อ

ตารางที่ 29 ความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กร

การร่วมกันวางแผนในเรื่อง การจัดคนเข้าทำงาน	ความคาดหวังในการพัฒนา			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การจัดคนเข้าทำงานในส่วนของการผลิต	34 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (100.0)
การจัดคนเข้าทำงานในส่วนของ การขนส่ง	33 (97.1)	1 (2.9)	0 (0.0)	34 (100.0)
จัดคนเข้าทำงานในส่วนของ การ ประชาสัมพันธ์จัดจำหน่าย	11 (32.4)	0 (0.0)	23 (67.6)	34 (100.0)
การจัดคนเข้าทำงานในส่วนของ การ คัดแยกขนาด	5 (14.7)	0 (0.0)	29 (85.3)	34 (100.0)
การจัดคนเข้าทำงานในส่วนของ การ แปรรูปผลิตภัณฑ์	1 (2.9)	11 (32.4)	22 (64.7)	34 (100.0)
การจัดคนเข้าทำงานในส่วนของ การ บรรจุภัณฑ์	1 (2.9)	0 (0.0)	33 (97.1)	34 (100.0)

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

ปัญหาในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ประกอบด้วย ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม ปัญหาเกี่ยวกับตัวเกษตรกร ปัญหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีและภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับ และปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ส่วนข้อเสนอแนะในการพัฒนาการทำงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ประกอบด้วย การพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม และการพัฒนาการเรียนรู้ของสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

ปัญหาในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

ปัญหาในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่นำเสนอในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก รวม 19 ประเด็นย่อย คือ ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม ปัญหาเกี่ยวกับตัวเกษตรกร ปัญหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีและภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับ และปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 30 พบว่า ประเด็นปัญหาย่อยที่เกษตรกรเกินครึ่งของกลุ่มตัวอย่างระบุ มีเพียง 1 ประเด็นเท่านั้น คือ การขาดการสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุน โดยเกษตรกรระบุถึงในกรณีที่ต้องการขยายพื้นที่การผลิต ส่วนที่เหลือเป็นประเด็นปัญหาที่มีผู้ระบุต่ำกว่าครึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมดเพียง 4 ประเด็นย่อย ประกอบด้วย การขาดการให้คำปรึกษาที่ดีเมื่อเกิดปัญหา มีผู้ระบุร้อยละ 20.6 รองลงมา คือ เกษตรกรระบุว่าไม่แข็งแรง ร้อยละ 5.9 การขาดโอกาสในการศึกษาดูงานนอกสถานที่ มีจำนวนเท่ากับ การขาดโอกาสในการเสวนากับผู้รู้ ร้อยละ 2.9 ตามลำดับ

แสดงให้เห็นว่า โดยภาพรวมแล้วเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ศึกษามีศักยภาพที่จะพัฒนาต่อไปได้อย่างดี เนื่องจากสามารถผลิตค่อนข้างครบวงจร และมีการทำเครือข่ายที่เกื้อกูลกันระหว่างสมาชิก อย่างไรก็ตาม เกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่ที่เป็นสมาชิกกลุ่ม ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ปัญหาในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่ควรระมัดระวังไม่ให้เกิดขึ้นต่อไปในอนาคต คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่าย โดยเฉพาะประเด็นของความซื่อสัตย์ของสมาชิกต่อกลุ่ม เช่น กรณีที่กลุ่มให้สมาชิกรายเงินไปลงทุนปลูกข้าวโพดหวานล่วงหน้า ที่สมาชิกเบี่ยงจากประธานกลุ่ม พบว่า มีบางรายนำเงินลงทุนดังกล่าวไปใช้ในกิจการอื่นๆ นอกจากนี้ ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งที่เกษตรกรส่วนใหญ่ให้ข้อคิดเห็นว่าเป็นปัญหาต่อการพัฒนาเครือข่ายฯ ต่อไปในอนาคต คือ คุณภาพผลผลิตของ

สมาชิกที่มีความจำเป็นต้องมีการเอาใจใส่ในกระบวนการผลิตทุกขั้นตอนตั้งแต่การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว และหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อให้ผลผลิตที่ได้เกินมาตรฐานที่กำหนด และสมาชิกควรปลูกพร้อมๆ กันหรือระยะเวลาใกล้เคียงกัน เพื่อเก็บเกี่ยวพร้อมๆ กัน โดยเฉพาะช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน ที่เป็นฤดูฝน ที่ทุกพื้นที่ที่ปลูกข้าวโพดหวานมักประสบปัญหาการระบาดของโรคราน้ำค้าง และโรคใบไหม้แผลใหญ่ ทำให้ผลผลิตขาดตลาด หากสมาชิกกลุ่มๆ พร้อมใจกันดูแลรักษาตลอดฤดูปลูกเป็นอย่างดี ทำให้ได้ผลผลิตมากพอต่อความต้องการของตลาด จะทำให้กลุ่มๆ มีอำนาจต่อรองในการซื้อ-ขายได้มากขึ้น จนกระทั่งพัฒนาไปถึงการดำเนินกิจกรรมแบบครบวงจรทั้งด้านการผลิต และการตลาดด้วยกลุ่มๆ เอง

ตารางที่ 30 ปัญหาในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

ปัญหา	มีปัญหา		ไม่มีปัญหา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงาน						
ของกลุ่ม						
ขาดโอกาสในการศึกษาดูงานนอกสถานที่	1	2.9	33	97.1	34	100.0
ขาดโอกาสในการเสวนากับผู้รู้	1	2.9	33	97.1	34	100.0
ขาดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการทำงาน	0	0.0	34	100.0	34	100.0
ขาดการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ผลิตด้วยกัน	0	0.0	34	100.0	34	100.0
การสื่อสารผิดๆ ในเครือข่าย	0	0.0	34	100.0	34	100.0
ขาดการฝึกอบรม	0	0.0	34	100.0	34	100.0

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ปัญหา	มีปัญหา		ไม่มีปัญหา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาเกี่ยวกับตัวเกษตรกร						
สุขภาพไม่แข็งแรง	2	5.9	32	94.1	34	100.0
อายุมาก	0	0.0	34	100.0	34	100.0
ไม่มีเวลา	0	0.0	34	100.0	34	100.0
ไม่มีแรงจูงใจ	0	0.0	34	100.0	34	100.0
ปัญหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีและ ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับ						
ขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสม	0	0.0	34	100.0	34	100.0
ขาดความรู้ในการนำเทคโนโลยี มาใช้	0	0.0	34	100.0	34	100.0
ขาดความรู้ในการผสมผสาน ระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่และ ภูมิปัญญาชาวบ้านเข้าด้วยกัน	0	0.0	34	100.0	34	100.0
ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง						
ขาดการสนับสนุนด้านแหล่ง เงินทุน	17	50.0	17	50.0	34	100.0
ขาดการให้คำปรึกษาที่ดีเมื่อเกิด ปัญหา	7	20.6	27	79.4	34	100.0

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ปัญหา	มีปัญหา		ไม่มีปัญหา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้รับการสนับสนุนจาก ภาครัฐและเอกชน	0	0.0	34	100.0	34	100.0
ขาดการให้ความร่วมมือในการ หาปัจจัยการผลิต	0	0.0	34	100.0	34	100.0
ขาดความเป็นกันเอง	0	0.0	34	100.0	34	100.0
ขาดแหล่งศึกษาดูงาน	0	0.0	34	100.0	34	100.0

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการทำงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

สำหรับข้อเสนอแนะในการพัฒนาการทำงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่นำเสนอในการวิจัยครั้งนี้ มีทั้งหมด 6 ประเด็นย่อย ประกอบด้วย การให้ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุน โดยให้คำแนะนำทางด้านวิชาการ การรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต การส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากิจกรรมของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานมากยิ่งขึ้น การสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่มีความเหมาะสมเพื่อให้เกิดผลผลิตมีประสิทธิภาพมากที่สุด การสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มในเรื่องของการตลาดจำหน่าย และการสนับสนุนให้มีการพัฒนา ปรับปรุง แปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อให้มีคุณภาพดี ผลการศึกษา พบว่าข้อเสนอแนะในการพัฒนาการทำงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่เกษตรกรทั้งหมดต้องการให้มีการสนับสนุน คือ การให้ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุน โดยให้คำแนะนำทางด้านวิชาการ และการรวมกลุ่มในเรื่องการซื้อปัจจัยการผลิต โดยระบุเหตุผลเพิ่มเติมว่า ต้องการพัฒนาการผลิตให้ได้มาตรฐานของโรงงานหรือบริษัทที่เข้ามารับซื้อ จนกระทั่งพัฒนาไปสู่การจัดส่งจำหน่ายทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศด้วยกลุ่มฯ เอง รองลงมา มี 2 ประเด็นย่อยที่เป็นความต้องการเกินครึ่งของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย การส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากิจกรรมของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานมากยิ่งขึ้น มีจำนวนเท่ากับ ความต้องการได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่มีความ

เหมาะสมเพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งมีเกษตรกรบางรายปฏิบัติตาม เช่น ระยะเวลาเพาะกล้าข้าวโพด (อายุ 1 วัน) ที่พบปัญหาโรคราน้ำค้าง และมอดดิน ที่มีการส่งเสริมให้เกษตรกรบางรายใช้การคลุมฟาง หรือใช้ใบตะไคร้หอมบด ฉีดพ่นร่วมกับการใช้เซฟวิน 85 อัตรา 1 ซ่อนแกต่อบัวรดน้ำ รดให้ทั่วแปลงทุกเช้า-เย็น หรือในระยะต้นกล้ามีอายุ 7-15 วัน ซึ่งมักพบการระบาดของหนอนกระทู้หอม มีการส่งเสริมให้ใช้แตนเบียนหนอนโคทิจเซียซึ่งเป็นศัตรูธรรมชาติที่ควบคุมปล่อยไ่วในแปลง หรือเมื่อข้าวโพดหวานมีอายุ 15-20 วัน ได้มีการส่งเสริมให้มีการทำร่นและหมั่นตรวจใบล่างของต้นข้าวโพดหวาน ที่หากพบจุดสีเขียวอ่อนฉ่ำน้ำ ซึ่งเป็นลักษณะเบื้องต้นของโรคใบไหม้แผลเล็ก แนะนำให้ฉีดพ่นด้วยสารไตรฟอรีน (ซาพรอน) อัตรา 60 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตร ฉีดพ่น 2 ครั้ง อย่างน้อย 7 วัน และไม่ควรฉีดพ่นหากข้าวโพดหวานอายุเกินกว่า 1 เดือน หรือกรณีข้าวโพดหวานมีอายุ 25-30 วัน หากพบการระบาดของเพลี้ยอ่อน แนะนำให้ใช้น้ำผสมน้ำยาจับใบฉีดพ่นในช่วง 20.00 น. แทนการใช้สารเคมี เป็นต้น

ตารางที่ 31 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการทำงานเครือข่ายวิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

การพัฒนาการทำงาน	ต้องการ		ไม่ต้องการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การให้ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุน โดยให้คำแนะนำทางด้านวิชาการ	34	100.0	0	0.0	34	100.0
การรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต	34	100.0	0	0.0	34	100.0
การส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากิจกรรมของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานมากยิ่งขึ้น	33	97.1	1	2.9	34	100.0

ตารางที่ 31 (ต่อ)

การพัฒนาการทำงาน	ต้องการ		ไม่ต้องการ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่มีความเหมาะสมเพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพมากที่สุด	33	97.1	1	2.9	34	100.0
การสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มในเรื่องของการหาตลาดจำหน่าย	11	32.4	23	67.6	34	100.0
การสนับสนุนให้มีการพัฒนาปรับปรุงแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อให้มีคุณภาพดี	6	17.6	28	82.4	34	100.0

วิธีการในการพัฒนาการเรียนรู้ที่สมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานต้องการ

สำหรับประเด็นวิธีการพัฒนาการเรียนรู้ของสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ดังแสดงในตารางที่ 32 นั้น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการอบรมความรู้ในหมู่บ้านในหัวข้อการแลกเปลี่ยนทักษะและประสบการณ์ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวานกับเครือข่ายอื่นมากที่สุด ร้อยละ 94.1 รองลงมา คือ การสร้างความรู้ใหม่และการจัดการความรู้ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 91.2 และการค้นหาความต้องการและจุดร่วมในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ร้อยละ 85.3 ตามลำดับ

ส่วนการจัดการเรียนรู้ในรูปของการศึกษาดูงานนั้น พบว่า เกษตรกรต้องการศึกษาดูงานในหัวข้อการค้นหาความต้องการและจุดร่วมในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานมากที่สุด ร้อยละ 70.6 รองลงมา คือ การสร้างความรู้ใหม่และการจัดการความรู้ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจต่อเนื่อง ร้อยละ 67.6 และส่วนที่เหลือเป็นส่วนน้อย คือ การแลกเปลี่ยนทักษะและประสบการณ์ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวานกับเครือข่ายอื่น ร้อยละ 8.8 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาถึงการจัดการเรียนรู้ในรูปของการเสวนาวิชาการ พบว่า เกษตรกรต้องการการเสวนาวิชาการในหัวข้อการค้นหาความต้องการและจุดร่วมในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานมากที่สุด ร้อยละ 73.5 ส่วนที่เหลือเป็นส่วนน้อยที่เกษตรกรระบุว่า ต้องการการสร้างความรู้ใหม่และการจัดการความรู้ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจต่อเนื่อง ร้อยละ 32.4 และการแลกเปลี่ยนทักษะและประสบการณ์ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวานกับเครือข่ายอื่น ร้อยละ 26.5 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ประเด็นการเรียนรู้ที่เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการเรียนรู้มากที่สุด คือ การแลกเปลี่ยนทักษะและประสบการณ์ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวานกับเครือข่ายอื่นที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนแบบครบวงจร รองลงมา คือ การสร้างความรู้ใหม่ทั้งด้านการผลิต และการตลาด รวมถึงการจัดการความรู้ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง และการค้นหาความต้องการและจุดร่วมในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน โดยวิธีเรียนรู้ที่เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการมากที่สุด คือ การอบรมความรู้ในหมู่บ้าน รองลงมา คือ การศึกษาดูงาน และการเข้าร่วมเสวนาวิชาการนอกหมู่บ้าน ตามลำดับ ซึ่งผลการศึกษานี้ จัดเป็นแนวทางในการจัดการจัดการเรียนรู้ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องต่อไปในอนาคต

ตารางที่ 32 วิธีการในการพัฒนาการเรียนรู้ที่สมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน
ต้องการ

การพัฒนารการเรียนรู้ ^{1/}	แนวทางการพัฒนา				
	อบรมความรู้		ศึกษา งาน	เสวนาวิชาการ	
	ใน หมู่บ้าน	นอก หมู่บ้าน		ใน หมู่บ้าน	นอก หมู่บ้าน
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การแลกเปลี่ยนทักษะและ ประสบการณ์ในการพัฒนาเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน กับเครือข่ายอื่น	32 (94.1)	1 (2.9)	3 (8.8)	22 (64.7)	9 (26.5)
การสร้างความรู้ใหม่และการจัดการ ความรู้ในการพัฒนาเครือข่าย วิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง	31 (91.2)	4 (11.8)	23 (67.6)	22 (64.7)	11 (32.4)
การค้นหาความต้องการและจุดร่วม ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน	29 (85.3)	5 (14.7)	24 (70.6)	15 (44.1)	25 (73.5)

หมายเหตุ: ^{1/} เกษตรกรสามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

เกษตรกรระบุว่า ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการแลกเปลี่ยนทักษะและประสบการณ์ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่พบมากที่สุด คือ เดือนกันยายน ร้อยละ 79.4 ส่วนที่เหลือน้อยคือ เดือนตุลาคม ร้อยละ 5.9 และเดือนเมษายนมีจำนวนเท่ากับเดือนมิถุนายน ร้อยละ 2.9 ตามลำดับ ส่วนช่วงเวลาที่เหมาะสมในการสร้างความรู้ใหม่และการจัดการความรู้ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจต่อเนื่อง และการค้นหาความต้องการและจุดร่วมในการพัฒนาเครือข่าย

วิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่พบมากที่สุด คือ เดือนกันยายน ร้อยละ 50.0 ส่วนที่เหลือเป็นส่วนน้อย คือ เดือนตุลาคม ร้อยละ 5.9 และเดือนเมษายนมีจำนวนเท่ากับเดือนมิถุนายน ร้อยละ 2.9

แสดงว่า โดยภาพรวมแล้ว เดือนที่เหมาะสมที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจกให้การสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้ให้กับเกษตรกร คือ เดือนกันยายนหลังการเก็บเกี่ยวและการจำหน่าย เนื่องจากเกษตรกรมีเวลาด่างมากพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

ตารางที่ 33 ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

เรื่องที่ควรพัฒนา ^{1/}	เดือน			
	เมษายน	มิถุนายน	กันยายน	ตุลาคม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การแลกเปลี่ยนทักษะและ ประสบการณ์ในการพัฒนาเครือข่าย วิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวาน	1 (2.9)	1 (2.9)	27 (79.4)	2 (5.9)
การสร้างความรู้ใหม่และการจัดการ ความรู้ในการพัฒนาเครือข่าย วิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง	1 (2.9)	1 (2.9)	17 (50.0)	2 (5.9)
การค้นหาคำความต้องการและจุดร่วม ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน	1 (2.9)	1 (2.9)	17 (50.0)	2 (5.9)

หมายเหตุ: ^{1/} เกษตรกรสามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการพัฒนา

สำหรับข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการพัฒนา ที่เกษตรกรระบุเพิ่มเติม ดังแสดงในตารางที่ 34 ที่พบมากที่สุด คือ อยากให้ผลผลิตมีราคาเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 23.5 รองลงมา คือ อยากมีงบประมาณมาสนับสนุนการผลิต อยากรวมกลุ่มให้เข้มแข็งมากขึ้น เพื่อต่อรองราคา อยากให้มีการจัดเสวนา

เพื่อให้ความรู้การผลิตข้าวโพดหวาน และอยากให้นักวิชาการมาให้ความรู้เรื่องการใช้ปุ๋ยชีวภาพทดแทนสารเคมี เพื่อลดต้นทุนการผลิต มีจำนวนผู้ระบุเท่ากัน คือ ร้อยละ 8.8 อยากให้มีต้นทุนการผลิตต่ำ อยากให้สมาชิกในกลุ่มมีความซื่อสัตย์ต่อกัน อยากให้มีการพัฒนาเครือข่าย อยากให้มีการจัดศึกษาดูงาน อยากได้ปุ๋ยหรือยาที่รักษาโรคใบลาย อยากให้ภาครัฐช่วยในเรื่องการปรับปรุงการปลูกเพื่อเพิ่มผลผลิต อยากมีพื้นที่ปลูกข้าวโพดหวานเพิ่มขึ้น และอยากให้มีการพัฒนาเรื่องอุปกรณ์ในการปลูกข้าวโพดที่ทันสมัยมากขึ้น มีผู้ระบุเท่ากัน คือ ร้อยละ 5.9 ส่วนที่เหลือที่มีผู้ระบุเท่ากันจำนวน ร้อยละ 2.9 คือ อยากมีพื้นที่ปลูกที่ดีกว่านี้เพราะน้ำท่วม อยากได้เมล็ดพันธุ์จากหน่วยงานการเกษตรเพื่อลดต้นทุนในการผลิต อยากให้นักวิชาการมาให้ความรู้เรื่องสภาพดินที่เหมาะสม เพื่อปรับปรุงดินให้เหมาะสมกับการปลูก อยากให้นักวิชาการมาให้ความรู้เรื่องขั้นตอนการปลูก การดูแลรักษาที่ถูกต้องวิธี ที่เหมาะกับดินฟ้าอากาศ อยากให้ภาครัฐช่วยเหลือเรื่องปุ๋ยและสารเคมีกำจัดวัชพืช อยากให้เมล็ดพันธุ์ราคาถูกลง และอยากให้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อการส่งออกและมีแหล่งเงินทุน ตามลำดับ

ตารางที่ 34 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการพัฒนา

ข้อเสนอแนะอื่นๆ	จำนวน	ร้อยละ
อยากให้มีผลผลิตมีราคาเพิ่มมากขึ้น	8	23.5
อยากมีงบประมาณมาสนับสนุนการผลิต	3	8.8
อยากรวมกลุ่มให้เข้มแข็งมากขึ้น เพื่อต่อรองราคา	3	8.8
อยากให้มีการจัดเสวนาเพื่อให้ความรู้การผลิตข้าวโพดหวาน	3	8.8
อยากให้นักวิชาการมาให้ความรู้เรื่องการใช้ปุ๋ยชีวภาพทดแทนสารเคมี เพื่อลดต้นทุนการผลิต	3	8.8
อยากให้มีต้นทุนการผลิตต่ำ	2	5.9
อยากให้สมาชิกในกลุ่มมีความซื่อสัตย์ต่อกัน	2	5.9

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะอื่นๆ	จำนวน	ร้อยละ
อยากให้มีการพัฒนาเครือข่าย	2	5.9
อยากให้มีการจัดศึกษาดูงาน	2	5.9
อยากได้ปุ๋ยหรือยาที่มารักษาโรคใบลาย	2	5.9
อยากให้ภาครัฐช่วยในเรื่องการปรับปรุงการปลูกเพื่อเพิ่มผลผลิต	2	5.9
อยากมีพื้นที่ปลูกข้าวโพดหวานเพิ่มขึ้น	2	5.9
อยากให้มีการพัฒนาเรื่องอุปกรณ์ในการปลูกข้าวโพดที่ทันสมัยมากขึ้น	2	5.9
อยากมีพื้นที่ปลูกที่ดีกว่านี้เพราะน้ำท่วม	1	2.9
อยากได้เมล็ดพันธุ์จากหน่วยงานการเกษตรเพื่อลดต้นทุนในการผลิต	1	2.9
อยากให้นักวิชาการมาให้ความรู้เรื่องสภาพดินที่เหมาะสม เพื่อปรับปรุงดินให้เหมาะสมกับการปลูก	1	2.9
อยากให้นักวิชาการมาให้ความรู้เรื่องขั้นตอนการปลูก การดูแลรักษาที่ถูกต้องวิธีที่เหมาะสมกับดินฟ้าอากาศ	1	2.9
อยากให้ภาครัฐช่วยเหลือเรื่องปุ๋ยและสารเคมีกำจัดวัชพืช	1	2.9
อยากให้เมล็ดพันธุ์ราคาถูกลง	1	2.9
อยากให้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อการส่งออกและมีแหล่งเงินทุน	1	2.9

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดตัวแปร ดังนี้

ตัวแปรอิสระ มี 3 ปัจจัยคือ 1) ปัจจัยเฉพาะบุคคลของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการได้รับความรู้ด้านการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย จำนวนอาชีพ รายได้จากภาคเกษตร รายได้นอกภาคเกษตร จำนวนเงินกู้ที่ขืมและจำนวนแหล่งกู้ยืม และ 3) ปัจจัยด้านสังคม ประกอบด้วย จำนวนสถานภาพการเป็นผู้นำในชุมชน และการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของชุมชน

ตัวแปรตาม คือ ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน มี 3 ด้าน คือ การพัฒนาเครือข่ายการผลิต การพัฒนาเครือข่ายการตลาด และการบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน

สมมติฐานการวิจัย มีดังนี้

สมมติฐานที่ 1 มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเฉพาะบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคมกับความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการพัฒนาเครือข่ายการผลิต

สมมติฐานที่ 2 มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเฉพาะบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคมกับความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการพัฒนาเครือข่ายการตลาด

สมมติฐานที่ 3 มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเฉพาะบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคมกับความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการพัฒนาเครือข่ายการผลิต คือ จำนวนสถานภาพการเป็นผู้นำของกลุ่มหรือองค์กรอาชีพต่างๆ ในชุมชนของเกษตรกร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .367 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นบวก แสดงว่า เกษตรกรที่มีสถานภาพการเป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กรอาชีพต่างๆ ในชุมชนที่มากกว่า จะมีความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายการผลิตที่มากกว่า โดยเฉพาะในประเด็นของการร่วมกันวางแผนการผลิตในประเด็นของการจัดหาแรงงานทุน พื้นที่ เทคโนโลยีและความรู้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต และการเพิ่มอำนาจในการต่อรองด้านการผลิตล่วงหน้า โดยเกษตรกรผู้นำระบุว่า การเป็นผู้นำของกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ในชุมชนได้มีโอกาสได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ถึงการผลิตแบบครบวงจรและก้าวหน้าจากแหล่งต่างๆ ที่เป็นเกษตรกรหรือฟาร์มที่ประสบความสำเร็จมากกว่า ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเครือข่ายการผลิต

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการพัฒนาเครือข่ายการตลาด คือ อายุของเกษตรกร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .346 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นลบ แสดงว่า เกษตรกรที่มีอายุมากกว่า จะมีความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายการตลาดที่น้อยกว่า โดยเฉพาะในประเด็นของการคัดแยก การแปรรูป การบรรจุหีบห่อ และการขอความสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่ายังไม่มีความจำเป็นในการพัฒนาในเรื่องดังกล่าว ขณะที่เกษตรกรที่มีอายุน้อยส่วนใหญ่ระบุว่า การพัฒนาเครือข่ายการตลาดดังกล่าวมีความจำเป็นที่ทำให้กลุ่มวิสาหกิจนี้สามารถพัฒนาการผลิตแบบครบวงจรได้ในอนาคต

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กรในชุมชนที่พบ คือ จำนวนความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะในชุมชนของเกษตรกร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .360 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นลบ แสดงว่า เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะในชุมชนที่มากกว่า จะมีความคาดหวังในการพัฒนาการบริหารจัดการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กรในชุมชนที่น้อยกว่า โดยระบุเหตุผลว่า การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่เป็นการบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กรในชุมชนมักเป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะในชุมชนเป็นประจำอยู่แล้ว ขณะที่เกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะใน

ชุมชนที่น้อยกว่า ระบุเหตุผลว่า ไม่คาดหวังในการดำเนินการดังกล่าว เนื่องจากไม่มีเวลาพอในการเข้าร่วม

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ประกอบด้วย อายุของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวาน จำนวนสถานภาพการเป็นผู้นำในชุมชน และจำนวนความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะในชุมชนของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งสว่าง จงเกษกรณ์ (2550) ขณะที่วราภรณ์ เอ็งประยูร (2548) พบว่า ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม รายได้จากภาคเกษตร การประเมิณงานของกลุ่ม โครงสร้างของกลุ่ม การลดการเสี่ยงภัย และความเป็นหนึ่งเดียวกันในกลุ่ม เป็นปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม นอกจากนี้ เจนณรงค์ เทียนสว่าง (2549) น้ำฝน เจนสมบูรณ์ (2549) และวันฤดี จันทระเสนา (2549) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชน ประกอบด้วย การเปิดรับข่าวสารจากแหล่งข่าวประเภทต่างๆของสมาชิก การรวมกลุ่มเพื่อทำธุรกิจในชุมชน ความรู้และประสบการณ์ในอาชีพ และการได้รับการสนับสนุนจากกลุ่ม

ตารางที่ 35 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

ตัวแปรตาม	การพัฒนา เครือข่ายการ ผลิต	การพัฒนา เครือข่าย การตลาด	การบริหารจัดการเพื่อ การเชื่อมโยงระหว่าง กลุ่มหรือองค์กรใน ชุมชน
ตัวแปรอิสระ			
ปัจจัยเฉพาะบุคคล			
อายุ	-.013	-.346*	-.238
ระดับการศึกษา	.163	.015	.032
ประสบการณ์ในการได้รับ ความรู้ด้านการพัฒนา เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน	-.117	.120	-.028

ตารางที่ 35 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	การพัฒนา เครือข่ายการ ผลิต	การพัฒนา เครือข่าย การตลาด	การบริหารจัดการเพื่อ การเชื่อมโยงระหว่าง กลุ่มหรือองค์กรใน ชุมชน
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ				
จำนวนอาชีพ		.107	.103	-.067
รายได้จากภาคเกษตร		.120	-.210	.029
รายได้นอกภาคเกษตร		.151	-.064	.190
จำนวนเงินที่กู้ยืม		.084	-.131	-.092
จำนวนแหล่งกู้ยืม		.049	-.109	-.144
ปัจจัยด้านสังคม				
จำนวนสถานภาพการ เป็นผู้นำในชุมชน		.367*	-.259	-.200
การเข้าร่วมกิจกรรม สาธารณะของชุมชน		.026	-.039	-.360*

หมายเหตุ: * มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง 1) สภาพภูมิหลังบางประการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน 2) สถานภาพการผลิตข้าวโพดหวานในรูปเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน 3) ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน และ 5) ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพภูมิหลังบางประการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกับความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยเก็บข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่เป็นสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เขตพื้นที่ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 34 คน ที่คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มตลอดทั่วกัน (completely random sampling technique) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ สถิติเชิงพรรณนาที่ใช้คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนสถิติเชิงอนุมานที่ใช้หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม คือ Pearson product moment correlation coefficient

สภาพภูมิหลังบางประการของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

เกษตรกรที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน พื้นที่ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ช่วงอายุที่พบมากที่สุด คือ 36-40 ปี อายุเฉลี่ย 40.9 ปี เกษตรกรร้อยละ 82.4 จบการศึกษาภาคบังคับ (ป.4 ป.6 และป. 7) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่พบมากที่สุด คือ 3-4 คน ร้อยละ 52.9 สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน อยู่ในวัยแรงงานเฉลี่ย 3 คน และอยู่ในวัยพึ่งพิงเฉลี่ย 2 คน พื้นที่ถือครองทั้งหมดเฉลี่ย 20.7 ไร่ต่อครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 20.5 ไร่ต่อครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรของตนเองเฉลี่ย 12.3 ไร่ต่อครัวเรือน พื้นที่เช่าทำการเกษตรเฉลี่ย 20.5 ไร่ต่อครัวเรือน มีเกษตรกรเพียง 1 รายให้เพื่อนบ้านเช่าพื้นที่ทำการเกษตร 18 ไร่ อาชีพหลักที่พบเกือบทั้งหมด คือ ปลูกข้าวโพดหวาน รองลงมาเพียงส่วนน้อย คือ ทำไร่อ้อย และเลี้ยงสัตว์ อาชีพรองที่พบมากที่สุด คือ รับจ้างทำการเกษตร โดยได้รับค่าจ้างปลูกไร่ละ 250 บาท ค่าจ้างเก็บเกี่ยวตันละ 300 บาท ส่วน

ค่าจ้างให้น้ำ ใส่น้ำ และฉีดพ่นยากำจัดศัตรู ประมาณ 150-200 บาทต่อวัน รายได้เฉลี่ยภาคเกษตรสูงถึง 452,250.0 บาทต่อปีต่อครัวเรือน ซึ่งมีค่ามากกว่ารายได้จากภาคเกษตรเฉลี่ยของประเทศไทยในปีเพาะปลูก 2550/2551 ซึ่งเท่ากับ 102,907 บาท เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่มีรายได้จากภาคเกษตรหลายแหล่ง โดยเฉพาะจากการปลูกข้าวโพด 3-4 ครั้งต่อปี และบางรายมีรายได้ภาคเกษตรสูงถึง 8,730,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน โดยเป็นเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดถึง 400 ไร่ และยังมีรายได้จากการให้เช่าอุปกรณ์ทางการเกษตร และเช่ารถบรรทุกเพื่อขนส่งข้าวโพดตลอดปี ส่วนเกษตรกรที่มีรายได้จากภาคเกษตรต่ำสุดเพียง 150,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือนนั้น ปลูกข้าวโพดหวานเพียง 10 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้นอกภาคเกษตรจากการรับจ้างเฉลี่ย 50,666.7 บาทต่อปีต่อครัวเรือน ซึ่งต่ำกว่ารายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ยของประเทศไทยในปีเพาะปลูกเดียวกัน ซึ่งเท่ากับ 71,614 บาท ขณะที่รายได้เฉลี่ยทั้งหมดของเกษตรกร เท่ากับ 485,477.8 บาทต่อปีต่อครัวเรือน ซึ่งมีค่ามากกว่ารายได้เฉลี่ยของประเทศ ซึ่งเท่ากับ 115,674 บาท เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรอย่างน้อย 3 อาชีพ โดยเฉพาะปลูกข้าวโพดหวานซึ่งเป็นพืชเงิน (cash crop) ที่ใช้ระยะเวลาปลูก-เก็บเกี่ยวประมาณ 70-75 วัน ที่ก่อให้เกิดรายได้ปีละ 3-4 ครั้ง และมีตลาดรับซื้อล่วงหน้า สำหรับผลผลิตทั้งหมดจากการปลูกข้าวโพดหวาน นอกเหนือจากการขายฝักข้าวโพด ซึ่งประกอบด้วย ต้นข้าวโพดที่หักแล้ว รวมถึงหญ้าที่ขึ้นระหว่างแถวข้าวโพด เกษตรกรสามารถจำหน่ายให้เพื่อนบ้านที่เลี้ยงสัตว์ได้ เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 85.3 มีการกู้ยืมเงินเฉลี่ยครัวเรือนละ 56,341.2 บาทต่อครัวเรือน แหล่งกู้ยืมที่พบเป็นส่วนมาก คือ กองทุนหมู่บ้านและ ธกส. นอกจากนี้ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 88.2 เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกร กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ธกส. สหกรณ์การเกษตร และกลุ่ม SME ตามลำดับ โดยเหตุผลที่เกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มนั้น เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนทั้งด้านความรู้ทางการเกษตร ข่าวสารเตือนภัยกรณีเกิดโรคระบาดหรือภัยแล้ง และเป็นแหล่งสินเชื่อในการประกอบอาชีพ แหล่งความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวโพดหวานที่พบมากที่สุด ประกอบด้วย เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้องและผู้นำที่เป็นสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน รายการโทรทัศน์ทางเกษตร และสื่อสิ่งพิมพ์

สถานภาพการผลิตข้าวโพดหวานในรูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดหวานเฉลี่ย 7 ปี สำหรับประสบการณ์ในการผลิตข้าวโพดหวานในรูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนนั้น พบว่า กลุ่มนี้ได้ก่อตั้งขึ้นประมาณปีพ.ศ.2548 โดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลหนองกุ่ม ซึ่งมีสมาชิกในระยะเริ่มต้นเพียง 15 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 42 คน พันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูกมากที่สุด คือ พันธุ์ไฮบริด 3 และพันธุ์ A 75

กิจกรรมที่สมาชิกร่วมกันปฏิบัติเป็นประจำ คือ การเอาแรงในการปลูกและเก็บเกี่ยว และบางครั้งเข้าร่วมรับการฝึกอบรมและศึกษาดูงานจากบริษัทเอกชนที่เป็นแหล่งซื้อปัจจัยการผลิต สำหรับปัจจัยการผลิตประเภทเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี และสารเคมีกำจัดแมลงศัตรูส่วนใหญ่ได้มาจากนอกชุมชน โดยนิยมซื้อในรูปแบบเงินเชื่อ ทั้งนี้เมล็ดพันธุ์เกือบทั้งหมดซื้อจากผู้นำเกษตรกรที่เป็นทั้งผู้ปลูกและผู้รวบรวมผลผลิตจากสมาชิกกลุ่มส่งให้โรงงานแปรรูป หรือบริษัทรับซื้อ โดยตรง ส่วนปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดแมลงศัตรูส่วนใหญ่ซื้อจากร้านค้าในตัวจังหวัด และบางรายซื้อจากบริษัทหรือผู้รวบรวมผลผลิต ส่วนแรงงานจ้างเป็นหลัก คือ การจ้างรถไถเตรียมแปลงปลูกไร่ละ 250 บาท จ้างปลูกไร่ละ 250 บาทและจ้างกำจัดวัชพืช ให้น้ำ และฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดโรค-แมลง วันละ 150-200 บาท ส่วนค่าแรงในการเก็บเกี่ยวเป็นการจ้างเหมาตันละ 300 บาท แหล่งปรึกษาปัญหาเรื่องโรคและแมลงศัตรูที่ระบอบในแหล่งปลูก โดยเฉพาะโรคราน้ำค้างและหนอนเจาะฝัก คือ เพื่อนบ้านและสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจเดียวกัน

เมื่อพิจารณาถึงการผลิตข้าวโพดหวาน พบว่า เกษตรกรจะมีการเตรียมดินโดยใช้รถไถยกแปลง โดยในพื้นที่ศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกแบบแถวคู่ โดยซักร่องกว้าง 120 ซม. ปลูกข้างสันร่องทั้งสองข้าง ระยะระหว่างต้น 30 ซม. และบางรายปลูกแบบแถวเดี่ยว มีระยะระหว่างแถว 75 ซม. ระหว่างต้น 30-35 ซม. ก่อนปลูกเกษตรกรส่วนมากเริ่มใส่ปุ๋ยยูเรีย สูตร 46-0-0 เป็นปุ๋ยแต่งหน้าเพื่อรองพื้นในฤดูปลูกแรก อัตราประมาณ 15-25 กิโลกรัมต่อไร่ หลังจากนั้นปล่อยน้ำระหว่างร่องจนดินชุ่มก่อนปลูกประมาณ 4-5 วัน หรือบางรายอาจใช้สปริงเกลอร์เพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับดินก่อนปลูก สำหรับการปลูกเกษตรกรใช้วิธีการลงแขกระหว่างสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยใช้แรงงานประมาณ 9 – 10 คน ในพื้นที่ 5 ไร่ จากนั้นจึงหยอดเมล็ดข้าวโพดหุลมละ 1-2 เมล็ด และทำการฉีดยาคุมวัชพืช หลังจากปลูกประมาณ 3 วัน จึงให้น้ำอีกครั้งหนึ่ง จนสังเกตว่าต้นเริ่มแตกใบอ่อนซึ่งใช้เวลาประมาณ 7 วัน จากนั้นเกือบทุกรายฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดโรค โดยเฉพาะโรคราน้ำค้าง (downy mildew) หรือที่เรียกว่า “โรคใบลาย” ซึ่งเกษตรกรระบุว่ามักพบเป็นประจำในระยะ ต้นกล้า 7-10 วัน โดยอาการเริ่มต้นจะพบจุดสีขาวเล็กๆ ที่ใบ จากนั้นจะเริ่มขยายออกตามแนวเส้นใบเป็นทางสีขาว เขียวอ่อนหรือเหลืองอ่อนจากฐานถึงปลายใบ นอกจากนี้ ยังพบผงสปอร์สีขาวคล้ายแป้งเป็นจำนวนมากบริเวณใต้ใบในตอนเช้าที่มีความชื้นสูง โดยทางบริษัทคู่สัญญาและผู้รวบรวมผลผลิตได้ให้คำแนะนำในการป้องกันกำจัดโรคดังกล่าวว่า ในการปลูกให้ใช้เมล็ดพันธุ์ที่แห้งสนิท (ความชื้นประมาณ 10%) หมั่นตรวจแปลงปลูกบ่อยครั้ง และสังเกตแปลงข้างเคียง เมื่อค้นพบให้ถอนและนำออกจากพื้นที่ หรือเผาทำลายทันที นอกจากนี้ เกษตรกรระบุว่า โรคที่พบรองลงมา คือ โรคใบไหม้แผลใหญ่ (leaf blight) ที่มีอาการแผลขนาดใหญ่เกิดที่ใบ มีรูปร่างรีคล้ายกระสวย ขนาดยาวประมาณ 2-10 ซม. บริเวณแผลมีสีเขียวชัดเจน

สีน้ำตาล โดยแผลมักเกิดที่ใบล่างก่อน บางครั้งถ้าแผลมีปริมาณมากๆ จะเห็นเป็นแผ่นแผลสีน้ำตาล ซึ่งโรคนี้อาจมีผลกระทบต่อผลผลิตก็ต่อเมื่อใบบนเหนือฝักถูกทำลาย หรือเกิดการระบาดของโรคก่อนการผสมเกสร นอกจากนี้ เกษตรกรบางรายระบุว่า พบปัญหาการระบาดของหนอนเจาะฝักในบางครั้งในระยะที่ฝักยังไม่ได้รับการผสมเกสรเต็มที่ ทำให้ฝักติดเมล็ดไม่สมบูรณ์ และบางครั้งพบในระยะที่ข้าวโพดเริ่มออกดอกเกสรตัวผู้ โดยหนอนจะกัดกินที่เส้นไหมของฝักที่ออกใหม่ๆ เมื่อกินเส้นไหมหมดแล้ว ก็จะกินปลายฝักต่อ ทำให้ฝักที่เก็บเกี่ยวได้มีตำหนิ ขายไม่ได้ ราคาผลผลิตต่อไร่ลดลง ซึ่งบริษัทและผู้รวบรวมที่เป็นคู่สัญญาไม่รับซื้อ เกษตรกรจึงต้องนำไปขายด้วยตนเองที่ตลาด

สำหรับต้นทุนการปลูกข้าวโพดหวานโดยเฉลี่ยของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษานั้น จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้นำของกลุ่ม พบว่า เนื่องจากการผลิตข้าวโพดมีการประกันราคาที่ยั่งยืนแน่นอน และลงทุนค่อนข้างสูง โดยเฉพาะการลงทุนต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าจ้างรถไถเพื่อเตรียมดิน 750 บาท ค่าเมล็ดพันธุ์ 770 บาท ค่าจ้างปลูก 250 บาท ค่าจ้างในการดูแลรักษาเฉลี่ยประมาณ 300-400 บาท (เป็นค่ากำจัดศัตรูพืช ให้น้ำ ฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดโรค-แมลงที่จ่ายค่าแรงประมาณวันละ 150-200 บาท) ค่าปุ๋ยเคมีครั้งที่ 1 เป็นปุ๋ยรองพื้นก่อนปลูก (ประมาณ 50 กิโลกรัมต่อไร่) ครั้งที่ 2 เมื่อข้าวโพดมีอายุ 25-30 วัน (ประมาณ 25-30 กิโลกรัมต่อไร่) และครั้งที่ 3 เมื่อข้าวโพดมีอายุ 40-45 วัน (อัตรา 25-30 กิโลกรัมต่อไร่) รวมเป็นค่าใช้จ่ายของปุ๋ยเคมี ประมาณ 1,250 บาท ค่าจ้างเก็บเกี่ยว 450-600 บาท (ประมาณไร่ละ 1.5-2.0 ตัน) และค่าขนส่ง 750-1,000 บาท รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด เท่ากับ 4,520-5,020 บาทต่อไร่ ขณะที่ผลผลิตเฉลี่ยที่พบประมาณไร่ละ 1.5-2.0 ตัน ที่ขายได้ในราคาประกัน ตันละ 4,500-5,000 บาท แสดงว่า ถ้าได้ผลผลิต 1.5 ตันต่อไร่ เกษตรกรมีรายได้จากการผลิตข้าวโพด ประมาณไร่ละ 6,750-10,000 บาท (ไม่หักค่าใช้จ่ายและไม่นับค่าแรงของเกษตรกรและสมาชิกในครอบครัว) หากหักค่าใช้จ่าย จะได้กำไร ประมาณไร่ละ 1,980-2,730 บาท ขณะที่ถ้าได้ผลผลิต 2 ตันต่อไร่ จะขายได้ 9,000-10,000 บาท ซึ่งเมื่อหักค่าใช้จ่าย จะได้กำไรประมาณ 4,230-5,230 บาท ซึ่งเกษตรกรระบุว่า คำนวณค่าต่อการลงทุน และส่วนใหญ่มีการกู้ยืมเงินลงทุนที่ไม่เสียดอกเบี้ยจากผู้รวบรวมผลผลิต

สำหรับการดูแลรักษานั้น เกษตรกรมีการให้น้ำสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ ซึ่งเกษตรกรระบุเพิ่มเติมว่า ในการปลูกข้าวโพดนั้น ดินปลูกต้องมีความชุ่มชื้นตลอดเวลา มิฉะนั้นผลผลิตข้าวโพดจะไม่สมบูรณ์ ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดที่ตกลงไว้ล่วงหน้า เกี่ยวกับการให้ปุ๋ย เกษตรกรระบุว่า เริ่มใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 หลังจากข้าวโพดมีอายุ 25-30 วัน โดยให้ปุ๋ยยูเรียสูตร 46-0-0, 25-7-7 หรือ 20-6-14 อัตรา 25-30 กิโลกรัมต่อไร่ หลังจากนั้นอีก 20-25 วัน เมื่อ

ข้าวโพดมีอายุ 40-45 วัน ซึ่งเป็นระยะที่มีการออกดอกหัวใช้ปุ๋ยยูเรียสูตร 46-0-0 อัตรา 25-30 กิโลกรัมต่อไร่ และให้น้ำอย่างสม่ำเสมอจนข้าวโพดเริ่มออกฝัก โดยเกษตรกรระบุว่า หากขาดน้ำจะมีผลต่อการติดเมล็ดและน้ำหนักของฝัก และพบเกษตรกรบางรายใช้ปุ๋ยอินทรีย์ประเภทปุ๋ยจากมูลวัว มูลค่างควา และทำปุ๋ยหมักใช้เองเพิ่มเติม จนกระทั่งถึงระยะข้าวโพดออกใหม่แล้ว 18-20 วันจึงเริ่มทำการเก็บเกี่ยว โดยระยะปลูกถึงเก็บเกี่ยว ประมาณ 68 – 75 วัน อย่างไรก็ตาม ในฤดูปลูกนี้เนื่องจากมีอากาศหนาวผิดปกติ ทำให้เกษตรกรต้องยืดระยะเวลาเก็บเกี่ยวไปถึงประมาณ 95 วัน ทำให้ต้นทุนสูงขึ้นที่เป็นค่าใช้จ่ายในการให้น้ำก่อนเก็บเกี่ยว

สำหรับแหล่งเงินทุนที่เกษตรกรใช้ในการปลูกข้าวโพดหวานส่วนใหญ่ได้มากจากการกู้ยืมและใช้ทุนของตนเอง มีส่วนน้อยที่ใช้เงินทุนของตนเองเพียงอย่างเดียว แหล่งความรู้ในการปลูกข้าวโพดหวานที่ได้รับเกือบทั้งหมด คือ จากภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การเตรียมดิน โดยสังเกตจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น ก่อนฝนตกมีแมลงปอบินเป็นฝูงจึงเตรียมดิน และการให้น้ำตามร่อง ตามความสูงต่ำของพื้นที่ ส่วนแหล่งความรู้ด้านพันธุ์ ปุ๋ยเคมี และสารเคมีกำจัดวัชพืชที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เรียนรู้จากบริษัทเอกชนที่จำหน่ายปัจจัยการผลิต ขณะที่ความรู้ด้านการแปรรูปผลผลิตข้าวโพด เช่น การทำนํ้านมข้าวโพด การทำอาหารสัตว์จากวัสดุเหลือใช้จากข้าวโพด การทำชาจากใหม่ข้าวโพด และการทำโบว์และดอกไม้จันทน์จากเปลือกข้าวโพดนั้น ได้เรียนรู้จากผู้นำท้องถิ่นเกี่ยวกับสภาพการจำหน่ายผลผลิตนั้น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่ามีการรวมกลุ่มกันระหว่างสมาชิกเพื่อต่อรองราคา ร้อยละ 76.5 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 23.5 ระบุว่าไม่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองราคา สำหรับสถานที่จำหน่ายผลผลิตนั้น พบว่า เกษตรกรจำหน่ายให้กับบริษัทคู่สัญญามากที่สุดถึงร้อยละ 97.1 รองลงมา คือ จำหน่ายให้กับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตระหว่างสมาชิกด้วยกันเองไปจำหน่ายให้กับโรงงาน/บริษัทแปรรูปอีกต่อหนึ่ง ร้อยละ 70.6 ส่วนที่เหลือเป็นส่วนน้อยที่นำไปจำหน่ายเองที่ตลาดสี่มุมเมือง ตลาดในจังหวัด หรืออำเภอใกล้เคียง ร้อยละ 5.9 ตามลำดับ

ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า การที่สมาชิกรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองราคากับผู้รับซื้อทำให้ได้ราคาสูงขึ้นจากเดิมประมาณกิโลกรัมละ 20-50 สตางค์ โดยการจำหน่ายผลผลิตให้กับบริษัทคู่สัญญานั้น เกษตรกรระบุว่า ทางบริษัทคู่สัญญากับเกษตรกรจกมีการตกลงราคาซื้อขายล่วงหน้าก่อนปลูก ที่เรียกว่า “ราคาประกัน” โดยบริษัทเป็นผู้กำหนดพันธุ์ รวมทั้งวิธีการปลูกและการดูแลรักษาต้องอยู่ในเงื่อนไขของสัญญา โดยพันธุ์ที่บริษัทต้องการรับซื้อ ประกอบด้วย 2 สายพันธุ์ คือ พันธุ์ไฮบริด 3 และพันธุ์ A 75 และมีผู้จัดการฝ่ายไร่ของบริษัททำหน้าที่ตรวจเยี่ยมแปลงของเกษตรกร พร้อมทั้งช่วยแก้ไขปัญหารโรคและแมลงที่เกิดขึ้นระหว่างปลูก หลังจากเกษตรกรเก็บ

เกี่ยวกับข้าวโพดฝักสดแล้ว ได้ทำการขนส่งโดยใส่รถกระบะหรือรถบรรทุกเพื่อส่งยังแหล่งจำหน่าย โดยเงื่อนไขการรับซื้อนั้น เกษตรกรระบุว่า ฝักที่จำหน่ายต้องเป็นฝักที่สมบูรณ์ ขนาดฝักได้มาตรฐาน คือ น้ำหนักข้าวโพด 3 ฝักต่อ 1 กิโลกรัม และเมื่อผู้รับซื้อตรวจสอบผลผลิตต้องไม่มีสารพิษตกค้าง หากไม่ได้ตามข้อกำหนดของมาตรฐานดังกล่าว เกษตรกรจึงไม่ได้ราคาตามข้อตกลงล่วงหน้า อย่างไรก็ตาม ราคาที่ขายได้ ผู้รับซื้อมีการหักน้ำหนักออก 20 เปอร์เซ็นต์ต่อตัน ดังนั้นค่าตอบแทนที่เกษตรกรได้รับจริงเพียง 80 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักทั้งหมด แสดงว่า เกษตรกรผู้ผลิตเสียเปรียบผู้รับซื้อ บางกรณีที่เกิดภาวะผลผลิตข้าวโพดในพื้นที่ล้นตลาด ทำให้ผู้รับซื้อต้องดำเนินการขนส่งผลผลิตของเกษตรกรไปยังแหล่งรับซื้ออื่น เช่น โรงงานแปรรูปที่จังหวัดเชียงใหม่ เกษตรกรผู้จำหน่ายได้รับค่าตอบแทนจริงเพียง 70 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักทั้งหมด หรือบางรายเสียค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าขนส่งเพิ่มเติมละ 500 บาท โดยเกษตรกรได้รับเงินหลังจากการจำหน่ายประมาณ 21-45 วัน

สำหรับฝักที่ไม่ได้มาตรฐานตามข้อตกลงนั้น เกษตรกรได้ทำการคัดแยกไว้พร้อมกับการปอกเปลือก และบรรจุใส่ถุง ถุงละประมาณ 25 กิโลกรัม เพื่อนำไปส่งขายให้กับตลาดสี่มุมเมือง ตลาดไท ตลาดในจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดนครปฐม และจังหวัดราชบุรี หรือจำหน่ายปลีกด้วยตนเองที่ตลาดในชุมชนใกล้เคียง นอกจากนี้ เกษตรกรบางรายระบุว่า บางครั้งสามารถผลิตข้าวโพดพันธุ์ A 75 ที่มีอายุเก็บเกี่ยวประมาณไม่เกิน 65-68 วัน แต่มีขนาดสมบูรณ์และเหมาะสมในการบรรจุถุงเพื่อจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าเป็นแพ็คเกจ 2 ฝัก ทำให้สามารถจำหน่ายได้ในลักษณะพิเศษที่ได้รับการชำระเงินทันทีภายใน 7 วัน แต่พบข้อจำกัด คือ ฝักยังไม่ถึงอายุเก็บเกี่ยว ทำให้ได้น้ำหนักน้อย ผลตอบแทนที่ได้รับน้อยกว่าการเก็บเกี่ยวเมื่ออายุ 75 วัน อย่างไรก็ตาม เกษตรกรระบุว่า การจำหน่ายข้าวโพดแบบประกันราคามีข้อดี คือ มีการประกันราคาในปริมาณที่ตกลงกันแน่นอน แต่ก็มีข้อเสีย คือ ถ้าผลผลิตที่ส่งโรงงานรับซื้อ มีจำนวนมาก เกษตรกรต้องใช้เวลาในรอส่งโรงงานนาน ที่เรียกว่า “การติดคิว” ทำให้ผลผลิตเกิดการเน่าเสีย สำหรับการชำระเงินนั้น ทางโรงงานจะมีการชำระเงินหลังจากวันจำหน่าย 21 วัน ทำให้เกษตรกรแต่ละรายได้รับเงินล่าช้า ดังนั้น เกษตรกรจึงร่วมกันจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาทั้งในเรื่องการปลูก การต่อรองราคา และการจำหน่ายระหว่างสมาชิก

ส่วนการจำหน่ายให้กับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตระหว่างสมาชิกด้วยกันเองไปจำหน่ายให้กับทั้ง โรงงาน/บริษัทแปรรูปอีกต่อหนึ่ง และผู้รวบรวมผลผลิตบางรายนำไปขายส่งที่ตลาดในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง สำหรับเงื่อนไขในการรับซื้อของผู้รวบรวมผลผลิตนี้ ไม่เคร่งครัดเหมือนบริษัท เนื่องจากการรับซื้อไม่ได้ยึดเกณฑ์น้ำหนักมาตรฐาน 3 ฝักต่อ 1

กิโลกรัม แต่เป็นการรับซื้อฝักที่สมบูรณ์ทั้งหมดที่เกษตรกรผลิต และไม่มีการหักน้ำหนักออก 20 เปอร์เซ็นต์ ราคาที่ได้รับใกล้เคียงกับบริษัทคู่สัญญา และได้รับการชำระเงินสดรวดเร็ว แต่มีข้อจำกัดคือ ผู้รับซื้อมีการรับซื้อแต่ละครั้งไม่เกิน 6 ตันต่อราย (รถกระบะ 1 คัน บรรจุได้ประมาณไม่เกิน 3 ตัน) ทั้งนี้ เกษตรกรระบุว่า นิยมจำหน่ายให้กับสมาชิกในกลุ่มมากกว่า

สำหรับเกษตรกรส่วนน้อยที่ระบุว่าไม่มีการรวมกลุ่มกับเกษตรกรรายอื่นในการต่อรองราคานั้น เป็นเกษตรกรที่มีฐานะค่อนข้างดี ที่มีเงินทุนหมุนเวียนด้วยตนเองได้ โดยการจำหน่ายไม่มีการตกลงราคาล่วงหน้า แต่จะกำหนดราคาภายใต้การต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง หรือผู้รับซื้อผลผลิตอื่นๆด้วยตนเองก่อนเก็บเกี่ยวประมาณ 5-7 วัน ซึ่งราคาที่ได้ส่วนใหญ่ที่ได้รับสูงกว่าแบบประกันราคา การขายผลผลิตให้แก่พ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อข้าวโพดหวานในหมู่บ้านดังกล่าว จะได้ราคาตามท้องตลาด ซึ่งจะมีข้อดีคือ เมื่อมีสินค้าขาดตลาดจะได้ราคาสูงมาก แต่ในทางกลับกัน ถ้าสินค้าล้นตลาดราคาจะต่ำ หรือบางครั้งไม่มีพ่อค้ามารับซื้อผลผลิตก็จะเกิดความเสียหายขึ้นได้ เนื่องจากราคาที่ได้รับไม่แน่นอนต่างจากแบบประกันราคา สำหรับการจำหน่ายให้กับสมาชิกในกลุ่มนั้น สมาชิกในกลุ่ม เป็นผู้รับซื้อและรวบรวมผลผลิตแล้วนำไปจำหน่ายในตลาดด้วยตนเองหรือขายผลผลิตผ่านเครือข่ายผู้รับซื้อเป็นประจำ วันละประมาณ 7-8 ตันซึ่งวิธีนี้มีข้อดีคือ ได้รับเงินสดแต่พบข้อเสียคือ บางครั้งมีการซื้อในปริมาณที่น้อยมาก เนื่องจากผู้ซื้อไปซื้อจากแหล่งอื่นที่มีราคาถูกกว่า ทำให้ตลาดรับซื้อได้ไม่มากพอ และไม่มีประสิทธิภาพด้านการตลาด นอกจากนี้ พบเกษตรกรบางราย นำผลผลิตไปจำหน่ายเองที่ตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง ตลาดนครปฐมและตลาดราชบุรีโดยขายปลีกด้วยตนเอง ซึ่งเกษตรกรระบุว่าได้ราคาดีกว่าการจำหน่ายแบบอื่นๆ

แหล่งสนับสนุนการประกอบกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนข้าวโพดหวานที่พบมากที่สุดคือ จากบริษัทเอกชน ร้อยละ 76.5 ทั้งในรูปของการทำแปลงสาธิต การจัดสัมมนาให้ความรู้วิชาการ และการจัดการแข่งขันด้านผลผลิต ในส่วนของภาครัฐที่ให้การสนับสนุน ประกอบด้วย กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร ชกส. และอบต. โดยกรมส่งเสริมการเกษตรและกรมวิชาการเกษตรได้ให้การสนับสนุนในการอบรมความรู้ด้านการผลิต และการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ชกส. สนับสนุนการให้กู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ และอบต.ให้กู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำกรณีประสบภัยธรรมชาติ และสนับสนุนด้านงบประมาณการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ เพื่อให้เกษตรกรหมุนเวียนกันใช้ ส่วนความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของการเป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนข้าวโพดหวานนั้น พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดระบุว่า ได้รับประโยชน์จากการสนับสนุนปัจจัยการผลิตล่วงหน้า การเป็นเจ้าของธุรกิจร่วมกัน การได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ และความสามารถในการเชื่อมโยงกับแหล่งตลาดและธุรกิจสมัยใหม่ที่เป็นบริษัทส่งออกและโรงงาน

แปรรูป ทั้งนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.2 เคยเข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะการร่วมกันหารือกถึงจำนวนพื้นที่ปลูกแต่ละราย เพื่อทราบปริมาณผลผลิต การกำหนดระยะเวลาปลูกที่เหมาะสมเพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายจากโรคและแมลงศัตรู โดยเฉพาะโรค ราน้ำค้าง และโรคใบไหม้แผลใหญ่ การวางแผนการผลิตเพื่อให้กลุ่มมีผลผลิตสู่ตลาดอย่าง สม่าเสมอ ไม่ล้นตลาด และมีผลผลิตส่งลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ การกำหนดวันเอาแรงในการปลูก เก็บเกี่ยว และขนส่ง

การเปรียบเทียบระหว่างกิจกรรมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในประเด็นของการปฏิบัติจริงทุกครั้ง กับความคาดหวังที่จะปฏิบัติจริงทุกครั้งในอนาคต

เมื่อเปรียบเทียบกิจกรรมที่เกษตรกรมีการปฏิบัติจริงทุกครั้ง และคาดหวังที่จะปฏิบัติจริงทุก ครั้งในอนาคตที่มีการระบุเกินครึ่งของกลุ่มตัวอย่างในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ดังแสดงในตารางที่ 36-38 มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 36 เปรียบเทียบกิจกรรมที่ปฏิบัติจริงทุกครั้งและคาดหวังที่จะปฏิบัติจริงในอนาคตในการ พัฒนาเครือข่ายการผลิต

กิจกรรม	ปฏิบัติจริงทุกครั้ง (ร้อยละ)	คาดหวังที่จะปฏิบัติจริงทุกครั้ง (ร้อยละ)
การวางแผนการผลิต		
การร่วมกันวางแผนจัดหาแรงงานล่วงหน้า	100.0	100.0
การร่วมกันวางแผนจัดหาทุนล่วงหน้า	100.0	100.0
การร่วมกันวางแผนจัดหาเทคโนโลยีการ ผลิตล่วงหน้า	100.0	100.0
การร่วมกันวางแผนจัดหาความรู้ในการ พัฒนาประสิทธิภาพการผลิต	100.0	100.0

ตารางที่ 36 (ต่อ)

กิจกรรม	ปฏิบัติจริงทุกครั้ง (ร้อยละ)	คาดหวังที่จะปฏิบัติจริงทุกครั้ง (ร้อยละ)
การร่วมกันวางแผนจัดหาพื้นที่ที่จะปลูก ด่างหน้า	91.2	100.0
การร่วมกันวางแผนเพิ่มอำนาจในการ ต่อรองการผลิตด่างหน้า	73.5	100.0
การร่วมกันวางแผนขอการสนับสนุนจาก ภาคเอกชนด่างหน้า	55.9	97.1
การร่วมกันวางแผนขอการสนับสนุนจาก ภาครัฐด่างหน้า	0.0	97.1
การร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิต		
การร่วมกันจัดหาเมล็ดพันธุ์	100.0	100.0
การร่วมกันจัดหาปุ๋ย	100.0	100.0
การร่วมกันจัดหาสารเคมีป้องกันกำจัด ศัตรูพืช	100.0	100.0
การร่วมกันจัดหาแรงงานในการปลูก	100.0	100.0
การร่วมกันจัดหาแหล่งเงินทุน	94.1	100.0
การร่วมกันจัดหาแรงงานในการเก็บเกี่ยว	37.1	100.0

ตารางที่ 36 (ต่อ)

กิจกรรม	ปฏิบัติจริงทุกครั้ง (ร้อยละ)	คาดหวังที่จะปฏิบัติจริงทุกครั้ง (ร้อยละ)
การร่วมกันจัดหาแรงงานในการขนส่ง	37.1	100.0
การร่วมกันจัดหาแหล่งความรู้เพื่อเพิ่มเติมให้แก่สมาชิก	2.9	91.2
การรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในการผลิต		
ด้านการซื้อสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช	100.0	100.0
การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาสนับสนุนการผลิต	100.0	97.1
ด้านการซื้อเมล็ดพันธุ์	97.1	100.0
ด้านการซื้อปุ๋ย	97.1	100.0
การรวมกลุ่มแรงงานในการลงแขก	97.1	100.0
การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาสนับสนุนการผลิต	79.4	97.1
การขอการสนับสนุนจากภาคเอกชน	50.0	97.1
การขอการสนับสนุนจากภาครัฐ	2.9	97.1

ตารางที่ 37 เปรียบเทียบกิจกรรมที่ปฏิบัติจริงทุกครั้งและคาดหวังที่จะปฏิบัติจริงในอนาคตในการพัฒนาเครือข่ายการตลาด

กิจกรรม	ปฏิบัติจริงทุกครั้ง (ร้อยละ)	คาดหวังที่จะปฏิบัติจริงทุกครั้ง (ร้อยละ)
การรวมกลุ่มเพื่อวางแผนในเรื่องแหล่งจำหน่าย		
การส่งจำหน่ายไปยังโรงงานแปรรูปที่มีการรับประกันราคา	94.1	94.1
การส่งจำหน่ายไปยังพ่อค้าคนกลาง	76.5	82.4
การส่งจำหน่ายไปยังตลาดด้วยตนเอง	61.8	76.5
การร่วมกันวางแผนในเรื่องวิธีการจำหน่าย		
แบบขายส่ง	73.5	76.5
แบบขายปลีก	5.9	58.8
การร่วมกันวางแผนในเรื่องการขนส่ง		
เป็นต้น โดยรถยนต์	100.0	100.0
เป็นต้น โดยรถสิบล้อ	94.1	94.1
การร่วมกันวางแผนในเรื่องการต่อรองราคา	85.3	100.0
การร่วมกันวางแผนเพื่อรวมกลุ่มกันขาย	67.6	67.6

ตารางที่ 37 (ต่อ)

กิจกรรม	ปฏิบัติจริงทุกครั้ง (ร้อยละ)	คาดหวังที่จะปฏิบัติจริงทุกครั้ง (ร้อยละ)
การร่วมกันวางแผนขอการสนับสนุน จากภาคเอกชน	38.2	100.0
การร่วมกันวางแผนขอการสนับสนุน จากภาครัฐ	5.9	67.6

ตารางที่ 38 เปรียบเทียบกิจกรรมที่ปฏิบัติจริงทุกครั้งและคาดหวังที่จะปฏิบัติจริงในอนาคตในการบริหารจัดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มหรือองค์กร

กิจกรรม	ปฏิบัติจริงทุกครั้ง (ร้อยละ)	คาดหวังที่จะปฏิบัติจริงทุกครั้ง (ร้อยละ)
การร่วมกันวางแผนในเรื่องการจัดคนเข้าทำงานด้านการผลิต	97.1	100.0
การร่วมกันวางแผนในเรื่องการจัดหาคนเข้าทำงานด้านการขนส่ง	88.2	97.1

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

ปัญหาในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่เกษตรกรเกินครึ่งของกลุ่มตัวอย่างระบุ ร้อยละ 50.0 คือ การขาดการสนับสนุนด้านเงินทุนจากภาครัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่เกษตรกรทุกคนต้องการมากที่สุดมี 2 ประเด็น คือ การให้ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุน โดยให้คำแนะนำทางด้านวิชาการ และการรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต รองลงมา คือ ต้องการได้รับการส่งเสริมให้มีการแนะนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากิจกรรมของเครือข่ายฯ มีจำนวนเท่ากับการได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่มีความเหมาะสมเพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพมากที่สุด ร้อยละ 97.1

วิธีการในการพัฒนาการเรียนรู้ที่สมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนต้องการมากที่สุด คือ การอบรมความรู้ที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน รองลงมา คือ การจัดเสวนาวิชาการในหมู่บ้าน และการจัดการศึกษาดูงาน ตามลำดับ ทั้งนี้ประเด็นการพัฒนาที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมเรียงตามลำดับประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนทักษะและประสบการณ์ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานกับเครือข่ายอื่น การสร้างความรู้ใหม่และการจัดการความรู้ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง และการค้นหาความต้องการและจุดร่วมในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ

ชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน โดยช่วงเวลาในการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่สุด คือ เดือนกันยายน หลังการเก็บเกี่ยวและจำหน่าย

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ประกอบด้วย อายุของเกษตรกรผู้ปลูก มีความสัมพันธ์เป็นลบกับความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายการตลาด ขณะที่จำนวนสถานภาพการเป็นผู้นำในชุมชนมีความสัมพันธ์เป็นบวกกับความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายการผลิต และจำนวนความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะในชุมชนของเกษตรกรมีความสัมพันธ์เป็นลบกับความคาดหวังในการบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการผลิตข้าวโพดหวานในรูปแบบของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนจัดเป็นอาชีพทางเลือกหนึ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรีบบัณฑิตสนับสนุน เนื่องจากโดยภาพรวมเมื่อเปรียบเทียบกับ การปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นๆ ในพื้นที่ศึกษาหรือพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษานั้น พบว่า นอกจากข้าวโพดหวานเป็นพืชที่ก่อให้เกิดรายได้ในระยะสั้นและตลอดปี ตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวที่ใช้เวลาประมาณ 68-75 วันในแต่ละฤดูปลูก ที่มีผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 1.50-2.0 ตันต่อไร่ มีต้นทุนผันแปรประมาณ 4,500-5,020 บาทต่อไร่ เมื่อขายได้ในราคาประกัน ตันละ 4,500-5,000 บาทก่อให้เกิดรายได้ประมาณ 6,750-10,000 บาท (ไม่หักค่าใช้จ่ายและไม่นับค่าแรงงานของเกษตรกรและสมาชิกในครอบครัว) หากหักค่าใช้จ่าย กรณีผลิตได้ไร่ละ 2 ตันพบว่า ได้กำไรประมาณ 1,980-2,730 บาทต่อไร่ ซึ่งเกษตรกรระบุว่า คุ่มค่าต่อการลงทุน และส่วนใหญ่มีการกู้ยืมเงินลงทุนที่ไม่เสียดอกเบี้ยจากผู้รวบรวมผลผลิต นอกจากนี้ ผลผลิตที่เกิดขึ้นสามารถก่อให้เกิดรายได้แก่เกษตรกร ทั้งในรูปแบบการจำหน่ายฝักสด เศษซากต้นหลังการเก็บเกี่ยวที่มีแหล่งตลาดแน่นอน สำหรับประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการผลิตในรูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่เกษตรกรดำเนินการอยู่ พบ คือ การก่อให้เกิดกิจกรรมครบวงจรที่เกื้อกูลต่อสมาชิก นับตั้งแต่การร่วมกันวางแผนในการจัดหาแรงงาน ทุน เทคโนโลยีการผลิต ความรู้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต การจัดหาพื้นที่ที่จะปลูก การเพิ่มอำนาจในการต่อรองการผลิต การขอสนับสนุนจาก หน่วยงานที่

เกี่ยวข้อง การร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตประเภทเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช แรงงานในการปลูก เก็บเกี่ยว ขนส่ง การจัดหาแหล่งเงินทุนและแหล่งความรู้เพิ่มเติมแก่สมาชิก การรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองในการซื้อปัจจัยการผลิต และการพัฒนาเครือข่ายตลาดร่วมกัน ข้อเสนอแนะที่พบจากการวิจัยควรมีการดำเนินการ ดังนี้

1. การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

ประเด็นความรู้ที่ควรมีการพัฒนาในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่พบจากการวิจัยครั้งนี้ เรียงตามลำดับ ประกอบด้วย การส่งเสริมการพักดินอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปีหรือการปลูกพืชหมุนเวียนสลับ เพื่อตัดวงจรโรคราน้ำค้าง และหนอนเจาะฝักที่พบว่าระบาดมากในแปลงปลูก โดยเฉพาะในฤดูที่มีการระบาดอย่างรุนแรง เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปลูกข้าวโพดหวานตลอดปีโดยไม่มีการพักดิน รองลงมา คือ การส่งเสริมการไถพรวนดินให้ละเอียด มีการคลุกเมล็ดด้วยสารเคมีก่อนปลูกและการปรับปรุงดินบำรุงดินโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เนื่องจากพบปัญหาเมล็ดงอกไม่สม่ำเสมอ การศึกษาก่อนปลูกและสังเกตวันออกไหมและนับวันของข้าวโพดหวานแต่ละพันธุ์ที่ปลูก เพื่อสามารถเก็บเกี่ยวได้เหมาะสมเนื่องจากพบว่า เกษตรกรส่วนมากยังผลิตข้าวโพดที่มีฝักไม่ได้มาตรฐาน (น้ำหนักข้าวโพด 3 ฝักต่อ 1 กิโลกรัม) การใช้พันธุ์ลูกผสมที่ดีที่มีการปลูกโดยเพิ่มปุ๋ยรองพื้นและเพิ่มปุ๋ยเสริม และมีการให้น้ำอย่างสม่ำเสมอจนถึงวันเก็บเกี่ยว เพื่อให้ได้ฝักข้าวโพดที่มีเมล็ดเต็มทุกแถวไม่มีฝักหลอ และการใช้สารเคมีตามคำแนะนำที่เหมาะสมกับช่วงเวลา (อายุของพืช) เพื่อการป้องกันโรคระบาดในข้าวโพด นอกจากนี้ หากผลิตแล้วมีรายได้ที่ช่วยตนเองได้ ไม่ขาดทุน และมีการพักดินบ้าง จึงควรผลิตเพียง 1-2 ครั้งต่อปีเท่านั้น

2. การพัฒนาการตลาด

ควรจัดหาช่องทางแหล่งจำหน่ายเพิ่มล่วงหน้าแบบประกันราคาที่ไม่ใช่เฉพาะกรณีที่ผลผลิตล้นตลาดเท่านั้น เช่น การติดต่อขายตรงจำนวนเป็นตัน กับห้างสรรพสินค้าขายส่งประเภทแม็คโคร โลตัส และท็อปส์ เป็นต้น

3. การพัฒนาการทำงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

ผลการศึกษากิจกรรมที่เกษตรกรมีการปฏิบัติจริง และคาดหวังที่จะปฏิบัติจริงทุกครั้งต่อไปในอนาคตของการทำงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ศึกษานั้น

พบว่า กิจกรรมเกือบทั้งหมดทั้งในประเด็นของการพัฒนาการทำงานเครือข่ายในการผลิต การพัฒนาเครือข่ายการตลาด และการบริหารจัดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มหรือองค์กรนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ได้มีการปฏิบัติจริงและคาดหวังที่จะปฏิบัติจริงในอนาคต ยกเว้นกิจกรรมด้านการคัดแยก การบรรจุหีบห่อ และการประชาสัมพันธ์ ซึ่งเกษตรกรระบุว่ายังไม่มีความจำเป็น เนื่องจากโดยภาพรวมขายผลผลิตสดและมีแหล่งขายอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบางกิจกรรมที่เกษตรกรยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญ โดยเฉพาะการคัดแยก แต่เป็นสิ่งจำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมานำขับเคลื่อนเพื่อการส่งเสริมให้เห็นความสำคัญและปฏิบัติ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อราคาที่ได้รับมากกว่าขายโดยไม่มีกรคัดเกรดตามที่ดำเนินการอยู่

เมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนเพื่อการพัฒนาการทำงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตามประเด็นหลัก 3 ประเด็นอย่างเร่งด่วน เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังที่จะปฏิบัติจริงทุกครั้งในอนาคต แต่มีการปฏิบัติจริงน้อยกว่าครึ่งของกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

3.1 การพัฒนาการทำงานเครือข่ายในการผลิต

กิจกรรมที่ควรมีการดำเนินการอย่างเร่งด่วน ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ การร่วมกันวางแผนเพิ่มอำนาจในการต่อรองการผลิตล่วงหน้า การร่วมกันจัดหาแรงงานในการเก็บเกี่ยวและการขนส่ง การร่วมกันจัดหาแหล่งความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่เพิ่มเติมให้แก่สมาชิก และร่วมกันวางแผนขอการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องล่วงหน้าทั้งด้านการผลิต ด้านการจัดหาปัจจัยการผลิต และด้านการเพิ่มอำนาจการต่อรองในการผลิต

3.2 การพัฒนาการทำงานเครือข่ายการตลาด

กิจกรรมที่ควรดำเนินการอย่างเร่งด่วน ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ การรวมกลุ่มเพื่อวางแผนในการส่งจำหน่ายไปยังตลาดด้วยตนเอง การร่วมกันวางแผนในเรื่องการจำหน่ายแบบขายปลีก การร่วมกันวางแผนเพื่อการรวมกลุ่มกันขาย และการร่วมกันวางแผนการขอการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

3.3 การบริหารจัดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรมที่ควรมีการดำเนินการเร่งด่วน คือ การคัดแยกก่อนจำหน่าย ที่จะทำให้เกษตรกรสามารถได้ผลตอบแทนมากกว่าขายแบบไม่คัดแยก

4. การพัฒนาการเรียนรู้ให้กับเกษตรกร

วิธีการเรียนรู้ที่ควรจัดให้เกษตรกรมากที่สุด คือ การจัดฝึกอบรมความรู้เชิงปฏิบัติการ รongลงมา คือการจัดเสวนาวิชาการ ซึ่งจัดขึ้นในหมู่บ้านหลังการเก็บเกี่ยวและจำหน่ายในเดือนกันยายน ทั้งนี้ประเด็นการเรียนรู้เพิ่มเติม ประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนทักษะและประสบการณ์ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวานกับเครือข่ายอื่นที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนแบบครบวงจร รongลงมา คือ การสร้างความรู้ใหม่ทั้งด้านการผลิต และการตลาด รวมถึงการจัดการความรู้ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง และการค้นหาความต้องการและจุดร่วมในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

5. การคัดเลือกเกษตรกรสำหรับโครงการนำร่องเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ศึกษาต่อไปในอนาคต ควรพิจารณาจากภูมิหลังบางประการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ซึ่งประกอบด้วย เกษตรกรที่มีอายุไม่สูงนัก มีสถานภาพการเป็นผู้นำในหลายกลุ่มอาชีพ และมีการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะในชุมชนไม่มากนัก เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีคุณลักษณะดังกล่าวมีความคาดหวังที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่มากกว่า

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยที่เกี่ยวข้องในอนาคต

1. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานเชิงลึกแต่ละประเด็นหลัก ทั้งในประเด็นของการพัฒนาเครือข่ายการผลิต การพัฒนาเครือข่ายการตลาด และการบริหารจัดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง

2. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอื่นๆ ในพื้นที่ศึกษา เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนา

วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมแต่ละประเภท และเพื่อการได้มาซึ่งแนวทางการเชื่อมโยงเครือข่าย
แต่ละอาชีพต่อไปในอนาคต

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. 2549. คู่มือการดำเนินงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตามแผนปฏิบัติการกรมการพัฒนาชุมชน ประจำปี 2549.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2548. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548.

กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2548 ก. “บทบาทกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมในการพัฒนาขีดความสามารถการแข่งขันวิสาหกิจชุมชน”. อุตสาหกรรมสาร. ปีที่ 48 (กรกฎาคม-สิงหาคม).

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2548 ข. “วิสาหกิจชุมชน”. อุตสาหกรรมสาร. ปีที่ 48 (กรกฎาคม-สิงหาคม).

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543. การจัดการเครือข่ายกลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ส.เอเชียเพรส.

ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์. 2542. การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: เอกสารกลุ่มงานวิจัยและพัฒนากรมการพัฒนาชุมชน.

คณะทำงานป้องกันและกำจัดศัตรูข้าวโพด ข้าวฟ่าง โดยวิธีผสมผสาน กองป้องกันและกำจัดศัตรูพืช กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2538. ศัตรูที่สำคัญของข้าวโพด. เอกสารวิชาการ. ม.ป.ท.

คณะทำงานพัฒนาและจัดระบบกฎหมายเพื่อเป็นฐานข้อมูลทางกฎหมายอิเล็กทรอนิกส์ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2548. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548. (online). <http://www.lawdoae.doe.go.th/Visahakit/laeVisa.ph>, 21 เมษายน 2552.

เจนณรงค์ เทียนสว่าง. 2549. **บทบาทแม่บ้านเกษตรกรในการพัฒนาธุรกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านทุ่งแสม ตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์. 2548. **วิสาหกิจชุมชน**. เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1 จังหวัดชัยนาท กรมส่งเสริมการเกษตร.

ทวีศักดิ์ นพเกษร. 2545. **วิกฤตเกษตรกร: วิกฤตสังคมไทย สู่วางรอดในโลกใหม่**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาวิสาหกิจอิน โดจีน.

ชนสิทธิ์ เหล่าประเสริฐ. 2550. “มนรัตน์ สารภาพ ผู้หญิงช่างคิด นำทุกส่วนของพืชแปลงเป็นเงิน”. **เทคโนโลยีชาวบ้าน**. ปีที่ 19 (ฉบับที่ 403: 57-58).

นฤมล นิราธร. 2543. **การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

น้ำฝน เจนสมบุญ. 2549. **ความต้องการของเกษตรกรในการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาตำบลแม่ทะ อำเภอเขียงดาว จังหวัดเชียงใหม่**. ปัญหาพิเศษ, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

นิพนธ์ พัวพงศกร, อัมมาร สยามวาลา, กนก คดีการ และพีรรัตน์ อังกูร์รัต. 2538. **รายงานประกอบการประชุมเล่ม 1 กลุ่มเศรษฐกิจของชาวบ้าน: ความสำเร็จและความอยู่รอด การปรับขบวนทัศน์พัฒนาสหกรณ์การเกษตร**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

ปานทิพย์ เปลียนโมพี. 2548. “บทบาทกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมในการพัฒนาขีดความสามารถการแข่งขันวิสาหกิจชุมชน”. **อุตสาหกรรมสาร**. ปีที่ 48 (กรกฎาคม-สิงหาคม).

ปิยะสุดา แคว้นนนทรี. 2544. **ความคาดหวังของผู้จัดการฝ่ายบริหารงานบุคคลต่อการบริหารด้านทรัพยากรมนุษย์จากแหล่งธุรกิจภายนอก**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พรเทพ ฉันทนาวิ. 2543. ความคาดหวังในบทบาทนักส่งเสริมฝึกอบรม: ศึกษาเฉพาะกรณี
พนักงานบริษัทในเครือเทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์วิทยา
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร. 2547. **เครือข่ายธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร:
โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- เพชรสิริ เหลืองไพโรจน์. 2542. การเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังของผู้บังคับบัญชาระดับ
ต้น และผลการปฏิบัติงานระดับปฏิบัติการในโรงงานอุตสาหกรรมกระดาษของเครือ
ซีเมนต์ไทย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เพชรี หาลาภ. 2538 ก. ความคาดหวังของผู้บังคับบัญชาระดับกลางที่มีบทบาทต่อการปฏิบัติงาน
ของผู้บังคับบัญชาระดับล่างในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติก. วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- 2538 ข. ความคาดหวังของผู้บังคับบัญชาระดับกลางที่มีต่อบทบาทการ
ปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชาระดับล่างในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติก.
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์. อ้างถึง Vroom, V. 1970. Leadership and Decision-Making. Pittsburg:
University of Pittsburg Press.
- รุ่งสว่าง จงเกษกรณ์. 2550. ความคาดหวังของเกษตรกรในการเข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนใน
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ,
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วราภรณ์ เอ็งประยูร. 2548. ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานผลิตสินค้า
หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์: กรณีศึกษากลุ่มลูกก๊าทานตะวันแม่บ้านขอนแก่น ตำบลขอนแก่น
อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริม
การเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- วันฤดี จันทร์เสนา. 2549. ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการผลิตใหม่ของสมาชิก
กลุ่มผู้เลี้ยงไหมบ้านทุ่งแสม ตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี.
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วันชัย มีชาติ. 2544. พฤติกรรมการบริหารองค์การสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: โครงการผลิต
ตำราและเอกสารการสอน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อ้างถึง Vroom Victor
Harold. 1964. **Work and motivation**. Wile, New York.
- ศูนย์วิจัยพืชไร่ชัยนาท กรมวิชาการเกษตร. 2551. เกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพด
หวาน. (Online). <http://www.chainat.go.th/sub1/cnfcrc>, 8 มกราคม 2551.
- ศรีนิตย์ บุญทอง. 2531. ลักษณะความคาดหวัง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. 2545. จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและปฏิบัติการ. กรุงเทพมหานคร:
สุวีริยาสาส์น.
- สมบูรณ์ วงศ์กาด. 2540. ความคาดหวังของชาวไทยภูเขาต่อการพัฒนาชุมชน.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สมพันธ์ เตชะอธิก. 2537. ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำชาวบ้าน คู่มือและทิศทางการพัฒนาผู้นำ
ชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาในชนบท. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สมยศ นาวิการ. 2540. การบริหารและพฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผู้จัดการ.
อ้างถึง Vroom Victor Harold. 1964. **Work and motivation**. Wile, New York.
- ส่วนนโยบายและพัฒนาวិสาหกิจชุมชน สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน
กระทรวงมหาดไทย. 2549. คู่มือการดำเนินงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตามแผนปฏิบัติ
ราชการกรมการพัฒนาชุมชน ประจำปี 2549.

สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2545. **สภาพที่ปรึกษาฯ ในความคาดหวังของสังคมไทยและความเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). 2549. **คู่มือการพัฒนาคลัสเตอร์**. กรุงเทพมหานคร: อุดมรัตน์การพิมพ์และดีไซน์.

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. 2548. **วิสาหกิจชุมชน**. (online). <http://www.nfe.go.th>, 17 เมษายน 2550

เสรี พงศ์พิศ และสุภาส จันทร์หงษ์. 2548. **ข้อควรรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ่ม. 2549. **บรรยายสรุปข้อมูลเศรษฐกิจและสังคม การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการนายอำเภอเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานการวางแผนประจำปี 2549**.

อภิญา เวชยชัย. 2540. **เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการระบบสวัสดิการสังคมและการสร้างเครือข่าย**.

Starkey Paul. 1997. **Networking for Development**, IFRTD (The International Forum for Rural Transport and Development).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ชุดที่

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจ
ชุมชนเขตพื้นที่ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

ชื่อ-สกุล เกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์.....
ที่อยู่ บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี
เบอร์โทรศัพท์.....วันที่สัมภาษณ์.....

คำแนะนำในการตอบแบบสัมภาษณ์

- โปรดกรณณาทำเครื่องหมาย ✓ ใน () หน้าคำตอบที่เลือก
- กรณีที่ไม่ระบุคำตอบ กรุณาระบุเหตุผล

ตอนที่ 1 สภาพภูมิหลังบางประการของเกษตรกร

1. อายุ.....ปี

2. ระดับการศึกษาสูงสุด

- () ไม่ได้เรียน
() จบการศึกษาต่ำกว่าภาคบังคับ ระบุ.....
() จบการศึกษาภาคบังคับ () ป.4 () ป.6 () ป.7
() สูงกว่าภาคบังคับ ระบุ.....
() อื่นๆ ระบุ.....

3. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

3.1 จำนวนสมาชิก (บุคคลที่พักอยู่จริงในปัจจุบันในครัวเรือนที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปที่อื่น
ชั่วคราว) มีจำนวนทั้งหมด.....คน

3.2 จำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยแรงงาน (15-64 ปี) มีจำนวน.....คน

3.3 จำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพิง จำนวน.....คน

3.3.1 อายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวน.....คน

3.3.2 อายุสูงกว่า 64 ปี จำนวน.....คน

4. พื้นที่ (ปี 2550/2551)

4.1 พื้นที่ถือครองทั้งหมด.....ไร่

4.2 พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด.....ไร่

4.2.1 พื้นที่ของตนเอง.....ไร่

4.2.2 พื้นที่เช่าคนอื่น.....ไร่ อัตราค่าเช่า.....(บาท/ไร่ หรือ บาท/ปี)

4.2.3 พื้นที่ให้คนอื่นเช่า.....ไร่ อัตราค่าเช่า.....(บาท/ไร่ หรือ บาท/ปี)

5. อาชีพ

5.1 อาชีพหลัก (อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพที่ทำรายได้มากที่สุดหรือทำเป็นประจำสม่ำเสมอเพียงอาชีพเดียว) ตอบได้ 1 ข้อ

() ทำไร่ข้าวโพด	() ประมง ระบุ.....
() ทำไร่ ระบุ.....	() รับจ้าง ระบุ.....
() ปลูกไม้ผล ระบุ.....	() ค้าขาย ระบุ.....
() ปลูกผัก ระบุ.....	() อื่นๆ ระบุ.....
() เลี้ยงสัตว์ ระบุ.....	

5.2 อาชีพรอง (อาชีพรอง หมายถึง อาชีพที่เกษตรกรทำรองจากการประกอบอาชีพหลัก) ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ให้เลือกจากข้อ 5.1

1).....	2).....
3).....	4) ไม่มีอาชีพรอง

6. รายได้ปีที่ผ่านมา

6.1 รายได้จากภาคเกษตร

ที่มาของรายได้	จำนวน	ผลผลิตรวม (หน่วย)	ราคา/หน่วย (บาท)	รายได้รวม (บาท)
1. ทำไร่ข้าวโพด				
2. ทำไร่ ระบุ.....				
3. ปลูกไม้ผล ระบุ.....				
4. ปลูกผัก ระบุ.....				
5. เลี้ยงสัตว์ ระบุ.....				
6. ประมง ระบุ.....				
7. อื่นๆ ระบุ.....				
รวมรายได้ภาคเกษตรทั้งหมดบาท/ปี			

6.2 รายได้นอกภาคเกษตร

ที่มาของรายได้	รายได้ (บาท/เดือน)	ระยะเวลา รายได้	รวมรายได้ (บาท/ปี)
1. เงินเดือนประจำ			
2. ค้าขาย			
3. รับจ้าง			
4. เงินที่ได้จากบุคคลอื่น/ได้เปล่า			
5. อื่นๆ ระบุ.....			
รวมรายได้นอกภาคเกษตรทั้งหมดบาท/ปี		

รวมรายได้ทั้งหมด (ในภาคเกษตร + นอกภาคเกษตร).....บาท/ปี

7. การใช้สินเชื่อของครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

แหล่งกู้ยืม	จำนวนเงินที่กู้ยืม	นำไปใช้เพื่อ	
		การประกอบอาชีพ การเกษตร	ใช้ในครัวเรือน
1. ธ.ก.ส.			
2. สหกรณ์การเกษตร			
3. ญาติ			
4. เพื่อนบ้าน			
5. อื่นๆ ระบุ.....			
รวมปริมาณสินเชื่อทั้งหมด.....บาท			

8. จำนวนกิจกรรมกลุ่มที่ท่านเข้าร่วมในแต่ละปี.....กลุ่ม

() ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย เพราะ.....

() เป็นสมาชิกกลุ่ม ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ชื่อกลุ่ม/องค์กร	สถานภาพการเข้าเป็นสมาชิก		เหตุผลที่เป็นสมาชิก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
	กรรมการ (ระบุ)	สมาชิกทั่วไป	
1. ธ.ก.ส.			
2. สหกรณ์การเกษตร			
3. กองทุนหมู่บ้าน			
4. กลุ่มเกษตรกร			
5. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร			
6. อื่นๆ ระบุ.....			

9. การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรหรือเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ประเภทและแหล่งของข่าวสาร	การได้รับข่าวสาร		
	บ่อยครั้ง	นานๆ ครั้ง	น้อยครั้ง
สื่อที่ได้รับเป็นประจำ^{1/}			
1. สื่อมวลชน			
1.1 วิทยู			
1.2 โทรทัศน์			
1.3 หนังสือพิมพ์และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ			
1.4 หอกระจายข่าว			
1.5 อื่นๆ ระบุ.....			
2. สื่อบุคคล			
2.1 เพื่อนบ้าน			
2.2 ญาติพี่น้อง			
2.3 ผู้นำในท้องถิ่น ระบุ.....			
2.4 ประธาน/กรรมการกลุ่ม			
2.5 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ระบุ.....			
2.6 อื่นๆ ระบุ.....			
สื่อที่ไม่ได้รับเป็นประจำ^{2/}			
1. สื่อกิจกรรม			
1.1 การฝึกอบรม			
1.2 การศึกษาดูงาน			
1.3 อื่นๆ ระบุ.....			

หมายเหตุ 1/ สื่อที่ได้รับเป็นประจำ (ครั้งต่อเดือน)
 บ่อยครั้ง หมายถึง 4 ครั้งต่อเดือน
 นานๆ ครั้ง หมายถึง 1-3 ครั้งต่อเดือน
 น้อยครั้ง หมายถึง ไม่ได้รับข่าวสาร

2/ สื่อที่ไม่ได้รับเป็นประจำ (ครั้งต่อปี)
 บ่อยครั้ง หมายถึง 3-4 ครั้งต่อปี
 นานๆ ครั้ง หมายถึง 1-2 ครั้งต่อปี
 น้อยครั้ง หมายถึง ไม่ได้รับข่าวสาร

ตอนที่ 2 สถานภาพและศักยภาพของชุมชน

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ต้องการ และหรือกรอกข้อความลงในช่องว่างกรณีที่ไม่สามารถระบุคำตอบได้ พร้อมทั้งระบุเหตุผลด้วย

1. ท่านมีประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดหวานตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบันมาแล้ว.....ปี

2. ปัจจัยในการผลิตข้าวโพด

แหล่งปัจจัยการผลิตข้าวโพดหวานของคนในชุมชน

ปัจจัยการผลิต	จากในชุมชน (ระบุแหล่ง)		จากนอกชุมชน (ระบุแหล่ง)		ของตนเอง	
	ทั้งหมด	บางส่วน	ทั้งหมด	บางส่วน	ทั้งหมด	บางส่วน
1. เมล็ดพันธุ์						
2. ปุ๋ย						
2.1 ปุ๋ยเคมี						
2.2 ปุ๋ยอินทรีย์ (ระบุ.....)						
3. สารกำจัดศัตรูข้าวโพด						
3.1 โรคข้าวโพด						
3.2 แมลงศัตรูข้าวโพด						
4. แรงงาน						
5. การเก็บเกี่ยว						
6. การขนส่ง						
7. อื่นๆ ระบุ.....						

3. หากท่านมีปัญหาเรื่องโรคและแมลง ท่านปรึกษาใคร

() เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ

() เพื่อนบ้าน

() สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจเดียวกัน

() อื่นๆ ระบุ.....

4. แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการปลูกข้าวโพดหวาน

() ทุนของตนเอง

() กู้ยืม

() อื่นๆ ระบุ.....

5. แหล่งความรู้ที่ได้รับในการปลูกข้าวโพดหวาน

- () เทคโนโลยีสมัยใหม่ () ภูมิปัญญาชาวบ้าน
() อื่นๆ ระบุ.....

6. แหล่งความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ได้รับ

- () การทำน้ำนมข้าวโพด
() การทำอาหารสัตว์จากวัสดุเหลือใช้จากข้าวโพด
() อื่นๆ ระบุ.....

7. แหล่งความรู้ทางด้านภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับ

- () การทำชาจากไหมข้าวโพด
() การทำโบว์จากเปลือกข้าวโพด
() การทำลูกชิ้นจากกากข้าวโพด
() อื่นๆ ระบุ.....

8. แหล่งจำหน่าย

8.1 การต่อรองราคา

- () มีการรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองราคา
() ไม่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองราคา
() อื่นๆ ระบุ.....

8.2 สถานที่จำหน่าย

- () จำหน่ายให้กับพ่อค้า () จำหน่ายให้กับบริษัทคู่สัญญา
() จำหน่ายเองโดยตรง () อื่นๆ ระบุ.....

9. กิจกรรมในกลุ่มผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่ท่านเข้าร่วมทำมากที่สุด

- () รวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต () รวมกลุ่มกันปลูก
() รวมกลุ่มกันเก็บเกี่ยว () รวมกลุ่มกันกำหนดราคา
() รวมกลุ่มกันขาย () รวมกลุ่มกันแปรรูป
() อื่นๆ ระบุ.....

10. แหล่งสนับสนุนในการประกอบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนข้าวโพดหวาน

- () ภาครัฐ () ภาคเอกชน
() อื่นๆ ระบุ.....

11. ท่านทราบหรือไม่ว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนมีประโยชน์อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () ได้รับการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต
() สามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาที่ถูกลงกว่าเดิม
() สามารถพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในตลาด
() สามารถแสวงหาตลาดเพิ่มเติม
() สามารถต่อรองราคาได้
() ได้รับการสนับสนุนในด้านเงินทุน เพื่อให้มีเงินทุนหมุนเวียนในการส่งเสริมอาชีพต่อไป
() ได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ
() สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของธุรกิจ
() สามารถเชื่อมโยงกลุ่มผลิตในชนบทเข้ากับแหล่งตลาดและธุรกิจสมัยใหม่
() กลุ่มมีความสามารถในการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ
() สามารถสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน
() อื่นๆ ระบุ.....

12. ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายวิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวานกิจกรรมใดบ้าง อย่างไร

- () ไม่เคย เพราะ..... () เคย โดย.....

กิจกรรม	ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรม			หัวข้อ/ประเด็นในการร่วมกิจกรรม
	บ่อยครั้ง	นานๆครั้ง	น้อยครั้ง	
วางแผนร่วมกันในการผลิต				
ฝึกอบรมความรู้				
เสวนาวิชาการ				
ศึกษาดูงาน				

ตอนที่ 3 ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวโพดหวาน ท่านมีความคาดหวังที่จะปฏิบัติหรือไม่อย่างไร

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	การปฏิบัติจริง (เพราะ)			ความคาดหวังที่จะปฏิบัติ (เพราะ)		
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติ	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ
การพัฒนาเครือข่ายการผลิต						
1. การวางแผนการผลิตร่วมกัน						
1.1 ท่านมีความต้องการวางแผนการผลิตในเรื่องของการจัดหาพื้นที่ที่จะปลูกถั่วหน้าร่วมกัน
1.2 ท่านมีความต้องการวางแผนการผลิตในเรื่องของการจัดหาแรงงานลั่วหน้าร่วมกัน
1.3 ท่านมีความต้องการวางแผนการผลิตในเรื่องของการจัดหาทุนลั่วหน้าร่วมกัน
1.4 ท่านมีความต้องการวางแผนการผลิตในเรื่องของการจัดหาเทคโนโลยีการผลิตลั่วหน้าร่วมกัน
1.5 ท่านมีความต้องการวางแผนการผลิตในเรื่องของการจัดหาความรู้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตร่วมกัน
1.6 ท่านมีความต้องการวางแผนการผลิตในเรื่องของการเพิ่มอำนาจต่อรองการผลิตลั่วหน้าร่วมกัน
1.7 ท่านมีความต้องการวางแผนการผลิตในเรื่องของการขอการสนับสนุนจากภาครัฐลั่วหน้าร่วมกัน
1.8 ท่านมีความต้องการวางแผนการผลิตในเรื่องของการขอการสนับสนุนจากภาคเอกชนลั่วหน้าร่วมกัน

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	การปฏิบัติจริง (เพราะ)			ความคาดหวังที่จะปฏิบัติ (เพราะ)		
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติ	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ
1.9 อื่นๆ ระบุ.....						
2. การจัดการปัจจัยการผลิตร่วมกัน
2.1 ท่านมีความต้องการในการจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดหวานร่วมกัน
2.2 ท่านมีความต้องการในการจัดหาปุ๋ยร่วมกัน
2.3 ท่านมีความต้องการในการจัดหาสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชร่วมกัน
2.4 ท่านมีความต้องการในการจัดหาแรงงานในการปลูกข้าวโพดหวานร่วมกัน
2.5 ท่านมีความต้องการในการจัดหาแรงงานในการเก็บเกี่ยวข้าวโพดหวานร่วมกัน
2.6 ท่านมีความต้องการในการจัดหาแรงงานในการขนส่งข้าวโพดหวานร่วมกัน
2.7 ท่านมีความต้องการในการจัดหาแหล่งความรู้เพื่อเพิ่มเติมความรู้ให้แก่สมาชิก เช่น ศึกษาดูงานนอกสถานที่ เสวนาทางวิชาการ เป็นต้น
2.8 ท่านมีความต้องการในการจัดหาแหล่งเงินทุนร่วมกัน
2.9 อื่นๆ ระบุ.....
3. การเพิ่มอำนาจการต่อรองในการผลิต						
3.1 ท่านมีความต้องการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยในการผลิตในส่วนของเมล็ดพันธุ์
3.2 ท่านมีความต้องการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยในการผลิตในส่วนของปุ๋ย
3.3 ท่านมีความต้องการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยในการผลิตในส่วนของสารเคมีป้องกัน กำจัดศัตรูพืช
3.4 ท่านมีความต้องการรวมกลุ่มแรงงานในการลงแขก

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	การปฏิบัติจริง (เพราะ)			ความคาดหวังที่จะปฏิบัติ (เพราะ)		
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติ	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ
3.5 ท่านมีความต้องการรวมกลุ่มในการขอการสนับสนุนในการผลิตจากภาครัฐ
3.6 ท่านมีความต้องการรวมกลุ่มในการขอการสนับสนุนในการผลิตจากภาคเอกชน
3.7 ท่านมีความต้องการรวมกลุ่มกันเพื่อนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาสนับสนุนการผลิต
3.8 ท่านมีความต้องการรวมกลุ่มกันเพื่อนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาสนับสนุนการผลิต
3.9 อื่นๆ ระบุ.....
การพัฒนาเครือข่ายการตลาด						
1. การวางแผนในเรื่องแหล่งจำหน่าย						
1.1 ท่านมีการรวมกลุ่มกันเพื่อส่งข้าวโพดหวานไปขายยังโรงงานแปรรูปที่มีการรับประกัน
1.2 ท่านมีการรวมกลุ่มกันเพื่อส่งข้าวโพดหวานไปขายผ่านพ่อค้าคนกลาง
1.3 ท่านมีการรวมกลุ่มกันเพื่อส่งข้าวโพดหวานไปขายยังตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง ตลาดในจังหวัดราชบุรี นครปฐม ด้วยตนเอง
1.4 อื่นๆ ระบุ.....
2. การวางแผนในเรื่องวิธีการจำหน่าย						
2.1 ท่านมีการร่วมกันวางแผนการจำหน่ายข้าวโพดหวานในรูปแบบขายปลีก
2.2 ท่านมีการร่วมกันวางแผนการจำหน่ายข้าวโพดหวานในรูปแบบขายส่ง
2.3 อื่นๆ ระบุ.....

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	การปฏิบัติจริง (เพราะ)			ความคาดหวังที่จะปฏิบัติ (เพราะ)		
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติ	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ
3. การวางแผนในเรื่องการคัดแยกขนาด 3.1 ท่านมีการร่วมกันวางแผนการคัดแยกขนาดข้าวโพดหวานแบบคละเกรดเพื่อส่งจำหน่าย 3.2 ท่านมีการร่วมกันวางแผนการคัดแยกขนาดข้าวโพดหวานแบบแบ่งเกรดเพื่อส่งจำหน่าย 3.3 อื่นๆ ระบุ.....
4. การวางแผนในเรื่องการแปรรูป 4.1 ท่านมีความต้องการร่วมกันวางแผนในการแปรรูปข้าวโพดหวานเป็นข้าวโพดกระป๋อง 4.2 ท่านมีความต้องการร่วมกันวางแผนในการแปรรูปข้าวโพดหวานเป็นน้ำนมข้าวโพด 4.3 ท่านมีความต้องการร่วมกันวางแผนในการแปรรูป 4.4 ท่านมีความต้องการร่วมกันวางแผนในการแปรรูปข้าวโพดหวานเป็นข้าวโพดตัดเม็ดขายเป็นกิโล 4.5 อื่นๆ ระบุ.....
5. การวางแผนในเรื่องการบรรจุหีบห่อ 5.1 ท่านมีความต้องการร่วมกันวางแผนในเรื่องการบรรจุหีบห่อข้าวโพดหวานในรูปแบบกระป๋องขาย

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	การปฏิบัติจริง (เพราะ)			ความคาดหวังที่จะปฏิบัติ (เพราะ)		
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติ	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ
5.2 ท่านมีความต้องการร่วมกันวางแผนในเรื่องการบรรจุหีบห่อข้าวโพดหวานในรูปแบบแพ็คเป็นถุงขาย 5.3 อื่นๆ ระบุ.....
6. การวางแผนในเรื่องการขนส่ง 6.1 ท่านมีความต้องการร่วมกันวางแผนในการขนส่งเป็นต้น โดยรถยนต์ 6.2 ท่านมีความต้องการร่วมกันวางแผนในการขนส่งเป็นต้น โดยรถสิบล้อ 6.3 อื่นๆ ระบุ.....
7. การวางแผนในเรื่องการต่อรองราคา 7.1 ท่านมีความต้องการร่วมกันวางแผนในเรื่องของการต่อรองราคา 7.2 อื่นๆ ระบุ.....
8. การวางแผนในเรื่องการรวมกลุ่มกันขาย 8.1 ท่านมีความต้องการร่วมกันวางแผนเพื่อรวมกลุ่มกันขายข้าวโพดหวาน 8.2 อื่นๆ ระบุ.....
9. การวางแผนในเรื่องของการขอการสนับสนุนจากภาครัฐ 9.1 ท่านมีความต้องการร่วมกันวางแผนเพื่อขอความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง 9.2 อื่นๆ ระบุ.....

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	การปฏิบัติจริง (เพราะ)			ความคาดหวังที่จะปฏิบัติ (เพราะ)		
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติ	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ
10. การวางแผนในเรื่องของการขอการสนับสนุนจากภาคเอกชน 10.1 ท่านมีความต้องการร่วมกันวางแผนเพื่อขอความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง 10.2 อื่นๆ ระบุ.....
การบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กร 1. การวางแผนในเรื่องการจัดคนเข้าทำงาน 1.1 ท่านมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดคนเข้าทำงานในส่วนของการผลิต 1.2 ท่านมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดคนเข้าทำงานในส่วนของการคัดแยกขนาด 1.3 ท่านมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดคนเข้าทำงานในส่วนของการแปรรูปผลิตภัณฑ์ 1.4 ท่านมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดคนเข้าทำงานในส่วนของการบรรจุภัณฑ์ 1.5 ท่านมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดคนเข้าทำงานในส่วนของการขนส่ง 1.6 ท่านมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดคนเข้าทำงานในส่วนของการประชาสัมพันธ์จัดจำหน่าย 1.7 อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

1. ท่านประสบปัญหาในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือไม่ ถ้ามีปัญหาท่านจะแก้ไขอย่างไร

ประเด็นปัญหา	ไม่มีปัญหา	มีปัญหา	
		ไม่แก้ไข เพราะ	แก้ไขโดย
1. ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน 1.1 ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน 1.2 ขาดการให้คำปรึกษาที่ดีเมื่อเกิด ปัญหา 1.3 ขาดความร่วมมือในการหาปัจจัยการผลิต 1.4 ขาดความเป็นกันเอง 1.5 ขาดแหล่งศึกษาดูงาน 1.6 ขาดการสนับสนุนในด้านแหล่งเงินทุน 1.7 อื่นๆ ระบุ.....
2. ปัญหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีและภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับ 2.1 ขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสม 2.2 ขาดความรู้ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ 2.3 ขาดความรู้ในการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่และภูมิปัญญาชาวบ้านเข้าด้วยกัน 2.4 อื่นๆ ระบุ.....
3. ปัญหาเกี่ยวกับสื่อและกิจกรรมต่างๆ 3.1 ขาดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการทำงาน

ประเด็นปัญหา	ไม่มีปัญหา	มีปัญหา	
		ไม่แก้ไข เพราะ	แก้ไขโดย
3.2 ขาดการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ผลิตด้วยกัน
3.3 การสื่อสารผิดๆ ในเครือข่าย
3.4 ขาดการฝึกอบรม
3.5 ขาดการศึกษาดูงานนอกสถานที่
3.6 ขาดการเสวนากับผู้รู้
3.7 อื่นๆ ระบุ.....
4. ปัญหาเกี่ยวกับตัวเกษตรกร			
4.1 อายุมาก
4.2 สุขภาพไม่แข็งแรง
4.3 ไม่มีเวลา
4.4 ไม่มีแรงจูงใจ
4.5 อื่นๆ ระบุ.....

2. ข้อเสนอแนะในเรื่องใดบ้างที่เกี่ยวกับการพัฒนาความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

ข้อเสนอแนะ	ความต้องการ	
	ต้องการเพราะ	ไม่ต้องการเพราะ
1. ท่านต้องการให้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวานมากยิ่งขึ้น
2. ท่านต้องการให้มีการรวมกลุ่มในเรื่องของการซื้อปัจจัยการผลิต
3. ท่านต้องการให้มีการรวมกลุ่มในเรื่องของการตลาดจำหน่าย
4. ท่านต้องการให้มีการพัฒนาปรับปรุงแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อให้มีคุณภาพดี
5. ท่านต้องการปัจจัยการผลิตให้มีความเหมาะสม เพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพมากที่สุด
6. ท่านต้องการให้ภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนในการผลิตกล้วยไม้เพื่อการส่งออก ในการอำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำทางด้านวิชาการ
7. อื่นๆ ระบุ.....

3. หากมีการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ท่านคิดว่าควรมีการพัฒนาเรื่องใดบ้าง และอย่างไร

แนวทางการพัฒนา เรื่องที่ต้องพัฒนา	อบรมความรู้		ศึกษา ดูงาน	เสวนาวิชาการ		ช่วงเวลาที่ เหมาะสม (เดือน)
	ใน หมู่บ้าน	นอก หมู่บ้าน		ใน หมู่บ้าน	นอก หมู่บ้าน	
1. การแลกเปลี่ยนทักษะและประสบการณ์ ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจผู้ปลูก ข้าวโพดหวาน						
2. การสร้างความรู้ใหม่และการจัดการ ความรู้ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ ต่อเนื่อง						
3. การค้นหาความต้องการและจุดร่วมใน การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูก ข้าวโพดหวาน						
4. อื่นๆ ระบุ.....						

4. ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการพัฒนาการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

.....

.....

ภาคผนวก ข

ภาพกิจกรรม

ภาพผนวกที่ 1 รูปแบบการปลูกข้าวโพดหวาน

ภาพผนวกที่ 2 การเก็บเกี่ยวข้าวโพดหวาน

ภาพผนวกที่ 3 การขนส่งข้าวโพดหวาน

ภาพผนวกที่ 4 การทำน้ำนมข้าวโพด

ภาพผนวกที่ 5 การใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้ (โบว์จากเปลือกข้าวโพด)

ภาพผนวกที่ 6 การใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้ (อาหารสัตว์จากซังและเปลือกข้าวโพด)

ภาพผนวกที่ 7 กิจกรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ -นามสกุล	นางมนรัตน์ สารภาพ
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 24 เดือนกันยายน พ.ศ. 2502
สถานที่เกิด	จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ตำแหน่งปัจจุบัน	ครูภูมิปัญญาไทยด้านโภชนาการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยไร่คุณมน